

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
Π.Μ.Σ “ΝΕΟΤΕΡΟΣ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΚΟΣΜΟΣ :
ΙΣΤΟΡΙΑ, ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ, ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ”
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ :
Λαογραφία και Ανθρωπολογία

Ίτσκος Δημήτρης

Διπλωματική Εργασία

**“Η μουσική δημιουργία του Μιχάλη Χανιώτη: αναζητήσεις και
κοινωνικοπολιτισμικά συμφραζόμενα”**

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: Γεώργιος Κοκκώνης, Καθηγητής
Τμήμα Μουσικών Σπουδών Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Ιωάννινα 2026

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
Π.Μ.Σ “ΝΕΟΤΕΡΟΣ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΚΟΣΜΟΣ : ΙΣΤΟΡΙΑ,
ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ, ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ”**

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ :

Λαογραφία και Ανθρωπολογία

Ίτσκος Δημήτρης

Διπλωματική Εργασία

**“Η μουσική δημιουργία του Μιχάλη Χανιώτη: αναζητήσεις και
κοινωνικοπολιτισμικά συμφραζόμενα”**

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΞΕΤΕΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

- 1. Γεώργιος Κοκκώνης, Καθηγητής Τμήμα Μουσικών Σπουδών
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων**
- 2. Μαριλένα Παπαχριστοφόρου, Καθηγήτρια Τμήμα Ιστορίας και
Αρχαιολογίας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων**
- 3. Παναγιώτα Αναγνώστου, Καθηγήτρια Τμήμα Ιστορίας και
Αρχαιολογίας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων**

Ιωάννινα 2026

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη	3
Εισαγωγή	7
Μεθοδολογία	9
Ιστορικό και Πολιτισμικό πλαίσιο	11
1. Μουσική και Τραγουδιστές στην Δυτική Μακεδονία	15
Η σύγχρονη αναβίωση της μουσικής παράδοσης της Κοζάνης.....	19
2. Η περίπτωση του Μιχάλη Χανιώτη	
Βιογραφικά Στοιχεία Μιχάλη Χανιώτη.....	24
Το μουσικό ύφος του Μιχάλη Χανιώτη.....	31
3. Η μουσική ως αφετηρία μιας κοινότητας	36
Η Μουσική κοινότητα του Μιχάλη Χανιώτη.....	38
4. Στιχουργική και Μουσική Ανάλυση της Δισκογραφίας του Μιχάλη Χανιώτη	
4.1 Ζωή Λαθραία.....	46
4.2 Πάντα υπάρχει κάτι.....	51
4.3 Κανένας δεν το ξέρει.....	55
4.4 Ταξιδιώτες της σιωπής.....	60
5. Συμπεράσματα	65
Βιβλιογραφία	68

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ερωτήσεις.....	68
----------------	----

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

Λιζέτα Καλημέρη.....	69
Βλαχάβας Σάκης.....	74
Καπράλος Βαγγέλης.....	75
Νήρας Απόστολος	75
Σιδέρης Γιάννης	76
Παπακωνσταντίνου Θανάσης.....	77
Μιχάλης Χανιωτής.....	85

ΔΙΣΚΟΓΡΑΦΙΑ	104
--------------------------	------------

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία εξετάζει μέσα από τη μουσική παράδοση στην περιοχή της Κοζάνης, ως μιας περιοχής, που συνεχώς αναδεικνύει σημαντικούς νέους μουσικούς, μια ξεχωριστή περίπτωση το συνθέτη και ερμηνευτή Μιχάλη Χανιώτη. Τόσο οι στίχοι των τραγουδιών του όσο οι μελωδίες που σκαρώνει, αναδεικνύουν τη στενή σχέση του ανάμεσα στον τόπο, τους ανθρώπους του, το βίωμα και τη σύγχρονη μουσική δημιουργία. Μέσα από τη μελέτη της καλλιτεχνικής του πορείας, φωτίζεται ένας δημιουργός του οποίου η μουσική ταυτότητα διαμορφώνεται από τη γεωγραφική και πολιτισμική ρίζα της Δυτικής Μακεδονίας, τη συλλογική μνήμη της τοπικής κοινωνίας και τις προσωπικές εμπειρίες ζωής. Ο Μιχάλης Χανιώτης όμως αποτελεί και μια περίπτωση δημιουργού που ξεχωρίζει λόγω των συνεργασιών του, αλλά και λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών, πολλές φορές καινοτόμων, στον τρόπο που παίζει και συνθέτει μουσική.

Η μουσική του Μιχάλη Χανιώτη λειτουργεί ως φορέας μνήμης και συναισθηματικής αλήθειας, συνδέοντας κυρίως στοιχεία του λαϊκού και ορισμένες φορές και του δημοτικού τραγουδιού με σύγχρονες, πειραματικές ηχητικές αναζητήσεις. Κεντρικό ρόλο κατέχει το μπουζούκι, το οποίο αντιμετωπίζεται ως προέκταση του ίδιου του δημιουργού, τόσο στη σύνθεση όσο και στην ερμηνεία. Η δική του ερμηνευτική στάση, αλλά η στάση των καλλιτεχνών που ερμηνεύουν τα τραγούδια του, λειτουργεί επιδιώκοντας μια άμεση και βαθιά επικοινωνία με τον ακροατή.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη συνειδητή επιλογή του Μιχάλη Χανιώτη να παραμένει ενεργός καλλιτεχνικά στην Κοζάνη, εκτός των μεγάλων αστικών κέντρων και των κυρίαρχων μηχανισμών προβολής. Η στάση αυτή αναδεικνύει μια εναλλακτική αντίληψη για τη μουσική δημιουργία, βασισμένη στην ανθρώπινη κλίμακα, την κοινότητα και την αυθεντική συλλογική εμπειρία. Γύρω από το έργο του συγκροτείται μια ζωντανή μουσική κοινότητα, θεμελιωμένη στη φυσική συνύπαρξη, την ακρόαση και τη συναισθηματική σύνδεση.

Συνολικά, η εργασία καταδεικνύει ότι η παρουσία του Μιχάλη Χανιώτη στη μουσική σκηνή της Κοζάνης αποτελεί μια ουσιαστική σύγχρονη έκφραση της τοπικής μουσικής παράδοσης. Το έργο του συνιστά ένα κάλεσμα ζωής και αντίστασης απέναντι στην αποξένωση, προσφέροντας ένα γόνιμο πεδίο για τη μελέτη της σχέσης μουσικής, τόπου, κοινότητας και ταυτότητας, τη σχέση μεταξύ των ανθρώπων στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα.

Λέξεις κλειδιά:

Μουσική παράδοση Κοζάνης, Δυτική Μακεδονία, Σύγχρονη ελληνική μουσική, Μπουζούκι, Βίωμα και μνήμη, Μουσική κοινότητα, Αυθεντικότητα

ABSTRACT

This paper examines, through the musical tradition of the Kozani region, an area that continually brings forward important new musicians, a distinctive case: the composer and performer Michalis Chaniotis. Both the lyrics of his songs and the melodies he composes highlight his close relationship with place, its people, lived experience, and contemporary musical creation. Through the study of his artistic journey, the paper sheds light on a creator whose musical identity is shaped by the geographical and cultural roots of Western Macedonia, the collective memory of the local community, and his personal life experiences. Michalis Chaniotis also represents a case of a creator who stands out because of his collaborations, as well as because of the distinctive, often innovative, characteristics of the way he performs and composes music.

The music of Michalis Chaniotis functions as a carrier of memory and emotional truth, primarily connecting elements of *laikó* (Greek urban folk music) and, at times, *dimotikó* (Greek traditional folk music) with contemporary, experimental sonic explorations. A central role is played by the bouzouki, which is treated as an extension of the creator himself, both in composition and in performance. His interpretative approach, as well as that of the artists who perform his songs, aims to establish a direct and profound communication with the listener.

Particular emphasis is placed on Michalis Chaniotis's conscious choice to remain artistically active in Kozani, outside the major urban centers and the dominant mechanisms of promotion. This stance highlights an alternative perception of musical creation, based on the human scale, community, and authentic collective experience. Around his work, a vibrant musical community is formed, grounded in physical coexistence, attentive listening, and emotional connection.

Overall, the study demonstrates that the presence of Michalis Chaniotis in the music scene of Kozani constitutes a meaningful contemporary expression of the local musical tradition. His work represents a call to life and resistance against alienation, offering fertile ground for the study of the relationship between music, place, community, and identity, as well as the relationships between people in contemporary Greek reality.

Keywords:

Kozani musical tradition, Western Macedonia, Contemporary Greek music, Bouzouki, Experience and memory, Musical community, Authenticity

“...Μουσική, για μένα, όχι μόνο είναι σπουδαίο.....για μένα η μουσική είναι φτερά, έρωτας, με γλίτωσε από πολλά πράγματα. Η μουσική μπορεί να σε γλιτώσει από γιατρούς και από ψυχιατρεία και από όλα τα άλλα. Τώρα, πόσο βοηθάει τον κόσμο; Αν μπορεί να τον αλλάξει; Δεν νομίζω ότι μπορεί να τον αλλάξει. Δεν τον αλλάζει τον κόσμο, αλλά μπορεί να τον παρηγορήσει, να τον δώσει χαρά, να τον ταξιδέψει, να τον κάνει πιο ευγενικό....”

Μιχάλης Χανιώτης

“ Όπως είπε και κάποιος παλιός σοφός η δόξα, είναι ένα ένδυμα που και ο πιο σοφός το βγάζει τελευταίο. Τώρα τι να πω εγώ; Ότι είμαι ο πιο σοφός και το έβγαλα; Δεν το έβγαλα. Αλλά δεν με έδωσε και χειροπόδαρα κιόλας η δόξα. Στα ήσυχα νερά είμαι.... στα ήσυχα. Δεν ήθελα ποτέ να γίνω ο πιο γνωστός σε όλον τον κόσμο. Ήθελα όμως, όταν έβγαζα ένα τραγούδι, να μου πούνε οι φίλοι, οι μουσικοί, μπράβο ρε φίλε, έγραψες ωραίο τραγούδι. Αυτό το ήθελα ...”

Μιχάλης Χανιώτης

Η εργασία είναι αφιερωμένη στο γιο του Μιχάλη Χανιώτη, Αντώνη.....

Ευχαριστίες

Με την ολοκλήρωση της παρούσας μεταπτυχιακής εργασίας, θα ήθελα να εκφράσω τις ειλικρινείς μου ευχαριστίες σε όλους όσοι συνέβαλαν, άμεσα ή έμμεσα, στην πραγματοποίησή της.

Πρωτίστως, ευχαριστώ θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Κοκκώνη Γεώργιο για την καθοδήγηση, την πολύτιμη υποστήριξη, τις ουσιαστικές παρατηρήσεις που μου έδειξε σε όλη τη διάρκεια της έρευνας και συγγραφής της εργασίας.

Τέλος, εκφράζω τη βαθιά μου ευγνωμοσύνη στη σύντροφό μου και στα παιδιά μου, για την υπομονή και τη συμπαράστασή τους.

Εισαγωγή

Σύμφωνα με τον φιλόσοφο Mladen Dolar η σιωπή και η απουσία της φωνής είναι δυσβάσταχτη, ένα είδος θανάτου, αφού ίδια η φωνή σηματοδοτεί της ζωή, από τη στιγμή της γέννησης μας. Όπως γράφει, είμαστε κοινωνικά όντα λόγου και δια μέσου της φωνής, η οποία βρίσκεται στη βάση του κοινωνικών μας δεσμών και είναι ο ενδόμυχος πυρήνας της ίδιας της υποκειμενικότητας μας, αφού δομικά η φωνή προϋποθέτει τον άλλον. Ακόμα και η απόλυτη άναρθρη κραυγή είναι για το Jacques Lacan μια κραυγή για κάποιον, σημειώνει ο Dolar. Η ίδια της η ακρόαση προϋποθέτει την έγκλιση με την Αλτουσερριανή έννοια το κάλεσμα δηλαδή ενός άλλου μετατρέποντας την σε ένα κάλεσμα το οποίο χρήζει απόκρισης.

(Dolar, 2006, pp. 14–16)

Επειδή λοιπόν ο ήχος είναι σημάδι ζωής και επειδή ο ήχος σημαίνει μουσική, στην παρούσα εργασία ασχολούμαστε με την περίπτωση της μουσικής του Μιχάλη Χανιώτη, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της, αλλά και την κοινότητα που έχει δημιουργηθεί γύρω από την καλλιτεχνική του πορεία, ως τραγουδοποιού και συνθέτη. Η περίπτωση του Μιχάλη Χανιώτη είναι άκρως ενδιαφέρουσα στο ευρύτερο μουσικό γίγνεσθαι της χώρας και κατορθώνει να διαφέρει και μουσικά και κοινωνιολογικά στην πολυσήμαντη ποικιλότητα της Ελληνικής μουσικής και του μουσικού της τοπίου. Είναι ένα σύνθετο παράδειγμα έντονης αντιδιαστολής της επεξεργασίας της μουσικής από καλλιτέχνες που διαβιούν και δημιουργούν στο κέντρο της χώρας (Αθήνα, Θεσσαλονίκη) και από δημιουργούς που προτίμησαν οι ίδιοι να ζήσουν στην περιφέρεια ή εγκλωβίστηκαν για διάφορους λόγους στην επαρχία. Έχοντας πολλά παραδείγματα στην χώρα (από τον Θανάση Παπακωνσταντίνου και τον Σωκράτη Μάλαμα μέχρι και τους *Χειμερινούς κολυμβητές* και τις *Μικρές περιπλανήσεις*), όπου δημιουργώντας μουσική στην περιφέρεια, απέφυγαν ή και έχασαν σε ορισμένες περιπτώσεις όλα τα δίκτυα που περιβάλλει το μουσικό γίγνεσθαι του κέντρου (εταιρείες, δισκογραφικές, ραδιόφωνα, μάνατζερ κ.ά.) που αυτό θα τους πρόσφερε ή θα τους εγκλώβιζε ίσως...

Ο ίδιος ο Μιχάλης Χανιώτης απομονωμένος, όχι απλά μόνο στην μικρή πόλη της Κοζάνης, αλλά και ειδικότερα σε μια γειτονιά μακριά από το κέντρο της πόλης, στην κορφή της, λειτούργησε ως ένας μουσικός ερημίτης κατ' επιλογήν, εμπνεόμενος και ορμώμενος από όλες τις δυσκολίες του. Παρόλα αυτά κατόρθωσε και συνέθεσε σπουδαία μουσικά έργα. Το μεγαλύτερο ενδιαφέρον όμως στην εργασία μας εμπεριέχεται, πώς σε αντιδιαστολή με όλες αυτές τις συνθήκες οικοδόμησε την δική του αυθεντική σχέση με τους συνεργάτες του, με ανθρώπους που αγαπούν και ξεχωρίζουν τη μουσική του, με τους συντοπίτες του, γενικότερα με ανθρώπους που τον ακολουθούν πιστά, δημιουργώντας έτσι κατά κάποιο τρόπο τη δική του “κοινότητα”.

Το βλέπαμε τα προηγούμενα χρόνια τόσο σε εμφανίσεις, όσο και από τις τόσες συνεργασίες με μεγάλες μορφές του Ελληνικού τραγουδιού (τραγουδιστές και μουσικούς), οι οποίοι συμπράττουν μαζί του στην δισκογραφία και στις ζωντανές εμφανίσεις καθώς και στο κοινό που ακολουθεί στις συναυλίες του.

Το είδαμε και πρόσφατα στην Συναυλία-αφιέρωμα που έγινε για αυτόν στην πόλη του την Κοζάνη, στις 29/08/24, όπου συμμετείχαν πολλοί από τους μουσικούς και ερμηνευτές που κατά καιρούς έχει συνεργαστεί : Θάνος Γιαννόπουλος, Αλέξανδρος Κτιστάκης, Γιάννης Λίταινας, Δημήτρης Μυστακίδης, Θανάσης Παπακωνσταντίνου, Μάκης Σεβίλογλου, Εύα Σταμπολίδου, Τόλης Νήρας και 15 τοπικοί μουσικοί, της Κοζάνης και την παρακολούθησαν περίπου 1200 άτομα που γέμισαν τις κερκίδες του Εθνικού σταδίου Κοζάνης, όπου παρά την συνεχόμενη βροχή, κοινό, καλλιτέχνες, ηχοληψία, έμειναν στις θέσεις τους (πράγμα σπάνιο).

(<https://www.youtube.com/watch?v=ODx0DN4Q46g>)

(<https://www.youtube.com/watch?v=WGjWvmHttsw>)

Φωτογραφίες από *kozani.tv* και *Θάρος Κοζάνης*

Μεθοδολογία

Για να μπορέσουμε να πραγματοποιήσουμε την εργασία, χρειάστηκε να απευθυνθούμε στον ίδιο το συνθέτη Μιχάλη Χανιώτη, ο οποίος μας παραχώρησε συνέντευξη δύο φορές. Επίσης απευθυνθήκαμε και σε ορισμένους από τους μουσικούς και ερμηνευτές που έχει συνεργαστεί ο Μιχάλης Χανιώτης, όπως η κ. Λιζέτα Καλημέρη, ο κ. Σάκης Βλαχάβας, ο κ. Απόστολος Νήρας, ο κ. Καπράλος Βαγγέλης, ο κ. Σιδέρης Γιάννης και ο κ. Θανάσης Παπακωνσταντίνου.

Με ορισμένους συνεργάτες του αν και επικοινωνήσαμε, δυστυχώς λόγω ορισμένων δυσκολιών, τεχνικών προβλημάτων και έλλειψης χρόνου, δεν κατέστη δυνατόν να έχουμε συνέντευξή τους.

Οι συνεντεύξεις με το Μιχάλη Χανιώτη πραγματοποιήθηκαν τόσο δια ζώσης, όσο και τηλεφωνικά, ενώ με τους υπόλοιπους κυρίως τηλεφωνικά, αλλά και γραπτά όπως με την κ. Λιζέτα Καλημέρη, τον κ. Καπράλο Βαγγέλη, τον κ. Σάκη Βλαχάβα, τον κ. Τόλη Νήρα και τον κ. Σιδέρη Γιάννη, στους οποίους αποστείλαμε τις ερωτήσεις και μας απάντησαν γραπτώς. Με τον κ. Θανάση Παπακωνσταντίνου η συνέντευξη πραγματοποιήθηκε τηλεφωνικώς.

Εδώ χρειάζεται να ευχαριστήσουμε, όλους όσους αναφέρουμε παραπάνω για το χρόνο τους και την προθυμία τους να μας βοηθήσουν. Στην παρουσίαση της δισκογραφικής δουλειάς του Μιχάλη Χανιώτη, πέρα από την παρουσίαση των τραγουδιών στιχουργικά, προσπαθήσαμε να αποδώσουμε και τα μέτρα καθώς και τα ρυθμικά μοτίβα αλλά και το πώς εμπνεύστηκε τη μουσική ή τους στίχους για το κάθε τραγούδι, όπως μας το εξιστόρησε ο ίδιος ο Μιχάλης Χανιώτης.

Η παρούσα εργασία, πέρα από την παρουσίαση της εργογραφίας του συνθέτη και των ευρύτερων καλλιτεχνικών συνεργασιών και πέραν των συνθηκών που οδήγησαν κάθε φορά το Μιχάλη Χανιώτη στη σύνθεση της μουσικής του, επιχειρεί να αναδείξει πώς όλα αυτά συνιστούν ένα ιδιότυπο επαγγελματικό δίκτυο, να διερευνήσει τα μουσικά, ποιητικά, και πολιτισμικά εν τέλει στοιχεία που συγκροτούν αυτού του είδους την “κοινότητα” που έχει δημιουργήσει και δημιουργηθεί γύρω από αυτόν. Μια κοινότητα ανθρώπων της τοπικής κοινωνίας, καλλιτεχνών που συμμερίζονται τις ίδιες απόψεις στο ζήτημα της καλλιτεχνικής δημιουργίας και στη μουσική, ανθρώπων που ακολουθούν την καλλιτεχνική πορεία του Μιχάλη Χανιώτη από την εμφάνισή του ως και σήμερα.

Σύμφωνα με την εθνομουσικολόγο Kay Kaufman Shelemay, η μουσική αποτελεί ένα πεδίο μέσα από το οποίο μπορούμε να κατανοήσουμε καλύτερα τον τρόπο που δρουν οι άνθρωποι κοινωνικά και πώς διαμορφώνονται οι συλλογικότητες. Η δημιουργία, η μετάδοση και η εκτέλεση της μουσικής δεν είναι απλώς εκφράσεις ήδη υπάρχουσών κοινωνικών ομάδων αλλά, αποτελούν

μέρος διαδικασιών που μπορούν να συμβάλουν στη δημιουργία, τη διαμόρφωση και τη διατήρηση νέων κοινοτήτων.

Στο άρθρο της «Μουσικές κοινότητες: προς μια επανεξέταση του συλλογικού στη μουσική» (2011), αναγνωρίζει ότι ο όρος “κοινότητα” έχει δεχθεί κριτική επειδή χρησιμοποιείται πολύ συχνά και με αρκετά ασαφή σημασία. Παρ’ όλα αυτά, θεωρεί ότι είναι τόσο σημαντικός για την ανάλυση κοινωνικών φαινομένων ώστε δεν χρειάζεται να αντικατασταθεί από άλλους όρους. Αντίθετα, προτείνει να επανεξεταστεί και να επαναπροσδιοριστεί με βάση εθνογραφικές έρευνες. (Shelemay, Kay Kaufman. 2011).

Παράλληλα, τονίζει ότι δεν υπάρχει μια σταθερή και άμεση αντιστοιχία ανάμεσα σε συγκεκριμένα μουσικά είδη και συγκεκριμένους τύπους κοινότητας. Γι’ αυτό είναι σημαντικό να δίνεται προσοχή στις κοινωνικές και μουσικές διαδικασίες και στις μεταξύ τους σχέσεις, αλλά και στους διαφορετικούς και συχνά αντιφατικούς τρόπους με τους οποίους οι άνθρωποι βιώνουν και ερμηνεύουν αυτές τις εμπειρίες.

Τέλος, παρότι έχουν προταθεί και άλλοι όροι για να περιγράψουν μουσικές συλλογικότητες, όπως οι «κόσμοι της τέχνης» (art worlds), τα «μουσικά μονοπάτια» (musical pathways) και οι «μουσικές σκηνές» (music scenes), η Shelemay επισημαίνει ότι και αυτοί έχουν περιορισμούς. Για τον λόγο αυτό θεωρεί σημαντικό να διατηρηθεί η έννοια της κοινότητας, αλλά με έναν πιο εμπλουτισμένο και αναθεωρημένο τρόπο.

Η μελέτη των μουσικών κοινοτήτων στον 21ο αιώνα, σύμφωνα με την ίδια, μπορεί να βοηθήσει στην κατανόηση φαινομένων όπως η κινητικότητα των ανθρώπων και οι διαδικασίες μέσα από τις οποίες δημιουργούνται ή μεταβάλλονται τα όρια μιας κοινότητας. Ορισμένα μουσικά είδη, μάλιστα, μπορούν να μας βοηθήσουν να καταλάβουμε καλύτερα πώς μια κοινότητα καθορίζει τα όριά της ή πώς ανοίγεται προς άλλες ομάδες. (Θεοδοσίου & Καλλιμοπούλου, 2021, σ. 45)

Ιστορικό και Πολιτισμικό πλαίσιο

Μελετάμε ένα μέρος της μουσικής δημιουργίας σε ένα τόπο της περιφέρειας, όχι απλώς ως μορφή ψυχαγωγίας, αλλά ως ένα σύστημα πολιτισμικής έκφρασης, που είναι δεμένη με τις παραδόσεις, με δραστηριότητες της καθημερινής ζωής των ανθρώπων, κυρίως ως έναυσμα για έμπνευση και δημιουργία.

Στο πλαίσιο αυτό, η πόλη της Κοζάνης, ως σημαντικό πολιτισμικό κέντρο της Δυτικής Μακεδονίας με μακρά μουσική παράδοση και ενεργή παρουσία μουσικών σχημάτων, έχει διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της μουσικής ταυτότητας και της αισθητικής αντίληψης του Μιχάλη Χανιώτη. Η μουσική κουλτούρα της ευρύτερης περιοχής χαρακτηρίζεται από την έντονη παρουσία τοπικών ιδιωμάτων, τραγουδιών και οργάνων, ενώ ιδιαίτερη σημασία έχουν τα χάλκινα και τα πνευστά όργανα, τα οποία κυριαρχούν στα τοπικά γλέντια, τα πανηγύρια και τις κοινωνικές εκδηλώσεις.

Στο ευρύτερο μουσικό τοπίο της Μακεδονίας, η παρουσία των χάλκινων πνευστών συγκροτημάτων αποτελεί ένα από τα πιο χαρακτηριστικά στοιχεία της τοπικής μουσικής ταυτότητας. Όπως επισημαίνει και η Γκουράνη στη μελέτη της, παρότι επικεντρώνεται κυρίως στην περιοχή της Έδεσσας και της Αλμωπίας, τα χάλκινα συγκροτήματα, αποτελούν βασικό φορέα της τοπικής μουσικής έκφρασης, λειτουργώντας όχι μόνο ως μουσικό σχήμα αλλά και ως σημαντικός κοινωνικός θεσμός, που διατηρεί και αναπαράγει το τοπικό ρεπερτόριο και τις πολιτισμικές πρακτικές των κοινοτήτων της περιοχής. Τα συμπεράσματά της, αναδεικνύουν ευρύτερα πρότυπα για τη μουσική παράδοση, που συναντώνται και σε άλλες περιοχές της Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας, όπως στην Κοζάνη. (Γκουράνη, 2007).

Αντίστοιχα, στη μελέτη του με τίτλο: *“Τα χάλκινα πνευστά στις λαϊκές κομπανίες της Δυτικής Μακεδονίας”*, ο Μιχάλης Χατζημανώλης αναλύει τη λαϊκή μουσική παράδοση της περιοχής και ειδικότερα της λειτουργίας των χάλκινων πνευστών οργάνων μέσα στα τοπικά μουσικά σύνολα. Ιδιαίτερα εξετάζει τη διαμόρφωση των λαϊκών κομπανιών της Δυτικής Μακεδονίας, εστιάζοντας στον τρόπο με τον οποίο όργανα όπως η τρομπέτα, το τρομπόνι, το ευφώνιο και η τούμπα εντάχθηκαν στη μουσική πρακτική της τοπικής κοινωνίας. Μέσα από την έρευνα του, αναδεικνύεται ότι τα χάλκινα συγκροτήματα δεν αποτελούν απλώς ένα μουσικό σύνολο συνοδείας των γλεντιών, αλλά έναν βασικό φορέα πολιτισμικής μνήμης και συλλογικής έκφρασης των κοινοτήτων της περιοχής.

Η διάδοση των χάλκινων στην περιοχή, συνδέεται με ιστορικές και κοινωνικές διεργασίες στον Βαλκανικό χώρο κατά τον 19ο και τον 20ό αιώνα, περίοδος απελευθέρωσης από την Οθωμανική κυριαρχία και διαμόρφωσης των Βαλκανικών κρατικών σχηματισμών.

Κύριοι παράγοντες για τη διάδοση των χάλκινων, αποτέλεσαν τόσο η επίδραση των στρατιωτικών μουσικών σχημάτων της Οθωμανικής και αργότερα οι κομπανίες της ελληνικής περιόδου, όσο και η επαφή με βαλκανικές μουσικές παραδόσεις που επέφερε και τη σταδιακή αντικατάσταση παλαιότερων οργάνων, όπως η γκάιντα, ο ζουρνάς και το νταούλι, από ισχυρότερα ηχητικά σύνολα που μπορούσαν να καλύψουν μεγάλους υπαίθριους χώρους, όπως η τρομπέτα και το τρομπόνι. (Χατζημανώλης, Μ. (2000).

Τα όργανα αυτά υιοθετήθηκαν σταδιακά από κομπανίες που αποτελούνταν από επαγγελματίες περιπλανώμενους μουσικούς, πολλοί από τους οποίους ανήκαν στις κοινότητες των Ρομά. Ήδη από την περίοδο της Οθωμανικής κυριαρχίας (15ος–19ος αιώνας), οι Ρομά εμφανίζονται σε πηγές ως οργανωμένα μουσικά σινάφια που παρείχαν μουσικές υπηρεσίες σε κοινωνικές και θρησκευτικές εκδηλώσεις, όπως γάμους, πανηγύρια και τοπικές εορτές.

Ειδικότερα στις περιοχές της Κοζάνης, των Σερβίων, της Σιάτιστας και της Φλώρινας, η μουσική δραστηριότητα των Ρομά συνδέθηκε αρχικά με οργανοπαίκτες ζουρνά και νταουλιού, όργανα που χρησιμοποιούνταν σε υπαίθριες εκδηλώσεις και απαιτούσαν ένταση και αντοχή. Οι Ρομά μουσικοί, λόγω της κινητικότητάς τους και της επαγγελματικής τους εξειδίκευσης, λειτουργούσαν ως φορείς διάδοσης μουσικών μοτίβων από άλλες βαλκανικές περιοχές, συμβάλλοντας στη διαμόρφωση ενός κοινού μουσικού ιδιώματος.

Το σινάφι των Ρομά μουσικών διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στη διατήρηση και εξέλιξη αυτών των εθίμων, μεταφέροντας ρυθμούς, σκοπούς και τεχνικές εκτέλεσης από γενιά σε γενιά, κυρίως μέσω της προφορικής παράδοσης.

Στις αρχές του 20ού αιώνα, με την ενσωμάτωση της Μακεδονίας στο ελληνικό κράτος και τις κοινωνικές ανακατατάξεις που ακολούθησαν, οι Ρομά μουσικοί συνέχισαν να αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της τοπικής μουσικής ζωής. Παρότι συχνά δεν αναφέρονται ονομαστικά στις επίσημες ιστορικές καταγραφές, η συμβολή τους είναι εμφανής στη μορφολογία των τοπικών σκοπών, στη ρυθμική ένταση και στη δεξιοτεχνία που χαρακτηρίζει τη μουσική της Δυτικής Μακεδονίας. (Μέτσιοι Παύλος, Θεσσαλονίκη 2010)

Η λειτουργία των κομπανιών, βασιζόταν σε μια συλλογική λογική συνεργασίας των μουσικών, καθώς και στην προφορική μετάδοση της γνώσης από παλαιότερους σε νεότερους εκτελεστές ενώ το ρεπερτόριό τους, περιελάμβανε τοπικούς χορούς της Μακεδονίας, δημοτικά τραγούδια, οργανικούς σκοπούς γλεντιού και μουσικές επιρροές από τη βαλκανική και την αστική

λαϊκή μουσική, με τα ρυθμικά μοτίβα να είναι συνήθως 7/8 ή 9/8, ενώ πολλές φορές αυτοσχεδίαζαν και προσάρμοζαν τη μουσική στο κλίμα του γλεντιού.

Ο Νίκος Αδαμόπουλος με την κομπανία του, αποτελούμενη από δεύτερο κλαρίνο, μία τρομπέτα και δύο τρομπόνια

Πηγή: Cd Book: Της Ανασελίτσας - Γλέντια - Χαβάδες - Χοροί & Τραγούδια Του Βοΐου

Ο Νίκος Αδαμόπουλος με δεύτερο κλαρίνο το γαμπρό του Αντώνη Βασιλείου. Ήρχιστρο με μία κορνέτα και τρία τρομπόνια. Καθιστός, ο περίφημος Τορανάς, για πολλούς το καλύτερο τρομπόνι που έβγαζε το Εμπόριο

Οι μουσικές αυτές κομπανίες συνόδευαν κάθε σημαντική περίπτωση όπως γάμους, πανηγύρια, αποκριάτικα δρώμενα, τοπικές γιορτές. Είναι χαρακτηριστικό ότι η σύνθεση των κομπανιών της περιοχής Ανασελίτσας και της Δυτικής Μακεδονίας, ήταν τα πιο πολυμελή συγκροτήματα που παρουσιάστηκαν στην εκτέλεση της ελληνικής δημοτικής μουσικής, σε αντίθεση με την υπόλοιπη Ελλάδα, όπου ο αριθμός των οργανοπαιχτών, δεν ξεπερνούσε τους 4. Εδώ οι κομπανίες αποτελούνταν από 6-7 ή και περισσότερα άτομα. Επίσης χαρακτηριστικό είναι ότι σε αυτές τις κομπανίες, το κλαρίνο, συνυπήρχε με το τρομπόνι και τις κορνέτες.

Παναγιώτης Ντούντας με την ορχήστρα του σε γάμο στην Εράτυρα 1956

Πηγή: Cd Book: Της Ανασελίτσας - Γλέντια - Χαβάδες - Χοροί & Τραγούδια Του Βοΐου

Ο Παναγιώτης Ντούντας (Κάσιτας) με την ορχήστρα. Δίπλα ο αδελφός του Πέτρος με το βιολί. Στο γάμο του Χριστόφορου Δεγκισιά, Εράτυρα 1956.

Στην περιοχή της Κοζάνης, τα χάλκινα συνδέθηκαν στενά με τα λαϊκά δρώμενα και τις εορταστικές πρακτικές, όπως τα γλέντια, τα τοπικά πανηγύρια και αργότερα οι Αποκριές.

Συμπερασματικά, το ξεκίνημα και η εξέλιξη της μουσικής παράδοσης στη Δυτική Μακεδονία δεν μπορούν να κατανοηθούν χωρίς τη συμβολή των Ρομά μουσικών. Το σινάφι τους λειτούργησε ως βασικός φορέας μουσικής γνώσης, συνέβαλε στη μετάβαση από τα παλαιότερα όργανα στα χάλκινα πνευστά και διαμόρφωσε ένα ιδιαίτερο μουσικό ύφος, το οποίο παραμένει ζωντανό μέχρι σήμερα (Τσιχουρίδης, 2020).

Η Κοζάνη ως πόλη, φημίζεται για τις οικογένειες των μουσικών της που καλλιεργούν τη γνώση και την τεχνική του παιξίματος παραδοσιακών οργάνων, κυρίως πνευστών και ντραμς, διαδραματίζοντας βασικό ρόλο στη διατήρηση της μουσικής παράδοσης πχ οι οικογένειες των Καλέα, Ζιάκα, Καραματσούκα, Ντόνα, Δερίλα, Γιάντσιου, Τσιάνα, Διδίλη, Δούρβα (οργανοπαίχτες της Τρανής Αυλής) (<https://kozan.gr/archives/278585>).

Στην περιοχή συναντάμε ιδιαίτερες μορφές, όπως πχ στα δρώμενα των αποκριών ή στο έθιμο των Λαζαρινών, ιδιωματικές εκφράσεις και ιστορικές αφηγήσεις, που λειτουργούν ως φορείς συλλογικής μνήμης και κοινωνικών αξιών. (<https://ayla.culture.gr/ethniko-evretirio>) Τα μουσικά όργανα σε συνδυασμό με την φωνητική παράδοση στην αποτελούν θεμελιώδες στοιχείο της τοπικής μουσικής ταυτότητας.

Τα παραδοσιακά όργανα δεν αντιμετωπίζονται απλώς ως μέσα συνοδείας τραγουδιών και χορών, αλλά ως φορείς κοινωνικής και πολιτισμικής μνήμης, στους οποίους ενσωματώνονται ιστορικές επιρροές και τοπικές διαφοροποιήσεις. Καθένα από αυτά, διαθέτει ιδιαίτερο ρόλο, ηχόχρωμα και τεχνικές εκτέλεσης.

Έτσι στην περιοχή, συναντάμε το νταούλι, που η χρήση του συνδέεται με τα χάλκινα πνευστά, ενώ μέσω του ρυθμού του καθορίζονται το ύφος των χορών και η διάρκεια των μουσικών φράσεων. Παράλληλα, στο νταούλι αποδίδεται κοινωνικός συμβολισμός, καθώς η εκτέλεσή του συχνά αναλαμβάνεται από νέους, μέσα από τους οποίους διατηρούνται και μεταβιβάζονται οι παραδοσιακές τεχνικές και τα ρυθμικά πρότυπα (Τσιπλακούλης, 2008).

Η ποντιακή λύρα εντάσσεται στα μελωδικά όργανα των μουσικών συνόλων της Δυτικής Μακεδονίας και συνδέεται με την απόδοση εκφραστικότητας και μουσικής ποικιλίας. Η χρήση της απαντάται κυρίως σε τοπικά πανηγύρια και ειδικές εκδηλώσεις, σε χορούς και τραγούδια, κυρίως σε περιοχές όπου υπάρχουν πληθυσμοί με καταγωγή από τον Πόντο.

Τα χάλκινα πνευστά (τρομπέτα, ευφώνιο, κορνέτα, τούμπα κτλ) αναγνωρίζονται ως το πλέον χαρακτηριστικό γνώρισμα της μουσικής παράδοσης της Κοζάνης (χάλκινα) από τον 19ο αιώνα και

συνδέονται κυρίως με κοινωνικές και θρησκευτικές περιστάσεις, όπως γάμοι, βαφτίσεις και τοπικά πανηγύρια. (<https://icarus.csd.auth.gr/macedonia-celebrates-gr/>)

Τα μουσικά όργανα στην Κοζάνη δεν εκλαμβάνονται ως απομονωμένα στοιχεία, αλλά εντάσσονται σε κοινωνικές και πολιτισμικές πρακτικές. Η εκτέλεσή τους συνδέεται με συγκεκριμένους χορούς, τραγούδια και τελετουργικά δρώμενα, ενώ μέσω της ενεργού συμμετοχής μουσικών και τραγουδιστών στις διάφορες εκδηλώσεις, ενισχύεται η κοινωνική συνοχή και διατηρούνται οι πολιτισμικές αξίες. Σε κάθε όργανο, μελωδικό ή ρυθμικό, αποδίδεται καθορισμένος ρόλος στη μουσική εκτέλεση, συμβάλλοντας στη διαμόρφωση ενός πολυδιάστατου μουσικού περιβάλλοντος.

Η μετάδοση των εκτελεστικών τεχνικών και της μουσικής παράδοσης διασφαλίζεται μέσω της εκπαίδευσης των νέων μουσικών στο πλαίσιο των οικογενειών και των κοινοτήτων. Παράλληλα, η παρουσία των οργάνων σε φεστιβάλ, σχολές μουσικής και σύγχρονες μουσικές εκδηλώσεις ενισχύει τη σύνδεση της παραδοσιακής μουσικής με την πολιτιστική ζωή στο σήμερα. Μέσα από τα μουσικά όργανα, η μουσική λειτουργεί ως μέσο διασύνδεσης παρελθόντος και παρόντος, μεταφέροντας αξίες και βιώματα των κοινοτήτων στις επόμενες γενιές. (<https://icarus.csd.auth.gr/music-of-western-macedonia-brass-bands/>).

Συνολικά, η ποικιλία και η λειτουργικότητα των μουσικών οργάνων της Κοζάνης και της Δυτικής Μακεδονίας, αντανακλούν την πολυπλοκότητα και τον πλούτο της τοπικής μουσικής παράδοσης. Από το νταούλι έως τα χάλκινα πνευστά και την ποντιακή λύρα, σε κάθε όργανο αποδίδεται ουσιαστική συμβολή στη μουσική εμπειρία, ενώ παράλληλα ενσωματώνεται σε κοινωνικά και πολιτισμικά συμφραζόμενα, καθιστώντας τη μουσική ζωντανό φορέα ταυτότητας και συλλογικής μνήμης. Συνεπώς η μουσική παράδοση δεν είναι απλώς τέχνη, αλλά τρόπος που μια κοινότητα αντιλαμβάνεται και κατασκευάζει το περιβάλλον της, οι μουσικοί χώροι (π.χ. πλατείες, αυλές, γλέντια) και οι μουσικές χρονικές στιγμές (π.χ. εορτές, γάμοι, πανηγύρια) συνδέονται άρρηκτα με κοινωνικές σημασίες. Η μουσική λοιπόν γίνεται *φορέας συλλογικής μνήμης*, δηλαδή οι ήχοι και τα όργανα κωδικοποιούν κοινές εμπειρίες και ιστορικά βιώματα, «η μουσική και τα μουσικά όργανα κατασκευάζουν τον κοινωνικό χώρο και εμπλουτίζουν τη συλλογική μνήμη» (Νιτσιάκος, 2003, σ. 45).

1. Μουσική και Τραγουδιστές στην Δυτική Μακεδονία

Στην Κοζάνη και την ευρύτερη περιοχή της Μακεδονίας έχει καταγραφεί μακρά παράδοση μουσικών οικογενειών, μέσω των οποίων η μουσική γνώση διατηρείται και μεταβιβάζεται από γενιά σε γενιά. Η παραδοσιακή μουσική της Κοζάνης από το 1950 έως σήμερα αποτελεί έναν

ζωντανό πυρήνα πολιτισμικής συνέχειας, ο οποίος διαμορφώθηκε μέσα από τη συλλογική μνήμη, την προφορική παράδοση και τη δράση συγκεκριμένων μουσικών προσωπικοτήτων.

Στη μεταπολεμική περίοδο (1950–1970) καθοριστικό ρόλο στη διάσωση και διατήρηση του τοπικού ρεπερτορίου έπαιξαν μουσικοί όπως ο Γιώργος Αμαραντίδης, γνωστός και ως Σουμούλτς (Χυμούλτς ή Σιμούλτς), ο οποίος θεωρείται εμβληματική μορφή της κοζανίτικης μουσικής παράδοσης. Ηχογράφησε πολλά παραδοσιακά τραγούδια, διασώζοντας μελωδίες και στίχους που, αν δεν είχαν δισκογραφηθεί, πιθανόν θα είχαν χαθεί με το πέρασμα των χρόνων. Συνέβαλε σημαντικότερα στη διάδοση της ποντιακής παράδοσης, όχι μόνο μέσα από τη διδασκαλία της ποντιακής λύρας, αλλά και με τη σύνθεση δικών του τραγουδιών, με θέμα την αγάπη, την προσφυγιά, την ποντιακή γενοκτονία, τον θάνατο, τη ζωή κ.ά. πάντα με αυστηρά παραδοσιακό χρώμα. Σημαντικές ήταν και οι συνεργασίες του με τη Δόμνα Σαμίου και τη Δόρα Στράτου. <https://pontianlyrics.gr/persons/person-details?personId=1>

Παράλληλα, τραγουδιστές όπως ο Κώστας Τσιναφλής και δεξιοτέχνες οργάνων όπως ο κλαρινίστας Δημήτρης Σαμαράς διαμόρφωσαν τον ήχο των τοπικών ορχηστρών και υποστήριξαν τη συνέχεια της μουσικής πρακτικής σε πανηγύρια και κοινωνικές εκδηλώσεις (*Λαογραφικό Μουσείο Κοζάνης, 2015*).

Κατά την περίοδο 1970–1990, η παραδοσιακή μουσική της Κοζάνης πέρασε σε φάση εδραίωσης και οργανωμένης μετάδοσης. Μουσικοί όπως ο Γιάννης Κασαμπαλής συνδέθηκαν άρρηκτα με τις Αποκριές της Κοζάνης και τα σατιρικά τραγούδια των Φανών, συμβάλλοντας στη διατήρηση ενός ιδιαίτερου αστικού αποκριάτικου ύφους (*Βασιλείου, 2012*). Την ίδια περίοδο, λαουτιέρηδες και τραγουδιστές όπως ο Παναγιώτης Παπαδόπουλος ανέλαβαν και εκπαιδευτικό ρόλο, μεταδίδοντας το τοπικό ρεπερτόριο σε νεότερες γενιές μέσα από τη δράση πολιτιστικών συλλόγων και χορευτικών ομάδων (*Δήμος Κοζάνης, 2010*).

Από τη δεκαετία του 1990 έως περίπου το 2010 παρατηρείται αναβίωση του ενδιαφέροντος για την τοπική μουσική κληρονομιά. Σε αυτή τη φάση, μουσικοί και τραγουδιστές, όπως ο Νίκος Γαβριηλίδης, καθώς και μέλη πολιτιστικών συλλόγων, συνέβαλαν στη συστηματική διδασκαλία και τεκμηρίωση των τραγουδιών και των σκοπών της Κοζάνης, τόσο σε τοπικό όσο και σε πανελλήνιο επίπεδο. Η παραδοσιακή μουσική άρχισε να παρουσιάζεται σε φεστιβάλ και πολιτιστικά προγράμματα, χωρίς να αποκοπεί από το φυσικό κοινωνικό της πλαίσιο.

Στη σύγχρονη εποχή (2010 έως σήμερα), η παραδοσιακή μουσική της Κοζάνης συνεχίζει να μεταδίδεται κυρίως μέσα από τις αποκριάτικες παρέες και τους Φανούς, οι οποίοι λειτουργούν ως άτυπα αλλά ουσιαστικά «ζωντανά μουσικά σχολεία». Νεότεροι μουσικοί διατηρούν το παλαιό ρεπερτόριο με σεβασμό στο αυθεντικό ύφος, ενισχύοντας τη συλλογική ερμηνεία και τη σατιρική διάσταση που χαρακτηρίζουν την κοζανίτικη μουσική παράδοση (*Πολιτιστικός Οργανισμός*

Κοζάνης, 2019). Η έντονη σύνδεση της μουσικής με το κοινωνικό και εορταστικό πλαίσιο της πόλης εξασφαλίζει τη διαχρονική της παρουσία έως σήμερα.

Η μουσική εκπαίδευση στο πλαίσιο των οικογενειών, ξεκινά συνήθως από την παιδική ηλικία. Οι νεότεροι παρατηρούν τις πρόβες των μεγαλύτερων και εντάσσονται σταδιακά σε γλέντια και εορταστικές εκδηλώσεις, μέσω των οποίων εξοικειώνονται με τα μουσικά μοτίβα και τους ρυθμούς (Τσιπλακούλης, 2008). Η μαθησιακή διαδικασία δεν περιορίζεται στη θεωρητική γνώση αλλά θεμελιώνεται σε βιωματική εμπειρία, καθώς η δεξιοτεχνία αποκτάται κυρίως μέσω της πρακτικής συμμετοχής σε ζωντανές εμφανίσεις. Η κοινωνική διάσταση της εκπαίδευσης αυτής θεωρείται καθοριστική, καθώς οι νέοι μουσικοί εκπαιδεύονται στην ομαδική συνεργασία με άλλους οργανοπαίκτες, τραγουδιστές και χορευτές, αναπτύσσοντας δεξιότητες επικοινωνίας και συλλογικής δημιουργίας.

Συχνά παρατηρείται εξειδίκευση μουσικών οικογενειών σε συγκεκριμένα όργανα. Ορισμένες οικογένειες, συνδέονται άμεσα με την εκτέλεση των χάλκινων πνευστών, όπως της τρομπέτας και της κορνέτας, ενώ άλλες έχουν συνδεθεί περισσότερο με τον ζουρνά και το νταούλι.

Η κοινωνική θέση των μουσικών στην Κοζάνη είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τον ρόλο τους στις τελετουργικές και εορταστικές περιστάσεις. Μέσω της μουσικής καθορίζεται ο ρυθμός των χορών, διαμορφώνεται η ατμόσφαιρα και ενισχύεται η συμμετοχή της κοινότητας. Για τον λόγο αυτόν, οι μουσικοί απολαμβάνουν ιδιαίτερου κύρους, καθώς η δεξιοτεχνία τους συνδέεται άμεσα με την τοπική ταυτότητα και την πολιτισμική συνέχεια.

Η φήμη των μουσικών οικογενειών, δεν οφείλεται μόνο στην αναβίωση παλαιών μουσικών μοτίβων σε συλλογικούς χώρους, αλλά κυρίως στη διαρκή τους συμμετοχή στην εξέλιξη της παραδοσιακής μουσικής ως κοινωνικού και πολιτισμικού φαινομένου, καθώς, προσαρμόζουν ενεργά τις εκτελέσεις τους στις αισθητικές απαιτήσεις κάθε εποχής και ενσωματώνουν νέες μελωδικές δομές, ρυθμικές εκφράσεις και ηχητικές καινοτομίες στο πλαίσιο του τοπικού πολιτισμού. (CD Book, *Ανασελίτσα : Γλέντια-χαβάδες-χοροί & τραγούδια του Βοΐου*)

Ειδικά στο πεδίο των χάλκινων πνευστών, η συνεχής μουσική πρακτική και η επαφή με διαφορετικές μουσικές φόρμες, όπου οι κοινότητες όχι μόνο διατηρούν αλλά και εξελίσσουν τον ήχο τους ως μέρος ενεργού πολιτισμικής ταυτότητας. (Χατζημανώλης, Μ. (2000).

Οι τραγουδιστές, είτε ως μέλη των ίδιων οικογενειών είτε ως συνεργάτες των μουσικών, θεωρούνται αναπόσπαστο μέρος της παράδοσης. Μέσω των ερμηνειών τους διατηρούνται τοπικά ιδιώματα και αφηγηματικές φόρμες που αντανakλούν ιστορικά γεγονότα, κοινωνικές σχέσεις και βιώματα της καθημερινότητας. Η συνεργασία οργανοπαικτών και τραγουδιστών ενισχύει την

κοινωνική συνοχή, καθώς η μουσική λειτουργεί ως όχημα επικοινωνίας, ψυχαγωγίας και μεταφοράς πολιτισμικών αξιών (Pettan, 2015).

Η παράδοση των οικογενειών μουσικών δεν περιορίζεται αποκλειστικά στην εκτέλεση των κομματιών. Στη διαδικασία μάθησης εντάσσεται και η κατανόηση των ιστορικών, κοινωνικών και πολιτισμικών συμφραζομένων που περιβάλλουν κάθε μουσικό έργο. Κατά συνέπεια, η εκπαίδευση αποκτά διττό χαρακτήρα, συνδυάζοντας τεχνικές και πολιτισμικές διαστάσεις, μέσω των οποίων η μουσική καθίσταται φορέας ταυτότητας και συλλογικής μνήμης . (CD Book, *Ανασελίτσα : Γλέντια-χαβάδες-χοροί & τραγούδια του Βοΐου*)

Ιδιαίτερα από την περίοδο του Μεσοπολέμου και για 40 ολόκληρα χρόνια μετά, δυο βασικές μουσικές κομπανίες διασκέδαζαν τους Κοζανίτες. Οι αρχηγοί των δυο συγκροτημάτων συγγένευαν μεταξύ τους. Ήταν δυο πρώτα ξαδέλφια. Η ορχήστρα του Δημήτρη (Τούλη) Καλέα και η ορχήστρα του Θωμά Καραματσούκα, (γνωστός περισσότερο ως Γκατζαλάτζας).

Ο αρχηγός της πρώτης κομπανίας, ταξιτζής στο επάγγελμα, ήταν ο Τούλης Καλέας, ο οποίος αφού γράφτηκε στο Ωδείο Κοζάνης, έμαθε βιολί, κλαρίνο και σαξόφωνο. Με την ορχήστρα του έπαιζε όλα τα είδη μουσικής (ευρωπαϊκό και δημοτικό ρεπερτόριο) στα κέντρα της Κοζάνης, σε γάμους, αρραβώνες και γλέντια. Ο αρχηγός της δεύτερης κομπανίας ήταν ο Θωμάς Καραματσούκας (κλαρίνο, σαξόφωνο) (1927), ο οποίος έμαθε κλαρίνο από τον θείο του Θανασάκη Καλέα. (<https://kozan.gr/archives/278585>).

Επιπλέον, οι οικογένειες μουσικών συμμετέχουν ενεργά στη διάδοση της τοπικής παράδοσης μέσω φεστιβάλ, ηχογραφήσεων και δημόσιων εκδηλώσεων. Οι νεότεροι μουσικοί ενθαρρύνονται να ενσωματώνουν στοιχεία νεωτερικότητας, ώστε να εξασφαλίζεται η δυναμική συνέχεια της παράδοσης.

Μέσα από τη συνεχή εκπαίδευση, την ενεργό συμμετοχή στις κοινωνικές εκδηλώσεις, την υψηλή τεχνική κατάρτιση και την ικανότητα προσαρμογής στις εκάστοτε συνθήκες, διασφαλίζεται όχι μόνο η ζωντάνια αλλά και η εξέλιξη της μουσικής της περιοχής. Η ισορροπία ανάμεσα στη διατήρηση της αυθεντικότητας και την αφομοίωση νέων στοιχείων συμβάλλει στη μακροβιότητα και τη σημασία της μουσικής ως βασικού πυρήνα πολιτισμικής ταυτότητας (Κατσανεβάκη, 2010).

Η σύγχρονη αναβίωση της μουσικής παράδοσης της Κοζάνης

Η Κοζάνη είναι η μεγαλύτερη σε έκταση και πληθυσμό πόλη της Περιφέρειας της Δυτικής Μακεδονίας και πρωτεύουσα του Νομού Κοζάνης. Παράλληλα αποτελεί το διοικητικό και οικονομικό κέντρο της περιοχής, που αποτελείται επίσης από τους Νομούς Γρεβενών, Φλώρινας και Καστοριάς.

Η μουσική παράδοση της Κοζάνης και της ευρύτερης περιοχής της Δυτικής Μακεδονίας, Μακεδονίας, θεωρείται ότι διατηρείται ζωντανή όχι μόνο μέσω των οικογενειών μουσικών και των παραδοσιακών εθιμικών εκδηλώσεων, αλλά και χάρη στη δραστηριότητα σύγχρονων μουσικών και οργανωμένων εκπαιδευτικών και άλλων προγραμμάτων, π.χ. Πολιτιστικοί και Χορευτικοί Σύλλογοι, οι Φανοί της κάθε γειτονιάς για τις Απόκριες, δράσεις φορέων όπως το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ (*Voices Secret Place Event, παράσταση Πολυφωνικών τραγουδιών, σε μυστική – υπαίθρια τοποθεσία, στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Εβδομάδας Κινητικότητας του Δήμου Κοζάνης, Σεπτέμβρης 2025, jazz festival*) κτλ, τα οποία συμβάλλουν στην αναβίωση και προσαρμογή της παράδοσης στις σύγχρονες κοινωνικές συνθήκες. Η δράση των σύγχρονων μουσικών εξυπηρετεί έναν διττό στόχο: αφενός διασφαλίζεται η αυθεντικότητα των παραδοσιακών εκτελέσεων και αφετέρου ενσωματώνονται νέες ερμηνευτικές και τεχνολογικές προσεγγίσεις, οι οποίες διευρύνουν την πρόσβαση στη μουσική τόσο σε τοπικό όσο και σε διεθνές επίπεδο (<https://xronos-kozanis.gr/voices>).

Στην Κοζάνη, η ίδρυση μουσικών συνόλων, σχολών παραδοσιακής μουσικής και πολιτιστικών φορέων όπως πχ το Δημοτικό Ωδείο Κοζάνης (Δ.Ω.Κ) που λειτουργεί από το 1957, ο Σύλλογος Πανδώρα με ρίζες από το 1902 και τη «Μορφωτική αδελφότητα Κοζάνης», οι Μακεδνοί, το Ωδείο Δημόπουλου, Το Κοζανίτικο Τακίμι, ο Φιλοπρόοδος Σύλλογος Κοζάνης με τις παραστάσεις που φιλοξενεί, ο Σύλλογος της Αιανής με την αναβίωση του εθίμου των Λαζαρίνων, τα χάλκινα του Βοΐου, τα Ποντιακά σχήματα της περιοχής της Πτολεμαΐδας, και τόσο άλλοι σύλλογοι και μουσικές σχολές, αποτελούν σημαντικούς παράγοντες πολιτισμού στην πόλη και την ευρύτερη περιοχή. Στα σχήματα αυτά συνδυάζονται ζωντανές εκτελέσεις τραγουδιών με τη χρήση παραδοσιακών οργάνων, όπως το νταούλι, η ποντιακή λύρα και τα χάλκινα πνευστά. Η μουσική αυτή πρακτική παραμένει άρρηκτα συνδεδεμένη με τα κοινωνικά δρώμενα και τις εορταστικές εκδηλώσεις της πόλης, με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα τις Αποκριές της Κοζάνης (<https://kozanitikiapokria.gr/to-enteka-i-pandora>).

Η Κοζανίτικη Αποκρία είναι ένα πλέγμα εθίμων, που ψάχνοντας κανείς την καταγωγή της καταλήγει ότι έχει ρίζες στα Ρωμαϊκά Λουπερκάλια και Σατουρνάλια, έναν συνδυασμό της λατρείας των Θεών και της ανάγκης για ψυχαγωγία μέχρι ακολασίας, αλλά κυρίως με τις

Βυζαντινές Καλένδες, γιορτές και μεταμφιέσεις. Από το 1650 και μετά συναντάμε τα λεγόμενα Ρογκατζάρια στην Κοζάνη. Στις αρχές του 20ου αιώνα εμφανίστηκαν τα «Καρναβάλια» που συνδυάζαν στοιχεία Αγροτικής αποκριάς, όπως ο Φανός και ο χορός γύρω του, τα φαγοπότια και τη θύμηση των νεκρών με τις παραστάσεις μεταμφιεσμένων και τις παρελάσεις του Αστικού Καρναβαλιού. Το έθιμο των φανών όπου 15 γειτονιές στην Κοζάνη προετοιμάζουν όλο το χρόνο με τους συλλόγους τους την Αποκριά, αναβιώνει ιδιαίτερα από το 1981 και ύστερα με τη συμμετοχή όλο και περισσότερου κόσμου και όλο και περισσότερων μουσικών, με την παράδοση να περνά από γενιά σε γενιά (<https://kozanitikiarokria.gr/history/>).

Παράλληλα, ιδιαίτερη σημασία παρουσιάζει τις τελευταίες δεκαετίες, η τάση συνεργασίας των σύγχρονων μουσικών της περιοχής με καλλιτέχνες από άλλες γεωγραφικές περιοχές και μουσικά ιδιώματα. Μέσα από τέτοιες συνεργασίες δημιουργούνται μορφές πολυπολιτισμικής αναβίωσης, όπου παραδοσιακά μουσικά μοτίβα συνδυάζονται με σύγχρονες ενορχηστρώσεις, στοιχεία τζαζ, folk ή ακόμη και ηλεκτρονικής μουσικής, χωρίς να αλλοιώνεται ο βασικός χαρακτήρας της τοπικής παράδοσης. Με αυτόν τον τρόπο, η μουσική της Κοζάνης αποκτά νέα δυναμική και παραμένει ελκυστική για νεότερα ακροατήρια (<https://kozan.gr/archives/276937>).

Παράλληλα με την παραδοσιακή μουσική, στην Κοζάνη παρατηρείται έντονη δραστηριότητα και σε σύγχρονα μουσικά είδη, με χαρακτηριστικό παράδειγμα την ενεργή τζαζ κοινότητα της πόλης. Μουσικοί όπως οι Μανώλης και Σωτήρης Κουτσονάνος, Γιώργος Τζούκας (πίανο) και ο Φώτης Βακουφτής (τύμπανα), σε συνεργασία με τον Σύλλογο Φίλων της Τζαζ Κοζάνης, συμμετέχουν σε φεστιβάλ και jam sessions, συμβάλλοντας στη διαμόρφωση ενός πολυδιάστατου μουσικού τοπίου. Είναι χαρακτηριστική για παράδειγμα η Πανελλήνια Μουσική Συνάντηση που διοργάνωσε τον Οκτώβρη του 2021 ο Σύλλογος Φίλων της Τζαζ στην Κοζάνη, σε συνεργασία με το ΔΗΠΕΘΕ Κοζάνης, με την συμμετοχή έξι μουσικών σχημάτων και περισσότερων από 20 μουσικών από Κοζάνη, Θεσσαλονίκη, Λάρισα, Αθήνα και Κρήτη ή το μίνι τζαζ φεστιβάλ "*4 Fridays for 4 drummers*" το Φλεβάρη του 2024 στην περιοχή Κρόκος Κοζάνης, με την προσέλευση του κόσμου, να χαρακτηρίζεται ως “έκπληξη και πάλι” (<https://kozan.gr/archives/369382> / <https://kozani.tv/index.php/112933>).

Επίσης σημαντική ήταν και η παρουσίαση του έργου «Θύμησες», που αποτελεί ένα πολυσύνθετο μουσικό εγχείρημα, όπου μια 16μελής ορχήστρα ένωσε τρεις διαφορετικούς κόσμους: τη σύγχρονη jazz, την κλασική μουσική και τους παραδοσιακούς ήχους της Δυτικής Μακεδονίας, δημιουργώντας ένα ιδιαίτερο αποτέλεσμα. Η επιλογή της σύμπραξης τόσων διαφορετικών μουσικών επί σκηνής ανέδειξε τη σημασία της συλλογικής δημιουργίας και της σύγκλισης διαφορετικών μουσικών παραδόσεων σε μια ενιαία εμπειρία. Όπως τόνισε ο ίδιος ο Μανώλης Κουτσονάνος, το έργο αυτό, είναι αφιερωμένο στους ανθρώπους που σφράγισαν τα παιδικά του

χρόνια και στην οικογένεια που τον μεγάλωσε. Στη συναυλία που πραγματοποιήθηκε στα Ιωάννινα στις 27 Αυγούστου 2025, στο Μουσείο Αργυροτεχνίας, μαζί με τον Μανώλη και τον Σώτο Κουτσούνανο στα τύμπανα, εμφανίστηκαν οι Γιώτης Κιουρτσόγλου (μπάσο), Στέλιος Χατζηκαλέας (τρομπέτα), Γιώργος Τζούκας (πιάνο), Κώστας Σαπαλίδης (κιθάρα), Κώστας Δημητρίου (σαξόφωνο), Μιχάλης Γκατζιούρας (τρομπέτα), Νίκος Καρδογιάννης (τρομπόνι), Άννα Μακρή (τρομπέτα), Φώτης Τσιοτίκας (κλαρίνο), Σταματία Σγουροπούλου (τσέλο), Μαντώ Στράφκου (τσέλο), Δημήτρης Τριανταφύλλου (βιολί) και Χριστίνα Τσίγκα (βιολί), ενώ στη φωνή συμμετείχε ως guest ο Θεολόγος Παπανικολάου

(<https://xronos-kozanis.gr/apo-tin-kozani-sta-ioannina-to-ergo-tou-manoli-koutsounanou-taxidevei-me-ichous-kai-mnimes/>).

Από τη συναυλία που πραγματοποιήθηκε στα Ιωάννινα στις 27 Αυγούστου 2025, στο Μουσείο Αργυροτεχνίας.

Επιπλέον, σημαντικοί μουσικοί με καταγωγή από την περιοχή της Κοζάνης, όπως ο Γιώτης Κιουρτσόγλου (μπάσο), ο Δημήτρης Βαβλιάρης (κιθάρα, συνθέτης και στιχουργός), ο Γιώργος Μιχαήλ (συνθέτης, στιχουργός και ερμηνευτής), ο Κώστας Τζαναμπέτης, ο Αποστόλης Σιαραμπής και ο Μάκης Σεβίλογλου (συνθέτης, ερμηνευτής), έχουν ξεχωρίσει σε εθνικό και διεθνές επίπεδο μέσα από τις δημιουργίες και τις συνεργασίες τους. Για παράδειγμα ο Γιώργος Μιχαήλ πέρα από τις δικές του δημιουργίες έχει συνεργαστεί με το Θανάση Παπακωνσταντίνου στο δίσκο “Αγία νοσταλγία”, 1993 που υπήρξε και ο πρώτος του ερμηνευτής. Αντίστοιχα, ο Γιώτης Κιουρτσόγλου [ηλεκτρικό μπάσο, (άταστο & και με τάστο), είναι βασικός μπασίστας σε δίσκους και συναυλίες

πολλών τραγουδοποιών αλλά και μουσικών σχημάτων (π.χ δίσκος “Ανεμοδείκτης” του Αλκίνοου Ιωαννίδη, δίσκος “Πυρήνας” του Διονύση Σαββόπουλου, συμμετέχει στο μουσικό συγκρότημα “Human Touch” με τον David Lynch κ.ά.).

Επίσης, ο Μάκης Σεβίλογλου έχει συνεργαστεί με τη Χάρις Αλεξίου και το Δημήτρη Μητροπάνο στους δίσκους “Βύσσινο και Νεράντζι”, 2006 και “Γλυκό Μεθύσι”, 2008 αντίστοιχα. Ο Δημήτρης Βαβλιάρης έχει συνεργαστεί με ερμηνευτές όπως ο Βασίλης Σκουλάς, στο δίσκο “Πάλι βρέχει”, 2013 και τον Γιώργο Φασουλά, στο τραγούδι “Παλάτι κάνω την καρδιά”.

Πολύ ενδιαφέρουσα και ξεχωριστή είναι και η δουλειά ενός ακόμη μουσικού της Κοζάνης, του Νίκου Χαλβατζή με περισσότερο ηλεκτρονικό ήχο πχ “Άλφα ζεύγος”, 2014, ενώ στον πρώτο του δίσκο “Πλάνο Εξόδου”, 2006, συνεργάστηκε με τον Σωκράτη Μάλαμα και την Τάνια Τσανακλίδου.

Ένας ακόμη καλλιτέχνης, με χαρακτηριστική φωνή από την Κοζάνη, ο Κώστας Τζαναμπέτης, συμμετείχε στο δίσκο “Δαίμων εαυτός”, του συνθέτη Παντελή Σπύρου, που κυκλοφόρησε το Δεκέμβρη του 2015.

Ιδιαίτερη αναφορά αξίζει στον Χρήστο Ραφαηλίδη (Christos Rafalides), διεθνώς αναγνωρισμένο Κοζανίτη μουσικό της τζαζ (vibraphone/marimba), συνθέτη και εκπαιδευτικό, ο οποίος δραστηριοποιείται στη Νέα Υόρκη και έχει συνεργαστεί με κορυφαίους μουσικούς της παγκόσμιας τζαζ σκηνής (<https://www.kathimerini.gr/culture/music/1018861>).

Παράλληλα, ο Σάκης Ντοβόλης, μέσω του blues σχήματος The Bluesbone Band, έχει συμβάλει στη διάδοση του blues από την Κοζάνη προς το ευρύτερο ελληνικό κοινό. Ο Σάκης Ντοβόλης, έχει συμπράξει με τους δύο μεγαλύτερους Έλληνες bluesmen, Ηλία Ζάικο και Νίκο Ντουνούση καθώς και με τον θρύλο της blues, Louisiana Red (https://www.bluesway.gr/the-bluesbone-band_29).

Σύγχρονοι δημιουργοί όπως ο Στέφανος Κοζάνης, με jazz και concept projects, καθώς και το μουσικό σχήμα Aioira Project, που συνδυάζει παραδοσιακά και σύγχρονα μουσικά στοιχεία, αποδεικνύουν τη διαρκή εξέλιξη της μουσικής ταυτότητας της περιοχής.

Τέλος δε θα μπορούσαμε να μην αναφερθούμε σε δύο εμβληματικές προσωπικότητες με καταγωγή από την πόλη της Κοζάνης, το Νικόλα Άσιμο και τον Πάνο Τζαβέλα. Ο Νικόλας Άσιμος (Νικόλαος Ασημόπουλος) και ο Πάνος Τζαβέλας αποτελούν δύο χαρακτηριστικές περιπτώσεις, των οποίων το έργο, αν και εντάσσεται κυρίως στον χώρο του πολιτικού και κοινωνικού τραγουδιού, διατηρεί ουσιαστικούς δεσμούς με τη μουσική και πολιτισμική παράδοση της περιοχής. Στο έργο του Νικόλα Άσιμου, διακρίνονται στοιχεία λαϊκής αφήγησης, αυτοσχεδιασμού και κοινωνικής σάτιρας, χαρακτηριστικά που απαντώνται και στα αποκριάτικα τραγούδια της Κοζάνης. Παρότι η

καλλιτεχνική του πορεία αναπτύχθηκε κυρίως στην Αθήνα, η αντισυμβατική του στάση και η έμφαση στον προφορικό λόγο μπορούν να ιδωθούν ως συνέχεια μιας ευρύτερης λαϊκής και τοπικής μουσικής κουλτούρας (Γιώργος Αλλαμανής, 2000).

Αντίστοιχα, ο Πάνος Τζαβέλας, υπήρξε σημαντικός εκπρόσωπος του πολιτικού τραγουδιού και της μουσικής αντίστασης. Το έργο του βασίστηκε σε λαϊκά και δημοτικά μοτίβα, τόσο μελωδικά όσο και θεματικά, αντλώντας από την ελληνική και μακεδονική μουσική παράδοση. Η χρήση απλών μουσικών δομών, η συλλογική διάσταση του τραγουδιού και η έντονη κοινωνική φόρτιση συνδέουν τη δημιουργία του με τις παραδοσιακές μουσικές πρακτικές της Κοζάνης, όπου το τραγούδι λειτουργεί ως μέσο κοινωνικού σχολιασμού και συλλογικής μνήμης (Νατάσα Παπαδοπούλου-Τζαβέλλα, 2025).

Συμπερασματικά, οι σύγχρονοι μουσικοί και οι αναβιώσεις της παραδοσιακής μουσικής αποτελούν κρίσιμο κρίκο στη διατήρηση και ανανέωση της μουσικής δραστηριότητας της Κοζάνης. Το πλήθος των μουσικών της περιοχής έως και σήμερα, το ξεχωριστό ύφος που προέρχεται και από το πολιτισμικό υπόβαθρό της πόλης, το παράδειγμα που προβάλλεται στη νέα γενιά, η τόση μεγάλη ποικιλία μουσικών από διαφορετικά είδη, αποτελούν επίσης ως ένα βαθμό και απόδειξη ότι εκεί που ανθίζει η δημιουργία, το τοπίο παραμένει συνεχίζει να παραμένει ανθισμένο πάντα.

Η μουσική της περιοχής παραμένει ζωντανή, αυθεντική και ταυτόχρονα προσαρμοσμένη στις σύγχρονες κοινωνικές ανάγκες. Η ισορροπία μεταξύ παράδοσης και καινοτομίας διασφαλίζει τη συνεχή εξέλιξη της μουσικής, διατηρώντας ακέραιη την πολιτισμική ταυτότητα της περιοχής

2. Η περίπτωση του Μιχάλη Χανιώτη

Βιογραφικά Στοιχεία Μιχάλη Χανιώτη

Ο Μιχάλης Χανιώτης, γεννήθηκε το 1962 σε ένα χωριό της Κοζάνης, το Τρανόβαλο που βρίσκεται νότια περίπου είκοσι χιλιόμετρα απ' τα Σέρβια. Είναι παντρεμένος με την Ελένη Τζούκα, και έχει δύο παιδιά, τη Βασιλική και τον Αντώνη.

Το Τρανόβαλο είναι ο τόπος καταγωγής της μητέρας του Παγώνας Τρευλοπούλου, ενώ ο πατέρας του ήταν από την Πάρο. Στο Τρανόβαλο ο πατέρας του, βρέθηκε καθώς είχε λατομεία που έβγαζαν άσπρο μάρμαρο οπότε ήρθαν διάφοροι τεχνίτες απ' την Πάρο και από άλλα μέρη. Ο πατέρας του έτυχε να νοικιάσει σπίτι από τον παππού του Μιχάλη, και έτσι γνώρισε και παντρεύτηκε την μητέρα του.

Ο Μιχάλης Χανιώτης

Κάτι που ίσως πολύς κόσμος δε γνωρίζει είναι ότι ο παππούς του πατέρα του, είχε καταγωγή από τα Χανιά και από εκεί προέκυψε και το “Χανιώτης” ως επίθετο, με το οποίο αποκαλούσαν τον πατέρα του και έτσι έμεινε και ως επίθετο της οικογένειας. Ο πατέρας του μόλις 23 ετών, έχασε τη ζωή του σε εργατικό ατύχημα στο λατομείο, όταν ο Μιχάλης ήταν μόλις λίγων μηνών βρέφος. Ο ίδιος λέει για τον πατέρα του:

“Ήταν πολύ αξιόλογος στον τομέα του, στα μάρμαρα, ήταν καλός τεχνίτης.... δεν είχε τύχη ούτε να γνωρίσει εμένα, καλά-καλά, ούτε την αδερφή μου....Τότε, έπαθε σοκ όλο το χωριό ήταν και ο πρώτος που σκοτώθηκε στα λατομεία. Μετά από χρόνια, σκοτώθηκαν άλλοι δυο-τρεις. Την κρατάνε αυτήν τη μέρα. Όταν έρχεται αυτή η μέρα, δεν δουλεύουν”.

Στο Τρανόβαλτο ο Μιχάλης Χανιώτης έζησε εώς δέκα χρονών όταν και μετακόμισαν με τη μητέρα και την αδερφή του στην Κοζάνη. (1972) Αυτό το περιβάλλον, η γεωγραφική καταγωγή και οι πολιτισμικές ρίζες, όπως δηλώνει ο ίδιος, σηματοδότησε την αισθητική του: «Ναι, έχω επηρεαστεί από την παραδοσιακή μουσική.... » (https://www.avgi.gr/tehnες/371095_oi-moysikoi-einai-se-karantina-edo-kai-15-hronia).

Όταν ρωτήσαμε το Μιχάλη Χανιώτη από που πιστεύει ότι έχει πάρει το γονίδιο για τη μουσική, η απάντηση ήρθε εντελώς φυσικά : “από παντού”...και συνεχίζει:

“Τα ακούσματα τα είχα και από τα αδέρφια της μάνας μου που τραγουδούσαν – χόρευαν...η μάνα μου τραγουδούσε, η αδερφή μου τραγουδάει καλά. Και αργότερα, αφού συνήλθε από το σοκ, πήρε ένα πικ-άπ και είχε δίσκους 45αρια και άκουγα μουσική, άκουγα μουσική...είχα τρέλα με τη μουσική, άκουγα μουσική και κάτι πάθαινα”.

Στα 45άρια δισκάκια της μητέρας του υπήρχαν όλα, δημοτικά, λαϊκά, ρεμπέτικα, ακόμα και ρετρό. Γούναρης, Μαρούδας, Μανώλης Χιώτης, που ήταν λίγο “δυτικά” όπως αναφέρει ο ίδιος, ... “αλλά δεν άκουγα ξένη μουσική. Μετά τα δεκαεφτά, άρχισα να ακούω και μουσική από όλα τα κράτη, από όλες τις χώρες. Ό,τι μ’ άρεσε, δεν κοιτούσα. Αν είναι αραβικό ή αργεντίνικο, δεν με ένοιαζε. Αν μ’ άρεσε, πήγαινα και το έβρισκα και το αγόραζα... Κάπως έτσι ήρθε και ο έρωτας με το μπουζούκι :

“Ήθελα μπουζούκι, από τότε που ήμουν πέντε-έξι χρόνων. Δεν υπήρχαν λεφτά και τελικά πήρα όταν έγινα 13 χρονών..., τα μάζενα φράγκο-φράγκο. Δούλευα από 10 χρονών. Τα καλοκαίρια, που είχαμε διακοπές, βοηθός σε ποδηλατάδικο, σε εστιατόρια, λαντζέρης, σε ραφεία σε ηλεκτρολόγο, σε τζαμάδικο. Παντού. Πέρασα από πολλές δουλειές...και πήρα το πρώτο όργανο. Ένα ψεύτικο πήρα, από την Κοζάνη, ένα πλαστικό εντελώς ήταν”.

Γνώρισε και έζησε τις δυσκολίες από την παιδική του ηλικία, δούλεψε μέχρι και στις αλωνιστικές μηχανές, όταν έγινε 16-17 χρονών. Το σχολείο αν και δεν το ήθελε, σπούδασε ηλεκτρολόγος και δεν ασχολήθηκε ποτέ επαγγελματικά. Το μόνο που ήθελε, ήταν να παίζει μουσική:

“Ήθελα να γίνω μπουζουκτσής από πέντε χρόνων”. “Όταν έφτασα όμως 17 χρονών, άρχισα να ακούω ξένες μουσικές: Pink Floyd, ινδικά, σιτάρ, ούτι, βιολιά και εκεί έπαθα ένα σόκ από το μπουζούκι. Η ηλεκτρική κιθάρα, ας πούμε, είχε έναν ήχο που είχε διάρκεια η νότα, το μπουζούκι είχε ένα κοφτό ήχο και δεν είχε ουρά από πίσω και σκεφτόμουν: τι έγινε; λάθος όργανο έμαθα; Πήγα να το αμφισβητήσω, αλλά τελικά το παιδικό ένστικτο δεν με έβγαλε λάθος, γιατί πήρα μετά σιτάρ και όλα αυτά τα όργανα, κιθάρες κτλ και εκεί κλώθηκε το πράγμα με το μπουζούκι και μετά έπαιζα καινούργια πράγματα στο μπουζούκι, πείραζα κουρδίσματα και νομίζω ότι έπαιζα κάτι

διαφορετικό. Το συμπεριφέρθηκα λίγο αλλιώς στο μπουζούκι, βέβαια υπάρχουν μουσικοί τώρα νέοι που είναι σβέλτοι, δεξιότεχνες, αλλά εγώ νομίζω ότι κάτι έκανα στο μπουζούκι”

Έτσι στα 17 του χρόνια άρχισε να παίζει επαγγελματικά σε μαγαζιά “υπήρχαν και μαγαζιά πολλά τότε, δεν ήταν όπως τώρα, ο πιο μέτριος μουσικός έπαιζε. Τώρα οι καλύτεροι ψάχνουν να βρουν δουλειά”. Μαγαζιά της Κοζάνης όπως “το Κυκλάμινο” που το είχε ο Καψάλης Παναγιώτης με τα αδέρφια του, η ντισκοτέκ “Τίφανους” των αδερφών Θέμη και Γιάννη Τσουκαρά, άλλες μπουάτ, ταβέρνες και μάλιστα με ορχήστρες κτλ. ήταν χώροι από τους οποίους και ο ίδιος ξεκίνησε τη μουσική του πορεία παίζοντας Θεοδωράκη, Χατζηδάκη, Δήμο Μούτση, Λοΐζο, Τσιτσάνη κτλ.

“Δεν πήγαινα στα μεγάλα τα μαγαζιά γιατί έβγαιναν κάτι σουζέ μετά το '80 εκεί που δεν μ' άρεσαν τα τραγούδια αυτά. Και δεν πήγαινα σε μεγάλα μαγαζιά γιατί έπρεπε να παίζω αυτά τα τραγούδια και βαριόμουνα να τα βγάλω. Δεν μ' άρεσαν”.

Από τους πρώτους συνεργάτες του, ο Κώστας Μπαλατσούκας, τραγουδιστής και κιθαρίστας που έχει φύγει από τη ζωή και ο Σάκης Βλαχάβας που παίζανε μαζί στο “Κυκλάμινο. Ξεκίνησαν το 1979-1980 στο μαγαζί “Κυκλάμινο” το παλιό και το 1983 στο καινούργιο “Κυκλάμινο”. Ορχήστρα ολόκληρη, 6 ατόμων μπουζούκι, τύμπανα, ακορντεόν, κιθάρα και δουλεύανε και καθημερινά. Όλος ο κόσμος γνώριζε τα τραγούδια και τραγουδούσε, συμμετείχε:

«γινόταν ιεροτελεστία. Σήμερα είναι δύσκολο να βρει κανείς τέτοια μαγαζιά και τραγούδια που μιλούν για όλα τα θέματα που απασχολούν τον άνθρωπο και τη ζωή του, για την αγάπη, την ξενιτιά, την αδικία, το φεγγάρι, τα δέντρα, για όλα τα θέματα, (...) για την ίδια τη ζωή και την ουσία της. Αυτό το μονοπάτι είναι δύσκολο μπορεί 'να μην συμφέρει', έτσι πολλοί επιλέγουν την ευκολία».

Στο «Κυκλάμινο» ο Χανιώτης συνεργάζεται και με την Άλκηστις Πρωτοψάλτη, το Γιώργο Μερνάντζα και έρχεται σε επαφή με τον Ανδρέα Μικρούτσικο. Κάποτε επίσης ήρθε σε επαφή και με το Νικόλα Άσιμο ώστε να παίζει σε κάποιο μαγαζί της Κοζάνης, δυστυχώς όμως δεν προλάβανε. Ο ίδιος πιστεύει πως στον Τζαβέλα, στον Άσιμο και σε άλλους ντόπιους μουσικούς, οφείλεται και η σημαντική παραγωγή νέων μουσικών που υπάρχει σήμερα στην Κοζάνη:

«άμα βγει ένας και κάνει την αρχή, μετά δίνει την σκυτάλη και στους άλλους».

Έπειτα φεύγει για Θεσσαλονίκη στα 23 του χρόνια. Από το 1983 έως το 1986, δουλεύει με τον Αγάθωνα που έλεγε ρεμπέτικα στη Θεσσαλονίκη και τη Λιλή, σε ένα από τα γνωστά ρεμπετάδικα της εποχής και της πόλης. Το πρώτο του τραγούδι το έγραψε 24 ετών, όταν ήταν στο στρατό. Δεν κατάφερε να το ολοκληρώσει και έτσι το τραγούδι έμεινε στη μέση.

Ύστερα έρχεται η Αθήνα. Την πρώτη φορά έμεινε 1,5 χρόνο και τη δεύτερη 6 μήνες. «*τρίτη φορά δεν υπήρχε γιατί δεν μου άρεσε στην Αθήνα*», αναφέρει. Δεν του ταιριάζανε οι μεγάλες πόλεις του Μιχάλη, δεν μπορούσε να μείνει στην Αθήνα:

«γλίτωσα που δεν πήγα... γιατί εδώ έχει ανεμελιά. Βγαίνεις μια βόλτα στην πλατεία, βρίσκεις όλους τους φίλους. Δεν έχει τρέξιμο και αγωνία, όσο έχει η Αθήνα. Τώρα αν χάνεις πράγματα. Μπορεί εκεί να προχωρήσεις, να πας μπροστά. Αλλά εγώ προτίμησα να είμαι εδώ, (...) εδώ είσαι πιο κοντά στην καρδιά, αυτό που λέμε ότι μπορείς να καταλάβεις πολύ καλύτερα τον άνθρωπο, (...) όταν είσαι ήρεμος και όταν έχεις αυτή την ανεμελιά. Μπορείς να καταλάβεις ακριβώς τι θέλει ο άνθρωπος, για να μπορείς να γράψεις γι' αυτόν. Γιατί στον άνθρωπο δεν στοχεύεις;»

Μένει λοιπόν στην Κοζάνη από επιλογή από το 1993. Αυτήν την περίοδο αρχίζει να σκαρώνει και τα πρώτα ολοκληρωμένα τραγούδια του. Έπειτα ήρθαν κι άλλα που έμειναν κι εκείνα μισά και τελικά ηχογραφεί το «Δυόσμος και κανέλα». Εκεί αποτυπώνει την παράδοση της Δυτικής Μακεδονίας με το ρυθμό του μέσα από τα χάλκινα:

«Αλλά ο δρόμος είναι περίεργος γιατί μερικοί ακούν τα χάλκινα και νομίζουν ότι είναι σλάβικο κλεμμένο. Δεν είναι. Έχει αλλαγές μέσα που αν δεν ήταν τα πνευστά, μπορεί να ακουγόταν Μικρά Ασία, αν ήταν π.χ. με βιολιά ή με κανονάκι, πάει προς τα εκεί».

Ο πρώτος δίσκος του κυκλοφορεί από τη Λύρα το 1997 με τίτλο «Ζωή Λαθραία». Όλα τα τραγούδια, τα τραγουδάει η Λιζέτα Καλημέρη: «μια φωνή υπέροχη που λέει από μπλουζ μέχρι δημοτικό, ό,τι θες, σου λέει». Ο δεύτερος, «Πάντα υπάρχει κάτι» κυκλοφορεί το 2005, ο τρίτος, «Κανένας δεν το ξέρει», το 2014, ο τέταρτος, «Ταξιδιώτες της σιωπής» κυκλοφόρησε το 2020:

«...πάντα κάτι αναποδιές. Τύχαιναν κάτι παράξενα πράγματα και αργούσα να κάνω δίσκο».

Σε όλους τους δίσκους του συνεργάζεται με σπουδαίους μουσικούς όπως οι:

- Στέλιος Αυλογιάρης – βιολί
- Φώτης Βακουφτσής – κρουστά
- Κυριάκος Γκουβέντας – βιολί
- Βασίλης Ζιλκερίδης – κανονάκι
- Κώστας Θεοδώρου – κρουστά, κόντραμπάσο
- Δημήτρης Κίτσιος – μπάσο
- Γιώτης Κιορτσόγλου – μπάσο
- Τάσος Κουρπουανίδης – πνευστά
- Μανώλης Κουτσουνάνος – drums

- Σωτήρης Κουτσουνάνος – drums
- Κώστας Κωστόπουλος – κιθάρα
- Δημήτρης Λάμπας – κιθάρα
- Χάρης Λαμπράκης – νέι
- Μάριος Μακρής – κιθάρα
- Βαγγέλης Μαραμής – ακορντεόν
- Κώστας Ματσίγκος – κιθάρα
- Μανώλης Μπαρμπεράκης – βιολί, φωνή
- Μάκης Μπουκάλης
- Αλέξης Μπολγουρτζής - κρουστά
- Τόλης Νήρας - κιθάρα
- Μπάμπης Παπαδόπουλος – κιθάρα
- Μανώλης Πάππος – μπουζούκι
- Σάκης Πολύζος– μπουζούκι
- Λάζαρος Σαμαράς – ακορντεόν
- Jigran Sarkissian – πνευστά
- Φώτης Σιώτας – βιολί
- Δημήτρης Σφίγγος – κιθάρα
- Μαριάννα Χατζοπούλου – φωνή
- Γιώργος Τζούκας – πιάνο
- Νίκος Ψοφογιώργος

αλλά και στιχουργούς όπως :

- Βαγγέλης Καπράλος
- Φωτεινή Λαμπρίδου
- Γιώργος Μιχαήλ
- Στάθης Νατσιός
- Θανάσης Παπακωνσταντίνου
- Γιάννης Σιδέρης
- Παντελής Τσομπάνογλου
- Λιζέτα Καλημέρη
- Μάρθα Φριντζήλα

Ο Μιχάλης Χανιώτης μας αναφέρει πως ξεκίνησε και τη συνεργασία του με το Θανάση Παπακωνσταντίνου:

«με τον Θανάση γνωριστήκαμε τότε... το 1980, που ήρθαν οι Μπουάτ. Ήταν φαντάρος εδώ (στην Κοζάνη), το 1983 γνωριστήκαμε. Έβγαλε τα τραγούδια ο Θανάσης το '92, τον πρώτο δίσκο και μετά μαζί είχαμε ορχήστρα με τον Θανάση το '95, περίπου εκεί με τον Γιώργο Μιχαήλ και κάποια άλλα παιδιά και μετά ξανασυνεργαστήκαμε με τον Θανάση».

και ερμηνευτές :

Λιζέτα Καλημέρη

Μελίνα Κανά

Αλεξάνδρος Κούστας

Σωκράτης Μάλαμας

Ορφέας Περίδης

Απόστολος Σιαραμπής

Εύα Σταμπολίδου

Μάρθα Φριντζήλα

Μαίρη Χανιώτη (αδερφή του Μιχάλη) και πολλούς ακόμη.

Είναι τέτοιο το πάθος του Μιχάλη Χανιώτη με τη μουσική και τον ήχο, το διαφορετικό, που ταξιδεύει ακόμη και στο Νεπάλ για να πάρει ένα μουσικό όργανο, το σιτάρ:

«Πήγα για να πάρω ένα όργανο που λέγεται σιτάρ, άκουγα αυτό το όργανο και κάτι πάθαινα. Το έψαξα λίγο, δεν το συνέχισα γιατί πήρα πράγματα από εκεί και τα πέρασα στο μπουζούκι, (...) μετά είδα ότι και το μπουζούκι μπορεί να βγάλει περίεργα πράγματα. Είναι πώς το συμπεριφέρεσαι».

Συνεργάζεται επίσης με σπουδαίους δημιουργούς και σε πολλές συναυλίες στην Ελλάδα και ορισμένες στο εξωτερικό. Με το Μάκη Σεβίλογλου, ταξιδεύουν και δίνουν συναυλίες στο Βελιγράδι, Με το Μάκη Μπουκάλη ταξιδεύει και δίνει συναυλίες στην Τριερ της Γερμανίας, σε ταβέρνα που την είχε Έλληνας και παίζανε περίπου για τρεις μήνες. Εκεί οι ντόπιοι δείχνουν μεγάλο θαυμασμό για τα δημοτικά τραγούδια που παίζουν, κυρίως για τα Γρεβενιώτικα, όπως το “Δεν ξαναπερνώ από τούτο το στενό”, “Πέρασε ένα καλοκαίρι” κτλ. Ως το 2014 συμμετέχει σε περιοδείες και συναυλίες στη γύρω περιοχή της Κοζάνης και σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη.

Ο Μιχάλης δεν έγραψε μόνο μουσική, έγραψε και στίχους και μάλιστα σπουδαίους:

«πολλές φορές μου έρχονταν πρώτα η μουσική. Μετά όμως ήταν δύσκολο να βρω κάποιον στιχουργό για να βάλει απάνω στη μουσική στίχο, γιατί είναι μπελάς αυτό. Πρέπει να πετύχει τα

μέτρα, να βρει και το θέμα που λέει η μουσική. Γιατί η μουσική έχει στίχο και αυτή, μιλάει. Δεν μπορείς, ας πούμε, να έχεις μια μουσική σαν «Μες στις Πεντέλης στα βουνά» και να λέει απόψε στις ακρογιαλιές. Και μετά, αναγκαστικά, επειδή δεν έβρισκα εύκολα έναν στιχουργό, έβαλα εγώ μόνος μου. Δεν έκανα κάτι σπουδαίο, δεν το έχω με το στίχο, το έχουν άλλοι πολύ καλύτερα από μένα, αλλά έβρισκα τι λέει η μουσική και έλεγα αυτά που έχω μέσα στο κεφάλι μου. Μπορεί να μην ήταν σπουδαία, αλλά δεν πρόσβαλα και κανένα. Έλεγα αυτά που είχα μέσα στο μυαλό μου».

Αν τον ρωτήσει κανείς ποια είναι η σχέση του με τη τεχνολογία νομίζουμε πως δε θα μπορούσε να δώσει κανείς πιο ξεκάθαρη απάντηση. Έχει βάλει στοίχημα με τον εαυτό του ότι η ζωή μπορεί να προχωρήσει, όχι απλά χωρίς την τελευταία λέξη της τεχνολογίας, αλλά και χωρίς κινητό και χωρίς δίπλωμα αυτοκινήτου. Όσο για το που ηχογραφεί τα τραγούδια του:

«σ' αυτό το μαγνητοφωνάκι ... που είναι σαν ένα πακέτο τσιγάρα... από το '70' το είχαν οι δημοσιογράφοι οι παλιοί, σ' αυτό εδώ τα γράφω όλα»

Αν κάποια από τα τραγούδια του βρίσκονται στο ίντερνετ οφείλεται στους συνεργάτες και φίλους του που τα ανεβάζουν όπως ο Τόλης Νήρας και άλλοι, «γιατί αλλιώς δεν θα υπήρχαν πουθενά», όπως λέει, αλλά και στη γυναίκα του την Ελένη. Αυτό το διάστημα ο Μιχάλης Χανιώτης ετοιμάζει τον πέμπτο του δίσκο που αναμένεται να κυκλοφορήσει μέσα στο 2026. Έχει έγνοια τους νέους μουσικούς, άλλωστε συνεργάζεται και με πολλούς νέους μουσικούς, χαρακτηριστικά αναφέρει:

“Στους καινούριους θα έλεγα να έχουν αγάπη για τη μουσική, πάθος, υπομονή, επιμονή. Τη δόξα και το χρήμα να το έχουν σε δεύτερη μοίρα, να μην πω σε τρίτη. Αλλά να έχουν και μια δεύτερη δουλειά, να ξέρουν. Γιατί τα πράγματα άλλαζαν πολύ. Δεν υπάρχουν μαγαζιά. Δεν υπάρχουν δουλειές. Οι καλύτεροι μουσικοί ψάχνουν να βρουν δουλειά και αναγκάζονται να πάνε με πολλές ορχήστρες και σκορπίζονται από εδώ από εκεί και δεν στρώνει ένα συγκρότημα καλό. Γιατί δεν είναι όπως παλιά που έπαιζε ένα συγκρότημα χρόνια μαζί και δένονταν, ας πούμε. Ήξερε ο ένας τον άλλον. Ο πιο μέτριος μουσικός τότε, το '70, το '80, το '90, ο πιο μέτριος μουσικός δούλευε κάθε μέρα. Μπορούσε να ζησει την οικογένεια και όλα. Τώρα, ο πιο καλός μουσικός ψάχνεται. Οπότε, εκτός από όλα αυτά που είπα, καλά είναι να ξέρει κάποια άλλη δουλειά γιατί τα πράγματα αλλάζουν και πολύ γρήγορα και δεν ξέρω πού θα παν στο τέλος.”

Αν κάτι ξεχωρίζει ο Μ. Χανιώτης από όλη του αυτήν την πορεία, είναι ότι μπόρεσε και έφτιαξε δικά του τραγούδια:

«Αν δεν μείνει κάτι σε δίσκο ή έστω ένα τραγούδι, μετά τι να το κάνεις το άλλο... Παίζεις μια νύχτα, την άλλη μέρα δεν θυμάται κανείς τίποτα».

Κι αυτό εμπεριέχει όλη την ουσία της δημιουργίας, του να κατορθώνει κανείς να αποτυπώνει με στίχους ή με μουσική τις σκέψεις ή τα συναισθήματά του:

«Γιατί αυτό που αναζητάμε εμείς οι καλλιτέχνες είναι η λύτρωση μέσα από τα τραγούδια που γράφουμε».

Αυτά τα λόγια του Μιχάλη είναι και όλη η ουσία της προσωπικής του στάσης απέναντι στη μουσική. Αν κάτι ξεχωρίζουμε εμείς στο Μιχάλη Χανιώτη, είναι πως ο Μιχάλης Χανιώτης συμπεριφέρθηκε και συμπεριφέρεται στο μπουζούκι σαν ένα ζωντανό πλάσμα, με ευαισθησία και λεπτότητα. Επικοινωνεί μαζί του και έχει ένα βαθύ δεσμό μαζί του και πραγματικά στις χορδές, στις μελωδίες που συνθέτει, αλλά και στους στίχους που γράφει ο ίδιος ή επιλέγει να μελοποιήσει, βγάζει κομμάτια από την ψυχή του:

«Αλλά πιο πολύ είναι η ψυχή, η ευαισθησία, να παίζεις καινούργια πράγματα, με τρεις νότες να βρεις το στόχο της καρδιάς. (...) Αυτό είναι το πιο σημαντικό».

Και πραγματικά οι μουσικές του, η στάση του απέναντι στη ζωή, στοχεύει κατευθείαν στην καρδιά μας. Είναι άλλωστε χαρακτηριστικά και τα λόγια του Θανάση Παπακωνσταντίνου :

“Στο ανθρώπινο επίπεδο, αυτό που θα έλεγα ότι τα περιγράφει όλα, ότι ο Μιχάλης είναι είδος υπό εξαφάνιση. Αν υπήρχε οικολογία ανθρώπινη, οικολογία για τους ανθρώπους, θα έπρεπε να προστατευτεί.” (Θανάσης Παπακωνσταντίνου βλ. Παράρτημα, Συνεντεύξεις).

Τα χνάρια του ακολουθεί και η κόρη του Μιχάλη, Βασιλική, η οποία παίζει κιθάρα...

Εδώ ο Μιχάλης Χανιώτης με την κόρη του Βασιλική

Το μουσικό ύφος του Μιχάλη Χανιώτη

Ο Μιχάλης Χανιώτης αποτελεί μια ιδιαίτερη περίπτωση μουσικού, ανθρώπου, σεμνού, που επικοινωνεί μέσα από τους στίχους των τραγουδιών του, αλλά και τις νότες του, τον τρόπο που παίζει το μπουζούκι του, τους ανθρώπους με τους οποίους επιλέγει να συνεργαστεί. Επικοινωνεί, σημειώνοντας όλα όσα έχουν σημασία, για τη ζωή ενός ανθρώπου: έρωτας, φιλίες, συνεργασίες, στάση ζωής, αξίες.

Τα τραγούδια του, ακριβώς επειδή είναι αυθεντικά, έχουν αγγίξει πολλούς ανθρώπους. Αυτό είναι το πιο σημαντικό. Ίσως λιγότερους απ' όσους θα μπορούσαν, καθώς ο ίδιος δεν υπήρξε ποτέ ιδιαίτερα επιθετικός στο να τα προωθήσει. Όμως όσοι τα ανακαλύπτουν, το κάνουν συνήθως μέσα από προσωπικό ψάξιμο και από στόμα σε στόμα. Και αυτό έχει σημασία: ό,τι κατακτάς έτσι, δύσκολα το αποχωρίζεσαι. Δημιουργείται μια συνέχεια, μια σχέση που περνά από γενιά σε γενιά.

Συγκινεί όχι μόνο το περιεχόμενο των τραγουδιών του, αλλά η ίδια η ειλικρίνειά του, η εξιστόρηση των βιωμάτων του, που είναι βιώματα των περισσότερων, που μας κάνει να ταυτιζόμαστε και έτσι να αποκτούμε ισχυρούς δεσμούς με τη μουσική και τους στίχους των τραγουδιών του. Ο ίδιος αναφέρει :

“Πως έχω έμπνευση, δεν ξέρω να απαντήσω. Μπορεί να ακούσω ένα τραγούδι καλό, που να πάθω πλάκα και να βγάλω εγώ μετά ένα άλλο. Ή να δω κάτι στον ύπνο μου και να το συνεχίσω. Και τα βιώματα τα ίδια μπορεί να βοηθάνε.”

Πολλά τραγούδια του αναφέρονται σε βιώματα του, με ποιο χαρακτηριστικά ίσως στο δίσκο “Κανένας δεν το ξέρει”, όπου και το ομώνυμο τραγούδι αναφέρεται στο γιο του Αντώνη.

Η μουσική του πατάει γερά στο λαϊκό και στο δημοτικό τραγούδι, κουβαλώντας μέσα της το αποτύπωμα της παράδοσης. Για παράδειγμα, στο κομμάτι «Ο χορός των ανέμων - κατά ρεμπέτες πάλκο», οι στίχοι στηρίζονται έντονα στο ρεμπέτικο ύφος, κάτι που φαίνεται τόσο από τη θεματολογία όσο και από το λεξιλόγιο. Από την αρχή εμφανίζεται ο κόσμος των ρεμπετών με εκφράσεις όπως «μάγκες ντερβισάδες» και «στους τεκέδες με τραγούδια μενεξέδες», “γίναν έκαστοι παρέα τετράδα του Πειραιά” εικόνες άμεσα συνδεδεμένες με το ρεμπέτικο τραγούδι. Η αναφορά στο «κατά ρεμπέτες πάλκο» και η επίκληση στον Μάρκο («με προσφορά τον Μάρκο») ενισχύουν ακόμη περισσότερο τη σύνδεση με την κλασική ρεμπέτικη παράδοση και τους ανθρώπους της.

Παράλληλα, σε πιο παραδοσιακό ύφος κινούνται στίχοι που τονίζουν το συλλογικό βίωμα και το γλέντι. Ορισμένοι στίχοι, λειτουργούν σαν μικρό λαϊκό αφήγημα, με συλλογικό υποκείμενο και σκηνές «συνάθροισης», κάτι πολύ γνώριμο από το δημοτικό τραγούδι «γίναν έκαστοι παρέα»,

«να ξεχνούν όλα τα βάσανα». Επίσης, η εικόνα του μουσικού ξεσπάσματος «μ' ένα τρίχορδο ντουζένι ο σεβντάς να σαστισθεί» θυμίζει τη λαϊκή, σχεδόν τελετουργική λειτουργία της μουσικής που συναντάμε και στο δημοτικό τραγούδι. Έτσι, οι στίχοι συνδυάζουν ως ένα βαθμό ρεμπέτικες εικόνες με έναν απλό, αφηγηματικό και συλλογικό τρόπο έκφρασης που παραπέμπει στη δημοτική παράδοση.

Σε αρκετά κομμάτια μπορεί κανείς να ανιχνεύσει μια ουσιαστική συγγένεια με τον Άκη Πάνου, κυρίως στο ήθος και στον τρόπο που το τραγούδι γίνεται φορέας αλήθειας.

“Πατάει στο λαϊκό και στο δημοτικό τραγούδι. Βρίσκω μια συγγένεια αρκετά σημαντική σε αρκετά κομμάτια με τον Άκη Πάνου, αλλά έχει βάλει και δικά του πράγματα μέσα έτσι που δεν τα έχουμε ξανακούσει. Παράδειγμα, κάτι επιρροές από την Ινδία, ας πούμε. Και στο παίξιμο του μπουζουκιού του επίσης, έχει δικό του προσωπικό ύφος. Επίσης, το ότι ασχολήθηκε και αυτός με κάποια κουρδίσματα και αυτά, ξέρεις, από προσωπική εμπειρία το ξέρω αυτό, μπορούν να σου δώσουν ένα διαφορετικό ύφος στα τραγούδια που βάζεις. Επομένως, μουσικά λοιπόν, έχουμε και στοιχεία από το παρελθόν, αλλά και κάποια προσωπικά στοιχεία που τον ξεχωρίζουν από άλλους”. (Θανάσης Παπακωνσταντίνου, βλ Συνέντευξη Παράρτημα)

Ωστόσο, ο Μιχάλης δεν μένει εκεί. Παρότι προέρχεται από τον χώρο της λαϊκής μουσικής, δεν έχει στεγανά, ενσωματώνει στις δημιουργίες του, προσωπικά στοιχεία που δεν έχουμε ξανακούσει, ανοίγοντας απρόσμενα μονοπάτια.

Εδώ είναι αναγκαίο να σημειώσουμε ότι κατά κύριο λόγο, η μουσική του Μιχάλη Χανιώτη, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, είναι επηρεασμένη από όλο τον κόσμο:

“Όταν έφτασα όμως 17 χρονών, άρχισα να ακούω ξένες μουσικές: Pink Floyd, ινδικά, σιτάρ, ούτι, βιολιά και εκεί έπαθα ένα σόκ από το μπουζούκι. Η ηλεκτρική κιθάρα, ας πούμε, είχε έναν ήχο που είχε διάρκεια η νότα, το μπουζούκι είχε ένα κοφτό ήχο και δεν είχε ουρά από πίσω και σκεφτόμουν: τι έγινε; λάθος όργανο έμαθα; Πήγα να το αμφισβητήσω, αλλά τελικά το παιδικό ένστικτο δεν με έβγαλε λάθος, γιατί πήρα μετά σιτάρ και όλα αυτά τα όργανα, κιθάρες κτλ και εκεί κλώθηκε το πράγμα με το μπουζούκι και μετά έπαιξα καινούργια πράγματα στο μπουζούκι, πείραξα κουρδίσματα και νομίζω ότι έπαιξα κάτι διαφορετικό. Το συμπεριφέρθηκα λίγο αλλιώς στο μπουζούκι, βέβαια υπάρχουν μουσικοί τώρα νέοι που είναι σβέλτοι, δεξιότητες, αλλά εγώ νομίζω ότι κάτι έκανα στο μπουζούκι”. --Και μετά τα 17 ξένες μουσικές, δηλαδή τα πάντα από όλη τη γη, Ινδία, Αραβία, Δύση, Μπλουζ, Αργεντινή, όλα, όλα, τα άκουγα όλα. Ε, ναι, μετά αρκεί να ήταν καλή μουσική. Δεν με ένοιαζε, ότι αν έλεγαν αυτό είναι γύφτικο ή σκυλάδικο. Αν μ' άρεσε μένα, τα άκουγα και τα μελετούσα κιόλας. Προσπαθούσα να μάθω τη μελωδία από τους τραγουδιστές, τους Ινδούς, τους Άραβες, τους Αφρικανούς, τα μελετούσα.”

Αντίστοιχα ο στιχουργός Βαγγέλης Καπράλος σημειώνει:

“Είναι ένα άτομο χωρίς στεγανά, παρόλο που προέρχεται από τον χώρο της λαϊκής μουσικής. Ακούει όλων των ειδών της μουσικής από όλα τα μέρη του κόσμου και μπορεί να συγκεράσει νέα ακούσματα και τα ενσωματώνει στις δικές του δημιουργίες.” (Βαγγέλης Καπράλος βλ. Συνέντευξη Παράρτημα)

Το ξεχωριστό αυτό στοιχείο στη μουσική του, δηλαδή ο συνδυασμός επιρροών από όλο τον κόσμο και η χρήση των στοιχείων αυτών μέσα από νέους δρόμους, σε συνδυασμό με την παράδοση, είναι που τον κάνει να ξεχωρίζει.

Έχει ένα δικό του ύφος στο παίξιμο του μπουζουκιού και γι’ αυτό θα μπορούσε κανείς να τον χαρακτηρίσει “ξεχωριστό”, καθώς δεν διστάζει να σπάσει νόρμες και φόρμες, να αμφισβητήσει καθιερωμένες αισθητικές και να ανοίξει νέους μουσικούς δρόμους π.χ. στο τραγούδι “Δυόσμος και κανέλα” από ρε-ματζόρε γίνεται λα-μινόρε [ουσακ], φα-ματζόρε [ραστ], ρε-μινόρε [ουσακ], ρε-μινόρε [νιαβεντ], όπως π.χ. στο τραγούδι “Ταξιδιώτης της σιωπής” και “Ένα αστείο είναι η ζωή” έχει συνδυασμούς δρόμων με αναπάντεχες αλλαγές όπως μας λέει ο ίδιος...

Τα ιδιαίτερα κουρδίσματα με τα οποία ασχολήθηκε δεν είναι τεχνικές επιδείξεις, αλλά εργαλεία που του επιτρέπουν να δώσει στα τραγούδια έναν διαφορετικό χαρακτήρα και μια ξεχωριστή ατμόσφαιρα: *«όταν οι μουσικοί πειράζουν τα κουρδίσματα, βγαίνουν καινούργια ακούσματα και όχι τετριμμένα»*, όπως αναφέρει και ο ίδιος, θέλει άπλα να συμπεριφερθεί αλλιώς στο μπουζούκι χωρίς να τον απασχολεί η δεξιοτεχνία και η γρηγοράδα.

Είναι χαρακτηριστικά ορισμένα τραγούδια του όπως π.χ. στο τραγούδι “Στου караβιού την πλώρη”, μας εξηγεί ότι είναι 9/8 καμηλιέτικο [αλλαγή κουρδίσματος] στο μπουζούκι και επειδή δεν καταλαβαίνουν ότι είναι μπουζούκι χαμήλωσε δύο τόνους. Είναι αυθεντικό κούρδισμα που βρήκε ο Χανιώτης [ρε- sol- φα- ντο] και για να έρθει στον τόνο της Λιζέτας Καλημέρη, όποτε το ρε- γίνεται σι-, το sol- γίνεται μι-, το φα- γίνεται ρε-, και το ντο- γίνεται λα-. Παίζει επίσης σε ανοιχτές χορδές γιατί έτσι έχει διάρκεια ο ήχος και δημιουργείται μία διαφορετική ατμόσφαιρα. Χρησιμοποιεί το κούρδισμα των παλιών PE-ΛΑ-PE και με αυτό παίζει τις πιο πολλές φορές.

Διαθέτει την ικανότητα να συνδυάζει αυτά τα ακούσματα, ενσωματώνοντάς τα οργανικά στις δικές του δημιουργίες. Είναι δεξιοτέχνης στο όργανό του, αλλά αυτό που τον καθιστά πραγματικά ξεχωριστό δεν είναι η τεχνική του αρτιότητα, αλλά η ψυχή που κουβαλά στο παίξιμο και στη δημιουργία του. Μια ψυχή γεμάτη φλόγα, ανήσυχη, με εμπνεύσεις που δεν υπακούν σε κανόνες.

Παράλληλα, στη μουσική του περνά καθαρά η παράδοση και το μουσικό παρελθόν της περιοχής Κοζάνης και Γρεβενών, μιας ευρύτερης γεωγραφίας που συνδέεται άρρηκτα και με περιοχές όπως η Ελασσόνα και η Δεσκάτη. Πρόκειται για έναν ενιαίο πολιτισμικό χώρο, με μικρές επιμέρους διαφοροποιήσεις, όπως η παρουσία πνευστών στην Κοζάνη, αλλά με κοινό υπόστρωμα. Αυτά τα τοπικά στοιχεία δεν λειτουργούν διακοσμητικά. Προσθέτουν ουσία και συμβάλλουν στη δημιουργία αυτού του «καινούριου» που συναντά κανείς στη μουσική του Μιχάλη Χανιώτη.

“Ήταν μεγάλη τύχη ωστόσο ότι ο Μιχάλης Χανιώτης και λίγοι άλλοι σαν κι αυτόν (ελάχιστοι θα έλεγα) πρόλαβαν και αποτύπωσαν τη μουσική τους φυσιογνωμία ανεξίτηλα στο δημόσιο βίο. Ο Μιχάλης υπήρξε πρωτοπόρος, λόγω ως γνήσια Sui generis (του δικού του είδους) περίπτωση, και παρότι συγκαταλέχθηκε στη λεγόμενη τότε μουσική σκηνή στη Θεσσαλονίκη, το έργο του διακρίθηκε για το ιδιότυπο ύφος του. Σίγουρα και αυτό κέντρισε το ενδιαφέρον το σύγχρονων του καλλιτεχνών” (Λιζέτα Καλημέρη βλ. Συνεντεύξεις, Παράρτημα)

Όπως συμβαίνει με κάθε άνθρωπο, αυτό που κουβαλάς έχει να κάνει πολύ περισσότερο με το πού γεννήθηκες και μεγάλωσες παρά με το πού έζησες αργότερα. Το σημαντικό είναι πως όλα αυτά δεν είναι επιτηδευμένα, είναι βασισμένα σε προσωπικά βιώματα, ανησυχίες και αναζητήσεις. Από τους στίχους των τραγουδιών του έως τις μελωδίες που επιλέγει, τις περισσότερες φορές εμπνέεται από όσα συμβαίνουν γύρω του ή στην προσωπική του ζωή. Τον απασχολεί κυρίως η ζωή, οι στιγμές των ανθρώπων:

“Ό,τι και να γίνεται, είτε υπάρχει συνέχεια μετά το θάνατο, είτε δεν υπάρχει, εγώ πάλι αυτός θα ήμουν. Αλλά ακόμα και να μην υπάρχει τίποτα, είμαι έτοιμος και γι' αυτό. Γιατί τι θα πάθω αν δεν υπάρχει τίποτα; Θα είμαι σαν αυτόν τον τοίχο που χτυπώ τώρα, τακ, τακ, τακ, τακ, τακ, τακ, ούτε θα καταλαβαίνω λύπη, ούτε χαρά, τίποτα. Για μένα, ο πιο τυχερός άνθρωπος του κόσμου είναι αυτός που θα φύγει κατευθείαν, μέσα στον ύπνο του, ή πάνω σε ένα ποτήρι κρασί, ή πάνω σε ένα τραγούδι. Αυτό είναι που με ανησυχεί λίγο.”

3. Η μουσική ως αφετηρία μιας κοινότητας

Αν θέλαμε να δώσουμε έναν ορισμό της έννοιας της κοινότητας στη μουσική, σύμφωνα με τον Shelemay θα λέγαμε ότι:

«Μια μουσική κοινότητα, ανεξαρτήτως της θέσης της στον χρόνο ή τον χώρο, είναι μια συλλογικότητα που κατασκευάζεται και συντηρείται μέσα από μουσικές διαδικασίες και/ή επιτελέσεις. Συγκροτείται κοινωνικά ή/και συμβολικά και οι μουσικές πρακτικές μπορεί να δημιουργούν κοινωνικές σχέσεις σε «πραγματικό χρόνο» ή να πραγματώνονται πλήρως στο πεδίο ενός εικονικού περιβάλλοντος ή φαντασιακά. Η μουσική κοινότητα δεν προϋποθέτει την παρουσία συμβατικών δομικών στοιχείων ούτε χρειάζεται να είναι ριζωμένη σε έναν μόνο τόπο, παρότι τόσο δομικά όσο και τοπικά στοιχεία μπορεί να αποκτούν σημασία σε συγκεκριμένες φάσεις της διαδικασίας συγκρότησής της και κατά τη διάρκεια της ύπαρξής της. Η μουσική κοινότητα είναι μια κοινωνική οντότητα, το προϊόν ενός συνδυασμού κοινωνικών και μουσικών διαδικασιών, δημιουργώντας σε όσους συμμετέχουν στη μουσική δημιουργία ή ακρόαση την επίγνωση μιας μεταξύ τους σύνδεσης» (Shelemay 2011: 364-365, Θεοδοσίου, Α.2020)

Ο ορισμός αυτός όμως θεωρείται ανοιχτός σε αναθεώρηση, καθώς βασίζεται στην εθνογραφική μελέτη των κοινωνικών και μουσικών φαινομένων και δεν έχει κανονιστικό χαρακτήρα. Σε αυτό το πλαίσιο, η Kay Kaufman Shelemay προτείνει ένα σχήμα που επιδιώκει να συνδέσει το κοινωνικό με το μουσικό πεδίο, διακρίνοντας τρεις βασικές διαδικασίες οι οποίες αντιστοιχούν σε διαφορετικούς τύπους μουσικών κοινοτήτων.

Πρώτον, αναφέρει ότι η καταγωγή δημιουργεί κοινότητες σύμφωνα με την κοινή ταυτότητα και τις κοινές αντιλήψεις λόγω της καταγωγής. Η μουσική λοιπόν, μπορεί να παίζει καθοριστικό ρόλο στη διατήρηση της συνοχής αυτών των κοινοτήτων στον χρόνο, καθώς μέσω της μουσικής επιτέλεσης, καθώς και με αυτόν τον τρόπο, ενισχύεται η συλλογική μνήμη και η αίσθηση συνέχειας, ακόμη και σε περιόδους κοινωνικών αλλαγών.

Δεύτερον, η διαφωνία, οδηγεί στη δημιουργία κοινοτήτων που σχηματίζονται μέσα από πράξεις αντίστασης ή αμφισβήτησης απέναντι σε μια κυρίαρχη συλλογικότητα. Συνήθως αυτές οι κοινότητες, μπορούν να προκύψουν μέσα από μειονοτικές ή περιθωριοποιημένες ομάδες και συγκροτούνται σχετικά σύντομα. Η μουσική λειτουργεί εδώ ως μέσο έκφρασης της διαμαρτυρίας αλλά και ως εργαλείο συσπείρωσης.

Τρίτον, μέσω της συγγένειας μπορεί να συγκροτηθούν κοινότητες, που στηρίζονται κύρια σε κοινές αισθητικές προτιμήσεις και προσωπικά ενδιαφέροντα. Οι άνθρωποι συνδέονται κοινωνικά επειδή μοιράζονται παρόμοια μουσικά γούστα, τα οποία μπορεί να διασταυρώνονται και

με άλλες ταυτότητες, όπως η ηλικία ή η εθνικότητα ή η καταγωγή. Σημαντικό ρόλο σε αυτές τις κοινότητες παίζουν οι καλλιτέχνες αλλά και τα σύγχρονα μέσα και οι τεχνολογίες που διευκολύνουν τη διάδοση της μουσικής.

Τέλος, η Shelemay επισημαίνει ότι το μοντέλο αυτό δεν είναι άκαμπτο: οι τρεις διαδικασίες μπορούν να αλληλεπικαλύπτονται και να μετασχηματίζονται μεταξύ τους. Μια μουσική κοινότητα μπορεί να συνδυάζει στοιχεία από περισσότερους τύπους ή να εξελίσσεται από τη μία μορφή στην άλλη, δημιουργώντας νέες δυναμικές κοινωνικής οργάνωσης γύρω από τη μουσική. (Θεοδοσίου & Καλλίμοπουλου, 2021, σ. 45)

Συνεπώς μια μουσική κοινότητα είναι μια ομάδα ανθρώπων που συνδέονται μεταξύ τους μέσα από τη μουσική, ανεξαρτήτως από το αν τα άτομα αυτά βρίσκονται στον ίδιο τόπο ή συναντιούνται την ίδια χρονική περίοδο.

Η κοινότητα αυτή δημιουργείται και διατηρείται μέσω μουσικών πρακτικών, όπως οι συναυλίες, οι πρόβες, η ακρόαση μουσικής, η διαδικτυακή επικοινωνία ή ακόμη και η φαντασιακή ταύτιση με ένα μουσικό είδος ή έναν καλλιτέχνη. Μέσα από αυτήν την αλληλεπίδραση, προκύπτουν σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων και ένας δεσμός που τους ενώνει σε μια κοινωνική οντότητα που μοιράζεται κοινά στοιχεία, πρακτικές, αξίες, ιδέες κτλ. Δημιουργείται δηλαδή ένα αίσθημα ότι ανήκουν κάπου με συνδετικό κρίκο μεταξύ τους, τη μουσική. Με λίγα λόγια, η μουσική δεν είναι μόνο ήχος, αλλά και ένας τρόπος να δημιουργούνται σχέσεις, ταυτότητες και κοινότητες ανάμεσα στους ανθρώπους.

Έχοντας υπόψιν λοιπόν τα παραπάνω, εντοπίζουμε ότι ο Μιχάλης Χανιώτης, όλα τα μέχρι τώρα χρόνια της πορείας του, έχει δημιουργήσει σχέσεις με μουσικούς, ερμηνευτές, στιχουργούς, που στις περισσότερες περιπτώσεις είναι σταθερές, υπάρχει συνεργασία μαζί τους σχεδόν σε κάθε δίσκο. Αλλά και στις εμφανίσεις που κατά καιρούς κάνει πχ Εύα Σταμπολίδου, Λιζέτα Καλημέρη, Μανώλης Πάπος, Γιώργος Τζούκας, Αλέξανδρος Κούστας, Θάνος Πολύζος, Τόλης Νήρας, Καπράλος Βαγγέλης, Βλαχάβας Σάκης και πολλοί ακόμη.

Αντίστοιχα υπάρχουν πολλές εμφανίσεις σε τοπικά Φεστιβάλ, συναυλίες, γιορτές, αφιερώματα όπως το αφιέρωμα στο Μάρκο Βαμβακάρη το 2005 στην Αίθουσα Τέχνης στην Κοζάνη, (<https://www.youtube.com/watch?v=P9vVWDWzaWQ&list=RDJVYLdYUTXHQ&index=27>), ή όπως πχ στο Φεστιβάλ “Βαρβάρα” το 2013 στη Χαλκιδική, εμφανίσεις στο Υπαίθριο Δημοτικό Θέατρο Κοζάνης Ιούλιος 2012, στην αυλή του Φιλοπρόοδου Συλλόγου Κοζάνης Σεπτέμβρης 2021, και πολλά άλλα (https://www.youtube.com/watch?v=KWladAKOh_8).

Όλες αυτές οι σταθερές συνευρέσεις και συνεργασίες, φανερώνουν ότι υπάρχει ένας ισχυρός δεσμός και μια επικοινωνία του Μιχάλη Χανιώτη με τους ανθρώπους που έχει

συνεργαστεί, στην οποία υπάρχει και άμεση ανταπόκριση, όπως συνέβη και στην πιο πρόσφατη συναυλία, με τίτλο “Ο Μιχάλης Χανιώτης και οι φίλοι του” στο Δημοτικό Στάδιο Κοζάνης, Αύγουστος 2024. (<https://www.youtube.com/watch?v=5yuR9-nvLfY>)

Αξιοποιώντας λοιπόν αυτό το στοιχείο, επικοινωνήσαμε και ζητήσαμε να μας απαντήσουν σε ερωτήσεις που αφορούν, όχι μόνο τη δουλειά του Μιχάλη Χανιώτη, αλλά και αυτή τη μεταξύ τους σχέση, με αρκετούς από τους πιο στενούς ανθρώπους με τους οποίους έχει συνεργαστεί, όπως ο Καπράλος Βαγγέλης (στιχουργός), η Λιζέτα Καλημέρη (ερμηνεύτρια), ο Βλαχάβας Σάκης, ο Νήρας Τόλης (κιθαρίστας), ο Θανάσης Παπακωνσταντίνου και ο Σιδέρης Γιάννης (στενός φίλος, γείτονας και στιχουργός).

Η Μουσική κοινότητα του Μιχάλη Χανιώτη

Σε ένα ευρύτερο θεωρητικό πλαίσιο, η μουσική κοινότητα δεν ορίζεται πρωτίστως από συνθήκες ελευθερίας, υλικής επάρκειας ή θεσμικής οργάνωσης, αλλά από τη σταθερή επανάληψη κοινών μουσικών πρακτικών και από τη δημιουργία σχέσεων νοήματος ανάμεσα σε όσους συμμετέχουν σε αυτές (Small 1998· Turino 2008).

Υπό αυτή την έννοια, το έργο και η διαδρομή του Μιχάλη Χανιώτη μπορούν να ιδωθούν ως ένα πεδίο συγκρότησης κοινότητας, όχι με τη μορφή μιας τυπικής «σκηνης», αλλά ως ένα πλέγμα συνεργασιών, σχέσεων και κοινών εμπειριών που διαμορφώνονται μέσα στον χρόνο. Οι μουσικές του πρακτικές, τόσο στη σύνθεση των τραγουδιών, όσο και στις ζωντανές εμφανίσεις, λειτουργούν ως αφορμές συνεύρεσης, συμμετοχής και αναγνώρισης μεταξύ μουσικών, φίλων και ακροατών. Μπορούμε να πούμε πως το έργο του Μιχάλη Χανιώτη στηρίζεται σε μακροχρόνιες σχέσεις, φυσική παρουσία και κοινά βιώματα και πορείες. Η αλήθεια αυτή γίνεται άμεσα αισθητή όχι μόνο μέσα από τα ίδια του τα τραγούδια, αλλά και από τον τρόπο με τον οποίο τα υπηρέτησε και τα επικοινωνήσε στις δημόσιες εμφανίσεις του. Κυρίως, όμως, αποτυπώνεται στη δυναμική που αυτά ανέπτυξαν, οδηγώντας στη συγκρότηση αυτού του συντροφικού πυρήνα ανθρώπων, οι οποίοι συνδέθηκαν –και συνεχίζουν να συνδέονται– μέσα από το ενδιαφέρον, την αγάπη και τη βαθιά αναφορά στο πρόσωπο και το έργο του.

Για όλους τους παραπάνω λόγους, η περίπτωση του Μιχάλη Χανιώτη αποτελεί μια ξεχωριστή και βαθιά ενδιαφέρουσα διαδρομή στο μουσικό γίγνεσθαι συνολικά της χώρας, καθώς συμπυκνώνει κάτι σπάνιο για την εποχή μας: μια αδιάσπαστη ενότητα καλλιτεχνικής και ανθρώπινης αυθεντικότητας.

“Πρόκειται για μία περπατησιά με σφραγίδα γνησιότητας, που φανερώνει μέσα από κάθε του έκφραση τη συνολική του στάση και θέση, συστήνοντας έτσι το ευθύ και ανυπόκριτο πρόσωπό του και την βαθιά ενσυναίσθηση του στο ανθρώπινο αίσθημα” (Λιζέτα Καλημέρη, βλ. Συνέντευξη Παράρτημα).

Η ιδιαιτερότητα αυτή συνδέεται άμεσα και με τη ζωή του. Ο Μιχάλης, μέσα από οικογενειακές και οικονομικές δυσκολίες, έχει διατηρήσει μια πρωτόγονη ίσως καθαρότητα. Είναι σχεδόν πλήρως αποκομμένος από την τεχνολογία: δεν χρησιμοποιεί υπολογιστή, δεν έχει κινητό τηλέφωνο και, τα τελευταία χρόνια, ως μέσο αναπαραγωγής μουσικής χρησιμοποιεί ένα παλιό CD player. Δεν έχει πρόσβαση στα κοινωνικά δίκτυα και η όποια προβολή του έργου του γίνεται αποκλειστικά μέσα από φίλους και ανθρώπους που πιστεύουν στη μουσική του. Αυτό τον φέρνει αναπόφευκτα σε μειονεκτική θέση σε σχέση με άλλους μουσικούς της επαρχίας. Το σημαντικότερο, όμως, είναι πως αυτό συμβαίνει από επιλογή:

“Ο Μιχάλης λόγω οικογενειακών και οικονομικών προβλημάτων έχει διατηρήσει μία πρωτόγονη θα τολμούσα να πω καθαρότητα. Δεν έχει καμία επαφή με την τεχνολογία, δεν ξέρει να χειρίζεται υπολογιστή, δεν έχει κινητό τηλέφωνο και τελευταία δεν έχει και κάποιο αξιοπρεπές μέσο αναπαραγωγής της μουσικής. Ένα cd player με το ένα ηχείο καμένο. Δεν έχει επομένως πρόσβαση στα κοινωνικά δίκτυα και η προβολή του έργου του γίνεται από φίλους.” (Καπράλος Βαγγέλης, βλ. Συνέντευξη, Παράρτημα).

Αντίστοιχα ο ίδιος σημειώνει για τη σχέση του με την τεχνολογία:

“Τώρα η τεχνολογία, τι προχώρησε, ειδικά αυτό που είναι με τη δισκογραφία που μπήκε μέσα στο ίντερνετ και εξαφάνισε συνθέτες, στιχουργούς, δεν μπορούν να επιβιώσουν. Τα ανέβασαν εκεί, αλλά κανένα φράγκο δεν δίνουν. Τώρα δεν τα λέω αυτά για να το παίζω κανένας επαναστάτης, γιατί δεν έχω ούτε κινητό ούτε τίποτα. Έβαλα ένα στοίχημα γιατί λένε ότι χωρίς κινητό δεν γίνεται και λέω όχι, θα το πάω μέχρι το τέλος. Γίνεται και χωρίς κινητό. Η γυναίκα μου η Ελένη, στην αρχή με έκανε ένα Facebook νομίζοντας ότι θα μπω μέσα εγώ. Προσπάθησα μια φορά, δεν μπορούσα να τα καταφέρω. Έπιανα εκείνο το ποντίκι, που λένε, που έχει ένα βέλος μέσα και δεν μπορούσα. Και τα παράτησα.. “

Παράλληλα, για τον τρόπο που ηχογραφεί και συνθέτει τη μουσική και τις δυσκολίες που έχει ακριβώς γιατί δε χρησιμοποιεί την τεχνολογία, αναφέρει:

“Ναι, δηλαδή και τώρα εγώ με αυτό το ραδιοφωνάκι βασανίζομαι. Γιατί άμα θέλω να βάλω τρία μπουζούκια, παίζω το ένα. Μετά τα άλλα, πώς θα τα βάλω αφού δεν έχω τετρακάναλο; Οπότε σκέφτομαι το ένα μπουζούκι στο μυαλό μου και το άλλο το παίζω. Δηλαδή, και χάνω χρόνο, ταιλαιπωρούμαι” (Μιχάλης Χανιώτης, βλ. Συνέντευξη, Παράρτημα)

Παρότι βρέθηκε μακριά από τα μεγάλα αστικά κέντρα, όπου η πρόσβαση σε ραδιοφωνικούς σταθμούς, δισκογραφικές εταιρείες και πιθανές συνεργασίες είναι ευκολότερη, αυτή η απόσταση δεν στάθηκε εμπόδιο στη δημιουργική του πορεία. Το ενδιαφέρον του δεν υπήρξε ποτέ να βρίσκεται κοντά σε μηχανισμούς προβολής ή προώθησης, αλλά να παραμένει αφοσιωμένος στη δημιουργία της δικής του μουσικής. Η καλλιτεχνική πράξη ήταν πάντα ο στόχος και όχι το μέσο για αναγνώριση.

Ως άνθρωπος βαθιά κοινωνικός, ο Μιχάλης Χανιώτης υπήρξε πάντοτε παρών εκεί όπου γεννιούνται οι παρέες: μέσα στη συναναστροφή, την οικειότητα, τη ζωντανή επαφή. Συχνά θα τον συναντήσει κανείς να αναμειγνύεται και να πρωτοστατεί, λειτουργώντας ενωτικά για ανθρώπους «ίδιας συχνότητας», όπως αναφέρει η Λιζέτα Καλημέρη:

“...Ο Μιχάλης ποθεί και ξέρει να σε αγγίζει άμεσα στην καρδιά. Ταυτόχρονα αφήνει διάπλατα ανοιχτή και την δική του καρδιά για να μπει μέσα της όποιος γνωρίζει και νιώθει αντίστοιχα. Αυτό λειτουργεί ενωτικά σε ίδιας συχνότητας πρόσωπα, γεννώντας παρέες, συγγένειες θα μου άρεσε να πω, είτε μέσα από τα τραγούδια του, είτε μέσα από τη συναναστροφή ευρύτερα.

Είναι πόλος έλξης, καθώς είναι και πομπός καθαρού σήματος. Έτσι στις παρέες του συχνά έχεις την αίσθηση ότι ανασαίνεις αύρα αυθεντικότητας, κάτι που αναδύει η παρουσία του, ομολογουμένως και αδιαμφισβήτητα. Αυτό το γεγονός δημιουργεί αυτό που συνήθως λέμε κοινότητα και μου αρέσει περισσότερο να το πω αληθινή κοινωνία προσώπων, γιατί έτσι το νιώθω πιο βαθύ και ζεστό...” (Λιζέτα Καλημέρη, βλ. Συνέντευξη, Παράρτημα)

Αντίστοιχα σ’ αυτά τα χαρακτηριστικά θεωρεί ότι οφείλεται σε μεγάλο βαθμό και οι τόσες συνεργασίες και η εκτίμηση που τρέφουν οι υπόλοιποι μουσικοί για το Μιχάλη Χανιώτη:

“Οι τόσες συνεργασίες του Μιχάλη Χανιώτη με διακεκριμένους σύγχρονους του καλλιτέχνης, οφείλεται κατά τη γνώμη μου και στα χαρακτηριστικά του προσώπου του που προανέφερα, (καθαρό ταλέντο, πηγαία έμπνευση, ατόφια πρωτοτυπία στην έκφραση, ευθύτητα, οικειότητα, ζεστασιά.....), αλλά και στα χαρακτηριστικά της εποχής (δεκαετία του '90) που ξεκίνησε την καλλιτεχνική δημόσια δράση και ζωή.

Ήταν μία εποχή που άφηνε ακόμη περιθώρια στην γνήσια προσωπική καλλιτεχνική δημιουργία και έκφραση να βρίσκει δρόμους επικοινωνίας με το ευρύ κοινό. Έτσι, παρότι εξέπνεε αυτή η συνθήκη, τα τραγούδια μας ακούγονταν, ο κόσμος γρήγορα τα μάθαινε καθώς τα ραδιόφωνα τα αγάγιαζαν και τα έπαιζαν... Επιπλέον υπήρχαν χώροι που φιλοξενούσαν τη ζωντανές μουσικές παραστάσεις μας κι όλα έμοιαζαν απλά και εύκολα” (Λιζέτα Καλημέρη, βλ. Συνέντευξη, Παράρτημα).

Ο Μιχάλης Χανιώτης με συνεργάτες του μουσικούς και φίλους σε μαγαζί στην Κοζάνη. Διακρίνονται οι: Θ. Παπακωνσταντίνου, Γ. Μιχαήλ, Φ. Σιώτας, Α. Σιαραμπής, Α. Νήρας, Σ. Αυλογιάρης, Δ. Τσικος

Μέσα από αυτή τη διαδικασία, η μουσική του, αποκτά κοινωνική πυκνότητα και λειτουργεί ως φορέας μνήμης και συνέχειας, καθιστώντας την παρουσία του όχι μόνο καλλιτεχνικά αλλά και κοινωνικά σημαντική, ιδιαίτερα σε μια περιοχή όπως η πόλη της Κοζάνης, μια μικρή κοινωνία όπου όλοι γνωρίζονται μεταξύ τους και με τον έναν ή τον άλλο τρόπο συνδέονται, μέσα από κοινές δράσεις, μέσα από τη συνύπαρξη σε χώρους μουσικούς, σε μαγαζιά, στις γειτονιές κτλ.

Έτσι γεννιούνται παρέες, ή –ακόμη καλύτερα– συγγένειες. Είτε μέσα από τα τραγούδια του, είτε μέσα από την ευρύτερη ανθρώπινη παρουσία του, αποτελεί, τόσο με τη δουλειά του όσο και με την προσωπικότητά του, πόλο συσπείρωσης ανθρώπων. Ο Μιχάλης Χανιώτης είναι ιδιαίτερα αγαπητός στους συντοπίτες του:

“Τίποτα δεν είναι τυχαίο. Πιστεύω ότι δεν υπάρχουν καλλιτέχνες στο χώρο της μουσικής, που να μην εκτιμάνε τη δουλειά του Χανιώτη και πάνω από όλα τον χαρακτήρα του, τον άνθρωπο Χανιώτη” (Γιάννης Σιδέρης βλ. Συνέντευξη, Παράρτημα)

Γύρω από τέτοιους καλλιτέχνες λοιπόν, δημιουργούνται άτυπες κοινότητες. Κοινότητες από ανθρώπους «ανήσυχους» και «περίεργους», με κοινή αισθητική και συχνά κοινές μουσικές καταβολές. Είναι δημιουργοί που δεν υπακούν στους κανόνες της βιομηχανίας των πολιτιστικών προϊόντων και επιλέγουν ίσως έναν διαφορετικό τρόπο ύπαρξης. Στον δρόμο αυτό συναντούν άλλους όμοιους –και κάποιες φορές ακόμη και τους πολλούς.

“Και εμείς παίρνουμε μέρος και βαράμε τα νταούλια και αυτά στο πανηγύρι της ζωής. Μπορεί να μην είναι τόσο εντοπισμένο, αλλά η ζωή είναι ένα πανηγύρι και άλλα πράγματα, βεβαίως. Γιατί το πανηγύρι έχει και τη χαρά, έχει και τη λύπη μέσα, έχει και τα κλάματα, έχει και όλα, και όλα αυτά” (Θ.Παπακωνσταντίνου βλ. Συνεντεύξεις, Παράρτημα)

Εκεί, σε αυτή τη διασταύρωση μοναξιάς και συνάντησης, τοποθετείται και η περίπτωση του Μιχάλη Χανιώτη: ως ένας αυθεντικός δημιουργός που δεν ακολούθησε το ρεύμα, αλλά άνοιξε δικό του μονοπάτι και αυτό συγκινεί και μεγάλο κομμάτι των ακροατών.

“Γεγονός όμως είναι ότι αυτού του είδους οι δημιουργοί συσπειρώνουν τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότερα άτομα και κυρίως νέους ανθρώπους που θέλουν να σκάψουν την επιφάνεια των πραγμάτων και να ανακαλύπτουν θησαυρούς. Θέλουν στίχο που να ακουμπά τα σημερινά κοινωνικά αδιέξοδα με ένα πιο ποιοτικό τρόπο αλλά και μουσικά ακούσματα που να ξεφεύγουν από τα μέχρι τώρα στερεότυπα. Πιστεύω πως για τους δημιουργούς του "περιθωρίου" αυτό είναι μία επιλογή που υπαγορεύεται από τη φλόγα της ψυχής τους. Για τους ακροατές όμως που επιλέγουν αυτού του είδους τις δημιουργίες είναι μία ανάγκη. Μία ανάγκη να ξεφύγουν από το τέλμα μιας γκεμπελικού τύπου προπαγάνδας σε πολιτικό, κοινωνικό και πολιτισμικό επίπεδο. Είναι κατά τη γνώμη μου μία άτυπη επαναστατική εργασία να αντισταθούν σε όλο αυτό το σαθρό οικοδόμημα τη σύγχρονης πραγματικότητας” (Καπράλος Βαγγέλης, βλ. Συνέντευξη, Παράρτημα)

Η σχέση του κόσμου με τη μουσική του, όμως δεν εξηγείται εύκολα μπορούμε να πούμε με όρους ιδεολογίας ή ταυτότητας. Το τι συγκινεί τον καθένα έχει μεν σχέση με τα ακούσματα και την οικειότητα, αλλά σε μεγάλο βαθμό αγγίζει ανερμήνευτες εσωτερικές περιοχές. Γι’ αυτό και το κοινό του Μιχάλη δεν συγκροτείται ως μια ομοιογενής «κοινότητα» με την κλασική έννοια. Αντίθετα, συναντά κανείς μια τεράστια ποικιλία ανθρώπων, σε πολλές περιπτώσεις εντελώς ανόμοιων μεταξύ τους.

“Έχει μία ξεχωριστή ταυτότητα στον ήχο του εύκολα αναγνωρίσιμη. Έχει ένα κοινό ιδιαίτερο, μικρό αλλά φανατικό” (Σάκης Βλαχάβας, βλ. Συνέντευξη, Παράρτημα).

Αυτό που τους φέρνει κοντά δεν είναι οι ιδέες, οι τόποι ή οι ταυτότητες, αλλά τα συναισθήματα που γεννιούνται μέσα τους, ιδιαίτερα για τους πιο νέους:

“...Και ο Μιχάλης είναι ένας τέτοιος άνθρωπος. Και ο κόσμος που ακούει, ένα μέρος του κόσμου τουλάχιστον, και κυρίως οι νέοι, επειδή έχουν μπουχτήσει, οι σημερινοί νέοι, έχουν μπουχτήσει από την παράσταση που δίνουν οι περισσότεροι, έχουν λίγο, ζέρεις, την ευαισθησία και όταν συναντήσουν κάτι αυθεντικό, συνήθως τους τραβάει και τους συγκινεί, τους θέλγει πέρα από το περιεχόμενο των ίδιων τραγουδιών” (Θανάσης Παπακωνσταντίνου βλ. Παράρτημα, Συνεντεύξεις)

Πρόκειται, θα λέγαμε, για μια κοινότητα κοινού συναισθηματισμού και μάλιστα μέσα από “ψάξιμο” όπως αναφέρει και ο Θανάσης Παπακωνσταντίνου για το κοινό του Μιχάλη:

“Εγώ θέλω από την τέχνη να μου αλλάξει τη ζωή, να μου δώσει τσεκουριά στο κεφάλι, να ακούσω ένα κομμάτι, κατάλαβες, και να μου ανοίξει το κεφάλι στα δύο ...ένα μεγάλο μέρος του κόσμου, δεν θέλει και δυσκολεύεται επίσης να μπει σε μονοπάτια σε εισαγωγικά επικίνδυνα. Αυτοί όμως που μπαίνουν και μάλιστα όταν αυτό δεν είναι φυτευτό από πάνω, δεν έχει ούτε κάποιο καθεστώς, ούτε κάποια προπαγάνδα, ούτε κάποια τηλεόραση, ούτε κάποια ραδιόφωνα, δεν το έχουν επιβάλει. Αλλά έχει πάει στόμα με στόμα, όπως συμβαίνει και με τον Μιχάλη. Όσοι και όσες γνωρίζουν τον Μιχάλη, τον γνωρίζουν έτσι, μέσα από αυτή τη διαδικασία. Όταν λοιπόν κατακτάς κάτι, δεν το αποχωρίζεσαι έτσι εύκολα” (Θανάσης Παπακωνσταντίνου βλ. Συνέντευξη, Παράρτημα)

Η μουσική, συμμετέχει και “γράφει” στις ψυχές των ανθρώπων, συνοδεύει, είναι δεμένη με το πανηγύρι της ζωής, που περιλαμβάνει χαρές, λύπες, γέλια και κλάματα. Η συνάντηση με την τέχνη είναι βαθιά προσωπική υπόθεση για τον καθένα συνεχίζει ο Θανάσης Παπακωνσταντίνου:

“Το αυτί είναι το πιο δύστροπο αισθητήριο όργανο. Ο μουνταλάς των αισθήσεων είναι το μάτι. Βλέπεις εικόνα και νομίζεις ότι είναι πραγματικότητα. Το αυτί δεν μπορείς να το τουμπάρεις εύκολα. Δεν μπορεί να το τουμπάρουν εύκολα ούτε οι προπαγάνδες, ούτε τα καθεστάτα, ούτε τίποτα. Το αυτί είναι δύστροπο όργανο. Οπότε έχει τη δυνατότητα ο άλλος να ξεφύγει από αυτά τα πράγματα, ακόμα και αν υπάρχουν. Έχει τη δυνατότητα. Είναι θέμα δηλαδή δικού του ψαξίματος” (Θανάσης Παπακωνσταντίνου βλ. Συνέντευξη, Παράρτημα)

Ο ίδιος ο Μιχάλης, δε θεωρεί ότι κάνει και κάτι σπουδαίο. Είναι γεγονός όμως ότι ειδικά τα τελευταία χρόνια, τα τραγούδια του γίνονται όλο και πιο γνωστά, νέοι μουσικοί τον ανακαλύπτουν, παίζουν τα τραγούδια του, νέοι μουσικοί επηρεάζονται από τον τρόπο που παίζει το μπουζούκι του, οι στίχοι και οι μελωδίες των τραγουδιών του, γίνονται κομμάτι στιγμών πολλών ανθρώπων, που τους συνοδεύουν. Είναι χαρακτηριστικό ότι το τραγούδι του “Παίξε πάλι” διδάσκεται στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών της Άρτας, το “Πάντα υπάρχει κάτι” ακούγεται σε πολλές συναυλίες παλιών και νέων ερμηνευτών, επίσης το τραγούδι “Παραβάτες” ακούγεται κατά κόρον.

“Ο Μιχάλης Χανιώτης, δεν κάνει δημόσιες σχέσεις. Έχει όμως φιλίες σημαντικές και ουσιαστικές. Έχει ανθρώπους που εκτιμούν βαθιά την αυθεντικότητά του και στέκονται δίπλα του χωρίς όρους” (Σάκης Βλαχάβας, βλ. Συνέντευξη, Παράρτημα).

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε πως στην περίπτωση του Μιχάλη Χανιώτη, οι σταθερές συνεργασίες με συγκεκριμένους μουσικούς, στιχουργούς και ερμηνευτές, καθώς και οι συχνές ζωντανές εμφανίσεις σε συναυλίες, φεστιβάλ και τοπικές εκδηλώσεις, συγκροτούν ένα σταθερό πλέγμα κοινωνικών και μουσικών σχέσεων. Οι πρακτικές αυτές λειτουργούν ως πεδίο συνάντησης ανθρώπων που συμμετέχουν ενεργά είτε ως δημιουργοί είτε ως ακροατές, δημιουργώντας σταδιακά μια αίσθηση κοινής ταυτότητας και συμμετοχής γύρω από το μουσικό του έργο.

Η θεωρία της Shelemay για τους διαφορετικούς τρόπους συγκρότησης μουσικών κοινοτήτων βοηθά να ερμηνεύσουμε πιο συγκεκριμένα το φαινόμενο αυτό. Από τη μία πλευρά, στοιχεία «καταγωγής» μπορούν να εντοπιστούν στο γεγονός ότι η μουσική δραστηριότητα του Χανιώτη αναπτύσσεται κυρίως στην περιοχή της Κοζάνης, των Γρεβενών και συνολικά της Δυτικής Μακεδονίας, όπου η τοπική κοινωνία, οι κοινές εμπειρίες και η πολιτισμική μνήμη δημιουργούν ένα κοινό πλαίσιο αναφοράς.

Από την άλλη πλευρά, η κοινότητα που διαμορφώνεται γύρω από το έργο του παρουσιάζει έντονα χαρακτηριστικά «συγγένειας», καθώς συγκροτείται κυρίως μέσα από κοινές αισθητικές προτιμήσεις και ένα κοινό ενδιαφέρον για μια μορφή μουσικής έκφρασης που δίνει έμφαση, στον στίχο και στη ζωντανή μουσική επικοινωνία. Οι άνθρωποι που έλκονται από τη μουσική του, μπορούμε να πούμε ότι συνδέονται μέσα από μια κοινή ευαισθησία και μια αναζήτηση πιο ουσιαστικών μορφών μουσικής εμπειρίας. Παράλληλα, μπορούν να εντοπιστούν και στοιχεία «διαφωνίας», καθώς η επιλογή του Χανιώτη να παραμένει εκτός των κυρίαρχων μηχανισμών της μουσικής βιομηχανίας και να μην αξιολογεί τα σύγχρονα μέσα προβολής δημιουργεί ένα είδος συμβολικής απόστασης από το κυρίαρχο μουσικό σύστημα.

Παράλληλα, η προσέγγιση του Christopher Small ότι η μουσική είναι ανάγκη να αντιμετωπίζεται ως διαδικασία κοινωνικής διαδικασίας και δραστηριότητας (musicizing) και όχι ως έργο ή αντικείμενο (composition), άρα ως πράξη συμμετοχής των ανθρώπων σε μια μουσική εμπειρία (π.χ. το να παίζει κανείς μουσική, να τραγουδά, να ακούει, να κάνει πρόβα, να οργανώνει μια συναυλία, να χορεύει σε μια μουσική εκδήλωση, ακόμη και να εργάζεται τεχνικά σε έναν χώρο συναυλίας) και η θεωρία του Thomas Turino όπου η μουσική λειτουργεί ως πεδίο συνάντησης ανθρώπων, ως τρόπος έκφρασης κοινών συναισθημάτων, ως μηχανισμός κοινωνικής συνοχής, ενισχύουν την κατανόηση αυτής της κοινότητας. (Christopher Small (1998), Thomas Turino (2008).

Συνεπώς, με βάση τα παραπάνω μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι γύρω από το έργο και την παρουσία του Μιχάλη Χανιώτη έχει διαμορφωθεί μια μουσική κοινότητα. Πρόκειται για μια κοινότητα που δεν συγκροτείται μέσα από θεσμικούς μηχανισμούς ή μέσα μαζικής προβολής, αλλά μέσα από την προσωπική επαφή, τις μακροχρόνιες συνεργασίες, την κοινή αισθητική εμπειρία και

την αλληλεπίδραση μουσικών και ακροατών. Η μουσική του και η γενικότερη στάση τους ως άνθρωπο, λειτουργεί ως σημείο αναφοράς που φέρνει κοντά ανθρώπους με παρόμοιες ευαισθησίες και δημιουργεί ένα δίκτυο σχέσεων βασισμένο στην εμπιστοσύνη, την εκτίμηση και τη συμμετοχή. Με αυτή την έννοια, η περίπτωση του Χανιώτη δείχνει πώς ακόμη και έξω από τα μεγάλα αστικά κέντρα και τους κυρίαρχους μηχανισμούς της μουσικής βιομηχανίας μπορεί να αναπτυχθεί μια ζωντανή μουσική κοινότητα, η οποία στηρίζεται στην αυθεντικότητα της καλλιτεχνικής έκφρασης και στη δύναμη των ανθρώπινων σχέσεων που γεννιούνται γύρω από τη μουσική.

4. ΔΙΣΚΟΓΡΑΦΙΑ¹

1. Ζωή Λαθραία - 1997

Λιζέτα Καλημέρη - Μιχάλης Χανιώτης

Ο δίσκος “**Ζωή Λαθραία**”, κυκλοφόρησε το **1997** από την LYRA, σε μουσική Μιχάλη Χανιώτη, με κύρια ερμηνεύτρια τη Λιζέτα Καλημέρη και αποτελεί μία από τις πρώτες συνεργασίες των δύο αυτών καλλιτεχνών. Περιέχει 13 τραγούδια με λαϊκή αισθητική, συχνά με συγκινησιακά και κοινωνικά θέματα, όπως η μοναξιά, οι σχέσεις, η αναζήτηση και ο προσωπικός αγώνας για νόημα που συνδυάζει την παραδοσιακή λαϊκή μουσική με προσωπικές και ποιητικές στιγμές, εμπνεόμενη από την ελληνική καθημερινότητα.

Πρόκειται για την πρώτη δουλειά του συνθέτη, με έντονο λαϊκό ύφος, βαθιά συναισθηματική έκφραση και έμφαση στο ελληνικό, λαϊκό, έντεχνο τραγούδι της δεκαετίας του '90. Ο δίσκος Ζωή Λαθραία, κυκλοφορεί σε μια περίοδο όπου το ελληνικό τραγούδι βρίσκεται σε μετάβαση: το εμπορικό - λαϊκό κυριαρχεί, αλλά παράλληλα ωριμάζει η λεγόμενη μουσική σκηνή της Θεσσαλονίκης, με την εμφάνιση μουσικών όπως ο Νίκος Παπάζογλου, ο Σωκράτης Μάλαμας και ο Θανάσης Παπακωνσταντίνου. Ένα ρεύμα μουσικής που μιλά πιο χαμηλόφωνα, πιο προσωπικά, πιο «αληθινά». Οι στίχοι των τραγουδιών του έχουν ποιητικό χαρακτήρα και συχνά αναφέρονται σε συναισθήματα, προσωπικές εμπειρίες ή κοινωνικά θέματα. Έτσι, η μουσική του γίνεται πιο εκφραστική, είναι επεξεργασμένη με αρμονία και δομή, που προσεγγίζει τη λόγια

¹ Οι ιστορίες και οι ταχύτητες εκτέλεσης (tempo) για όλους τους δίσκους προκύπτουν από προσωπική συνέντευξη του Μιχάλη Χανιώτη.

μουσική και δίνει βάθος στο μήνυμα των τραγουδιών. Σε αυτό το ρεύμα ανήκει ο συγκεκριμένος δίσκος. Η «Ζωή Λαθραία» είναι ένας ώριμος, στοχαστικός δίσκος, που επιβεβαιώνει τον Μιχάλη Χανιώτη ως δημιουργό με ξεκάθαρο προσωπικό στίγμα.

Ο τίτλος Ζωή Λαθραία λειτουργεί ως κεντρικός άξονας νοήματος: η ζωή ως κάτι που βιώνεται στο περιθώριο, κρυφά, με ενοχή, με φόβο αλλά και με πάθος. Οι ήρωες των τραγουδιών δεν θριαμβεύουν, επιβιώνουν, αγαπούν ατελώς, θυμούνται, χάνουν, συνεχίζουν. Τους στίχους υπογράφουν, οι Παντελής Τσομπάνογλου, Θανάσης Παπακωνσταντίνου, Λιζέτα Καλημέρη, Ελένη Τζούκα, Γιώργος Μιχαήλ.

Αντίστοιχα, την πραγματικά πλούσια ενορχήστρωση υπογράφει ο Κώστας Θεοδώρου, ο οποίος χρησιμοποιεί παραδοσιακά όργανα και λαϊκές φόρμες. Η μουσική μοιάζει να κουβαλά μνήμες, όχι αναπαράσταση του παρελθόντος και τα τραγούδια παισιώνουν σπουδαίοι μουσικοί όπως:

1. Κυριάκος Γκουβέντας : βιόλα και βιολί,
2. Κώστας Θεοδώρου : κοντραμπάσο, ρεκ,ταμπουρά, κλασική κιθάρα και νε'ί'
3. Αντώνης Κουμανδράκης : ακουστική κιθάρα
4. Αλέξης Μπολγουρτζής : σείστρο
5. Τασος Μυσιρλής: βιολοντσέλο
6. Μπάμπης Παπαδόπουλος : κιθάρα
7. Μανώλης Πάππος : ούτι, τζουρά και μπαγλαμα
8. Χρήστος Σίνος : σαντούρι
9. Γιώργος Τζούκας : Πιάνο
10. Τόλης Τσαρδάκας : κανονάκι
11. Κώστας Τσούγκρας : ακορντεόν
12. Μιχάλης Χανιώτης : μπουζούκι
13. Δημήτρης Ψαρράς : μπουζούκι
14. Νίκος Ψοφογιώργος: τύμπανα

Για όλο το δίσκο ο Μιχάλης Χανιώτης λέει ένα μεγάλο μπράβο στον Κώστα Θεοδώρου, γιατί έκανε πολύ καλή δουλειά στην ενορχήστρωση.

Τα τραγούδια του δίσκου είναι:

1. **Παραβάτες** : Στίχοι : Θ. Παπακωνσταντίνου, Φωνή: Λιζέτα Καλημέρη
2. **Μοίρα Κρυφή** : Στίχοι: Παντελής Τσομπάνογλου, Φωνή: Λιζέτα Καλημέρη / Διαβάτης Κώστας
3. **Έγνοια** : Στίχοι: Γιώργος Μιχαήλ, Φωνή: Λιζέτα Καλημέρη /Γ.Μιχαήλ
4. **Του Χρόνου Η Σκιά**: Στίχοι: Θ. Παπακωνσταντίνου, Φωνή: Λιζέτα Καλημέρη
5. **Δυόσμος Και Κανέλα** : Στίχοι - Φωνή: Λιζέτα Καλημέρη
6. **Γράμμα**: Στίχοι: Ελένη Τζούκα/ Θ. Παπακωνσταντίνου, Φωνή: Λιζέτα Καλημέρη

7. **Κάτι Λείπει:** Στίχοι: Παντελής Τσομπάνογλου, Φωνή: Λιζέτα Καλημέρη
8. **Στα Χαρακώματα:** Στίχοι: Θ. Παπακωνσταντίνου/Λιζέτα Καλημέρη, Φωνή: Λιζέτα Καλημέρη
9. **Υδατογραφία** (Οργανικό)
10. **Της Λογικής Τα Σίδερα:** Στίχοι : Παντελής Τσομπάνογλου, Φωνή: Λιζέτα Καλημέρη
11. **Σαν Του Καραβιού Την Πλώρη :** Στίχοι : Παντελής Τσομπάνογλου, Φωνή: Λιζέτα Καλημέρη/ Κώστας Διαβάτης
12. **Αδειο Βλέμμα** Στίχοι : Παντελής Τσομπάνογλου, Φωνή: Μιχάλης Χανιώτης
13. **Ματάκια Χαραμάδες** Στίχοι : Παντελής Τσομπάνογλου, Φωνή: Λιζέτα Καλημέρη

Μέτρο και ρυθμικό μοτίβο στο δίσκο

Ο δίσκος «*Ζωή Λαθραία*», παρουσιάζει έναν ιδιαίτερα πλούσιο και πολυεπίπεδο ρυθμικό κόσμο, ο οποίος κινείται στην ελληνική παραδοσιακή αλλά κυρίως τα τραγούδια του δίσκου, συγκαταλέγονται στην αστική λαϊκή μουσική. Επίσης υπάρχουν και ορισμένα τραγούδια σε μοτίβα του διεθνούς ρεπερτορίου. Η ρυθμική ποικιλία δεν λειτουργεί απλώς συνοδευτικά, αλλά αποτελεί βασικό δομικό στοιχείο της μουσικής αφήγησης και της αισθητικής ταυτότητας του έργου.

Μοτίβα με αναφορές στην παράδοση

α) Αστικά λαϊκά

Σημαντική θέση στον δίσκο κατέχουν τα **ζεϊμπέκικα**, με διαφορετικές προσεγγίσεις του 9/8. Στο track [4] συναντάμε «καθαρό» ζεϊμπέκικο, ενώ στο track [7] το ζεϊμπέκικο εμφανίζεται στο δεύτερο μέρος του κομματιού. Στο track [12] το μέτρο δεν διατηρείται απολύτως καθαρό, καθώς παρεμβάλλονται τεσσάρια για να αναδειχθεί με μεγαλύτερη ευκρίνεια η μελωδία, ενώ στο track [13] επιστρέφει η καθαρή μορφή του 9/8. Η εναλλαγή αυτή δείχνει μια σύγχρονη, ευέλικτη αντίληψη του ζεϊμπέκικου, πέρα από αυστηρά τυποποιημένες φόρμες.

Τα **τσιφτετέλια** εμφανίζονται στα track [2] (αργό στο α' μέρος), track [3] και track [7] (επίσης αργό στο α' μέρος), προσδίδοντας έναν πιο εσωστρεφή και αισθαντικό χαρακτήρα, που λειτουργεί αντιστικτικά με τα πιο βαριά ή σύνθετα μέτρα του δίσκου.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα **καμηλιέρικα**, τα οποία συναντώνται στο ρεφρέν του track [2] σε 9/8, καθώς και στα track [8] και [11]. Στο track [11] ξεχωρίζει η χρήση αυθεντικού κουρδίσματος στο μπουζούκι (ρε-σολ-φα-ντο), το οποίο προσαρμόζεται χαμηλότερα (σι-μι-ρε-λα) ώστε να ταιριάζει στη φωνητική έκταση της Λιζέτας Καλημέρη. Η επιλογή ανοιχτών χορδών

ενισχύει τη διάρκεια του ήχου και δημιουργεί μια ιδιαίτερη ηχητική ατμόσφαιρα, όπου το ρυθμικό μοτίβο συνδέεται άμεσα με το ηχόχρωμα.

Οι **καρσιλαμάδες** εμφανίζονται στα track [5] και [10]. Στο track [5], παρά τη χρήση χάλκινων πνευστών, το κομμάτι δεν παραπέμπει σε σλαβικό ιδίωμα, αλλά ακολουθεί έναν «περίεργο» δρόμο με εσωτερικές αλλαγές, που θα μπορούσαν να θυμίζουν Μικρά Ασία αν η ενορχήστρωση βασιζόταν σε βιολιά ή κανονάκι. Το ρυθμικό μοτίβο λειτουργεί εδώ ως γέφυρα ανάμεσα σε διαφορετικές γεωγραφικές και αισθητικές αναφορές.

β) Δημοτικά

Το **καλαματιανό** του track [6] εντάσσεται πιο καθαρά στη δημοτική παράδοση, προσφέροντας ρυθμική σταθερότητα και λειτουργώντας ως σημείο αναφοράς μέσα στο σύνολο του δίσκου. Εδώ πρέπει να σημειώσουμε πως στο συγκεκριμένο δίσκο δεν αξιοποιείται κανένα ρυθμικό στοιχείο της Δ. Μακεδονίας.

Μοτίβα διεθνούς ρεπερτορίου

Στον αντίποδα της ελληνικής παράδοσης, το **βαλς** εμφανίζεται στα track [1] και [9], εισάγοντας ένα μέτρο ευρωπαϊκής προέλευσης, το οποίο εμπλουτίζει τον ρυθμικό χάρτη του άλμπουμ και αναδεικνύει τη διάθεση του συνθέτη να κινηθεί πέρα από τα στενά όρια ενός ιδιώματος.

Συνολικά, η «*Ζωή Λαθραία*» συγκροτεί έναν δίσκο όπου η ταξινόμηση των μέτρων και των ρυθμικών μοτίβων αποκαλύπτει μια συνειδητή σύνθεση κυρίως λαϊκών και λιγότερο παραδοσιακών και διεθνών στοιχείων. Τα μέτρα δεν λειτουργούν απλώς ως φόρμες, αλλά ως εκφραστικά εργαλεία που υπηρετούν τη μελωδία, την ενορχήστρωση και τη δραματουργία κάθε κομματιού, αποτυπώνοντας μια σύγχρονη, προσωπική ματιά πάνω στη μουσική.

Ιστορία και έμπνευση των τραγουδιών

Ο δίσκος, αποτελεί ένα βαθιά προσωπικό έργο, στο οποίο τα τραγούδια λειτουργούν ως φορείς βιωμάτων, μνήμης και εσωτερικών συγκρούσεων. Οι ιστορίες πίσω από τις συνθέσεις, όπως προκύπτουν από τις προσωπικές μαρτυρίες του ίδιου του δημιουργού, αποκαλύπτουν ότι η έμπνευση δεν προέρχεται από αφηρημένες ιδέες, αλλά από πραγματικά γεγονότα, στιγμές έντασης, απώλειας και συγκίνησης, που σημάδεψαν τη ζωή του.

Στο track 1, η αφετηρία είναι καθαρά μουσική. Η σύνθεση γράφτηκε πρώτα ως μελωδία και πάνω σε αυτήν «κούμπωσαν» οι στίχοι του Θανάση Παπακωνσταντίνου. Η διαδικασία αυτή δείχνει

τη σημασία που δίνει ο Μιχάλης Χανιώτης στη μουσική ως πρωταρχικό αφηγηματικό μέσο, πάνω στο οποίο ο λόγος έρχεται να συμπληρώσει και να φωτίσει το συναίσθημα.

Το **track 2** αντλεί την έμπνευσή του από ένα πραγματικό, σχεδόν κινηματογραφικό περιστατικό. Ο Μιχάλης Χανιώτης βρήκε ένα νεογέννητο πουλί στο κτήμα του και περίμενε μάταια να εμφανιστεί η μητέρα του. Η απόφασή του να το πάρει στο σπίτι, η προσπάθεια να το σώσει, η επιστροφή στο δέντρο και η αγωνιώδης αναμονή όλη τη νύχτα, συνθέτουν μια ιστορία γεμάτη τρυφερότητα, ευθύνη και αδυναμία απέναντι στη φύση και τη μοίρα. Όταν πια δεν άντεξε άλλο και το άφησε στη μοίρα του, το βίωμα αυτό μετατράπηκε σε αφήγηση που μοιράστηκε με τον στιχουργό Παντελή Τσομπάνογλου, ο οποίος άρχισε να πλέκει τους στίχους πάνω σε αυτή την εμπειρία. Το τραγούδι λειτουργεί έτσι ως μεταφορά για την απώλεια, την αδυναμία ελέγχου και το βάρος της επιλογής.

Ιδιαίτερη συναισθηματική βαρύτητα έχει το track 5, καθώς πρόκειται για το πρώτο τραγούδι που συνέθεσε ποτέ ο Μιχάλης Χανιώτης. Το τραγούδι γεννήθηκε έπειτα από ένα έντονο σοκ: παίζοντας σε ένα χωριό της Κοζάνης, στην Κίσσα, άκουσε έναν Πόντιο μουσικό, συγκλονίστηκε από το παίξιμό του, σκόνταψε και έσπασε το μπουζούκι του. Την επόμενη ημέρα γεννήθηκε το τραγούδι. Η στιγμή αυτή λειτουργεί ως ιδρυτική εμπειρία για τη συνθετική του πορεία, συνδέοντας το δέος απέναντι στην παράδοση και τη δημιουργική έκρηξη. Ο Μιχάλης Χανιώτης ήταν τότε 24–25 ετών, και το τραγούδι αυτό σηματοδοτεί την απαρχή της προσωπικής του διαδρομής στη σύνθεση.

Το track 6 προέρχεται από ένα από τα πιο επώδυνα βιώματα του ζευγαριού. Οι στίχοι γράφτηκαν από τη γυναίκα του Μιχάλη Χανιώτη, μετά την αποβολή του παιδιού τους, σε μια περίοδο βαθιάς συναισθηματικής φόρτισης. Την ίδια εποχή συνέπεσε και ο θάνατος της γιαγιάς της, γεγονός που ενίσχυσε το πένθος και τη θλίψη. Οι στίχοι αυτοί «χτενίστηκαν» αργότερα από τον Θανάση Παπακωνσταντίνου, χωρίς να αλλοιωθεί ο πυρήνας του βιώματος. Το τραγούδι καταγράφει έτσι μια διπλή απώλεια και λειτουργεί ως πράξη μνήμης και εσωτερικής κάθαρσης.

Συνολικά, η «*Ζωή Λαθραία*» συγκροτείται ως ένας δίσκος εξομολογητικός και βιωματικός. Οι πηγές έμπνευσης δεν είναι αφηρημένες έννοιες, αλλά συγκεκριμένες εμπειρίες ζωής: τυχαία περιστατικά, στιγμές σοκ, απώλειες, συγκινήσεις και προσωπικές σχέσεις. Μέσα από αυτές τις ιστορίες, ο Μιχάλης Χανιώτης μετατρέπει το προσωπικό σε συλλογικό βίωμα, δημιουργώντας τραγούδια που κουβαλούν την αλήθεια της στιγμής που τα γέννησε.

2. ΠΑΝΤΑ ΥΠΑΡΧΕΙ ΚΑΤΙ- 2005

Τη μουσική και τους στίχους υπογράφει ο Μιχάλης Χανιώτης, με εξαίρεση ορισμένα τραγούδια όπου συνεργάζεται στιχουργικά με τη Λιζέτα Καλημέρη και το Γιώργο Μιχαήλ. Η γραφή είναι απλή, χωρίς ρητορεία, αλλά με σαφή ποιητική πυκνότητα.

Οι μουσικοί που συνοδεύουν τα τραγούδια είναι:

Ακορντεόν: Λάζαρος Σαμαράς

Μπουζούκι, Μπαγλαμάς, Λαούτο: Μιχάλης Χανιώτης

Διπλό Μπάσο: Χρυσόστομος Μπουκάλης

Κιθάρα: Δημήτρης Σφίγγος, Κώστας Ματσίγγος, Μπάμπης Παπαδόπουλος, Σωκράτης Μάλαμας

Βιολί: Κυριάκος Γκουβέντας

Ζουρνάς, Κλαρινέτο: Τάσος Κουρπουανίδης

Φλάουτο, Ντουντουκ: Tigran Sarkissian

Καχόν: Απόστολος Τσαρδάκας

Μπάσο: Φώτης Βακουφτσής

Τσέλο: Εύη Καζατζή

Λαούτο: Δημήτρης Μυστακίδης, Ζήσης Φτάκας

Νέι: Κώστας Θεοδώρου

Ντραμς: Κουτονάνος Μανώλης, Νίκος Ψοφογιώργος

Πιάνο: Λάζαρος Σαμαράς, Γιώργος Τζούκας

Τραγούδια του δίσκου είναι:

1. *Αιντε στη γη τα μάτια σου* – Στίχοι/Μουσική : Μιχάλης Χανιώτης, Φωνή: Λιζέτα Καλημέρη
2. *Θέλω η νύχτα* – Στίχοι: Λ. Καλημέρη/Μ. Χανιώτης, Φωνή: Λ. Καλημέρη
3. *Έλα φίλα με* – Στίχοι: Φ. Λαμπρίδη/Λ.Καλημέρη, Φωνή: Λ. Καλημέρη, Μουσική: Μ. Χανιώτης
4. *Ταξίμι* - Μιχάλης Χανιώτης

5. **Γυμνός γεννιέμαι** – Π. Τσομπάνογλου, Φωνή: Απόστολος Σιαραμπής, Μουσική: Μ.Χανιώτης
6. **Ταξίμι**- Μιχάλης Χανιώτης
7. **Πάντα υπάρχει κάτι** – Στίχοι/Μουσική: Μ. Χανιώτης, Φωνή: Εύα Σταμπολίδου
8. **Πόρτα Ανοιχτή** - Στίχοι: Φ. Λαμπρίδη, Φωνή: Λ. Καλημέρη, Μουσική: Μ. Χανιώτης
9. **Στα Όρια** – Φ. Λαμπρίδη, Μουσική: Μ. Χανιώτης, Φωνή: Λ. Καλημέρη
10. **Ταξίμι** - Μιχάλης Χανιώτης
11. **Μια Ανάσα Είσαι** - Στίχοι: Λ. Καλημέρη/Μ. Χανιώτης, Φωνή: Λ. Καλημέρη/Α. Σιαραμπής
12. **Η Μηλιά** - Στίχοι/ Μουσική : Μ. Χανιώτης, Φωνή: Λ. Καλημέρη/Μ. Χανιώτης
13. **Μάτια Πεταλούδες** – Στίχοι: Π.Τσομπάνογλου, Μουσική: Μ. Χανιώτης, Φωνή: Λ. Καλημέρη
14. **Ταξίμι** - Μιχάλης Χανιώτης
15. **Κι Αν Χάνεται Κάποια Ψυχή** - Στίχοι/Μουσική : Μιχάλης Χανιώτης, Φωνή: Μαίρη Χανιώτη/Μ. Χανιώτης
16. **Κι Αν Δε Σε Βρω** - Στίχοι: Στάθης Νατσιός, Μουσική : Μ. Χανιώτης, Φωνή: Λ. Καλημέρη
17. **Ταξίμι** - Μιχάλης Χανιώτης
18. **Αργά Το Βράδυ** - Μουσική: Μιχάλης Χανιώτης, Φωνή : Λιζέτα Καλημέρη
19. **Οργανικό** - Μιχάλης Χανιώτης
20. **Ταξίμι** - Μιχάλης Χανιώτης
21. **Αχ Ζωή** - Μουσική: Μιχάλης Χανιώτης, Φωνή : Λιζέτα Καλημέρη

Ο δίσκος «**Πάντα υπάρχει κάτι**» του Μιχάλη Χανιώτη, κυκλοφόρησε το **2005** από την εταιρεία **Πολύτροπον**. Ο δίσκος κινείται στον ίδιο εσωτερικό άξονα που χαρακτηρίζει συνολικά το έργο του: χαμηλόφωνο τραγούδι, στοχαστικός στίχος και μια διαρκής αγωνία να ειπωθούν τα ουσιώδη χωρίς εξάρσεις. Πρόκειται για μια δουλειά που δεν στηρίζεται στην εντύπωση της στιγμής. Αποτελεί ένα βαθιά εσωτερικό και πολυπρόσωπο έργο, το οποίο αποτυπώνει με σαφήνεια τη βασική αισθητική και φιλοσοφία του δημιουργού: τη διαρκή αναζήτηση νοήματος μέσα από μικρές ρωγμές της καθημερινότητας. Εκεί που «κάτι» πάντα επιμένει να υπάρχει, ακόμη κι όταν όλα μοιάζουν να σβήνουν.

Στον δίσκο αυτό, ο Μιχάλης Χανιώτης ανοίγει ένα παράθυρο στην ψυχή του, μέσα από ιστορίες που πηγάζουν από πραγματικά βιώματα, όνειρα και φιλοσοφικές αναζητήσεις. Κάθε τραγούδι είναι μια μικρή αφήγηση, μια στιγμή αλήθειας που έγινε μελωδία. Τα τραγούδια κινούνται ανάμεσα στη μνήμη και την απώλεια, στον έρωτα και τη διάψευσή του, στη μοναξιά, αλλά και στη σιωπηλή ελπίδα. Το ύφος είναι χαμηλόφωνο, με έντονη εσωτερικότητα. Δεν υπάρχουν εκρήξεις ή δραματικές κορυφώσεις. Ο δίσκος χτίζεται πάνω στη συναισθηματική επανάληψη και στην ήρεμη μελωδική ροή, στοιχεία που καθιστούν το άκουσμα βιωματικό.

Ο τίτλος του δίσκου λειτουργεί ως υπαρξιακή διακήρυξη. Ο Μιχάλης Χανιώτης έχει αναφερθεί στο πώς επέλεξε τον τίτλο του δίσκου. Ύστερα από μια συζήτηση με μια θεία του, η οποία ανέφερε στη συζήτηση ότι "Δεν υπάρχει τίποτα" (ίσως για το παρόν, ίσως μεταθανάτια φιλοσοφία...), εκείνος ένιωσε, ένα τεράστιο κενό και εμπνευσμένος από αυτήν την έκφραση, που πυροδότησε μια βαθιά φιλοσοφική αναζήτηση γύρω από την έννοια του τίποτα, έγραψε το ομώνυμο τραγούδι. "Τι είναι το τίποτα;" μας λέει, "Για αυτό πάντα υπάρχει κάτι"...Ουσιαστικά πρόκειται για στάση ζωής, για μια επιλογή: να αισιοδοξείς, να παραμένεις ανοιχτός στο ενδεχόμενο, στη μικρή χαραμάδα που επιμένει, ακόμη και μέσα στη φθορά...Από αυτό το κενό γεννήθηκε το τραγούδι Track 7, αλλά και η κεντρική ιδέα του δίσκου: ότι, ακόμα και όταν όλα μοιάζουν άδεια, πάντα υπάρχει κάτι. Η δημιουργία όμως δεν σταματά στη λογική, συχνά αντλεί από το όνειρο και το υποσυνείδητο.

Μουσικά, το μουζούκι βρίσκεται στο κέντρο της σύνθεσης, με το Μιχάλη Χανιώτη να το χειρίζεται άλλοτε παραδοσιακά και άλλοτε πιο ελεύθερα, δημιουργώντας έναν ήχο που ακουμπά στο λαϊκό και το έντεχνο χωρίς να εγκλωβίζεται σε φόρμες. Ενώ παράλληλα μπορούμε να πούμε πως γίνονται αντιληπτές οι επιρροές και από τη διεθνή μουσική πχ ρυθμοί βαλς, με τρόπο που γεφυρώνεται το παραδοσιακό με το σύγχρονο, το τοπικό με το παγκόσμιο.

Σημαντικό μέρος του δίσκου στηρίζεται σε ρυθμούς που συναντώνται τόσο στο δημοτικό όσο και στο αστικό λαϊκό ιδίωμα. Το ζεϊμπέκικο εμφανίζεται με διαφορετικές εκφάνσεις: στο πρώτο κομμάτι με γρήγορο α' μέρος, στο πέμπτο κομμάτι στο α' μέρος σε μέτρο 9/8, καθώς και στο εικοστό πρώτο κομμάτι, λειτουργώντας ως βασικός άξονας λαϊκής αναφοράς. Το τσιφτετέλι απαντάται στο β' μέρος του πέμπτου κομματιού σε οκτάρι μέτρο, ενώ ο καρσιλαμάς διαμορφώνει το β' μέρος του πρώτου κομματιού, προσδίδοντας έντονη κινητικότητα και διαλογικό χαρακτήρα στον ρυθμό.

Ιδιαίτερη θέση κατέχουν οι παραδοσιακοί χορευτικοί ρυθμοί: ο καλαματιανός στο όγδοο κομμάτι, σε οκτάρι μέτρο και με αίσθηση μπερατιού, ο τσάμικος στο δωδέκατο κομμάτι με τον βαρύ και επιβλητικό του χαρακτήρα.

Παράλληλα, στο δέκατο όγδοο κομμάτι, όπως αναφέρει ο ίδιος ο Μιχάλης Χανιώτης, υπάρχει μια ομοιότητα με το παραδοσιακό τραγούδι "Μπήκαν οι κλέφτες στο μαντρί", του Γκιουλέκα, μουσικού από την περιοχή της Σμίξης Γρεβενών και θεωρεί ο ίδιος ότι συγκαταλέγεται στη μουσική παράδοση Ιωαννίνων – Γρεβενών.

Επίσης συναντάμε το το μπαγιό (όπως το ονομάζουν οι παλιοί) που είναι λαϊκός ρυθμός στο ενδέκατο κομμάτι, ενώ το καμηλιέριο στο τρίτο κομμάτι ενισχύει τη γεωγραφική και πολιτισμική πολυφωνία του έργου.

Στον αντίποδα, ο συνθέτης ενσωματώνει με άνεση μοτίβα από το διεθνές ρεπερτόριο. Το βαλς εμφανίζεται επανειλημμένα: στα κομμάτια επτά και εννέα σε τρίσημο μέτρο, καθώς και στα δεκαέξι και δεκαεννέα, προσφέροντας λυρικές και αφηγηματικές ανάσες. Το μπλουζ στο δεύτερο κομμάτι, σε μέτρο 2/4, εισάγει μια διαφορετική ρυθμική λογική, πιο γήινη και εσωστρεφή. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα φλαμένκο μοτίβα στα κομμάτια δεκατέσσερα και δεκαπέντε, με εναλλαγές Ρε–Λα και Λα–Ρε, βασισμένα σε διαφορετικό κούρδισμα ανατολικής προέλευσης, προσωπική επιλογή του συνθέτη. Όπως ο ίδιος επισημαίνει, όταν οι μουσικοί πειραματίζονται με τα κουρδίσματα, προκύπτουν νέα ηχοχρώματα και αποφεύγεται η επανάληψη τετριμμένων ακουσμάτων.

Στο Track 9, τα φωνητικά εμφανίστηκαν στον ύπνο του, σε ένα σκοτεινό όνειρο που μεταμορφώθηκε σε μουσική. Αντίστοιχα, στο Track 18, η εικόνα του να πετάει μέσα στον ύπνο του μεταφέρθηκε σε στίχους που μιλούν για τον καημό, την εσωτερική αναζήτηση και την επιθυμία για απελευθέρωση.

Υπάρχει, όμως, και η πλευρά της απώλειας και της μνήμης. Στο Track 16, οι στίχοι του Στάθη Νάτσιου αφιερώνονται στον αδελφό του που έφυγε νωρίς, αποτυπώνοντας τον πόνο και τη θλίψη της απώλειας, αλλά και την ανάγκη να θυμόμαστε και να τιμούμε όσα αγαπήσαμε.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι το ταξίμι τοποθετείται ως ξεχωριστό κομμάτι, κατόπιν οδηγίας του παραγωγού, καθώς δεν προοριζόταν για ραδιοφωνική μετάδοση. Ο Μιχάλης Χανιώτης θεωρεί πως με αυτόν τον τρόπο τα ταξίμια «πήγαν χαμένα», γεγονός που αναδεικνύει τον προβληματισμό του γύρω από τα όρια ανάμεσα στην καλλιτεχνική έκφραση και τις απαιτήσεις της μουσικής βιομηχανίας.

Συνολικά, ο δίσκος συγκροτεί ένα μωσαϊκό ρυθμών και μοτίβων, όπου η παράδοση δεν λειτουργεί ως στατικό υλικό, αλλά ως ζωντανή βάση για δημιουργικό πειραματισμό και προσωπική μουσική γραφή. Έτσι, ο δίσκος δεν είναι μόνο μουσική, είναι ένας συναισθηματικός και φιλοσοφικός χάρτης, μια σύνθεση προσωπικών εμπειριών, ονείρων και υπαρξιακών αναζητήσεων. Μέσα από αυτόν, ο Μιχάλης Χανιώτης μας θυμίζει ότι η ζωή, όσο κενή ή σκοτεινή κι αν φαίνεται, πάντα κρύβει κάτι που αξίζει να βρούμε.

3. ΚΑΝΕΝΑΣ ΔΕΝ ΤΟ ΞΕΡΕΙ ... στην εκπνοή του 2014

Μιχάλης Χανιώτης και ερμηνευτές

Ο δίσκος «Κανέννας δεν το ξέρει» του Μιχάλη Χανιώτη αποτελεί μια από τις πιο ουσιαστικές και σημαντικές δισκογραφικές επιστροφές. Κυκλοφόρησε τον **Δεκέμβριο του 2014**, έπειτα από εννέα χρόνια απουσίας του συνθέτη από τη δισκογραφία, και έρχεται να επιβεβαιώσει τη σταθερή του θέση στο σύγχρονο λαϊκό-έντεχνο τραγούδι, μακριά από ευκολίες, μόδες και επιφανειακές συγκινήσεις.

Τα τραγούδια του δίσκου είναι τα εξής:

- 1) *Κανέννας δεν το ξέρει* (στίχοι: Μάρθα Φριντζήλα-Μιχάλης Χανιώτης) Μελίνα Κανά
- 2) *Σε βαθύ πηγάδι* (στίχοι Βαγγέλης Καπράλος-Μιχάλης Χανιώτης) Μάρθα Φριντζήλα (β' φωνή: Μιχάλης Χανιώτης)
- 3) *Παίξε πάλι* (Μιχάλης Χανιώτης) Ορφέας Περίδης (β' φωνές: Μελίνα Κανά-Μιχάλης Χανιώτης)
- 4) *Πνοή θαλασσινή* (Βαγγέλης Καπράλος) Λιζέτα Καλημέρη
- 5) *Μ'ένα τραγούδι αληθινό* (Μιχάλης Χανιώτης-Βαγγέλης Καπράλος) Μιχάλης Χανιώτης-Λένα Ντίνα
- 6) *Φτωχέ εγωισμέ μου* (Βαγγέλης Καπράλος) Μιχάλης Χανιώτης-Λιζέτα Καλημέρη
- 7) *Όλα τα σκαλιά πατώ* (Βαγγέλης Καπράλος-Ελένη Τζούκα-Μιχάλης Χανιώτης) Λιζέτα Καλημέρη (β' φωνή: Μιχάλης Χανιώτης)
- 8) *Είναι σκοτάδι, είναι φως* (Του φεγγαριού ο γιος) (Μιχάλης Χανιώτης) Μιχάλης Χανιώτης
- 9) *Σαν του καραβιού την πλώρη* (Παντελής Τσοπάνογλου) Σάκης Βλαχάβας-Μάρθα Φριντζήλα-Μιχάλης Χανιώτης

- 10) *Ξαφνικό αεράκι* (Βαγγέλης Καπράλος) Λιζέτα Καλημέρη
- 11) *Στης νύχτας τη φωτιά* (Μουσική: Μιχάλης & Αντώνης Χανιώτης, στίχοι: Βαγγέλης Καπράλος) Λιζέτα Καλημέρη
- 12) *Το ταξίδι της τρύπιας βάρκας* – Μπουζούκι: Μιχάλης Χανιώτης
- 13) *Τρύπια βάρκα* (Μιχάλης Χανιώτης) Σωκράτης Μάλαμας-Εύα Σταμπολίδου-Μιχάλης Χανιώτης
- 14) *Ένα αστείο είναι η ζωή* (Μιχάλης Χανιώτης-Βαγγέλης Καπράλος) Εύα Σταμπολίδου-Μιχάλης Χανιώτης
- 15) *Συμπληγάδες (Οργανικό)*

Ο δίσκος αυτός, αποτελεί μια βαθιά προσωπική κατάθεση, όπου η μουσική λειτουργεί ως αφήγηση ζωής, μνήμης και εσωτερικών αγώνων. Κάθε τραγούδι γεννιέται από βιώματα, εικόνες και απρόσμενες στιγμές έμπνευσης, συνθέτοντας έναν κύκλο έργων που κινούνται ανάμεσα στην εξομολόγηση και την καθολική ανθρώπινη εμπειρία.

Κεντρικός άξονας του δίσκου είναι η σχέση του συνθέτη με τον γιο του, τον Αντώνη. Το πρώτο τραγούδι γράφεται έπειτα από τη συγκίνηση που του προκάλεσε η ταινία «*Η ζωή μου με τον Άλκη*» του Δημήτρη Κολλάτου. Η ταύτιση ήταν άμεση, καθώς ο ίδιος είναι πατέρας παιδιού με αυτισμό. Η μουσική και οι πρώτοι στίχοι γράφονται αυθόρμητα, σχεδόν σαν ανάγκη. Όταν ο συνθέτης νιώθει πως δεν μπορεί να συνεχίσει, η Μάρθα Φριντζήλα παρεμβαίνει στους στίχους, δίνοντάς τους ακόμα μεγαλύτερο βάθος και ευαισθησία. Το τραγούδι αυτό, όπως και το όγδοο κομμάτι του δίσκου, είναι αφιερωμένο στον Αντώνη και στις δυσκολίες επικοινωνίας που χαρακτηρίζουν τη σχέση τους. ο ίδιος ο τίτλος, δίνει από την αρχή στο άλμπουμ κοινωνικό και ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα, χωρίς διδακτισμό. Το παιδί λειτουργεί ως καθρέφτης: της άγνοιας των ενηλίκων, της αδυναμίας κατανόησης του Άλλου, αλλά και της χαμένης αθωότητας.

Άλλα τραγούδια αντλούν έμπνευση από άλλα προσωπικά βιώματα που, όπως τονίζει ο ίδιος ο Μιχάλης Χανιώτης, απευθύνονται τελικά σε όλους – Track [2]. Στον δίσκο αυτό, το ατομικό μετατρέπεται σε συλλογικό, καθώς οι στίχοι μιλούν για συναισθήματα και καταστάσεις που ο καθένας μπορεί να αναγνωρίσει. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το τραγούδι που γράφτηκε ως ύμνος στην ίδια τη μουσική: στη δύναμή της να εμψυχώνει, να παρηγορεί και να σώζει τον άνθρωπο από τις δυσκολίες της καθημερινότητας- Track [5].

Ιδιαίτερη θέση κατέχουν και οι φιλοσοφικές αναζητήσεις του συνθέτη. Σε ένα από τα κομμάτια, οι στίχοι περιστρέφονται γύρω από την έννοια της τρέλας και της λογικής, παρουσιάζοντάς τες όχι ως απόλυτες καταστάσεις αλλά ως μια κλίμακα με πολλά «σκαλοπάτια», όπου ο άνθρωπος ανεβοκατεβαίνει διαρκώς.- Track [7]

Ξεχωριστή είναι και η ιστορία ενός τραγουδιού που ξεκινά το 1992 σε ένα ρεμπετάδικο της Αθήνας και ολοκληρώνεται ουσιαστικά πάνω από δέκα χρόνια αργότερα. Παρά τις αμέτρητες προσπάθειες, ο συνθέτης δεν μπορούσε να ξεπεράσει το μουσικό «κόλλημα» που τον σταματούσε μετά την εισαγωγή. Η λύση έρχεται απρόσμενα, όταν μια γάτα, περνώντας από το σπίτι, βγάζει ένα νιαούρισμα που αλλάζει άθελά της τον μουσικό δρόμο του κομματιού και τον απελευθερώνει δημιουργικά. Η ιστορία αυτή συνοψίζει τη φιλοσοφία του δίσκου: τα τραγούδια δεν γεννιούνται μόνο μέσα από τη μελέτη και τα ωδεία, αλλά και από τη ζωή την ίδια, από τυχαίους ήχους, από τη φύση, από στιγμές που δεν προγραμματίζονται- Track[13].

Συνολικά, το «Κανένας δεν το ξέρει» είναι ένας δίσκος όπου η έμπνευση πηγάζει από την πατρότητα, τον πόνο, την αγάπη, την παρατήρηση του κόσμου και τη λυτρωτική δύναμη της μουσικής. Ένα έργο ειλικρινές και ανθρώπινο, που αποκαλύπτει πως πίσω από κάθε τραγούδι κρύβεται μια ιστορία ζωής, ακόμα κι αν, τελικά, κανένας δεν τη ξέρει ολοκληρωτικά.

Τη ραχοκοκαλιά των στίχων αναλαμβάνει ο Βαγγέλης Καπράλος, ο οποίος υπογράφει την πλειονότητα των τραγουδιών. Οι στίχοι του κινούνται ανάμεσα στο βιωματικό, το ποιητικό και το κοινωνικό, με εικόνες απλές αλλά βαθιά φορτισμένες. Σε ορισμένα κομμάτια συμμετέχει στιχουργικά και η Μάρθα Φριντζήλα, προσδίδοντας μια πιο θεατρική και συμβολική διάσταση.

Ο Μιχάλης Χανιώτης, με βασικό όργανο το μπουζούκι, συνθέτει δεκαπέντε τραγούδια που ισορροπούν ανάμεσα στο λαϊκό, το έντεχνο και το παραδοσιακό. Οι μελωδίες του δεν επιδιώκουν την εντυπωσιακή κορύφωση, αλλά την υπόγεια επανάληψη, εκείνη που κάνει τα τραγούδια να κολλάνε στη μνήμη, να τα σιγοτραγουδάς χωρίς να το καταλάβεις.

Ιδιαίτερη δύναμη του άλμπουμ αποτελεί η πληθώρα και η ποιότητα των ερμηνευτών: Μελίνα Κανά, Μάρθα Φριντζήλα, Ορφέας Περίδης Λιζέτα Καλημέρη, Σωκράτης Μάλαμας, Εύα Σταμπολίδου, Σάκης Βλαχάβας και Λένα Ντίνα. Πίσω από τις φωνές, στήνεται μια πραγματική πανδαισία μουσικών: Φώτης Σιώτας (βιολί, βιόλα) – με ιδιαίτερη συμβολή στο ορχηστρικό «Συμπληγάδες», Δημήτρης Μυστακίδης, Δημήτρης Λάμπας, Ανδρέας Πολυζωγόπουλος, Γιώργος Δεληγιάννης, που επεξεργάζεται τα πνευστά (γκάιντα, φλογέρα), δίνοντας βάθος και τελετουργική αίσθηση. Οι ενορχηστρώσεις αξιοποιούν μπουζούκι, μπαγλαμά, πνευστά, πιάνο, τρομπέτα και ακορντεόν, δημιουργώντας έναν ήχο γήινο, ζεστό και διαχρονικό.

Το εικαστικό μέρος, με έργα του Μάκη Βάγια, συνομιλεί άμεσα με τη μουσική: σκοτεινές και φωτεινές αντιθέσεις, φιγούρες χωρίς σαφή χαρακτηριστικά, η τρύπια βάρκα του εξωφύλλου ως σύμβολο επισφάλειας αλλά και επιμονής.

Συνολικά, το «Κανένας δεν το ξέρει» είναι ένας δίσκος: κοινωνικός χωρίς κραυγές, λαϊκός χωρίς ευκολία, ποιητικός χωρίς στόμφο.

Ένα έργο χαμηλόφωνο αλλά βαθύ, που δικαιώνει τον Μιχάλη Χανιώτη και όλους όσοι συμμετέχουν, και αποδεικνύει πως το ελληνικό τραγούδι μπορεί ακόμη να μιλά ουσιαστικά, έστω κι αν «κανένας δεν το ξέρει» από την πρώτη ακρόαση. Σ αυτό το δίσκο, γίνεται ακόμη πιο καθαρό πως ο Μιχάλης Χανιώτης μπορεί να κινείται με άνεση ανάμεσα στην ελληνική μουσική παράδοση και στο διεθνές ρεπερτόριο, αξιοποιώντας τόσο καθιερωμένες φόρμες όσο και προσωπικές, βιωματικές εμπνεύσεις.

Αρχικά, σημαντικό μέρος της συνθετικής του γραφής στηρίζεται σε ρυθμικά μοτίβα που συναντώνται στο δημοτικό και στο αστικό λαϊκό τραγούδι.

α) Λαϊκά αστικά

Στα ζεϊμπέκικα (track [3]) αξιοποιείται ο χαρακτηριστικός ασύμμετρος παλμός που συνδέεται άμεσα με την εκφραστικότητα και τον εσωτερικό λυρισμό του είδους.

Τα καμηλιέρικα σε 9/8 (track [7] και track [9]) εντάσσονται επίσης στην παράδοση, με ιδιαίτερη αναφορά στο πρώτο κούρδισμα, το οποίο θεωρείται «αντρικό» ως προς τον τόνο και το ηχόχρωμα. Το συγκεκριμένο υλικό αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον μέσα από τη γνωστή αφήγηση του ίδιου του συνθέτη, όπου η τυχαία παρέμβαση ενός εξωμουσικού ήχου (το νιαούρισμα μιας γάτας) οδήγησε σε τροπική μετατόπιση από ρε μινόρε σε ρε σαμπάχ, ξεμπλοκάροντας τη συνθετική διαδικασία. Το περιστατικό αυτό υπογραμμίζει τον ρόλο της αυθόρμητης έμπνευσης και δείχνει ότι η μουσική δημιουργία δεν περιορίζεται στη θεωρητική γνώση, αλλά γεννιέται και από απρόβλεπτες εμπειρίες της καθημερινότητας.

Τα χασάπικα (track [6], track [8]) και τα απτάλικά σε 9/8 (track [5]), όπου ο ρυθμός λειτουργεί ως βασικός φορέας ταυτότητας και κίνησης, διατηρώντας ζωντανή τη σχέση με τον λαϊκό χορευτικό χαρακτήρα.

β) Μοτίβα διεθνούς ρεπερτορίου

Παράλληλα, εμφανίζονται ρυθμικά μοτίβα από το διεθνές ρεπερτόριο, τα οποία συνυπάρχουν οργανικά με τα ελληνικά στοιχεία.

Το βαλς (track [2], track [10], track [15] – οργανικό) εισάγει μια τριμερή κίνηση πιο λυρική και ευρωπαϊκή, ενώ η ρούμπα (track [4], track [11], σε αργό τέμπο) και το μπολέρο (track [1]) προσδίδουν λατινογενή αίσθηση και έντονη συναισθηματική φόρτιση.

Τέλος, το swing (track [14]) φέρνει στοιχεία τζαζ ρυθμικής ευελιξίας, εμπλουτίζοντας περαιτέρω το ηχητικό φάσμα του συνθέτη.

Συνολικά, η ταξινόμηση των μέτρων και των ρυθμικών μοτίβων δείχνει ότι ο Μιχάλης Χανιώτης συνθέτει με σεβασμό στη λαϊκή παράδοση και κυρίως στο αστικό λαϊκό τραγούδι, χωρίς να περιορίζεται σε αυτήν. Αντίθετα, την αξιοποιεί ως βάση για προσωπική έκφραση και δημιουργικό διάλογο με άλλα μουσικά ιδιώματα, αποδεικνύοντας ότι η μουσική έμπνευση μπορεί να προκύψει τόσο από τη γνώση όσο και από την ίδια τη ζωή.

4. ΤΑΞΙΔΙΩΤΕΣ ΤΗΣ ΣΙΩΠΗΣ

Μιχάλης Χανιώτης / Βαγγέλης Καπράλος – 2020

Ο δίσκος «Ταξιδιώτες της Σιωπής», που κυκλοφόρησε το Νοέμβριο του 2020, αποτελούν έναν δίσκο βαθιά προσωπικό και στοχαστικό, που φέρει καθαρά τη σφραγίδα του Μιχάλη Χανιώτη τόσο στη σύνθεση όσο και στη συνολική αισθητική κατεύθυνση. Πρόκειται για ένα έργο χαμηλών τόνων, όπου η μουσική λειτουργεί ως χώρος συνάντησης λόγου, μνήμης και εσωτερικότητας. Η παρουσία του Βαγγέλη Καπράλου συμβάλλει καθοριστικά στη διαμόρφωση ενός ηχητικού κόσμου λιτού αλλά ουσιαστικού, όπου κάθε νότα φαίνεται να έχει λόγο ύπαρξης.

Οι μουσικοί που συνοδεύουν τα τραγούδια είναι:

- Γιάννης Αντωνιάδης: κλαρίνο
- Στέλιος Αυλογιάρης: βιολί
- Φώτης Βακουφτσής: μπεντίρ και τουμπερλέκι
- Βασίλης Ζιγκερίδης: κανονάκι
- Παύλος Καπράλος: ούτι
- Δημήτρης Κίτσιος: μπάσο
- Γιώτης Κιουρτσόγλου: μπάσο
- Σωτήρης Κουτσονάνος: στάμνα
- Μανώλης Κουτσονάνος: τύμπανα
- Κωστής Κωστόπουλος: ηλεκτρική και κλασική κιθάρα
- Χάρης Λαμπράκης: νεί
- Σάββας Μιχαηλίδης: νεί
- Σταύρος Μιχαηλίδης: λύρα

- Τόλης Νήρας: ακουστική κιθάρα
- Νίκος Σιδηροκαστρίτης: τύμπανα
- Παντελής Στόικος: καβάλ
- Γιώργος Τζούκας: πιάνο
- Μιχάλης Χανιώτης: μπουζούκι και μπαγλαμά

Τα τραγούδια του δίσκου είναι:

1. **Καρβουνάκι**: Φωνή: Εύα Σταμπολίδου, Στίχοι: Θ. Παπακωνσταντίνου,
2. **Ασήκωτο Φορτίο**: Φωνή: Κούστας Αλέξανδρος, Στίχοι: Βαγγέλης Καπράλος, Φωνητικά: Μ. Χανιώτης
3. **Ταξιδιώτης Της Σιωπής**: Φωνή: Κούστας Αλέξανδρος, Στίχοι: Βαγγέλης Καπράλος
4. **Στην Επόμενη Στροφή** : Στίχοι: Βαγγέλης Καπράλος, Φωνή: Μ. Χανιώτης
5. **Τη Σκιά Μου Ακολουθάω** : Στίχοι: Βαγγέλης Καπράλος/Μ.Χανιώτης, Φωνή: Κούστας Αλέξανδρος
6. **Ο Χορός Των Ανέμων** (Οργανικό) : Μουσική: Μ. Χανιώτης
7. **Καινούριο Τραγούδι**: Στίχοι: Βαγγέλης Καπράλος, Φωνή: Κούστας Αλέξανδρος /Εύα Σταμπολίδου
8. **Ράγισες Ξανά**: Μουσική/Στίχοι/Φωνή: Μ. Χανιώτης
9. **Κι Αν Χάνεται Κάποια Ψυχή**: Στίχοι: Μ. Χανιώτης, Φωνή:Μ. Χανιώτης , Εύα Σταμπολίδου
10. **Δώρο Ακριβό**: Στίχοι: Β. Καπράλος, Φωνή: Α. Κούστας, Μ. Χανιώτης , Εύα Σταμπολίδου
11. **Ο Χορός Των Ανέμων 2 - Το Κατά Ρεμπέτες Πάλκο** : Στίχοι: Γιάννης Σιδέρης, Φωνή: Μ. Χανιώτης
12. **Καντάδα**: Μουσική: Τόλης Νήρας, Στίχοι: Β. Καπράλος, Φωνή: Κούστας Αλέξανδρος
13. **Χειμωνιάτικες Πλατείες**: Στίχοι: Β. Καπράλος, Φωνή: Κούστας Αλ. /Πακαπούκα Ελένη
14. **Στην Καλύβα Του Αλέκου**: Στίχοι: Β. Καπράλος, Φωνή: Πολύζος Θάνος / Μαίρη Χανιώτη
15. **Αποχαιρετισμός (Οργανικό)**

Οι συνθέσεις κινούνται ανάμεσα στο έντεχνο τραγούδι, τη σύγχρονη ακουστική γραφή και μια διακριτική ποιητικότητα, με τη σιωπή να λειτουργεί όχι ως κενό, αλλά ως ενεργό στοιχείο αφήγησης. Οι ενορχηστρώσεις είναι προσεκτικές, αφήνοντας χώρο στη φωνή και στον λόγο να αναπνεύσουν, ενώ οι μελωδίες αναπτύσσονται αργά, σχεδόν υπόγεια, δημιουργώντας ένα κλίμα εσωτερικής εγρήγορσης. Η ταξινόμηση των μέτρων και των ρυθμικών σχημάτων, όπως προκύπτει από όσα ανέφερε ο ίδιος ο δημιουργός σε συνέντευξή του, αποκαλύπτει μια αυθόρμητη, βιοματική προσέγγιση στη σύνθεση, όπου ο ρυθμός λειτουργεί περισσότερο ως εκφραστικό εργαλείο παρά ως αυστηρή θεωρητική κατασκευή.

Σημαντικό μέρος του δίσκου βασίζεται σε ρυθμικά μοτίβα που απαντώνται τόσο στο δημοτικό όσο και στο αστικό λαϊκό τραγούδι.

α) Αστικά λαϊκά

Τα ζεϊμπέκικα σε μέτρο 9/8 εμφανίζονται στα tracks 5, 8 και 14, διατηρώντας τον χαρακτηριστικό ασύμμετρο παλμό του είδους. Τα κομμάτια αυτά συνδέονται άμεσα με το

προσωπικό και εσωστρεφές ύφος του δίσκου, αξιοποιώντας τον ρυθμό ως φορέα έντασης και συναισθηματικού βάρους.

Ο καρσιλαμάς σε 9/8 εντοπίζεται στο track 2, με σαφή αναφορά στην παραδοσιακή φόρμα, χωρίς όμως να εγκλωβίζεται σε αυστηρή αναπαραγωγή της. Αντίστοιχα, το χασάπικο σε 2/4 στο track 4 προσφέρει έναν πιο σταθερό και «γήινο» ρυθμικό άξονα, λειτουργώντας εξισορροπητικά μέσα στη συνολική ρυθμική ποικιλία του άλμπουμ.

β) Παραδοσιακά

Ιδιαίτερη περίπτωση αποτελεί το track 3, το οποίο κινείται σε τεσσάρι μέτρο, αλλά παρουσιάζει μεταβολές στις ρυθμικές αξίες. Οι αλλαγές αυτές, όπως προκύπτει από τη μαρτυρία του ίδιου του συνθέτη, δεν είναι αποτέλεσμα θεωρητικού σχεδιασμού αλλά αυθόρμητης μουσικής σκέψης. Όπως αναφέρει ο ίδιος ο συνθέτης: “Τεσσάρι, αλλά είναι και περίεργο, γιατί αλλάζουν οι ρυθμικές αξίες που και που. Επειδή δεν ξέρω νότες, αν κάνω κάποιο λάθος στους ρυθμούς, συμπαθάτε με, όμως υπάρχουν μουσικοί που γνωρίζουν νότες και μπορούν να με διορθώσουν”. Η «ανορθόδοξη» αυτή ρυθμική συμπεριφορά προσδίδει στο κομμάτι μια αίσθηση ελευθερίας και ανθρώπινης ατέλειας, που ενισχύει τον βιωματικό χαρακτήρα του δίσκου.

Στο track 6 συναντάται ένα σύνθετο και ιδιαίτερα ενδιαφέρον ρυθμικό σχήμα: εφτάρι καλαματιανός που συνυπάρχει ή εναλλάσσεται με εννιάρι καρσιλαμά. Εδώ παρατηρείται μια σαφής καινοτομία, καθώς στο εννιάρι οι ρυθμικές αξίες διαφοροποιούνται από τα συνήθη πρότυπα. Η πρακτική αυτή παραπέμπει σε παραδοσιακά τραγούδια της Δυτικής Μακεδονίας, όπου δύο ρυθμικά μοτίβα μπορούν να συνυπάρχουν στο ίδιο μουσικό κομμάτι όπως αναφέρει ο Μιχάλης Χανιώτης

Το track 11 ακολουθεί την ίδια λογική με το track 6, ωστόσο αποδίδεται σε πιο αργό τέμπο και με διαφορετική εκτελεστική προσέγγιση. Η δομή του μπορεί να ιδωθεί ως «μισό εφτάρι – μισό εννιάρι», με σαφή αναφορά στον καρσιλαμά, δημιουργώντας ένα υβριδικό ρυθμικό αποτέλεσμα που ενισχύει την αίσθηση ρευστότητας και μετάβασης.

Παράλληλα με τις παραδοσιακές αναφορές, ο δίσκος ενσωματώνει ρυθμούς από το διεθνές μουσικό ιδίωμα.

γ) Μοτίβα διεθνούς ρεπερτορίου

Το βαλς εμφανίζεται στα tracks 1, 7 και 10, εισάγοντας τριμερείς ρυθμικές δομές που προσδίδουν λυρικότητα και αίσθηση κυκλικής κίνησης.

Η ρούμπα στα tracks 12 και 13 φέρνει ένα διαφορετικό, πιο εξωστρεφές ρυθμικό στοιχείο, εμπλουτίζοντας το άλμπουμ με λατινογενείς επιρροές και έντονη κινητικότητα. Τέλος, το blues στο

track 15 λειτουργεί ως καταληκτικό σημείο, υπογραμμίζοντας τον προσωπικό και εξομολογητικό χαρακτήρα του έργου, καθώς και τη σημασία του αυτοσχεδιασμού και της συναισθηματικής φόρτισης.

Ο δίσκος αυτός του Μιχάλη Χανιώτη ξεδιπλώνεται ως ένα ενιαίο αφήγημα εσωτερικής διαδρομής, όπου κάθε τραγούδι αποτελεί έναν σταθμό μνήμης, παρατήρησης και βιωματικής έμπνευσης, χωρίς να χάνει τη συνοχή του συνόλου. Οι ιστορίες πίσω από τα κομμάτια ρέουν η μία μέσα στην άλλη, σχηματίζοντας έναν κόσμο σιωπής, απώλειας, στοχασμού και ανθρώπινης επαφής.

Στο [Track 1], με στίχους του Θανάση Παπακωνσταντίνου, η έμπνευση γεννιέται από μια απλή εικόνα: ένα κάρβουνο πετάγεται από το τζάκι, τρίζει και κάνει ανάποδες στροφές. Η εικόνα αυτή μεταμορφώνεται σε σύμβολο της ανθρώπινης ψυχής που, με το πέρασμα των χρόνων, αλλάζει, ανατρέπεται και παίρνει απρόσμενες πορείες. Αμέσως μετά, στο [Track 2], ο Βαγγέλης Καπράλος γράφει στίχους για τη μνήμη του Νίκου Παπάζογλου, το πρωινό ακριβώς μετά τον θάνατό του, μονοκοπανιάς. Μέσα στο τραγούδι παρεμβάλλονται τίτλοι από τρία τραγούδια του Παπάζογλου, ενώ υπάρχουν και στίχοι που δεν ηχογραφήθηκαν ποτέ, αφιερωμένοι στον Μανώλη Ρασούλη, ο οποίος είχε φύγει από τη ζωή λίγο νωρίτερα. Το κομμάτι λειτουργεί σαν διπλό αντίο, γεμάτο συγκίνηση και λεπτή ειρωνεία απέναντι στον θάνατο.

Η αφήγηση συνεχίζεται με το [Track 3], το οποίο ο ίδιος ο Μιχάλης Χανιώτης θεωρεί ένα από τα καλύτερα τραγούδια που έχει γράψει, μαζί με το «Κανένας δεν το ξέρει» και το «Της λογικής τα σίδερα», παρότι πιστεύει πως όλα τους αντιμετωπίστηκαν άδικα και δεν βρήκαν τη θέση που τους άξιζε. Στο [Track 5], με στίχους του Μιχάλη Χανιώτη και του Βαγγέλη Καπράλου, το θέμα μετατοπίζεται στον άνθρωπο που συνθλίβεται από την υπερβολική και αυστηρή κριτική, απελπίζεται και καταλήγει να ακολουθεί τη σκιά του, γιατί μόνο ο ίδιος του ο εαυτός γνωρίζει την αλήθεια του.

Το [Track 8] προκύπτει από ένα βαθιά προσωπικό γεγονός: ο συνθέτης βλέπει σπασμένο το πέμπτο μπουζούκι που είχε αγοράσει, από τον γιο του Αντώνη, λόγω άγνοιας που σχετίζεται με το προσωπικό πρόβλημα υγείας του παιδιού. Η στιγμή αυτή μετατρέπεται σε μουσική και λόγο. Στο [Track 9], η έμπνευση έρχεται ξανά από μια απλή παρατήρηση της φύσης, όταν ο Μιχάλης Χανιώτης βλέπει ένα μαραμένο φύλλο να πέφτει από το δέντρο και αυτή η εικόνα γίνεται στίχος.

Στο [Track 11], το τραγούδι αφιερώνεται στην «Τετράς του Πειραιά» και συνδέεται με τον Στέλιο Βαμβακάρη, ο οποίος επρόκειτο να το ερμηνεύσει, αλλά έφυγε από τη ζωή λίγο πριν την ηχογράφιση. Ο Μιχάλης Χανιώτης τον θαύμαζε βαθιά ως συνθέτη, μουσικό και άνθρωπο και επιθυμούσε να τον γνωρίσει από τη δεκαετία του '70. Παρότι είχαν προλάβει να μιλήσουν και να συμφωνήσουν, η συνεργασία δεν πραγματοποιήθηκε ποτέ. Οι στίχοι είναι του Γιάννη Σιδέρη και το τραγούδι λειτουργεί ως φόρος τιμής.

Η αφήγηση περνά στο [Track 12], όπου μια αποτυχημένη καντάδα γίνεται αφορμή για στίχο. Ο Μιχάλης Χανιώτης και ο Τόλης Νήρας πηγαίνουν να τραγουδήσουν σε ένα κορίτσι, όμως εκείνη τους στέλνει μήνυμα με τις λέξεις «φύγε, φύγε». Ο Μιχάλης διηγείται την ιστορία στον Βαγγέλη Καπράλο, ο οποίος εμπνέεται τους στίχους, αποτυπώνοντας την απώλεια του ρομαντισμού στη σύγχρονη εποχή, ενώ η μουσική του τραγουδιού ανήκει στον Τόλη Νήρα.

Στο [Track 13], ο Βαγγέλης Καπράλος, ως στιχουργός και συνθέτης, παρατηρεί για μήνες ένα ηλικιωμένο ζευγάρι απέναντι από το μπαλκόνι του στη Θεσσαλονίκη, πάντα στην ίδια μελαγχολική στάση, μπροστά στην τηλεόραση, χωρίς επισκέψεις. Ξαφνικά, το σπίτι κλείνει και εμφανίζεται πωλητήριο. Η εικόνα της πλατείας προέρχεται από την Καρδίτσα και ο στίχος συνδέει τους δημόσιους χώρους με τη μοναξιά των ανθρώπων. Τέλος, στο [Track 14], ο Βαγγέλης Καπράλος αφιερώνει το τραγούδι στον «καλυβάρχη» Αλέκο Βαλμά, που διατηρεί μια καλύβα δίπλα στη θάλασσα, κοντά στη Θεσσαλονίκη, ανοιχτή σε μουσικούς και φίλους, και ο οποίος υπήρξε ο άνθρωπος που σύστησε, χρόνια πριν, τον ίδιο τον Καπράλο στον Μιχάλη Χανιώτη.

Έτσι, ο «Ταξιδιώτης της σιωπής» συγκροτείται ως ένας δίσκος ενιαίος και αφηγηματικός, όπου κάθε track ενσωματώνεται οργανικά στο σύνολο, αποδεικνύοντας πως η έμπνευση του Μιχάλη Χανιώτη πηγάζει από τη μνήμη, την απώλεια, την παρατήρηση και τις μικρές στιγμές που, μέσα από τη μουσική, αποκτούν διαχρονική σημασία.

Ιδιαίτερη βαρύτητα έχει και το ερμηνευτικό κομμάτι του δίσκου, καθώς σπουδαίες φωνές συναντιούνται: Αλέξανδρος Κούστας, ο ίδιος ο Μιχάλης Χανιώτης, η Εύα Σταμπουλίδου, ο Θάνος Πολύζος, η Μάρια Χανιώτη και Ελένη Πακαπούκα, ο καθένας φέρνοντας τη δική του χροιά και συναισθηματική απόχρωση. Οι ερμηνείες δεν επιδιώκουν δραματικές εξάρσεις, αλλά υπηρετούν τη συνολική αίσθηση εσωστρέφειας και αλήθειας που διατρέχει το άλμπουμ.

Ξεχωριστή αναφορά αξίζει να γίνει στις φιλικές συμμετοχές των Τόλη Νήρα και Θανάση Παπακωνσταντίνου, οι οποίες προσθέτουν διακριτικά βάθος και μια ποιητικότητα στο έργο, χωρίς να αλλοιώνουν τον προσωπικό του χαρακτήρα. Η συμβολή τους λειτουργεί περισσότερο ως συνομιλία παρά ως «εμφάνιση».

Συνολικά, οι «Ταξιδιώτες της Σιωπής» είναι ένας δίσκος που απευθύνεται σε ακροατές πρόθυμους να αφογκραστούν τις λεπτές αποχρώσεις της μουσικής και του λόγου. Ένα έργο ώριμο και ειλικρινές, που δεν βιάζεται να μιλήσει δυνατά, αλλά επιλέγει να παραμείνει και γι' αυτό να είναι ουσιαστικό.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μέσα από την μελέτη της περίπτωσης του Μιχάλη Χανιώτη, θεωρούμε ότι αναδεικνύεται μια σπάνια ενότητα βίου, αισθητικής και καλλιτεχνικής πράξης, η οποία καθιστά το έργο του ιδιαίτερα σημαντικό για την κατανόηση της σύγχρονης ελληνικής μουσικής δημιουργίας. Η μουσική του δεν μπορεί να αποσπαστεί από τη βιογραφική του διαδρομή, τον τόπο καταγωγής του και τα βιώματα που τον διαμόρφωσαν, καθώς όλα αυτά συνδυάζονται οργανικά και εκφράζονται τόσο στο ηχητικό αποτέλεσμα όσο και στη συνολική του στάση απέναντι στη ζωή και την τέχνη.

Η καταγωγή του, σε συνδυασμό με τις οικογενειακές απώλειες, την πρόωπη εργασία και την καθημερινή επαφή με τη συλλογική μνήμη της τοπικής κοινωνίας, διαμόρφωσαν έναν δημιουργό βαθιά βιωματικό. Η μουσική του λειτουργεί ως φορέας μνήμης, συναισθηματικής αλήθειας και κοινωνικού στοχασμού, χωρίς να προσφεύγει σε εξωραϊσμούς ή εύκολες αφηγήσεις. Αντιθέτως, αντλεί τη δύναμή της από την απλότητα, την ειλικρίνεια και την αμεσότητα.

Κεντρικό ρόλο στη δημιουργική του ταυτότητα κατέχει η ιδιαίτερη σχέση του με το μπουζούκι, το οποίο αντιμετωπίζεται όχι ως απλό τεχνικό μέσο, αλλά ως ζωντανό οργανισμό και προέκταση του εαυτού του. Σε όλη την πορεία του, στον τρόπο που παίζει και που συνθέτει μουσική, σύμφωνα με τον ίδιο, έχει επηρεαστεί από τη λεγόμενη “σχολή της Θεσσαλονίκης”, το Νίκο Παπάζογλου, το Νίκο Ξυδάκη και άλλους. Επίσης σημαντικές επιρροές δέχτηκε και από τα ρεμπέτικη μουσική, τις συνθέσεις του Γιώργου Ζαμπέτα, του Άκη Πάνου και από τον τρόπο παιξίματος, από το Λιόλιο, τον Τσιμπίδη, το Μανώλη Χιώτη και τον Κώστα Παπαδόπουλο.

Όσον αφορά τον τρόπο που παίζει το μπουζούκι, σε όλους του δίσκους, διακρίνεται η χρήση ταξιμιών, ενώ είναι χαρακτηριστική η περίπτωση του δίσκου “Πάντα Υπάρχει κάτι”, όπου υπάρχουν συνολικά 7 ταξίμια ως ξεχωριστά κομμάτια από το κύριο μέρος των τραγουδιών, γεγονός που φανερώνει τη σημασία που δίνει ο ίδιος σε αυτά. Άλλωστε και από την ενορχήστρωση των δίσκων, φαίνεται πως το μπουζούκι υπάρχει σε κάθε τραγούδι ως κύριο όργανο.

Συνολικά ο τρόπος που χειρίζεται μουσικά το μπουζούκι, όπως πάλι μας λέει ο ίδιος, επηρεάζεται από διεθνή ακούσματα, όπως τα φλαμένγκο και η ινδική μουσική. Μέσα από πειραματισμούς με κουρδίσματα, τη συνάντηση με άλλες μουσικές παραδόσεις, τη χρήση μουσικών οργάνων όπως το σιτάρ, ο Μιχάλης Χανιώτης αναπτύσσει ένα προσωπικό και αναγνωρίσιμο ύφος προσαρμόζοντας τον ήχο του μπουζουκιού. Με αυτό τον τρόπο, γεφυρώνει το αστικό λαϊκό και το παραδοσιακό τραγούδι με σύγχρονες, απρόσμενες ηχητικές κατευθύνσεις. Η

στάση αυτή, δεν αποσκοπεί στην πρωτοτυπία ως αυτοσκοπό, αλλά στην αναζήτηση της αλήθειας του ήχου και της συγκίνησης.

Παράλληλα, η συνειδητή αποστασιοποίησή του από τα μεγάλα αστικά κέντρα, τους μηχανισμούς προβολής και την τεχνολογία αναδεικνύει μια εναλλακτική αντίληψη για τη μουσική δημιουργία στην εποχή μας. Η επιλογή του να παραμείνει στην Κοζάνη και να λειτουργεί εκτός των κυρίαρχων πολιτισμικών δικτύων δεν αποτελεί ένδειξη περιθωριοποίησης και μπορούμε να πούμε πως μέσα από αυτή τη στάση, η μουσική του διατηρεί τον ανθρώπινο ρυθμό της και παραμένει βαθιά συνδεδεμένη με τις πραγματικές ανάγκες, τις αγωνίες και τα συναισθήματα των ανθρώπων.

Η ερμηνεία του, ιδιαίτερα σε ορισμένα τραγούδια που αξιοποιεί αμανέδες και φωνητικούς πειραματισμούς, είναι μια λυτρωτική διαδικασία, όπου αποτυπώνονται όλα τα συναισθήματα, μακριά από συνηθισμένες ερμηνευτικές φόρμες πχ *“Κι Αν Χάνεται Κάποια Ψυχή”*, *“Κανένας δεν το ξέρει”*, *“Στα όρια”* καθώς και σε μια συμμετοχή στο δίσκο του Θάνου Γιαννόπουλου, στο τραγούδι *“Ο μάγος”* από το δίσκο *“Τα χρώματα του κόσμου”*.

Όπως όλοι οι καλλιτέχνες, επιδιώκει να επικοινωνήσει με τους ανθρώπους, μέσα από τη μουσική του. Αυτό επιδιώκει και με τον τρόπο που συνθέτει, ενορχηστρώνει και προσθέτει στίχους στα τραγούδια του. Επιλέγει πολύ προσεκτικά τους στίχους κι άλλων στιχουργών και δεν ξεφεύγει από την προσωπική του ιδιοσυγκρασία.

Ιδιαίτερη σημασία παρουσιάζει και η έννοια της «μουσικής κοινότητας» που συγκροτείται γύρω από το έργο του Μιχάλη Χανιώτη. Πρόκειται για μια κοινότητα όχι θεσμική ή ψηφιακά κατασκευασμένη, αλλά ζωντανή και συντροφική, βασισμένη στη φυσική συνύπαρξη, την ακρόαση, τη μνήμη και τη βαθιά συναισθηματική σύνδεση. Σε μια εποχή όπου κυριαρχούν οι ψευδοκοινότητες και η εμπορευματοποίηση του συναισθήματος, η περίπτωση του Χανιώτη, όπως αναλύθηκε και παραπάνω, αναδεικνύει τη δυνατότητα ύπαρξης αυθεντικών δημιουργικών πυρήνων που αντιστέκονται στη φθορά και τη μίμηση.

Συνολικά, η μουσική δημιουργία του Μιχάλη Χανιώτη αποτελεί μια ουσιαστική συμβολή στο σύγχρονο ελληνικό μουσικό τοπίο, όχι μόνο για την αισθητική της αξία, αλλά κυρίως για το ήθος που τη διαπερνά. Το έργο του υπενθυμίζει ότι η μουσική, όταν παραμένει πιστή στο βίωμα και στην ανθρώπινη αλήθεια, μπορεί να λειτουργήσει ως χώρος λύτρωσης, επικοινωνίας και βαθιάς συλλογικής εμπειρίας. Η περίπτωση του προσφέρει έτσι ένα γόνιμο παράδειγμα για περαιτέρω μελέτη της σχέσης μουσικής, τόπου, κοινότητας και ταυτότητας στη σύγχρονη Ελλάδα.

Τέλος έχει ιδιαίτερη σημασία ότι παρά τις δυσκολίες ο Μιχάλης Χανιώτης δεν έκανε πίσω στα πιστεύω του για τη μουσική, συνεχίζει να γράφει, να δημιουργεί:

“Παρότι ο Μιχάλης Χανιώτης δοκιμάστηκε και δοκιμάζεται πολύ σε αυτό το πεδίο συνέχισε με συνέπεια το δύσκολο δρόμο και μέχρι σήμερα παίζει μουσική, συνθέτει τραγούδια, δισκογραφεί.. Φυσικά και ο Μιχάλης και το έργο του χρεώθηκαν τη συνέπειες της φυσικής επιλογής να αντισταθούν στην κυρίαρχη ιδεολογία και φόρμα εμπορικότητας, κέρδισαν όμως την άνιση πάλη, αφήνοντας ένα ισχυρό διαχρονικό αποτύπωμα παρόλα τα εμπόδια, στο σύγχρονο μουσικό γίγνεσθαι” (Διζέτα Καλημέρη βλ. Παράρτημα, Συνεντεύξεις)

Βιβλιογραφία

- Αλλαμανής, Γ. (2000). *Δίχως καβάτζα καμιά: Βίος και πολιτεία του Νικόλα Άσιμου*. Λιβάνης - Νέα Σύνορα.
- Βασιλείου, Α. (2012). *Οι αποκριές της Κοζάνης και η μουσική τους παράδοση*. Τοπικές Εκδόσεις.
- Δήμος Κοζάνης. (2010). *Πολιτισμός και παράδοση στην Κοζάνη*. Δήμος Κοζάνης.
- Dolan, M. (2006). *A voice and nothing more*. MIT Press.
- Γκουράνη, Θ. (2007). *Η παραδοσιακή μουσική στην Έδεσσα και στην Αλμωπία: Εθνομουσικολογική προσέγγιση* (Διδακτορική διατριβή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης).
- Ελληνική Εθνογραφική Εταιρεία(2009). *Της Ανασελίτσας: Γλέντια, χαβάδες, χοροί, τραγούδια* [Ένθετο άλμπουμ].
- Κατσανεβάκη, Α. (2010). *Μουσική, ταυτότητα και τοπικές κοινωνίες στην Ελλάδα*. Fagotto Books.
- Λαογραφικό Μουσείο Κοζάνης. (2015). *Αρχαία και μαρτυρίες της τοπικής μουσικής παράδοσης*. Λαογραφικό Μουσείο Κοζάνης.
- Μέτσιοι, Π. (2010). *Το πέρασμα των κομπανιών των χάλκινων πνευστών στον 21ο αιώνα* (Πτυχιακή εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας).
- Νιτσιάκος, Β. Γ. (2003). *Χτίζοντας τον χώρο και τον χρόνο*. Οδυσσέας.
- Παπαδοπούλου-Τζαβέλλα, Ν. (2025). *Πάνος Τζαβέλλας: Από ατσάλι και βελούδο*. Παπαζήση.
- Πολιτιστικός Οργανισμός Δήμου Κοζάνης. (2019). *Οι φανοί της Κοζάνης: Ιστορία και σύγχρονη λειτουργία*. Πολιτιστικός Οργανισμός Δήμου Κοζάνης.
- Shelemay, K. K. (2011). Musical communities: Rethinking the collective in music. *Journal of the American Musicological Society*, 64(2), 349–390. <https://doi.org/10.1525/jams.2011.64.2.349>
- Small, C. (1998). *Musicking: The meanings of performing and listening*. Wesleyan University Press.
- Θεοδοσίου, Α., & Καλλιμοπούλου, Ε. (Επιμ.). (2020). *Μουσικές κοινότητες στην Ελλάδα του 21ου αιώνα: Εθνογραφικές ματιές και ακροάσεις*. Εκδόσεις Πεδίο.
- Τσιγουρίδης, Τ. Α. (2020). *Μουσικά όργανα, μουσικές παραδόσεις και η γεωγραφική τους κατανομή στον ελλαδικό χώρο* (Πτυχιακή εργασία).
- Τσιπλακούλης, Κ. (2008). *Τα παραδοσιακά μουσικά όργανα της Δυτικής Μακεδονίας: Ιστορία, κατασκευή και εκτέλεση*. Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.
- Turino, T. (2008). *Music as social life: The politics of participation*. University of Chicago Press.
- Χατζημανώλης, Μ. (2000). *Τα χάλκινα πνευστά στις λαϊκές κομπανίες της Δυτικής Μακεδονίας*. Σύνδεσμος Γραμμάτων και Τεχνών Ν. Κοζάνης.
- Pettan, S. (2015). Music, politics, and war: Views from Croatia. Στο J. O'Connell & S. Castelo-Branco (Επιμ.), *Music and conflict* (σσ. 111–129). University of Illinois Press.

Διαδουκτικακές πηγές

- <https://www.youtube.com/watch?v=ODx0DN4Q46g>

- <https://kozan.gr/archives/278585>
- <https://ayla.culture.gr/ethniko-evretirio>
- <https://www.youtube.com/watch?v=P9vVWDWzaWQ&list=RDJVYLdYUTXHQ&index=27>
- <https://icarus.csd.auth.gr/music-of-western-macedonia-brass-bands/>
- <https://icarus.csd.auth.gr/macedonia-celebrates-gr/>
- <https://pontianlyrics.gr/persons/person-details?personId=1>
- <https://xronos-kozanis.gr/voices>
- <https://kozanitikiapokria.gr/to-enteka-i-pandora>
- <https://kozanitikiapokria.gr/history/>
- <https://kozan.gr/archives/276937>
- <https://kozan.gr/archives/369382>
- <https://kozani.tv/index.php/112933>
- <https://xronos-kozanis.gr/apo-tin-kozani-sta-ioannina-to-ergo-tou-manoli-koutsounanou-taxidevei-me-ichous-kai-mnimes/>
- <https://www.kathimerini.gr/culture/music/1018861>
- https://www.bluesway.gr/the-bluesbone-band_29
- https://www.avgi.gr/tehnes/371095_oi-moysikoi-einai-se-karantina-edo-kai-15-hronia
- <https://www.youtube.com/watch?v=P9vVWDWzaWQ&list=RDJVYLdYUTXHQ&index=27>
- https://www.youtube.com/watch?v=KWladAKOh_8
- <https://www.youtube.com/watch?v=5yuR9-nvLfY>
- <https://www.avopolis.gr/albums/greek-albums/51630-xaniotis-kanenas-den-to-xerei>
- <https://discobole.gr/product/michalis-chaniotis-kanenas-den-to-xerei->
- <https://www.paratiritis-news.gr/news/o-neos-diskos-tou-michali-chanioti-kanenas-den-to-xerei>
- Τέχνες Online. (2020). *Μιχάλης Χανιώτης – Album*. <https://www.texnesonline.gr/2020/12/m-album.htm>
- Πρώινος Λόγος. (χ.χ.). <https://www.prlogos.gr>
- <https://www.youtube.com/watch?v=WGjWvmHttsw>

Προφορικές πηγές

Χανιώτης, Μ. . Συνεντεύξεις.

Συνεντεύξεις μουσικών και συνεργατών του Μιχάλη Χανιώτη.

- Βλαχάβας Σάκης
 - Καλημέρη Λιζέτα
 - Καπράλος Βαγγέλης
 - Νήρας Απόστολος
 - Παπακωνσταντίνου Θανάσης
 - Σιδέρης Γιάννης

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1 . ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

Γι' αυτό το σημείο της εργασίας, απευθυνθήκαμε σε ορισμένους από τους συνεργάτες του Μιχάλη Χανιώτη και στον ίδιο το Μιχάλη Χανιώτη και ζητήσαμε να μας απαντήσουν σε ερωτήσεις που τους θέσαμε, θέλοντας κυρίως να εντοπίσουμε αν έχει δημιουργήσει μέσα από την πορεία και τις συνεργασίες του όλα αυτά τα χρόνια, τη δική του μουσική κοινότητα, το δικό του μουσικό γίνεσθαι και αν αυτή η “απομόνωσή” του είχε συνέπειες στη μουσική του δημιουργία. Οι ερωτήσεις ήταν κοινές σε όλους τους συνεργάτες του Μιχάλη και τους ευχαριστούμε και από εδώ για την βοήθεια που μας προσέφεραν.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- 1) Γιατί κατάφερε ο Μιχάλης Χανιώτης να είναι μια άκρως ενδιαφέρουσα περίπτωση στο ευρύτερο μουσικό γίνεσθαι της χώρας;
- 2) Πώς κατορθώνει να διαφέρει μουσικά και κοινωνιολογικά στην πολυσήμαντη ποικιλότητα της ελληνικής μουσικής;
- 3) Ποιες οι διαφορές με τους άλλους καλλιτέχνες που διαβιούν και δημιουργούν στο κέντρο των πόλεων;
- 4) Δημιουργώντας μουσική στην περιφέρεια, απέφυγαν ή έχασαν το δίκτυο που περιβάλλει το μουσικό γίνεσθαι (εταιρείες, ραδιόφωνα κτλ) ή και τα δύο;
- 5) Πιστεύετε ότι δημιούργησε τη δική του μουσική, αυθεντική κοινότητα παρόλο που υποτίθεται ότι είναι “απομονωμένος;”
- 6) Που οφείλονται οι τόσες συνεργασίες με τους μεγαλύτερους συνθέτες, τραγουδιστές, μουσικούς και τραγουδιστές (το είδαμε και πρόσφατα στη μουσική συναυλία αφιέρωμα σε εκείνο).
- 7) Πιστεύετε ότι η περίπτωση του Μ. Χανιώτη συνιστά ένα ιδιότυπο επαγγελματικό δίκτυο; Ποια τα μουσικά, ποιητικά και επιτελεστικά και πολιτισμικά στοιχεία που συγκροτούν αυτού του είδους την κοινότητα που έχει δημιουργηθεί γύρω του;
- 8) Πώς τελικά δημιουργούνται αυτού του είδους οι μουσικές κοινότητες σε ένα ευρύτερο θεωρητικό πλαίσιο και τι επιτελούν; Πιστεύετε ότι η συστημική προπαγάνδα θέλει να ελέγχει τα αυτιά μας και την ψυχή μας; Τελικά δημιουργεί η ίδια κοινότητες, τι βλέπουμε σήμερα και στη νέα γενιά;
- 9) Τι θα προτείνατε στα νέα παιδιά που θέλουν να εκφραστούν καλλιτεχνικά ώστε να καταφέρουν να κάνουν το όνειρό τους πραγματικότητα

1. ΛΙΖΕΤΑ ΚΑΛΗΜΕΡΗ

1] Η περίπτωση του Μιχάλη Χανιώτη είναι όντως άκρως ενδιαφέρουσα και αξιοσημείωτη στο μουσικό γίνεσθαι της χώρας, γιατί αποτυπώνει μία διαδρομή καλλιτεχνικής και ευρύτερα ανθρώπινης αυθεντικότητας, χαρακτηριστικό που σπανίζει στην εποχή που διανύουμε, κάτι που γίνεται άμεσα και αισθητά αντιληπτό και μέσα από τα ίδια του τα τραγούδια, και μέσα από τον τρόπο που τα επικοινωνήσε στις δημόσιες εμφανίσεις του, και κυρίως μέσα από τη δυναμική που φάνηκε πώς έχουν, στη συγκρότηση τελικά ενός συντροφικού πυρήνα ανθρώπων που συνδέθηκαν και συνδέονται αναφερόμενοι στο ενδιαφέρον και την αγάπη τους προς το πρόσωπό του και προς το έργο του.

Πρόκειται για μία περπατησιά με σφραγίδα γνησιότητας, που φανερώνει μέσα από κάθε του έκφραση τη συνολική του στάση και θέση, συστήνοντας έτσι το ευθύ και ανυπόκριτο πρόσωπό του και την βαθιά ενσυναίσθηση του στο ανθρώπινο αίσθημα.

Με αυτό τον τρόπο η όλη του φυσιογνωμία αποπνέει την ελπίδα πως υπάρχει κι άλλος δρόμος, αυτός που ο ίδιος επέλεξε και προτείνει μέσα από το συνολικό του στίγμα, "ο δρόμος του αληθινού προσώπου που επιμένει με συνέπεια να επιδιώκει κοινωνία προσώπων και να απευθύνεται στοχεύοντας και πιστεύοντας αυτή την αξία". Είναι πολύ μεγάλης σημασίας κάτι τέτοιο στην εποχή που ζούμε. Είναι σαν νεράκι καθαρό μέσα στη ζοφερή έρημο της επικοινωνίας των ειδώλων. Για αυτό το λόγο ο Μιχάλης αξιώνεται πιστούς φίλους και αδελφούς και όχι οπαδούς, όπως κατευθύνει και επιτάσσει η χειραγώγηση της εμπορικής μουσικής βιομηχανίας ολοένα και πιο φανερά.

2] Γνωρίζοντας το Μιχάλη και ως καλλιτέχνη και ως άνθρωπο, μπορώ να πω με ακρίβεια ότι είναι ένας αληθινός πνευματικός άνθρωπος. Γιατί πνευματικός δεν είναι ο διανοούμενος ή όποιος διατυπώνει λόγια για πνευματικά θέματα, αλλά είναι όποιος εκφράζει μέσα από κάθε του δράση τη στάση και θέση του να επιλέγει το αληθινό από το ψεύτικο.

Έτσι εκφράζεται η αλήθεια μέσα από την προαίρεση μας να την εμπιστευόμαστε, κωφεύοντας σε οποιασδήποτε άλλες επιταγές συμφέροντος, ακόμα και αν είναι έσωθεν του εαυτού μας, ώστε σαν μικρά παιδιά να αφήνουμε εκείνη να ενεργεί εξωτερικεύοντας το βαθύ συγγενές της καρδιάς μας. Τότε δεν χρειαζόμαστε νεωτερίστικες στρατηγικές και εγκεφαλικούς τρόπους για να διαφέρουμε, γιατί αυτό που γεννιέται από τα αληθινό πνεύμα του ανθρώπου και τον πόθο να κοινωνηθεί, είναι από τη φύση του, πάντοτε μοναδικό, ζωντανό, πρωτοπόρο, διαφορετικό, αλλά οικείο, γιατί είναι η κοινή μας καταγωγή και πατρίδα. Η καρδιά μας.

Αν παρατηρήσουμε τη μανία της σύγχρονης εποχής για νεωτερικότητα, εγκεφαλικω τω τρόπω, αμέσως μπορούμε να διακρίνουμε την έφεση της στο ανοίκειο, το ξένο, το ψυχρά τεχνητό.

Περιπτώσεις σαν το Μιχάλη γύρω μας, ελάχιστες δυστυχώς, μας ωθούν εμπράκτως να διατηρούμε την καρδιά μας ζεστή, αν βέβαια μπούμε στον κόπο να παραμερίσουμε όλα εκείνα τα εμπόδια που δεν αφήνουν συνήθως τέτοιες φωνές να ακουστούν. Τότε γευόμαστε το φαινομενικά παράδοξο που είναι το ότι η διαφορετικότητα - μοναδικότητα που διακρίνει την παρουσία τους, δεν διαχωρίζει άλλα ελκύει κεντρομόλα θαρρείς ως προς το ίδιο κέντρο, (αυτό του αληθινού ανθρώπου που είναι σε όλους μας κοινό) κάθε έναν ομόψυχο.

3] Παρότι όντως ο Μιχάλης διαβιώνει έξω από το κέντρο της πόλης, δεν θα τον περιέγραφα ως έναν απομονωμένο ασκητικό, εσωστρεφή ή μοναχικό τύπο. Δεν προσδιορίζονται ως προς το κέντρο της πόλης ή ως προς οποιοδήποτε εξωτερικό κέντρο οι διαφορές του με άλλους καλλιτέχνες κατά τη κατά τη γνώμη μου. Άλλωστε καθώς είναι άνθρωπος βαθιά κοινωνικός, συχνά θα τον βρεις εκεί που μαζεύονται οι παρέες, να αναμιγνύεται και να πρωτοστατεί ενίοτε.

Θα μου άρεσε κάνοντας λογοπαίγνιο να παρατηρήσω τη διαφορά του Μιχάλη, με πλήθος άλλων καλλιτεχνών που ζουν και δημιουργούν στο κέντρο των πόλεων, είναι ότι ο ίδιος ζει και δημιουργεί στοχεύοντας να παραμείνει ακλόνητος έως εμμονής στο κέντρο της ουσιαστικής καρδιακής έκφρασης και επαφής με τους συνανθρώπους του και με τον εαυτό του, όπου κι αν βρίσκεται εξωτερικά, και μέσα σε οποιοσδήποτε συνθήκες. Αυτή είναι η διαφορά του να ελκύεις στο όντως κέντρο συνεκτικά τους άλλους, από το να γίνεσαι φίλαντα και ματαιόδοξα απλώς ένα επίκεντρο προσοχής.

4] Οποσδήποτε η συνθήκη του να ζει κανείς στην περιφέρεια μέχρι πρότινος, δυσκόλευε την επαφή με μηχανισμούς προώθησης και δημοσιοποίησης του έργου κάποιου καλλιτέχνη.

Αυτό όμως άλλαξε δραματικά τα τελευταία χρόνια [ίσως και δεκαετίες], με το καθεστώς του διαδικτύου και τον social media.

Δεν μπορώ να πω με ασφάλεια αν το νέο περιβάλλον διακίνησης που προέκυψε είναι ξεκάθαρα προς όφελος της ίδιας της μουσικής παραγωγής και επικοινωνίας. Είναι κάτι που ακόμα διαμορφώνεται και κρίνεται.

Και πάλι θα τονίσω ότι το κέντρο-ουσία χάθηκε στην παντοκρατορία των ειδώλων, που επικράτησε σε τέτοιο βαθμό ώστε όλες οι διαδικασίες έφτασαν να υπηρετούν αυτό το πνεύμα. Πλέον στην "περιφέρεια" εκτός κέντρου ζει, όποιος ή ότι, δεν υποτάσσεται απολύτως στους όρους συνεννόησης και συναλλαγής των δεδομένων της νέας τάξης πραγμάτων. Η αποφυγή σημαίνει και αποκλεισμό. Τόσα απόλυτο είναι το νέο τοπίο.

Φυσικά και ο Μιχάλης και το έργο του χρεώθηκαν τις συνέπειες της φυσικής επιλογής να αντισταθούν στην κυρίαρχη ιδεολογία και φόρμα εμπορικότητας, κέρδισαν όμως την άνιση πάλη,

αφήνοντας ένα ισχυρό διαχρονικό αποτύπωμα παρόλα τα εμπόδια, στο σύγχρονο μουσικό γίγνεσθαι.

5] Ασφαλώς είναι αυταπόδεικτο το ότι προσωπική κατάθεση του Μιχάλη Χανιώτη καλλιτεχνικά αλλά και συνολικά, αφήνει ισχυρότατο, αλλά και ανεξίτηλο και καθοριστικό το στίγμα ενός λαμπρά απλού, ευθύ, χαριτωμένου ανθρώπου, ενός προσώπου που γίνεται επιθυμητό καθώς είναι αξιαγάπητο ως αξέχαστα οικείο.

Ο Μιχάλης ποθεί και ξέρει να σε αγγίζει άμεσα στην καρδιά. Ταυτόχρονα αφήνει διάπλατα ανοιχτή και την δική του καρδιά για να μπει μέσα της όποιος γνωρίζει και νιώθει αντίστοιχα.

Αυτό λειτουργεί ενωτικά σε ίδιας συχνότητας πρόσωπα, γεννώντας παρέες, συγγένειες θα μου άρεσε να πω, είτε μέσα από τα τραγούδια του, είτε μέσα από τη συναναστροφή ευρύτερα.

Είναι πόλος έλξης, καθώς είναι και πομπός καθαρού σήματος. Έτσι στις παρέες του συχνά έχεις την αίσθηση ότι ανασαίνεις αύρα αυθεντικότητας, κάτι που αναδύει η παρουσία του, ομολογουμένως και αδιαμφισβήτητα. Αυτό το γεγονός δημιουργεί αυτό που συνήθως λέμε κοινότητα και μου αρέσει περισσότερο να το πω αληθινή κοινωνία προσώπων, γιατί έτσι το νιώθω πιο βαθύ και ζεστό και λιγότερο πολιτειακό ως όρο.

6] Οι τόσες συνεργασίες του Μιχάλη Χανιώτη με διακεκριμένους σύγχρονους του καλλιτέχνες, οφείλεται κατά τη γνώμη μου και στα χαρακτηριστικά του προσώπου του που προανέφερα, (καθαρό ταλέντο, πηγαία έμπνευση, ατόφια πρωτοτυπία στην έκφραση, ευθύτητα, οικειότητα, ζεστασιά.....), αλλά και στα χαρακτηριστικά της εποχής (δεκαετία του '90) που ξεκίνησε την καλλιτεχνική δημόσια δράση και ζωή.

Ήταν μία εποχή που άφηνε ακόμη περιθώρια στην γνήσια προσωπική καλλιτεχνική δημιουργία και έκφραση να βρίσκει δρόμους επικοινωνίας με το ευρύ κοινό.

Έτσι, παρότι εξέπνεε αυτή η συνθήκη, τα τραγούδια μας ακούγονταν, ο κόσμος γρήγορα τα μάθαινε καθώς τα ραδιόφωνα τα αγκάλιαζαν και τα έπαιζαν... Επιπλέον υπήρχαν χώροι που φιλοξενούσαν τις ζωντανές μουσικές παραστάσεις μας κι όλα έμοιαζαν απλά και εύκολα. Γρήγορα βέβαια άλλαξε δυστυχώς το τοπίο και από φιλότεχνο ή φιλόμουσο έγινε στεγνά φιλοκερδές καθώς και ολοένα και πιο απρόσωπο, στρέφοντας όλη την κατάσταση σε βιομηχανία παραγωγής ειδώλων και οπαδών τους, ώστε να στοχεύει και να εξασφαλίζει χειραγώγηση μαζών, με μόνο σκοπό το κέρδος.

Ήταν μεγάλη τύχη ωστόσο ότι ο Μιχάλης Χανιώτης και λίγοι άλλοι σαν κι αυτόν (ελάχιστοι θα έλεγα) πρόλαβαν και αποτύπωσαν τη μουσική τους φυσιογνωμία ανεξίτηλα στο δημόσιο βίο. Ο Μιχάλης υπήρξε πρωτοπόρος, λόγω ως γνήσια *Sui generis* (του δικού του είδους) περίπτωση, και

παρότι συγκαταλέχθηκε στη λεγόμενη τότε μουσική σκηνή στη Θεσσαλονίκη, το έργο του διακρίθηκε για το ιδιότυπο ύφος του. Σίγουρα και αυτό κέντρισε το ενδιαφέρον το σύγχρονων του καλλιτεχνών.

7] Το να συνιστά η οποιαδήποτε δράση επαγγελματικό δίκτυο συνεπάγεται επαγγελματικές ευκαιρίες, δρόμοι που προκύπτουν αναφορικά με αυτήν. Ιδιότυπο καλλιτεχνικό δίκτυο σίγουρα συνιστά η περίπτωση του Μιχάλη Χανιώτη και παρόμοιων καλλιτεχνών. Επαγγελματικά όμως ολοένα και συρρικνώνεται, και μάλιστα εξαιτίας της ιδιοτυπίας της, η καλλιτεχνική αυτή τάση, προφανώς γιατί τα κριτήρια που καθιστούν κάτι βιώσιμα επαγγελματικό, είναι πλέον μόνο εμπορικά, έχοντας μάλιστα απολύτως ελέγξει μέσα από μηχανισμούς (ΜΜΕ, δισκογραφικές εταιρείες, managers) και το τι θα γίνεται ή όχι εμπορικό, που συχνότατα καταλήγει να σημαίνει αναλώσιμο, όχι διαχρονικό ή κλασικό, άλλα εξαιρετικά βραχύβιο.

Είναι πολύ μεγάλο θέμα για να το αναπτύξει κανείς. Το σίγουρο είναι πάντως ότι το συγκεκριμένο μουσικό ρεύμα δεν αποτέλεσε είδος που ευδοκίμησε στην αγορά εργασίας, αντιθέτως δε, πολύ σύντομα μετά τη γέννησή του δοκίμασε αποκλεισμό και εμποδίστηκε πάρα πολύ στο επαγγελματικό γίνεσθαι του τραγουδιού με αποτέλεσμα την δυσκολία των καλλιτεχνών ως προς το βιοπορισμό τους.

Παρότι ο Μιχάλης Χανιώτης δοκιμάστηκε και δοκιμάζεται πολύ σε αυτό το πεδίο συνέχισε με συνέπεια το δύσκολο δρόμο και μέχρι σήμερα παίζει μουσική, συνθέτει τραγούδια, δισκογραφεί.

8] Σε ένα ευρύτερο θεωρητικό πλαίσιο, η έννοια της μουσικής ή οποιασδήποτε δημιουργικά ζωντανής κοινότητας, προϋποθέτει για τη γέννηση και την επιβίωση της, να συγκροτείται από δημιουργικά, αισθηματικά, κοινωνικά, ελεύθερους ανθρώπους, οι οποίοι πρέπει να νιώθουν την απαραίτητη άπλα ώστε να αλληλεπιδρούν (χώρο, χρόνο, στοιχειώδη βιοποριστική επάρκεια), με όραμα ανταπόκρισης στη διάδραση τους με ευρύτερα κοινωνικά σύνολα.

Οποιοσδήποτε άνθρωπος υποστεί στένεμα, περιορισμό, στις παραπάνω προϋποθέσεις, δυσλειτουργεί πλέον, στερούμενος τα ίδια τα κίνητρα της καλλιτεχνικής του έκφρασης.

Όσον αφορά λοιπόν το πόσο ελεύθερος άνθρωπος αισθάνεται σήμερα πλέον κανείς επί της ουσίας, θα πρεπε ίσως να αναρωτηθούμε το πόσο άνθρωπος αισθάνεται τελικά, εγκλωβισμένος ως επί το πλείστον μέσα σε σενάρια προσωπικού αλλά και δημόσιου βίου, απολύτως χειραγωγούμενα ολοένα και περισσότερο από μηχανισμούς που φαίνεται και ήδη να έχουν εισάγει με επιτυχία την εξυπηρέτηση ενός μοντέλου ξένου προς την αληθινή ανθρώπινη υπόσταση, ενός "μετα - ανθρώπου", κάτι άλλο δηλαδή από αυτό που οντολογικά ανταποκρίνεται στην έννοια "άνθρωπος".

Είναι ακραία δυστοπικό σενάριο να απειλείται αυτή καθαυτή η ταυτότητα του ανθρώπινου είδους, κι όμως το βλέπουμε στην πράξη καθημερινά και σε όλα τα πεδία. Έχουν ήδη ξεπεραστεί κατά

πολύ οι "κόκκινες γραμμές" φτάνοντας να γυρνάμε τις πλάτες στο αυτονόητο της φύσης μας, στην αληθινή στάση και έκφραση που προϋποθέτει η μεταξύ μας κοινωνία. Όπως λοιπόν διατυπώνεται και στην ερώτηση όντως δημιουργούνται ψευτοκοινότητες μέσα από τη συστημική προπαγάνδα, όπως γενικότερα είναι ολοφάνερο ότι στο ανελέητο παζάρι που παραδόθηκε τουλάχιστον εξωτερικά ολόκληρη η ανθρώπινη υπόσταση, πωλούνται επικερδώς οι πιο ευαίσθητες πτυχές της ανθρώπινης φύσης, μιμητικά και ψεύτικα κατασκευασμένες, χωρίς κόστος.

Το αληθινό διώκεται,εμποδίζεται, χλευάζεται όσο ποτέ άλλοτε στην ιστορία της ανθρωπότητας, και υποκαθίσταται από νοητικά κατασκευάσματα που φθηνά έως αδάπανα και άψυχα το μιμούνται και το φορούν ως ταμπέλα.

Δεν είναι ευχάριστη θέση το να απαντώ με αυτό τον τρόπο στην ερώτησή σας, είναι μάλλον επώδυνο κάτι τέτοιο, αλλά χαίρομαι από την άλλη μεριά που μου δίνεται η ευκαιρία να τολμήσω μία ειλικρινή απάντηση, καθώς αυτό που καταθέτω είναι για μένα ζωντανή θέση και στάση τα τελευταία χρόνια τουλάχιστον, σε ότι αφορά τη σχέση μου με το τραγούδι μετά από 33 χρόνια που το αγάπησα, και που έζησα με αυτό ως συστατικό κυρίαρχο της φύσης και της ταυτότητάς μου. Δεν τραγουδώ πλέον από το 2022 και νιώθω πολύ τυχερή και για την πορεία μου όλα αυτά τα χρόνια και για την υλοποίηση της επιθυμίας μου να σταματήσω προκειμένου να παραμείνω συνεπής σε ότι νιώθω.

9] Στα νέα παιδιά θα πρότεινα εφόσον επιθυμούν να εκφραστούν καλλιτεχνικά, να δοθούν με πάθος και με ψυχή στην μουσική δράση. Θα έλεγα να μην αφήνουν ούτε μέρα που να μην παίζουν μουσική, ή που να μην ακούνε. Η σχέση με τη μουσική είναι ερωτική και μόνο ως τέτοια μπορεί να βιωθεί και να δώσει καρπούς. Έτσι γίνεται το όνειρο πραγματικότητα μέσα από αυτό που γεννιέται και γεννάει κάθε στιγμή όταν δινόμαστε με πάθος σε αυτό που λέει η καρδιά μας.

Για επαγγελματικούς στόχους και όνειρα δεν θα ήθελα να μιλήσω. Είναι τόσο έντονη, αδυσώπητη, θα έλεγα η χειραγώγηση της μουσικής βιομηχανίας, προκειμένου να πείσει ότι όλα είναι εργαλεία κέρδους και αυτόματης βραχύβιας επιτυχίας, που το μόνο που θα έλεγα θα ήταν να μην τσιμπήσουν στα δολώματα που αποπροσανατολίζουν την κάθε γνήσια καλλιτεχνική ψυχούλα, ώστε να μετατρέψουν τον έρωτα της για τη μουσική σε στεγνή δόσοληψία και σχέσεις συμφερόντων.

Δεν είναι μόνο καλλιτεχνική ή επαγγελματική ζημιά αυτή που προκαλείται όταν κανείς διαπιστώνει τις πληρότητα αυτή, είναι βαθιά υπαρξιακή ζημιά και θέλει προσοχή να διαφυλάξουμε απόφιο τον έρωτα μέσα μας με όποιο κόστος, ιδιαίτερα στην εποχή που διανύουμε.

Για αυτό η ζεστή, ζωντανή καρδιά του Μιχάλη Χανιώτη που διαπνέει το έργο και την όλη του παρουσία είναι πολύτιμη και άξια ευγνωμοσύνης για ότι μας κέρασε και συνεχίζει να μας κερνάει μουσικά και ανθρώπινα.

2. ΒΛΑΧΑΒΑΣ ΣΑΚΗΣ

1] Ο Μιχάλης Χανιώτης παρουσιάζει ενδιαφέρον κυρίως για τους μουσικούς και τους λαϊκούς δημιουργούς επειδή έχει ένα πολύ προσωπικό ήχο. Και ως προς τις δημιουργίες αλλά και ως προς τον τρόπο που παίζει μπουζούκι. Αυτά είναι αποτέλεσμα σκληρής μελέτης και αναζήτησης ενός καινούργιου ήχου στο μπουζούκι.

2] Διαφέρει ως προς την προσέγγιση και πρόσμιξη, και παραδοσιακών τρόπων στην έκφραση του λαϊκού.

3] Ο Χανιώτης είναι ο άνθρωπος που έζησε για λίγα χρόνια στη Θεσσαλονίκη και στην Αθήνα, αλλά πάντα αποζητούσε, και το μότο του ήταν τότε ένας στίχος του Πάνου Φαλάρα στο τραγούδι του Αντώνη Βαρδή, "Με τον bob dylan". "Τα όνειρά μου στην πρωτεύουσα με στείλαν για να μιλάω πάντα χαμηλόφωνα". Θέλει να εκφράζεται δυνατά και καθαρά, άντλησε για τη δημιουργία του στοιχεία από τη φύση ,από τους αυθεντικούς ανθρώπους της γειτονιάς του ,εμπνέεται από ειλικρινείς σχέσεις.

4] Τον Μιχάλη δεν τον ενδιέφεραν καθόλου τα δίκτυα,[εταιρείες κτλ], γράφει όταν και αν έχει κάτι να εκφράσει. Ο Χανιώτης γράφει αυτό που είναι. Είναι ένας ευθύς καθαρός και βαθιά λαϊκός άνθρωπος. Δεν ξέρει, ούτε θέλει να μάθει πώς κινούνται τα δίκτυα, δεν κατέχει κινητό τηλέφωνο.

5] Έχει μία ξεχωριστή ταυτότητα στον ήχο του εύκολα αναγνωρίσιμη. Έχει ένα κοινό ιδιαίτερο, μικρό αλλά φανατικό. Ο ίδιος έχει μελετήσει σε βάθος το όργανο του. Γνωρίζει πολύ καλά τους λαϊκούς δρόμους. Όταν λοιπόν τελειοποίησε το παίξιμό του και μπορούσε να παίζει σαν το Ζαμπέτα σαν το Χιώτη αποφάσισε να πάει στην Ινδία να πάρει ένα sitar, η ανάγκη του ήταν να βρει τον προσωπικό του ήχο και τον βρήκε.

6] Ο Χανιώτης δεν κάνει δημόσιες σχέσεις, έχει όμως φίλιες και ανθρώπους που εκτιμούν την αυθεντικότητα του.

7] Ο Χανιώτης επαγγελματικά δεν βρίσκει πολύ χώρο στην περιφέρεια. Έχει όμως αποκτήσει κάποιους φίλους μουσικούς που εκτιμούν το ταλέντο του και τον αποδέχονται όπως είναι. Έχει επηρεάσει και νεότερους δημιουργούς και μουσικούς ,στον τρόπο που κουρδίζει το μπουζούκι ,ένας τρόπος που είναι πολύ χαρακτηριστικός και μόνο δικός του.

8] Οι κοινότητες αυτές δημιουργούνται από καλλιτέχνες που είναι "ανήσυχοι" και "περίεργοι" έχουν κοινή αισθητική και πολλές φορές κοινές μουσικές καταβολές. Οι ίδιοι λοιπόν δεν υπακούουν στους κανόνες της βιομηχανίας που παράγει πολιτιστικά προϊόντα και διάγουν μια μοναχική πορεία. Στο δρόμο συναντούν και άλλους και ενίοτε και τους πολλούς.

9] Οι νέοι σήμερα έχουν μουσική παιδεία και εφόδια περισσότερα από τους παλιούς. Τους λείπει όμως το πάθος και οι εμπειρίες. Κάποιοι όμως θα βρουν με πολύ δουλειά, μελέτη και καλλιέργεια το δρόμο τους, αρκεί το όνειρό τους να είναι η προσωπική έκφραση κι όχι η φήμη και τα χρήματα.

3. ΚΑΠΡΑΛΟΣ ΒΑΓΓΕΛΗΣ

1] Ο Μιχάλης Χανιώτης αποτελεί μία ιδιαίτερη περίπτωση στο μουσικό γίγνεσθαι. ο Θανάσης Παπακωνσταντίνου πολλές φορές έχει αναφέρει πώς τον θεωρεί τον σύγχρονο Ακη Πάνου. Είναι δεξιοτέχνης στο όργανό του αλλά με μία ψυχή γεμάτη φλόγα και εξαιρετικές εμπνεύσεις. θα μπορούσε κάποιος να τον χαρακτηρίσει αιρετικό μουσικό ,γιατί δεν διστάζει να σπάσει τις νόρμες και της φόρμες της μουσικής και να ανοίξει άλλους μουσικούς δρόμους.

2] Είναι ένα άτομο χωρίς στεγανά, παρόλο που προέρχεται από τον χώρο της λαϊκής μουσικής. Ακούει όλων των ειδών της μουσικής από όλα τα μέρη του κόσμου και μπορεί να συγκεράσει νέα ακούσματα και τα ενσωματώνει στις δικές του δημιουργίες.

3] ο Μιχάλης λόγω οικογενειακών και οικονομικών προβλημάτων έχει διατηρήσει μία πρωτόγονη θα τολμούσα να πω καθαρότητα. Δεν έχει καμία επαφή με την τεχνολογία, δεν ξέρει να χειρίζεται υπολογιστή, δεν έχει κινητό τηλέφωνο και τελευταία δεν έχει και κάποιο αξιοπρεπές μέσο αναπαραγωγής της μουσικής. Ένα cd player με το ένα ηχείο καμμένο. δεν έχει επομένως πρόσβαση στα κοινωνικά δίκτυα και η προβολή του έργου του γίνεται από φίλους. αυτό τον φέρνει σε μειονεκτική θέση σε σχέση με άλλους μουσικούς της επαρχίας. το κυριότερο όμως είναι πως λόγω του παιδιού του δεν μπορεί να λείψει από την Κοζάνη ώστε να προβάλλει και να υποστηρίξει το έργο του.

4] Όντας αποκομμένος από τα μουσικά κέντρα έχει χάσει σε μεγάλο βαθμό τη δυνατότητα να προβληθεί το σημαντικό έργο του. Δεν είναι για τις εταιρείες τα ραδιόφωνα εμπορικός ώστε να τον προωθήσουν. Ευτυχώς υπάρχουν ακόμα κάποια ραδιόφωνα και μερικοί μουσικοί παραγωγοί που εκτιμούν τη μουσική του. Οι μουσικοί βέβαια που γνωρίζουν το έργο του τον εκτιμούν σε πολύ μεγάλο βαθμό.

5] είναι σίγουρα μία εξαιρετική και ιδιαίτερη περίπτωση. και χαιρει εκτίμησης στους μουσικούς κύκλους. Πολύ γνωρίζουν τα τραγούδια του, τους αρέσουν τα τραγουδάνε χωρίς να ξέρουν τον δημιουργό τους .Το ευτύχημα είναι πώς και πολλά νέα παιδιά που ασχολούνται με τη μουσική πιο σοβαρά και σε πιο επιστημονικό πεδίο ανακαλύπτουν τα τραγούδια του, τα μελετούν και τα προβάλλουν.

6] Όπως προανέφερα στη μουσική κοινότητα θεωρείται μια σπάνια περίπτωση δημιουργού. αυτοί που ξέρουν εκτιμούν και τη δουλειά του και θέλουν να συνεργαστούν μαζί του.

7] Ιδιότυπο δίκτυο δημιουργούν σίγουρα. Δεν θα το χαρακτήριζα όμως σε επαγγελματικό. Όσοι αποφασίζουν να συμπορευτούν σε μονοπάτια και όχι σε εθνικές οδούς δεν μπορούν να επιβιώσουν επαγγελματικά από τη μουσική. Πρέπει να συμπληρώνουν το εισόδημά τους και από άλλη δουλειά.

Γεγονός όμως είναι ότι αυτού του είδους οι δημιουργοί συσπειρώνουν τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότερα άτομα και κυρίως νέους ανθρώπους που θέλουν να σκάψουν την επιφάνεια των πραγμάτων και να ανακαλύπτουν θησαυρούς. θέλουν στίχο που να ακουμπά τα σημερινά κοινωνικά αδιέξοδα με ένα πιο ποιοτικό τρόπο αλλά και μουσικά ακούσματα που να ξεφεύγουν από τα μέχρι τώρα στερεότυπα.

8] Πιστεύω πως για τους δημιουργούς του "περιθωρίου" αυτό είναι μία επιλογή που υπαγορεύεται από τη φλόγα της ψυχής τους. Για τους ακροατές όμως που επιλέγουν αυτού του είδους τις δημιουργίες είναι μία ανάγκη. μία ανάγκη να ξεφύγουν από το τέλμα μιας γκεμπελικού τύπου προπαγάνδας σε πολιτικό ,κοινωνικό και πολιτισμικό επίπεδο. Είναι κατά τη γνώμη μου μία άτυπη

επαναστατική εργασία να αντισταθούν σε όλο αυτό το σαθρό οικοδόμημα τη σύγχρονης πραγματικότητας.

9] Για την νέα γενιά θεωρώ πως δεν υπάρχει άλλος δρόμος. Κλείνουν τα αυτιά τους στη σειρήνες της απατηλής εικόνας. Να αφήσουν να μιλήσει φλόγα της ψυχής. Αυτό βέβαια προϋποθέτει εκπαίδευση, καλλιέργεια, ψάξιμο και πολύ δουλειά. Να ξεφύγουν απο φόρμες νόρμες, στεγανά και να εκφράσουν τους φόβους τις αγωνίες τα όνειρά τους ελεύθερα και με τον τρόπο που πιστεύει ο καθένας. Να μελετήσουν όμως ότι δημιούργησαν προγενέστεροι καλλιτέχνες να πατήσουν πάνω σε αυτά και να βάλουν το δικό του στίγμα στη δημιουργία.

4. ΝΗΡΑΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ

1] Ο Μιχάλης Χανιώτης κατάφερε να είναι μια ενδιαφέρουσα περίπτωση μουσικού στο ευρύτερο μουσικό γίνεσθαι της χώρας, επειδή πάντα προσπαθούσε στη μουσική να βάλει καινούργια πράγματα καινούργια ακούσματα. Ενδιαφέρεται πάντα ο ήχος που θα βγάλει το καινούριο του τραγούδι να έχει κάτι πρωτόγνωρο και ξεχωριστό.

2] Φτιάχνοντας νέα τραγούδια φέρνοντας νέες ιδέες υπάρχει πάντα το άκουσμα της παραδοσιακής μουσικής μέσα του αφήνοντας έτσι μαζί με το δικό του στοιχείο και το στοιχείο της ελληνικής παραδοσιακής μουσικής στα τραγούδια που δημιουργεί.

3] Ζώντας σε ένα πιο ήσυχο μέρος όπως η Κοζάνη μακριά από την βαβούρα των μεγάλων αστικών κέντρων έχει πιο συχνή επαφή με τη δημιουργία με την έμπνευση χωρίς να βρίσκεται πάντα ανάμεσα στη φασαρία των μεγάλων πόλεων όπως Αθήνα Θεσσαλονίκη.

4] Μπορεί να ήταν μακριά από πόλεις μεγάλες όπου εκεί μπορείς να συναντήσεις πολύ εύκολα ραδιοφωνικούς σταθμούς, εταιρείες ακόμα και άλλες συνεργασίες που θα μπορούσαν να είχαν προκύψει ,αυτό δεν τον εμπόδισε στο να δημιουργήσει τη δική του μουσική. το ενδιαφέρον του είναι πάντα στη δημιουργία και όχι να βρίσκεται δίπλα σε εταιρείες ή ραδιοφωνικού σταθμούς.

5] Πιστεύω ότι δημιούργησε ιδιαίτερες μουσικές παρόλα που ήταν απομονωμένος και αυτό έχει να κάνει με το ανοιχτό του πνεύμα. Λέγοντας ανοιχτό πνεύμα εννοώ ότι ήταν και είναι πάντα ανοιχτός σε διάφορες μουσικές όλων των παραδόσεων του κόσμου. Οπότε οντας μέσα του όλα τα ακούσματα από διάφορα σημεία του κόσμου, υπήρξε καινοτόμος σε συνθέσεις και τρόπο παιξίματος του μπουζουκιού.

6] Εκτός από το μουσικό και συνθετικό του ταλέντο πρόκειται και για τον χαρακτήρα του, ένας χαρακτήρας που όλοι αγαπάνε [αγαπάμε] για τον αυθορμητισμό την αυθεντικότητα τη γνώση και στη μουσική και που πάντα δείχνει ενδιαφέρον για τα κοινωνικά ζητήματα.

7] Όταν ένας άνθρωπος αγαπά τη δουλειά του ,την κάνει να φαίνεται σαν χόμπι και δεν ζητάει το κέρδος από αυτήν αποκλειστικά, τότε είναι ένα πρότυπο ανθρώπου και συμπεριφοράς σε κάθε είδους επάγγελμα. Έρχονται σε ζωντανές εμφανίσεις του Μιχάλη Χανιώτη αντιλαμβάνονται αυτή την αυθεντικότητα και έρχονται να ακούσουν νέες μουσικές και παλιές.

8] Θέλουν να εκπαιδεύσουν τα αυτιά μας σε επαναλαμβανόμενες μουσικές χωρίς να γνωρίζουμε νέους καλλιτέχνες που δεν έχουν είτε πρόσβαση σε εταιρείες είτε κοντινές επαφές με ραδιόφωνο. Τα όποια ραδιόφωνα παίζουν πολύ μεγάλο ρόλο για το ποιες μουσικές προβάλλονται. βλέπουμε μία νέα γενιά με πολύ μουσικό ταλέντο και όρεξη στις μέρες μας όμως υπάρχει μεγάλη ανάγκη για επιβίωση. Το οποίο πρώτον σημαίνει ότι οι μουσικοί είναι αναγκασμένοι να κάνουν διάφορες δουλειές και δεύτερο να μην υπάρχει χρόνος για δημιουργία.

9] Να αγαπάνε αυτό που κάνουνε δηλαδή να διαθέτουν αρκετό από το χρόνο τους στη μουσική στη δημιουργία, στην έμπνευση και στη μελέτη. Και να ψάχνονται και να ψάχνονται συνέχεια γύρω από το μαγικό κόσμο της μουσικής.

5. ΣΙΔΕΡΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ

1] Γιατί η μουσική που έγραφε δεν πατάει πάνω σε άλλους μουσικούς συνθέτες που δεν ήθελε ποτέ να μιμηθεί.

2] Παρουσιάζοντας ένα έργο μέσα από τα πολλαπλά προσωπικά προβλήματα και με ένα πολύ δυνατό χαρακτήρα τόσο ο ίδιος αλλά και η γυναίκα του Ελένη Τζούκα να τον κάνει να διαφέρει κοινωνιολογικά.

3] Είναι των χαμηλών τόνων μουσικών, χωρίς να αυτοπροβάλλονται , εκτός κυκλωμάτων, εκτός manager, εκτιμώντας τη μουσική του, αξιολογώντας αληθινά και όχι με διάφορα τεχνάσματα.

4] Οι μουσικοί εκτός κέντρου ,[Αθήνα] χάνουν τα περισσότερα από αυτά που τους αναλογούν ,όσο και καλοί να είναι, κυριαρχούν τα οικονομικά συμφέροντα και τελευταία από όλα χάνουν σε ποιότητα.

5] Σίγουρα δημιούργησε τη δική του μουσική κοινότητα και πιστεύω ότι στο μέλλον θα δικαιωθεί με την ποιότητά του, παρόλο της απομόνωσης που τον περιβάλλει (αντιμετωπίζοντας οικογενειακά προσωπικά και οικονομικά προβλήματα).

6] Τίποτα δεν είναι τυχαίο. Πιστεύω ότι δεν υπάρχουν καλλιτέχνες στο χώρο της μουσικής, που να μην εκτιμάνε τη δουλειά του Χανιώτη και πάνω από όλα τον χαρακτήρα του, τον άνθρωπο Χανιώτη.

7] Αυτό που ξεχωρίζει σε αυτού του είδους καλλιτέχνες είναι τα προσωπικά τους βιώματα, τα οποία προσπαθούν να τα αναδείξουν μέσα από τη μουσική και τον στίχο, περνώντας ένα πολιτιστικό μήνυμα και ένα πολιτικό μήνυμα.

8] Όπως είπαμε και παραπάνω δημιουργούνται από τα βιώματα. Ανέκαθεν το σύστημα ήθελε να ελέγχει αυτού του είδους μουσικούς και αυτό είναι γνωστό από τον καιρό το ρεμπέτιδων να τους περνάει από λογοκρισία. Στη σημερινή νέα γενιά δεν ισχύει, αλλά είναι θεωρητική γενιά και δεν περνάει η συστημική προπαγάνδα.

9] Να εκφράζονται όπως αυτή νιώθουν πραγματικά την ποιοτική επιτυχία και όχι την εμπορική. Αποφεύγοντας τα μουσικά καρτέλ, τα τηλεοπτικά show, της φαντασμαγορικές συναυλίες, η ποιότητα είναι πάντα νικητής.

Αυτό έκανε, αυτό κάνει και αυτό θα συνεχίσει να κάνει ο Μιχάλης Χανιώτης μπορεί το σύστημα να κατέστρεψε τη δισκογραφία από την ασυδοσία του διαδικτύου, αλλά οι ποιοτικοί μουσικοσυνθέτες θα δικαιωθούν.

6. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΘΑΝΑΣΗΣ

-ΙΤΣΚΟΣ Δ. -Λοιπόν, Θανάση μου, ναι. Είμαι ο ΙΤΣΚΟΣ Ο ΔΗΜΗΤΡΗΣ Είμαι μεταπτυχιακός φοιτητής στο τμήμα Ιστορίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και θα ήθελα να μας πεις κάποια πράγματα όσον αφορά για τον Μιχάλη Χανιώτη και για την εργασία που έχουμε όσον αφορά τη ζωή του Μιχάλη Χανιώτη και για τον τρόπο που ο Μιχάλης Χανιώτης μπόρεσε και δημιούργησε τη δική του μουσική κοινότητα. Και θα σου κάνουμε κάποιες ερωτήσεις. Σας ευχαριστούμε πάρα πολύ. Λοιπόν, πάμε να ξεκινήσουμε λίγο. Θέλω να μας πεις, Θανάση, αν μπορείς, γιατί ο Μιχάλης Χανιώτης κατάφερε να είναι μια περίπτωση άκρως ενδιαφέρουσα στο μουσικό γίγνεσθαι της χώρας και γιατί;

-ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΘΑΝΑΣΗΣ - Ναι, ισχύει αυτό. Γιατί όσον αφορά τη μουσική θα το ξεχωρίσω λίγο από το στίχο. Γιατί στο στίχο κυρίως έπαιρνε από άλλους και δεν μπορώ να το κρίνω έτσι πολύ στιχουργικά. Δυο-τρία πραγματάκια μπορώ να πω ίσως αν χρειάζεται. Αλλά μουσικά, ναι, έχει κάποια στοιχεία που μου αρέσουν μέσα. Πατάει στο λαϊκό και στο δημοτικό τραγούδι. Βρίσκω μια συγγένεια αρκετά σημαντική σε αρκετά κομμάτια με τον Άκη Πάνου, αλλά έχει βάλει και δικά του πράγματα μέσα έτσι που δεν τα έχουμε ξανακούσει. Παράδειγμα, κάτι επιρροές από την Ινδία, ας πούμε. Και στο παίξιμο του μπουζουκιού του επίσης, έχει δικό του προσωπικό ύφος. Επίσης, το ότι ασχολήθηκε και αυτός με κάποια κουρδίσματα και αυτά, ξέρεις, από προσωπική εμπειρία το ξέρω αυτό, μπορούν να σου δώσουν ένα διαφορετικό ύφος στα τραγούδια που βάζεις. Επομένως, μουσικά λοιπόν, έχουμε και στοιχεία από το παρελθόν, αλλά και κάποια προσωπικά στοιχεία που τον ξεχωρίζουν από άλλους.

Ι.Δ. -Δηλαδή, πιστεύεις πως κατορθώνει να διαφέρει μουσικά και κοινωνιολογικά σ' αυτήν την; Στην Ελλάδα γενικά έχουμε μια πολυσήμαντη ποικιλότητα.

Π.Θ.-Κοινωνιολογικά; Όταν λες κοινωνιολογικά, πάμε στο στίχο. Εκεί, αν θες, μπορώ να μιλήσω και για το στίχο, αλλά επειδή ρώτησες για τη μουσική τα ξεχωρίζω λίγο αυτά, κατάλαβες. Κάπως. Σου λέω, γιατί δεν έχει στιχουργικά, τα περισσότερα στιχάκια τα έχουν γράψει άλλοι, διάφοροι κιάλας. Πώς να κρίνεις στιχουργικά κάτι που έχουν γράψει πολλοί.

Ι.Δ. -Αναφέρουμε πιο πολύ κοινωνιολογικά, στην έννοια ότι γενικά στη χώρα έχουμε μια ποικιλότητα. Έχουμε τα κρητικά, έχουμε τα θρακιώτικα, έχουμε όλα αυτά. Αλλά αυτός, ας πούμε, γενικά, διαφέρει λίγο προς αυτό. Ας πούμε και με τη μουσική, δηλαδή η κοινωνιολογία της μουσικής δεν έχει να κάνει μόνο με το στίχο, αλλά έχει να κάνει και με τη μουσική.

Θ.Π. -Νόμιζα ότι κοινωνιολογικά αναφερόσυνα... Πώς εκφράζεται ο στίχος στο κοινωνικό επίπεδο...

Ι.Δ. -Όχι, όχι, όχι. Δεν εννοώ αυτό. Αν μπορείς να μιλάς με τον ήχο, ας πούμε, και κοινωνιολογικά να είσαι κάποιος άλλος, ας πούμε. Δηλαδή να διαφέρεις από κάποιον άλλον και να ξέρει ο άλλος ότι εσύ είσαι αλλού. Είσαι απ' αλλού, θες να κάνεις κάτι άλλο. Δεν ξέρω αν καταλαβαίνεις τώρα τι εννοώ.

Θ.Π. -Ναι, κοίταξε, υπάρχουν και αυτά, αλλά σίγουρα στη μουσική του Μιχάλη περνάει, ας πούμε, το μουσικό παρελθόν και η παράδοση της περιοχής Κοζάνης, ας πούμε, και Γρεβενών. Αυτό είναι ξεκάθαρο. Όταν έφερα προηγουμένως, ας πούμε, για την παράδοση και αυτά, εννοούσα με αυτή τη μορφή, με κάποια τοπικά στοιχεία που έχει η περιοχή Κοζάνης-Γρεβενών και η αντίστοιχη, και η

δικιά μου, δηλαδή, στην ουσία, Ελασσώνα και τα λοιπά, Δεσκάτη, όλα αυτά είναι ένα πράγμα σχεδόν. Εντάξει, η Κοζάνη έχει και μια διαφορετικότητα σε κάποια σημεία με τα πνευστά. Εν γένει όμως, ναι, είναι όντως έτσι. Αυτά τα στοιχεία δίνουν, προσθέτουν και αυτά σε αυτό το κάτι το καινούριο που μπορεί να συναντήσει κανείς στη μουσική του Μιχάλη. Και όλα αυτά, φυσικά, δεν είναι επιτηδευμένα, είναι βιωμένα. Όλα τα ακούσματα που έχει ο Μιχάλης, τα έχει βιώσει. Δεν είναι ακαδημαϊκή η προσέγγιση του, ας πούμε.

Ι.Δ. - Πιστεύεις ότι έχει διαφορές με άλλους καλλιτέχνες που δημιουργούν στο κέντρο των πόλεων, δηλαδή αυτό που κάνει; Γι' αυτό είπαμε και το κοινωνιολογικά, και σε αυτό παίζει ρόλο, νομίζω, που είναι, ας πούμε, στην Κοζάνη, σε μια γειτονιά και μένει εκεί. Έχει διαφορές με άλλους καλλιτέχνες που το κάνουν ενώ είναι μέσα στην πόλη, με την κίνηση, με το τρέξιμο, με όλα αυτά που γίνονται.

Θ.Π. - Κοίταξε να δεις, κοίταξε να δεις. Εγώ πιστεύω ότι κατά βάση είναι τα εσωτερικά τοπία που μας οδηγούν στη δημιουργία και στην τέχνη. Δηλαδή, μπορεί να είσαι έξω στο φυσικό περιβάλλον, να ατενίζεις τη θάλασσα και τα λοιπά, και να κάνεις κάτι σκοτεινό και να είσαι μέσα σε ένα ημι-υπόγειο στην Αθήνα, έως υπόγειο, και να κάνεις κάτι φωτεινό και κάτι που να έχει να εκφράζει μεγάλη αγάπη για τη φύση. Είναι λίγο στεγανό, έτσι όπως το έθεσες. Επίσης, έχουμε πάρα πολλούς ανθρώπους που μπορεί να ζουν στην Αθήνα τώρα, μπορεί να μεγάλωσαν στην ύπαιθρο. Κατάλαβες; Και να κουβαλάνε τα πράγματα. Το θέμα είναι περισσότερο ότι ό,τι κάνεις θα πρέπει να είναι κατά βάση βιωμένο. Και όχι πάντα κι αυτό. Επομένως, δεν μπορώ να κρίνω ακριβώς έτσι. Εκτός αν μου φέρεις συγκεκριμένα παραδείγματα.

Ι.Δ. - Τώρα αυτό θα κάνω. Εκεί θα σε πάω. Γιατί αναφέρομαι. Λέω, όταν να δημιουργείς, ας πούμε, μουσική στην περιφέρεια, που είσαι και εσύ και ο Μιχάλης και ο Μάλαμας και όλοι εσείς που ζείτε, ας πούμε, εκτός κέντρου. Όταν αποφεύγουν ή χάνουν αυτά τα δίκτυα που περιβάλλουν πολλές φορές το μουσικό γίνεσθαι, εταιρείες, ραδιόφωνα και τα δύο, δηλαδή, αυτό τελικά είναι καλό ή κακό. Αυτό ρωτάω πιο πολύ όσον αφορά τις διαφορές που έχουμε άλλους καλλιτέχνες που διαβιούν εκεί. Δηλαδή, αν να πας σε στιγμή σε ένα ραδιόφωνο στην Αθήνα ή στη Θεσσαλονίκη, είσαι σε συναυλίες πολύ εύκολα, μπορείς να πας σε μαγαζιά πολύ εύκολα να ζητήσεις δουλειά. Καταλαβαίνεις τι εννοώ από αυτή την άποψη.

Θ.Π. - Ωραία. Αν το ξεχωρίσουμε και το πάμε μόνο στη δημιουργία, πάμε πρώτα στη δημιουργία και όχι μετά στην έκφραση αυτής της δημιουργίας προς τα έξω, στον κόσμο, ηχοληπτικά, ξέρω γω, αυτό που παράγεις, πώς θα το βγάλεις προς τα έξω. Στη δημιουργία την ίδια, για μένα δεν παίζει ρόλο όπου κι αν είσαι καταλαβαίνεις δεν παίζει ρόλο. Το πώς θα βγει αυτό προς τα έξω, φυσικά, εκεί παίζουν πράγματα σημαντικά ρόλο. Αρνητικά και θετικά. Αρνητικά, γιατί χρειάζεσαι πολύ περισσότερο κόπο και προσπάθεια για να κάνεις αυτά τα πράγματα που θες. Εγώ, ας πούμε, από την Λάρισα ανεβοκατέβαινα στη Θεσσαλονίκη, Αθήνα, για να κάνω έναν δίσκο που οι άλλοι πηγαίνουν το σπίτι τους και πηγαίνουν, ας πούμε, άντε, ένα-δύο χιλιόμετρα πιο πέρα για να το κάνουν. Αλλά και άλλα, για να βρεις μουσικούς που θεωρείς ότι ταιριάζουν σε αυτά που κάνεις. Στην Αθήνα υπάρχει μεγάλη ποικιλία, έτσι, υφών και μουσικών. Στην επαρχία, ειδικά εδώ που ήμουν εγώ, και εγώ όταν ξεκίνησα, ας πούμε, δυσκολεύτηκα πάρα πολύ και στη Λάρισα. Με περνούσαν για ψώνιο και τέτοια πράγματα. Θα έλεγα, δηλαδή, σε έναν βαθμό αρνητικά στο μουσικό επίπεδο, να σου πω, στο μουσικό επίπεδο για μένα δεν παίζει ρόλο το που θα είσαι. Μπορεί να παίζει ρόλο στο στιχουργικό. Γιατί ένα μεγάλο μέρος της στιχουργίας είναι η παρατήρηση. Και μάλιστα, όσο πιο ασήμαντο είναι αυτό που παρατηρείς, τόσο πιο πολύ τείνει προς την ποίηση, αυτό που οι άλλοι δεν το δίνουν καμία σημασία, αυτό που το περιφρονούν. Όσον αφορά, λοιπόν, την παρατήρηση, αν είσαι στην επαρχία, θα παρατηρήσεις άλλα πράγματα. Όταν είσαι στην Αθήνα, θα παρατηρήσεις άλλα πράγματα. Υπάρχουν και κοινά, έτσι μας συμβαίνουν

πολλά κοινά: ουρανός, θάλασσα, αυτά, αλλά υπάρχουν και ιδιαιτερότητες. Ίσως, ίσως, στην επαρχία έχεις περισσότερα περιθώρια να παρατηρήσεις τη φύση, ενώ σε μια μεγάλη πόλη, στην Αθήνα, και αυτό είναι σημαντικό, έχεις μεγαλύτερα περιθώρια να παρατηρήσεις ανθρώπους, πρόσωπα. Καταλαβαίνεις; Αυτό μπορεί να σε διαφοροποιήσει κάπως όσον αφορά τη στιχουργία, μουσικά, τι να σου πω; Για μένα δεν παίζει ρόλο. Εξαρτάται κυρίως που γεννήθηκες παρά που ζεις. Δηλαδή, εγώ αν πήγαινα και ζούσα στην Αθήνα, έφευγα 40 χρόνων, 30-40 χρόνων, όταν θα έχω βιώσει, έχω μεγαλώσει, ας πούμε, στον Τύρναβο, έξω στο χώμα αυτά, θα τα κουβαλήσω εκεί, δεν θα τα ξεχάσω, δεν ξεχνιούνται αυτά. Και τα ακούσματα που έχω επίσης. Ύστερα, μπορεί να ζεις στην Αθήνα, πράγματι να είσαι κολεγιόπαιδο κτλ, και κάποια στιγμή να ακούσεις παράδοση τέτοια και να εντυπώσεις τόσο μέσα, να σε γοητεύσει τόσο, που θα σε επηρεάσει και όχι ακαδημαϊκά. Δεν μπορώ, ξέρεις, δεν είναι αυτά τόσο ξεκάθαρα και εξηγήσιμα. Η δημιουργία είναι κάτι πολύπλοκο και με πολλές παραλλαγές και σπόντες, ας πούμε. Είναι πολύπλοκο θέμα. Δεν νομίζω ότι είναι τόσο απλό.

Ι.Δ.-Ναι, ναι, εντάξει Προσπαθούμε από αυτά τα πολύπλοκα μαθηματικά, μερικές εξισώσεις, να βρούμε κάποιες αγνώστους.

Θ.Π.-Κοίταξε, όσον αφορά την προώθηση της μουσικής του, ο Μιχάλης χωλαίνει.

Ι.Δ.-Την πρόσληψη;

Θ.Π.-Όχι, την προώθηση. Την προώθηση, αυτών που έφτιαχνε. Εκεί δεν ήθελε, δεν μπορούσε. Ε, δεν ξέρω.

Ι.Δ.-Αυτό τώρα θα πάμε στην άλλη ερώτηση. Δηλαδή πιστεύεις ότι με τη δική του μουσική δημιούργησε μια αυθεντική κοινότητα, παρόλο απομονωμένος. Όπως δημιούργησες και εσύ, ας πούμε, καταλαβαίνεις τι εννοώ. Αυθεντική κοινότητα, δηλαδή ότι εμείς ακούμε Μιχάλη Χανιώτη, εμείς ακούμε Θανάση Παπακωνσταντίνου και είμαστε αυτής της κοινότητας. Φαντάσου στοιχεία κοινωνικής ανθρωπολογίας, κατάλαβες τι σου λέω. Ο κόσμος που έρχεται μαζί σου, ας πούμε. Πιστεύεις ότι δημιούργησε μια τέτοια κοινότητα ο Μιχάλης.

Θ.Π.-Δεν το ξέρω αυτό, δεν ξέρω.

Ι.Δ.-Παρόλο που ήταν απομονωμένος.

Θ.Π.-Κοίταξε, υπάρχει ένας κόσμος που έχει εκτιμήσει, έχει καταλάβει, έχει νιώσει, ας πούμε, την αξία αυτών που έχει κάνει ο Μιχάλης. Αλλά τώρα, σαν κοινότητα, δεν ξέρω πες μου εσύ που το ψάχνεις, ας πούμε. Τι χαρακτηριστικά θα έδινες σε αυτή την κοινότητα;

Ι.Δ.-Ναι, η αλήθεια είναι ότι γι' αυτό το ψάχνω. Ψάχνουμε δηλαδή να δούμε με ποιο τρόπο ο καθένας μουσικός φτιάχνει τη δική του μουσική κοινότητα. Δηλαδή, ο Μιχάλης είναι ένα παράδειγμα αυτή τη στιγμή, σε αυτή την εργασία. Δεν είναι απαραίτητα ο Μιχάλης ως Μιχάλης μόνο, αλλά μέσω αυτής της εργασίας προσπαθούμε να βρούμε πώς ο καθένας, ο Λέξ, εσύ. Ξέρω εγώ, ο Λέξ πώς δημιούργησε 80. 000 κόσμο, πώς τους έφερε, με τι τρόπους. Ας πούμε, καταλάβεις τι εννοώ. Δηλαδή, είναι ένα παράδειγμα αυτή η εργασία και ένα παράδειγμα ο Μιχάλης αυτή τη στιγμή. Θέλω να βρούμε πάρα πολλοί άνθρωποι πώς καταφέρνουν και το κάνουν αυτό.

Θ.Π.- Εντάξει, προσωπικά πάλι θα σου πω, χωρίς να θέλω να είμαι απορριπτικός, ότι το τι αρέσει σε κάποιον, τι τον συγκινεί, έχει να κάνει, ως ένα σημείο, με τα ακούσματα που έχει ήδη, πόσο οικεία του είναι και μπορώ να σου το εξηγήσω αυτό αλλά κυρίως έχει να κάνει με ανεργμηνευτα πράγματα εσωτερικά. Επίσης, αυτό που λες για κοινότητες, δεν είμαι σίγουρος ότι κατά κάποιο τρόπο υπάρχουν κάποιες συγκεκριμένες κοινότητες, ούτε και αυτοί που ακούν παράδειγμα εμένα. Υπάρχει τεράστια γκάμα στο πολιτικό επίπεδο, ας πούμε, από αναρχικούς μέχρι και ακροδεξιούς. Από μικρούς έως και μεγάλους, από άθεους έως και ιερωμένους που έρχονται. Αυτό που συνδέει, ας πούμε, τους ακροατές και τους δέκτες είναι τα συναισθήματα που δημιουργούνται στον καθένα,

κατάλαβες; Τα συναισθήματα είναι που φέρουν κοντά και όχι τόσο οι ιδεολογίες, ούτε καν οι τόποι που ζουν, ούτε καν οι τόποι που μεγάλωσαν, να σου πω την αλήθεια.

Ι.Δ.- Άρα, δημιουργούμε μία κοινότητα μέσω ανθρώπων που έχουν κοινό συναισθηματισμό, θα λέγαμε.

Θ.Π.- Έτσι θα το έλεγα, ναι.

-Ι.Δ. Ωραία, ναι. Και αυτό είναι ένα συμπέρασμα που βγάζουμε. Αυτό ψάχνουμε.

Θ.Π.- Επομένως, κατάλαβες, σίγουρα και ο Μιχάλης, επειδή τα τραγούδια του πραγματικά είναι πολύ αξιόλογα και αυθεντικά, σίγουρα έχουν αγγίξει πολλούς ανθρώπους και, κατά τη γνώμη μου, έχει αδικηθεί κιόλας, θα μπορούσαν να αγγίζουν πολλούς περισσότερους, όμως δεν το έχουν αντιληφθεί ακόμα. Έτσι, πολύ ευαίσθητοι ακροατές, αλλά, εν μέρει, αυτό οφείλεται και στη δικιά του την αδυναμία να τα βγάλει προς τα έξω.

Ι.Δ.- Κράτα το οφείλεται και βγάλε την αδυναμία, για να σου ρωτήσω κάτι άλλο τώρα, πού οφείλονται οι συνεργασίες που έχει κάνει με μεγάλους συνθέτες, όπως εσύ, όπως άλλοι, μουσικοί, τραγουδιστές.

Θ.Π.- Ε, καλά, εντάξει.

Ι.Δ.- Πού οφείλεται όλο αυτό;

Θ.Π.- Τι μεγάλους συνθέτες; Ξέρεις τι μεγάλους συνθέτες έχουμε εδώ πέρα στην Ελλάδα; θα κοιτάξουμε από πίσω.

Ι.Δ.- Λέμε της εποχής μας. Για την εποχή μας. Δεν μιλάμε για πιο πριν. Για το τώρα. Τώρα πόσοι κάνουν; Είναι ο Ζούδιαρης, είναι ο Ξυδάκης...

Θ.Π.- Εγώ τον εκτιμώ πάρα πολύ σαν δημιουργό και όποτε μπόρεσα συνεργάστηκα μαζί του, και συναυλιακά και στιχουργικά κάποιες φορές που χρειάζεται, και τον θεωρώ πάρα πολύ αξιόλογο. Ειδικά, τα λαϊκότροπα τραγούδια του είναι εξαιρετικά. Εγώ τον θεωρώ πραγματικά σαν απόγονο του Άκη Πάνου, έχοντας υπόψη τραγούδια απ' τα πιο λαϊκά του.

- Και στο ανθρώπινο επίπεδο, Θανάση, δεν είναι ένας άνθρωπος ο οποίος...

Θ.Π.- Στο ανθρώπινο επίπεδο, αυτό που θα έλεγα ότι τα περιγράφει όλα, ότι ο Μιχάλης είναι είδος υπό εξαφάνιση. Αν υπήρχε οικολογία ανθρώπινη, οικολογία για τους ανθρώπους, θα έπρεπε να προστατευτεί.

Ι.Δ.- Κατάλαβα, ναι, ακριβώς.

Θ.Π.- Γιατί έχει πάρα πολύ καλά στοιχεία, αλλά εντάξει, αυτά τώρα δεν ξέρω αν αφορούν αυτό που κάνεις, δεν χρειάζεται να τα πούμε όλα. Είναι αυθεντικός, είναι καθαρός, δεν ζηλεύει. Αυτά που έχει στο μυαλό του τα λέει. Είναι πολύ σημαντικό, όλα αυτά τα πράγματα συνδυάζονται και με τη μουσική, ίσως δημιουργία. Λέω γιατί εν τέλει τη στιγμή της δημιουργίας ξεφεύγεις από την ανθρώπινη κλίμακα και προσεγγίζεις την.. το σύμπαν, το όλον. Και μετά μπορεί να επανέρχεσαι, μετά από λίγα λεπτά, ξέρω εγώ, επανέρχεσαι στην καθημερινότητά σου. Και έτσι μπορεί να έχεις παραγάγει ένα πολύ σημαντικό έργο, το οποίο είναι παρηγορητικό. Η τέχνη είναι παρηγορητική. Να είναι παρηγορητική αυτή η παραγωγή που έχεις κάνει για τους συνανθρώπους σου, αλλά εσύ ο ίδιος, σαν άνθρωπος, να είσαι ακόμα και σκάρτος. Δηλαδή, σε παγκόσμια κλίμακα και στο παρελθόν, και στο παρόν, και στο μέλλον, δεν ταυτίζονται συχνά τα έργα με το χαρακτήρα και την προσωπικότητα των δημιουργών. Δεν μπορούμε να βγάλουμε ασφαλή συμπεράσματα μέσα από το έργο για το χαρακτήρα και την προσωπικότητα του δημιουργού. Η σύγκριση θα είναι τις περισσότερες φορές συντριπτική σε αυτό το θέμα. Γι' αυτό πρέπει να είμαστε ούτε σ' άλλους, όχι απόλυτοι. Καλό είναι και ο δημιουργός να είναι αντάξιος στο έργο του. Δηλαδή, όπως η τέχνη δίνει μια παρηγοριά, έτσι και ο δημιουργός πρέπει να είναι συμπονετικός. Δεν συμβαίνει όμως πάντα αυτό.

Ι.Δ.-Νομίζω ότι η περίπτωση του Μιχάλη Χανιώτη, όπως το είπες, είναι ένα είδος υπό εξαφάνιση είναι μαζί με κάποιους άλλους καλλιτέχνες ένα ιδιότυπο επαγγελματικό δίκτυο. Μουσικούς, συνθέτες, όλοι αυτοί. Έχουν κάποια ιδιαίτερα και εσύ, σε βάζω μέσα όλο αυτό, διάφορα μουσικά, ποιητικά, επιτελεστικά και πολιτισμικά στοιχεία, τα οποία συγκροτούν, όπως είπαμε, αυτή την κοινότητα και δημιουργείται μια κοινότητα. Αυτό μας ενδιαφέρει.

Θ.Π.-Εσύ το λες αυτό τώρα, εγώ σου το χαλάω λίγο.

Ι.Δ.-Χάλασε το εσύ, χάλασε το εσύ.

Θ.Π.-Έτσι είναι. Όταν ζητάς από κάποιον κάτι, θα σου πει όχι αυτό που σίγουρα αναζητάς ή θες, αλλά αυτό που λέει ο άλλος. [γέλια]

Ι.Δ.-Εγώ αναζητώ την αλήθεια. Εφόσον η αλήθεια δεν είναι αυτή, θέλω να τη βάλουμε ότι δεν είναι αυτή η αλήθεια τελικά.

Θ.Π.-Όχι, πρόσεξε να δεις, θα σου πω και σε αυτό, θα σου πω κάτι που το υπονοείς και το αποδέχομαι κι εγώ. Να σε καλύψω εν μέρει δηλαδή, όχι συνολικά. Και σε εμένα και ο Μιχάλης, θα έλεγα ας πούμε επειδή ακριβώς έχουμε μία αυθεντικότητα, αναφερόμαστε συχνά και στα μέρη που μεγαλώσαμε. Εγώ χρησιμοποιώ και λέξεις και λεξιλόγιο της περιοχής μας, το οποίο μιλάω ακόμα και δεν το καταλαβαίνουν άλλοι εκτός της Λάρισας, τοπωνυμία, γιατί έτσι μου έρχεται πάνω απ' όλα. Είναι βιώματά μου, τα περνάω μέσα χωρίς να σκέφτομαι αν είναι αδιάφορα για άλλους συνανθρώπους μου που έχουν ζήσει αλλού, αλλά είναι αποτέλεσμα αυτής της αυθεντικότητας. Γιατί όταν αναφέρεσαι σε τοπικό επίπεδο και χρησιμοποιείς όλα τα τοπικά στοιχεία, είσαι παγκόσμιος. Γιατί χρησιμοποιώντας αυτά τα στοιχεία δείχνεις ότι είσαι αυθεντικός και η αυθεντικότητα και η ειλικρίνεια είναι παγκόσμια σταθερά, δηλαδή μπορούν να το αντιληφθούν ακόμα και άνθρωποι από άλλες χώρες που δεν έχουν τέτοια βιώματα. Πώς μας αγγίζουν, με παράδειγμα, αφρικάνικες μουσικές κτλ; Γιατί είναι αυθεντικοί οι άνθρωποι, υπάρχει μια αυθεντικότητα και στιχουργικά, επομένως, δηλαδή, στη βάση όλων αυτών είναι, επειδή το έχω δει πολλές φορές, η αυθεντικότητα και η ειλικρίνεια. Και ο Μιχάλης είναι ένας τέτοιος άνθρωπος. Και ο κόσμος που ακούει, ένα μέρος του κόσμου τουλάχιστον, και κυρίως οι νέοι, επειδή έχουν μπουχτήσει, οι σημερινοί νέοι, έχουν μπουχτήσει από την παράσταση που δίνουν οι περισσότεροι, δεν τους κατηγορώ βέβαια, οι περισσότεροι άνθρωποι, ξέρεις, όταν στον αγώνα για την επιβίωση, ειδικά στις μεγάλες πόλεις, στον αγώνα για την επιβίωση, αναγκάζεσαι, ξεκινάς να δουλέψεις και φοράς ένα προσωπίο για να τα βγάλεις πέρα, στις συνθήκες. Και όχι μόνο προσωπίο, μπορείς να φοράς και ειδική στολή, ας πούμε, σε ένα σούπερ μάρκετ, μπορεί εδώ, μπορεί εκεί. Σιγά σιγά, αν δουλεύεις για 20-30 χρόνια, αυτό το προσωπίο κολλάει πάνω σου και γίνεται δεύτερη φύση σου. Οπότε, πιθανώς το χρησιμοποιείς και στις προσωπικές σχέσεις μετά. Καταλαβαίνεις και έτσι δημιουργούνται ζητήματα. Τα νέα τα παιδιά που δεν είναι ακόμα τόσο πολύ μέσα σε αυτό το πράγμα, μπορεί να το βλέπουν, όμως τους γύρω τους, ακόμη και στην οικογένειά τους παραδίπλα σε αυτά. Όταν συναντήσουν, έχουν λίγο, ξέρεις, την ευαισθησία και συναντήσουν κάτι αυθεντικό, συνήθως τους τραβάει και τους συγκινεί, τους θέλγει πέρα από το περιεχόμενο των ίδιων τραγουδιών.

Ι.Δ.-Αυτό τώρα πάμε στο επόμενο, πάμε κατευθείαν δηλαδή. Η μουσική ξεκίνησε σαν ένα επιτελικό μέσο σε γάμους σε μοιρολόγια, καταρχήν, με τα μελίσματα, ας πούμε, όλα αυτά, σε αρραβώνες, σε βαφτίσια, σε διάφορα. Πήγαιναν οι μουσικοί και επιτελούσαν αυτό το έργο, ώστε να επιτελεστεί εκείνη την ώρα ο συναισθηματισμός και η ψυχή των ανθρώπων να δέσει με αυτό που γινόταν εκείνη την ώρα, ας πούμε. Εσείς και ο Μιχάλης Χανιώτης και εσύ, γιατί μέσα του Μιχάλη Χανιώτη τώρα ακούμε εσένα που λέει για τον Μιχάλη, αλλά και φαντάζομαι μέσα από το δικό σου γίνεσθαι θα απαντήσεις. Τι επιτελείς και τι επιτελείτε, και εσύ και ο Μιχάλης; Δεν είστε σε ένα

γάμο, δεν είστε σε ένα πανηγύρι; Τι επιτελείτε, πιστεύεις, αυτή τη στιγμή στη νεολαία, στον κόσμο, στο ραδιόφωνο, όταν ακούν τα τραγούδια σας; Τι γίνεται στις ψυχές των ανθρώπων;

Θ.Π.- Πού να ξέρουμε, αλλά κάνεις λάθος. Και εμείς παίρνουμε μέρος και βεβαίως τα νταούλια και αυτά στο πανηγύρι της ζωής. Μπορεί να μην είναι τόσο εντοπισμένο, αλλά η ζωή είναι ένα πανηγύρι και άλλα πράγματα, βεβαίως. Γιατί το πανηγύρι έχει και τη χαρά, έχει και τη λύπη μέσα, έχει και τα κλάματα, έχει και όλα, και όλα αυτά.

Ι.Δ.-Περίμενε να σου πω και το άλλο τώρα για να στο δέσω, για την άλλη ερώτηση. Πιστεύεις ότι υπάρχει η συστημική προπαγάνδα τώρα που θέλει να ελέγχει τα αυτιά μας, την ψυχή μας; Θέλει να δημιουργήσει η ίδια της κοινότητες που θέλει για δικούς τους σκοπούς, και μιλάμε για το κοινωνικοπολιτικό, μιλάμε τώρα, γίνεσθαι ας πούμε. Και τι βλέπουμε σήμερα από τη νέα γενιά γενικώς; Τι ακολουθεί; Το ακολουθεί τη συστημική προπαγάνδα, κλείνει τα αυτιά της. Θα μου πεις ποιοτικά, ας πούμε, ποσοτικά; Οι 10 είναι εκεί, οι 10 πάνε στο Ρέμο, ο ένας έρχεται στο Παπακωνσταντίνου, οι 2 πάνε στο Χανιώτη, οι 5 πάνε στο Βεργή; Ξέρω εγώ πώς τους λένε αυτούς, ας πούμε. Τι γίνεται; Πιστεύεις ότι υπάρχει συστημική προπαγάνδα στα αυτιά μας μέσω της μουσικής;

Θ.Π.-Θα σου το εξηγήσω, μπορεί να μου πάρει λίγο παραπάνω. Θα πάρω δύο ζητήματα πάνω σε αυτό που λες. Το ένα έχει σαν παράδειγμα, θα σου φέρω το παράδειγμα το δικό μου και θα σου εξηγήσω μετά τι θέλω να πω. Όταν ήμουν μικρός άκουγα πάρα πολύ μουσική, πάρα πολύ. Και μουσικούς και στιχάκια και τέτοια, αγόραζα γκοφρέτες που είχαν μέσα στίχους, αυτά. Άκουγα μουσική απ' το ραδιόφωνο, δεν είχαμε κάτι άλλο, φτώχεια, καταραμένη. Λοιπόν, εκεί έτυχε τότε να είναι η περίοδος της Χούντας. Επομένως, μιλάμε τώρα για μια εποχή που υπήρχε και λογοκρισία, έτσι. Αυτά τα τραγούδια που είχαν κατακλείσει σε μεγάλο βαθμό τα ραδιόφωνα τότε, σου λέω, δεν είχα άλλο τρόπο να ακούσω κάτι ήταν ελαφρά πράγματα, ανώδυνα πράγματα που κάθε δικτατορία βγάζει στον αφρό. Με αποτέλεσμα, παράδειγμα, κάποια στιγμή που είδα ένα τετράδιο, ένα βιβλίο, τέλος πάντων το εσώφυλλο ενός βιβλίου που ήταν λευκό, ως πιτσιρικάς, είχα γράψει πάνω ποιοι ποδοσφαιριστές μου αρέσουν, ποιοι τραγουδιστές μου αρέσουν, ούτε συνθέτες και στιχουργοί. Και τότε ακόμα το μοντέλο ήταν τραγουδιστές, έτσι. Και τι να διαβάσω; Το καλύτερο ήταν οι Ολύμπιανς, Βίκυ Λέανδρος, Βοσκόπουλος, Δάκης. Εντάξει, αλλά κατάφερα στην πορεία είτε με τον εσωτερικό εαυτό μου, αλλά και με τη βοήθεια των ακουσμάτων, γιατί ευτυχώς στο σπίτι μου τραγουδούσαν οι γονείς μου παραδοσιακά που και που, και στο ραδιόφωνο παιζόταν και μερικά λαϊκά, Τσιτσάνης, Καζαντζίδης, Καλδάρης, αλλά εν τέλει και με τη βοήθεια αυτών απέκτησα ένα αισθητικό κριτήριο, αυτό που με διακατέχει και σήμερα, και ξεπέρασα αυτή την προπαγάνδα, τη χουντική, ας πούμε. Τελικά, θέλω να πω, ο καθένας είναι αντάξιος αυτών που ακούει, στον έναν βαθμό. Αυτή είναι η μία πλευρά του θέματος.

Ι.Δ.-Δηλαδή, τι εννοείς,

Θ.Π.- Είναι αντάξιος αυτών που ακούει. Όπως η γνώση είναι μια προσωπική πορεία, έτσι και η συνάντηση της μουσικής, της τέχνης, της πραγματικής τέχνης, είναι σε μεγάλο βαθμό προσωπικό θέμα. Μπορείς να ξεφύγεις δηλαδή από οποιαδήποτε προπαγάνδα. Το αυτί είναι το πιο δύστροπο αισθητήριο όργανο. Ο μπουνταλάς των αισθήσεων είναι το μάτι. Βλέπεις εικόνα και νομίζεις ότι είναι πραγματικότητα. Το αυτί δεν μπορείς να το τουμπάρεις εύκολα. Δεν μπορεί να το τουμπάρουν εύκολα ούτε οι προπαγάνδες, ούτε τα καθεστώτα, ούτε τίποτα. Το αυτί είναι δύστροπο όργανο. Οπότε έχει τη δυνατότητα ο άλλος να ξεφύγει από αυτά τα πράγματα, ακόμα και αν υπάρχουν. Έχει τη δυνατότητα. Είναι θέμα δηλαδή δικού του ψαξίματος. Το κρατάμε λίγο αυτό και θα σου πω και το δεύτερο που δεν είναι στην ουσία δικά μου πράγματα, είναι του ADORNO. Ο άνθρωπος στον αγώνα για την επιβίωση επιλέγει αυτές τις μορφές μουσικής, μιλάμε κατά βάσης τώρα για μουσική, που δεν θέλουν να βάλει τον εαυτό του μέσα, παρότι στην ουσία η λυτρωτική φάση που έχει η

μουσική είναι όταν βάζεις τον εαυτό σου μέσα σαν δέκτης. Κάποιος άνθρωπος λοιπόν που γυρίζει αποκαμωμένος από τον καθημερινό αγώνα για την επιβίωση, τις περισσότερες φορές αυτό που θέλει δεν είναι να θυμηθεί, θέλει να ξεχάσει. Θέλει κάτι καταπραϊντικό, εύκολο, ας πούμε, κατάλαβες, μια αντιβίωση.

Εγώ θέλω από την τέχνη να μου αλλάξει τη ζωή, να μου δώσει τσεκουριά στο κεφάλι, να ακούσω ένα κομμάτι, κατάλαβες, και να μου ανοίξει το κεφάλι στα δύο. Πολλοί κόσμος λοιπόν, περισσότερους κόσμους, στον αγώνα για την επιβίωση, αυτό που θέλει είναι να ξεχάσει. Θέλει μια μουσική για background, να κάνεις δουλειά στο σπίτι, να κάνει το ένα, να κάνει το άλλο. Και δεν έχει, γι' αυτόν η μουσική δεν είναι ζωτικής σημασίας. Αυτός είναι κι ένας λόγος που πολλοί από τους ανθρώπους που ασχολούνται με την, ας πούμε, ελαφρά μουσική θα έλεγα, ακόμα και σήμερα, στη διάρκεια της οικονομικής κρίσης, είχαν και οι ίδιοι μεγάλη κρίση. Γιατί ο κόσμος, το πρώτο που έκοβε ήταν τα περιττά, αυτά που δεν παίρνουνε και μεγάλη σημασία. Κάποιοι άλλοι, βάζω και τον εαυτό μου μέσα, δεν είχαμε αυτή την τέτοια, δεν έφυγε ο κόσμος.

Γιατί για αυτούς η μουσική, η τέχνη είναι σημαντικό στοιχείο της ζωής τους. Κατάλαβες; Οπότε, με αυτό τι θέλω να πω.. Στον αγώνα λοιπόν για την επιβίωση, θέλει πράγματα να ξεχνάει, θέλει ελαφρότητες. Δεν θέλει να συγκλονιστεί. Δεν θέλει να ξοδέψει κι άλλο από τον εαυτό του. Χάνει βέβαια, χάνει. Χάνει σπουδαία πράγματα. Αλλά έτσι είναι όμως. Έτσι είναι στη ζωή. Επομένως, οι περισσότεροι επιλέγουν αυτό το πράγμα. Και δεν τους κατηγορώ. Αλλά είναι και θέμα, αν έχεις μέσα σου την τάση να γνωρίσεις, να ακούσεις, να μάθεις.

Ι.Δ.- Αν έχεις την τάση να κουραστείς για κάτι άλλο, δεν κουράζει. Όχι να επιβιώσεις απλά. Το θέμα είναι, όχι να αποθεώσεις τη ζωή όλο πολλές φορές. Όχι απλά να επιβιώσεις.

Θ.Π. -Ναι, κοίταξε τι προτεραιότητες βάζει ο καθένας και τι περιμένει από τη ζωή. Έτσι λοιπόν, οι περισσότεροι, πραγματικά ένα μεγάλο μέρος του κόσμου, δεν θέλει και δυσκολεύεται επίσης να μπει σε μονοπάτια σε εισαγωγικά επικίνδυνα. Αυτοί όμως που μπαίνουν και μάλιστα όταν αυτό δεν είναι φυτευτό από πάνω, δεν έχει ούτε κάποιο καθεστώς, ούτε κάποια προπαγάνδα, ούτε κάποια τηλεόραση, ούτε κάποια ραδιόφωνα, δεν το έχουν επιβάλει. Αλλά έχει πάει στόμα με στόμα, όπως συμβαίνει και με τον Μιχάλη. Όσοι και όσες γνωρίζουν τον Μιχάλη, τον γνωρίζουν έτσι, μέσα από αυτή τη διαδικασία. Όταν λοιπόν κατακτάς κάτι, δεν το αποχωρίζεσαι έτσι εύκολα. Συνεχίζεις. Μπορεί να συνεχίζεις, να είσαι ένα μικρός, να μεγάλωσες, μπορεί να έρθουν και τα παιδιά σου να ακούσουν, και τα λοιπά. Ξέρεις, υπάρχει μία συνέχεια. Αυτό είναι ένα βασικό στοιχείο. Αυτό που λες για κοινότητες, ας πούμε, ίσως το βασικό στοιχείο τους να είναι και αυτό, ότι με δικό τους ψάξιμο, με τη βοήθεια φίλων και τα λοιπά, ανακάλυψαν κάτι. Και δεν τους ήρθε από πάνω φυτευτό, δεν τους πιπίλησαν τα αυτιά.

Ι.Δ. -Αυτό είναι ίσως, ναι, το πιο σημαντικό, καταλαβαίνω.

Θ.Π.-Αυτό λοιπόν, αυτό το στοιχείο υπάρχει και στο Μιχάλη. Πολύ περισσότερο. Θα μπορούσα να πω και όλους ότι μένα και κάποια ραδιόφωνα με παίζουν που και που και τέτοια. Εντάξει, κι εγώ τηλεοράσεις δεν βγαίνω κι αυτά.

Ι.Δ.- Σε παίζει πολύ συχνά το δεύτερο από τότε που έχεις φύγει. Δεν ξέρω τι έχει γίνει στο δεύτερο...

Θ.Π.-Πάλι όμως, ναι, γενικά δεν βλέπεις... Είμαι έξω απ' τα πράγματα, δεν είμαι ούτε στην Αθήνα, ούτε στις τηλεοράσεις, δεν βγάζω το πρόσωπό μου πουθενά.

Ι.Δ.-Μου κάνει εντύπωση, γιατί δεν σε έπαιζε τόσο πολύ πριν. Τώρα που έφυγες, παίζει πιο πολύ. Δεν ξέρω. Λοιπόν, πάμε και λίγο στην τελευταία ερώτηση, για να μην σε κουράζουμε άλλο. Πάμε στο νέο. Δηλαδή, τι θα προτείνατε, και εσύ και ο Μιχάλης, και όλοι, στα νέα παιδιά που θέλουν να εκφραστούν καλλιτεχνικά, σαν να ξεκινούν από τώρα, όπως ξεκινούσες εσύ, στα 15, Πότε έγραψες το πρώτο σου τραγούδι, στα 12, στα 17, στα 20, Που θέλουν να εκφραστούν καλλιτεχνικά, για να

καταφέρουν να κάνουν το όνειρό τους πραγματικότητα. Τι θα τους προτείνατε, σαν μεγαλύτεροι, σαν οι παππούδες που λένε κάποιες στα παιδιά;

Θ.Π. -Σαν μπαμπάδες...

Ι.Δ.-Σαν μπαμπάδες, ας πούμε...

Θ.Π.-Εγώ το μόνο που έχω να πω και είναι το κλειδί για όλα, δεν χρειάζεται κάτι άλλο. Είναι ότι στην τέχνη πρέπει να ανοίγεται με τη μέγιστη αγνότητα, χωρίς να κάνεις σκέψεις και προσπάθειες αυτό που πηγάζει από μέσα σου, να το κατευθύνεις κάπου για να έχεις αποδοχή και χρήματα και δόξα και τέτοια. Όλα. Αν κάνεις κάτι τέτοιο, το έχεις αποδυναμώσει. Δηλαδή, ανοιγόμαστε στην τέχνη με τη μέγιστη αγνότητα. Και κάπως ίδιο και διαφορετικό, όπως το έχει πει ο Luis Buñuel (Λουίς Μπουνιουέλ), ο σκηνοθέτης, είναι ανήθικο στην τέχνη να σκέφτεσαι τις επιπτώσεις. Πρέπει να κάνεις αυτό που έχεις μέσα σου χωρίς να σκεφτείς αν αυτό, ξέρεις, θα το ακούσει ο κόσμος, θα αρέσει ή δεν θα αρέσει. Αλλά το γενικότερο είναι αυτό που σου είπα. Να ανοίγεται ο καθένας με τη μέγιστη αγνότητα και χωρίς να περιμένει τίποτα. Τίποτα γιατί όταν πηγάζει από μέσω αυτή η φουρτούνα, η ανάγκη για δημιουργία δεν ζητάει τίποτα. Το μόνο που αυτή η δραστηριότητα γίνεται, είναι για να στηριχθείς ο ίδιος στο χάος που είναι η ύπαρξη. Καταλαβαίνεις. Μετά, αν όλες οι προσπάθειες να το κατευθύνεις κάπου να αποζητάς κάτι, το αποδυναμώνει. Ας πούμε, αναπνέουμε χωρίς να περιμένουμε κάτι. Κάτι τέτοιο εννοώ. Δεν θα αναπνέσω με κάποιον τρόπο έτσι ώστε να γίνει αυτό ή να γίνει εκείνο. Όπως είναι, το νόημα της ύπαρξής προσπαθούμε να βρούμε μέσω της τέχνης.

Ι/Δ.Ακριβώς. Ευχαριστούμε πολύ, Θανάση Παπακωνσταντίνου, που βοήθησες σε αυτή την εργασία για το Μιχάλη Χανιώτη.

Θ.Π. -Ελπίζω να έγινε κάτι.

ΜΙΧΑΛΗΣ ΧΑΝΙΩΤΗΣ

Με το Μιχάλη Χανιώτη μιλήσαμε δύο φορές, μία για να μας δώσει βιογραφικά του στοιχεία και τη δεύτερη μας μίλησε συνολικά για την πορεία και τις αναζητήσεις του, το ρόλο που παίζει η μουσική στη ζωή του.

Συνέντευξη πρώτη

ΔΗΜ-ΙΤΣΚΟΣ. -Λοιπόν, είμαστε εδώ με τον Μιχάλη Χανιώτη σε μια συνέντευξη για το Πανεπιστήμιο, για το Τμήμα Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, και θα πούμε κάποια πράγματα για το βιογραφικό του. Στην άλλη γραμμή, λοιπόν, είναι ο Μιχάλης Χανιώτης. Γεια σου, Μιχάλη μου.

ΜΙΧ-ΧΑΝΙΩΤΗΣ. -Γεια σας, να είσαι καλά.

Δ.Ι. - Σε ευχαριστούμε πάρα πολύ που συμμετέχεις σε αυτή την έρευνα στο Πανεπιστήμιο.

Μ.Χ. -Ευχαριστώ.

Δ.Ι. -Λοιπόν, να ξεκινήσουμε κάποια πράγματα όσον αφορά το δικό σου βιογραφικό. Πού γεννήθηκες, Μιχάλη?

Μ.Χ. -Γεννήθηκα σε ένα χωριό της Κοζάνης Κοζάνης, λέγεται Τρανόβαλτο, νότια καμιά εικουσαριά χιλιόμετρα απ' τα Σέρβια. Από εκεί, να συνεχίσω ή να ρωτάω;

Δ.Ι. -Ναι, συνέχισε, συνέχισε.

Μ.Χ. -Ναι, από εκεί ήταν η μάνα μου. Ο πατέρας μου ήταν απ' την Πάρο, ήρθαν στο Τρανόβαλτο γιατί είχε λατομεία, έβγαζε άσπρο μάρμαρο και ήρθαν διάφοροι τεχνίτες απ' την Πάρο και από άλλα μέρη. Ο πατέρας μου νοίκιασε στον παππού μου και παντρεύτηκε με την μάνα μου, δηλαδή είμαι μισός απ' την Πάρο. Ο παππούς του πατέρα μου ήταν απ' τα Χανιά, εξού και το Χανιώτης.

Δ.Ι. -Ο παππούς του πατέρα σου, ε;

Μ.Χ. -Ναι. Ήρθαν στο λατομεία δεκαετία του 50, τέλη του 50. Ήρθαν πολλοί τεχνίτες που ήξεραν από μάρμαρα, γιατί στο Τρανόβαλτο δεν ήξεραν. Ναι. Και από τα Γιάννενα πρέπει να ήρθαν που αλλού έχουν τέτοια τέχνη απ' την Καβάλα, ίσως. Ναι. Πότε ήρθατε στην Κοζάνη, δηλαδή μαζί με τους γονείς; Έζησα δέκα χρόνια στο Τρανόβαλτο. Ο πατέρας μου ήταν άτυχος, έφυγε απ' τη ζωή του, 23 χρονών, έγινε ατύχημα, σκοτώθηκε και όταν έφτασα δέκα χρονών ήρθαν όλοι μαζί, οικογενειακώς, εγώ, η μάνα μου και η αδερφή μου στην Κοζάνη.

Δ.Ι. - Εσύ, πόσο χρονών ήσουν, Μιχάλη;

Μ.Χ. -Ήταν 72, γεννήθηκα του 62, δέκα ήμουνα.

Δ.Ι. -Όχι, όταν έχασες τον πατέρα σου;

Μ.Χ. -Μηνών ήμουνα, δύο μηνών και αυτός νέος, 23 χρονών, δεν είχε τύχει ούτε να γνωρίσει μένα, καλά-καλά την αδερφή μου, έζησε δύο-τρία χρόνια. Ήταν πολύ αξιόλογος στον τομέα, στα μάρμαρα, έτσι μάλιστα ήταν καλός τεχνίτης και όλοι οι Παριανοί έχουν πολιτισμό εδώ χρόνια, χιλιάδες χρόνια από τα μάρμαρα με τα γλυπτά.

Δ.Ι. -Και νομίζω τον τιμάνε τον πατέρα σου κάθε χρόνο.

Μ.Χ. -Ε, ναι, τότε, αφού δεν γινόταν ατυχήματα όπως τώρα που υπάρχουν μηχανές αεροπλάνα, αυτοκίνητα, ναρκωτικά. Τότε, έπαθε σοκ όλο το χωριό ήταν και ο πρώτος που σκοτώθηκε στα λατομεία. Μετά από χρόνια, σκοτώθηκαν άλλοι δυο-τρεις. Την κρατάνε αυτή τη μέρα. Όταν έρχεται αυτή η μέρα, δεν δουλεύουν.

Δ.Ι. -Άρα δηλαδή συνοψίζουμε η καταγωγή σου είναι από την Πάρο η μισή και μισή από Κοζάνη από την μαμά σου από το Τρανόβαλτο;

M.X. -Ναι, ο παππούς μου από το Τρανόβαλτο, η γιαγιά μου ήταν από το Βελβεντό Κοζάνης. Ο προπαππούς από τα Χανιά, 'Τρεχαγηρευόπουλος' έπρεπε να λέγομαι.

Δ.Ι. -Άρα το γονιδιακό σου αποτύπωμα είναι από εκεί όσον αφορά και τη μουσική;

M.X. -Από παντού μπορεί να είναι.

Δ.Ι. -Απλά τα πρώτα, τα πιο κοντινά.

M.X. -Κοίταξε τον πατέρα μου, εγώ δεν τον γνώρισα αφού ήμουν δύο μηνών. Τα ακούσματα τα είχα και τα αδέρφια της μάνας μου τραγουδούσαν -χόρευαν, η μάνα μου τραγουδούσε η αδερφή μου τραγουδάει καλά. Και αργότερα, αφού συνήλθε από το σοκ, πήρε ένα πικ-απ και είχε δίσκους 45αρια'. Για πολλά και άκουγα πέντε χρόνια, άκουγα μουσική. Είχα τρέλα με τη μουσική, άκουγα μουσική και κάτι πάθαινα. Ήθελα μπουζούκι, από τότε ήμουν πέντε-έξι χρόνων και ήθελα να πάρω μπουζούκι. Δεν υπήρχαν λεφτά τελικά πήρα όταν έγινα 13 χρονών, πήρα ένα μπουζούκι.

Δ.Ι. - Άρα τότε άρχισες να ασχολείσαι με τη μουσική και πήρες το πρώτο σου όργανο.

M.X. -Ναι, στα 13. Έπαιζα μέρα-νύχτα.

Δ.Ι. -Πώς; Θυμάσαι καθόλου την ιστορία, πώς το πήρες;

M.X. - Θυμάμαι, αφού δεν είχα λεφτά και μάζεψα φράγκο-φράγκο. Ένα ψεύτικο πήρα.

Δ.Ι. - Από την Κοζάνη;

M.X. - Ναι, από την Κοζάνη, ένα πλαστικό εντελώς ήταν.

Δ.Ι. - Ναι, στο πήρανε; Η' το πήρες μόνος σου;

M.X. - Δούλευα σε εστιατόρια, λαντζέρης, σε ραφεία. Πέρασα από πολλές δουλειές. Έπαιρνα κάνα κατοστάρικο την εβδομάδα, λίγο-λίγο μάζεψα ένα χιλιάρικο και πήρα το πρώτο όργανο.

Δ.Ι. - Δηλαδή, από ποιες δουλειές πέρασες, θυμάσαι καθόλου να μας πεις, από μικρός;

M.X. - Ποδηλατάδικο, βοηθός.

Δ.Ι. - Στην αρχή πόσο χρονών ήσουν;

M.X. - Από τα δέκα δούλευα, ρε. Τα καλοκαίρια, ξέρεις, που είχαμε διακοπές. Ποδηλατάδικο, ραφείο, σε ηλεκτρολόγο, σε τζαμάδικο. Παντού, δεν θυμάμαι κιόλας τώρα. Μέχρι και στις αλωνιστικές μηχανές, όταν έγινα 16-17 χρονών, που ήταν δύσκολα τα πράγματα. Ξεφορτώναμε με τα... Δεν υπήρχε σιλός. Με τα χέρια.

Δ.Ι. -Άρα, δηλαδή, είδες τη ζωή από μικρός πόσο δύσκολη είναι και που τι περνάνε οι άνθρωποι. Και αυτό έπαιξε και ρόλο και στη μουσική σου και στους στίχους σου και πώς αντιμετωπίζεις γενικά τα πράγματα;

M.X. -Ε, μάλλον παίζει ρόλο η ζωή δεν παίζει;

Δ.Ι. - Στο σχολείο, πώς τα πήγαινες;

M.X. - Δεν ήθελα. Δεν ήθελα. Μόνο μουσική ήθελα. Τα παίρνω τα γράμματα, αλλά δεν καθόμουν να διαβάσω αφού ήθελα να γίνω μπουζουκτσή από πέντε χρονών. Και έβγαλα μια σχολή ηλεκτρολόγων με χίλια ζόρια, αλλά δεν το συνέχισα. Μετά από τα δεκαεφτά, αφού άρχισα να παίζω επαγγελματικά, μόλις έγινα δεκαεφτά χρονών, υπήρχαν και μαγαζιά πολλά τότε. Δεν ήταν όπως τώρα, ο πιο μέτριος μουσικός έπαιζε. Τώρα οι καλύτεροι ψάχνουν να βρουν δουλειά. Μετά τα δεκαεφτά, δηλαδή ασχολήθηκα επαγγελματικά.

Δ.Ι. -Τι μουσικές άκουγες;

M.X. - Κοίταξε, τα 45ρια' τα δισκάκια που είχε η μάνα μου υπήρχαν από όλα, δηλαδή δημοτικά, λαϊκά, ρεμπέτικα, ακόμα και ρετρό. Γούναρης, Μαρούδας, Μανώλης Χιώτης, που ήταν λίγο Δυτικά. Αλλά δεν άκουγα ξένη μουσική. Μετά τα δεκαεφτά, άρχισα να ακούω και μουσική από όλα τα κράτη, από όλες τις χώρες. Ό,τι μ' άρεσε, δεν κοιτούσα. Αν είναι Αραβικό ή Αργεντίνικο, δεν με ένοιαζε. Αν μ' άρεσε, πήγαινα και το 'βρισκα και το αγοράζα.

Δ.Ι. - Όπως και τώρα, φαντάζομαι. Πάλι το ίδιο συμβαίνει.

M.X. - Τώρα, πήγα 64, βαριέμαι κιόλας.

Δ.Ι - Μιχάλη, τώρα 64, αλλά τότε έγραψες το πρώτο σου τραγούδι; Θυμάσαι;

Μ.Χ. - Μετά το στρατό, στα 25, 24.

Δ.Ι - Πώς ήταν, πώς το λένε;

Μ.Χ. - Δεν βγήκε ακόμα αυτό. Το παράτησα στη μέση. Μετά, δεν μπορούσα να το τελειώσω και βγήκαν άλλα. Το πρώτο ήταν 'ο δυόσμος και κανέλα'.

Δ.Ι. - Το πρώτο ήταν αυτό που δισκογραφήθηκε;

Μ.Χ. - Ναι, το άλλο που βγήκε πρώτο ήταν μισό και δεν το συνέχιζα.

Δ.Ι. - Εκεί αποτύπωσες ακριβώς την παράδοση της Δυτικής Μακεδονίας με το ρυθμό του;

Μ.Χ. - Στο 'Δυόσμο και κανέλα' ναι, έχει από χάλκινα. Αλλά ο δρόμος είναι περίεργος γιατί μερικοί ακούν τα χάλκινα και νομίζουν ότι είναι κάνα Σλάβικο κλεμμένο. Δεν είναι. Έχει αλλαγές μέσα που αν δεν ήταν τα πνευστά μπορεί να ακουγόταν Μικρά Ασία ξέρω αν ήταν με βιολιά ή με κανονάκια.

Δ.Ι. - Έπαιξε ρόλο η ενορχήστρωση που μπερδεύει πολλές φορές.

Μ.Χ. - Ναι, που πάει προς τα εκεί, σαν Γιουγκοσλάβικο, ας πούμε.

Δ.Ι. - Μάλιστα. Και ο πρώτος δίσκος ήτανε;

Μ.Χ. - Το 1997, 1997. Τα είπε όλα η Λιζέτα Καλημέρη.

Δ.Ι. - Μου την είπε την ιστορία η Λιζέτα Καλημέρη. Με τη Λύρα. Ωραία ήταν αυτή η ιστορία. Δεν μου λες, θα μας τα πει και η Λιζέτα στη συνέντευξή της; Που έπαιζες μουσική στην Κοζάνη; Σε ποια μαγαζιά; Γενικότερα, όχι μόνο στην Κοζάνη.

Μ.Χ. - Από την Κοζάνη ξεκίνησα όμως. Ναι, υπήρχαν δυο-τρεις μπουάτ. Υπήρχαν ταβέρνες με όργανα.

Δ.Ι. - Πώς τις λέγανε; Πώς τις λέγανε αυτές; Θυμάσαι;

Μ.Χ. - Η μία ήταν το Κυκλάμινο. Το είχε ο Καψάλης ο Παναγιώτης με τα αδέρφια του. Και μια άλλη ήταν ντισκοτέκ και έγινε σαν μπουάτ, η Τίφανης. Την είχαν δυο αδέρφια, ο Κουζανίτης ήταν ο Θέμης ο Τσουκάρας και ο Γιάννης ο Τσουκάρας. Και μετά υπήρχαν πολλά μαγαζιά, αφού υπήρχαν δέκα μπουάτ, δέκα ταβέρνες με όργανα, με ορχήστρα, μουτζουξίδικα, μεγάλα, καμιά δεκαριά, σκυλάδικα απ' τα γκραγκινιόλ τα παλιά, μικρά με γυναίκες μέσα κονσομασιόν, πέντε-έξι τέτοια υπήρχαν. Εγώ πήγαινα σε μπουάτ ,σε ταβέρνες δεν ήθελα τέτοια πράγματα.

Δ.Ι. - Εσύ τι έπαιζες δηλαδή στα μαγαζιά εκεί πέρα; Έπαιζες δικά σου τραγούδια καταρχήν εκεί;

Μ.Χ. - Όχι, αφού ήμουν 17 χρόνων δεν είχα ακόμα τραγούδια.

Δ.Ι. - Δεν είχες τίποτα, ναι ναι, μετά ας πούμε άρχισες να... Εκεί τι έπαιζες όταν ήσουν 17 σε αυτά τα τραγούδια;

Μ.Χ. - Αφού ήταν αυτά, Θεοδωράκη, Χατζηδάκη, Δήμος Μούτσης, Λοίζος, Τσίτσάνης, ρεμπέτικα, τέτοια αυτά γουστάριζα.

Δ.Ι. - Τα τραγούδια της μπουάτ, δηλαδή.

Μ.Χ. - Ναι, δεν πήγαινα στα μεγάλα τα μαγαζιά γιατί είχαν βγει κάτι... Έβγαιναν κάτι σουξέ μετά το '80 εκεί, που δεν μ' άρεσαν τα τραγούδια αυτά. Και δεν πήγαινα σε μεγάλα μαγαζιά γιατί έπρεπε να παίζω αυτά τα τραγούδια και βαριόμουνα να τα βγάλω. Δεν μ' άρεσαν.

Δ.Ι. - Και στην αρχή με ποιον συνεργάστηκες; Ποιος ήταν ο πρώτος έτσι καλός συνεργάτης που θυμάσαι;

Μ.Χ. - Κοίτα, συνεργάστηκα με τον Κώστα τον Μπαλατσούκα που έφυγε από τη ζωή, τραγουδιστής ήταν, έπαιζε και κιθάρα και με τον Σάκη τον Βλαχάβα εκεί στο Κυκλάμινο ήμουνα με τον Σάκη τον Βλαχάβα είναι στην Αθήνα τώρα, ο Σάκης. Και μετά έφυγα στη Θεσσαλονίκη, 23 χρονών.

Δ.Ι. - Δηλαδή, μια κιθάρα και ένα μουτζούκι έτσι, ήσασταν;

M.X. - Όχι, δεν ήταν όπως τώρα. Υπήρχαν μεγάλες ορχήστρες. Ακόμα και στις μπουάτ, ήμασταν 6 άτομα, τύμπανα, ακορντεόν, κιθάρα. Υπήρχαν μεροκάματα να το δουν...Αφού δουλεύαμε κάθε μέρα...

Δ.Ι. - Κάθε μέρα έτσι;

M.X. - Ε, ναι. Τώρα άλλαξαν τα πράγματα. Για πες.

Δ.Ι. -Είχε φαγητό στις μπουάτ;

M.X. -Όχι. όχι, μόνο ποτάκι και ξηρούς καρπούς και φρούτα.

Δ.Ι. -Ξηρούς καρπούς και φρούτα, έτσι. Δεν είχε φασαρία από φαγητό και αυτά;

M.X. - Όχι, άκουγαν όλοι. Ήξεραν όλοι τα τραγούδια. Συμμετείχαν, δηλαδή. Γινόταν '΄ιεροτελεστία΄΄.

Δ.Ι. -Οι καρέκλες ήταν στραμμένες προς τους τραγουδιστές, φαντάζομαι;

M.X. -Και άκουγαν όλοι και τραγουδούσαν όλοι.Όχι, όπως τώρα, πας σε ένα μαγαζί και φωνάζουν όλοι, ουρλιάζουν, δεν ακούει κανένας τίποτα.

Δ.Ι. -Και χορεύαν φαντάζομαι, έτσι;

M.X. -Ε, λίγο. Προς το τέλος λέγαμε κάνα δημοτικό, μπορεί και να χορεύαν λίγο. Χορεύαν, ναι.

Δ.Ι. - Επιτελούνταν, δηλαδή, ωραία κατάσταση στα μαγαζιά;

M.X. - Πολύ ωραία, όχι ωραία.

Δ.Ι. -Βλέπεις τεράστιες διαφορές, φαντάζομαι, τώρα. Ποιες είναι οι διαφορές που πιστεύεις ότι υπάρχουν τώρα με τα μαγαζιά;

M.X. -Καταρχήν, δεν υπάρχουν, έτσι. Ναι, δεν υπάρχουν μαγαζιά. Δεν υπάρχουν. Δεύτερον, και να παίζεις κάπου, έτσι, παίζουν αυτά τα καινούργια που λένε χίλια τραγούδια και όλα λένε για καπούρα. Δεν λένε άλλο θέμα. Τα τραγούδια τα παλιά μιλούσαν για όλα τα θέματα. Για αγάπη, για ξενιτιά, για αδικία, για το φεγγάρι, για τα δέντρα, για όλα τα θέματα. Μετά άρχισαν καπούρα, λιώμα, θα πεθάνω για σένα και δεν συμμαζεύεται.

Δ.Ι. -Για ποιο λόγο έχει πάει στην καπούρα η κατάσταση πιστεύεις, σε σχέση με το άλλο; Είναι εσκεμμένο;

M.X. - Γιατί ο εύκολος δρόμος είναι αυτός. Να πεις λιώμα, χώμα, θα πεθάνω για σένα, πτώμα. Άμα ασχοληθείς με αληθινά τραγούδια, θέλει και χρόνο. Είναι δύσκολα τα πράγματα. Μπορεί να μην συμφέρει.

Δ.Ι. -Είναι και εύπευτο στον κόσμο αυτό το πράγμα. Πολύ πιο εύκολα το παίρνει, ας πούμε.

M.X. - Ε, ναι, και αυτό. Αλλά μπορεί να μην συμφέρει και στις κυβερνήσεις να λένε αυτά τα τραγούδια. Συμφέρει; Όταν είπε ο Ναζίμ Χικμέτ , '΄είμαι παραγίος σαν εσένα και όχι αφεντικό, που το βρήκαμε γραμμένο να αρπαχτούμε εμείς τα δυο΄΄, ο Τούρκος στον Έλληνα μιλούσε, έτσι, '΄είμαι παραγίος στην Αγιάσω, και όχι στο Αϊβαλι, ρίξε σκάλα να περάσω για να πιούμε ένα ρακί΄. Συνέφερε αυτό στην Τούρκικη κυβέρνηση.

Δ.Ι. - Και ούτε και στην ελληνική.Αυτή η ταξική ομοιότητα που υπάρχει και η εθνική διαφορά.

M.X. -Καταρχήν τον έκλεισαν μέσα τον Ναζίμ Χικμέτ όταν έβγαζε τέτοια τραγούδια. Και πέρασε τη μισή ζωή στις φυλακές.

Δ.Ι. -Μιχάλη, με ποιους συνεργάστηκες γενικώς, για να ξέρει αυτός ο κόσμος που δεν ξέρει τελοσπαντων;

M.X. -Από γνωστούς λες;

Δ.Ι. -Ναι, όταν έκανες και τις δισκογραφικές, όταν έχεις τα μεγάλα τα live.

M.X. -Προτού κάνω τη δισκογραφία, δούλεψα με τον Αγάθωνα που έλεγε ρεμπέτικα στη Θεσσαλονίκη. Και μια ρεμπέτισσα, Λιλή, την έλεγαν. Μιλάμε για το 1985 τώρα. Το 1985, Θεσσαλονίκη πήγα πάλι σε ένα ρεμπετάδικο.

Δ.Ι. -Έμενες στη Θεσσαλονίκη και καθόσουν εκεί;

M.X. -Ναι.

Δ.Ι. -Πότε έμενες στη Θεσσαλονίκη, από πότε μέχρι πότε;

M.X. -Ήταν από το 1983 μέχρι το 1986.

Δ.Ι. -Τρία χρόνια ε. Άρα με τον Αγάθωνα,

M.X. -Τη Λιλή. Δεν θυμάμαι κιόλας τόσα χρόνια που πέρασαν.Και μετά πήγα στην Αθήνα, σε ένα ρεμπετάδικο και ήταν διάφοροι ρεμπέτες, ο Ενίτης, κάποιοι άλλοι που έλεγαν ρεμπέτικα.

Δ.Ι. -Έμεινες στην Αθήνα;

M.X. - Πήγα δυο φορές. Μια φορά έμεινα ενάμιση χρόνο και μια φορά έξι μήνες. Και τρίτη φορά δεν υπήρχε γιατί δεν μου άρεσε στην Αθήνα.

Δ.Ι. -Εκεί έγραφε τραγούδια καθόλου; Αυτό το καιρό που μας λες Θεσσαλονίκη-Αθήνα,έγραφε καθόλου τραγούδια;

M.X. -Εκεί Θεσσαλονίκη-Αθήνα άρχισα να τα γράφω. Το 85, 87. Ο δίσκος βγήκε το 97.

Δ.Ι. - Το 97;Ο πρώτος δίσκος που έχει το Δυόσμο και κανέλα;

M.X.- Ναι. Λέγεται "Ζωή λαθραία". Και το λέει όλα η Λιζέτα, μια φωνή υπέροχη που λέει από μπλουζ μέχρι δημοτικό, ό,τι θες σου λέει.

Δ.Ι. -Άρα αυτός ο υπέροχος δίσκος Ζωή Λαθραία, το 87 μετά οι άλλες οι δισκογραφικές δουλείες;

M.X. -Όχι το 87 το 97 ,. Μετά αργούσα πάντα.

Δ.Ι. - Στην Λύρα βγήκε αυτός ο δίσκος;

M.X. -Ναι. Μετά από 8 χρόνια, βγήκε ο άλλος μετά από 8 χρόνια, ο τρίτος. Μετά από 8 χρόνια, ο τέταρτος. Πάντα κάτι αναποδιές. Τύχαιναν κάτι παράξενα πράγματα και αργούσα να κάνω δίσκο.

Δ.Ι. -Μπορείς να μας πεις λίγο για αυτούς τους δίσκους; Δύο πράγματα και τον καθένα;

M.X. -Για τους δίσκους; Βγαίνει ο πρώτος το 97, έτσι. Μετά, ο δεύτερος βγαίνει το 2005 περίπου. Πάλι, η Λιζέτα τραγουδούσε,η Εύα η Σταμπολιδου,η αδερφή μου η Μαίρη . "Πάντα υπάρχει κάτι" λεγόταν αυτός. Μετά, χάλασε και η δισκογραφία. Δεν υπήρχε δισκογραφία. Ήρθε και η οικονομική κρίση. Τα ανέβασαν και στο διαδίκτυο. Και πάει, η μουσική κατά διαόλου. Πλήρωνες μετά από εκεί και πέρα για να κάνεις δίσκο. Όχι μόνο δεν πληρωνόσουν αλλά πλήρωνες. Μετά, ο τρίτος βγήκε το 2014. Εκεί τραγουδάει ένα ο Περίδης. Ο Μάλαμας, η Φριτζίλα, η Εύα Σταμπολίδου, η Λιζέτα. Ο τέταρτος βγήκε το 2020 νομίζω. Και εκεί λέγεται "Ταξιδιώτης της σιωπής". Τραγουδάει ο Αλέξανδρος Κούστας, Ο Σάκης ο Πολυζος με τον αδερφή μου λέει ένα, η Εύα Σταμπολίδου. Ποιος άλλος ξέχασα. Και τώρα ετοιμάζουμε τον πέμπτο του δίσκο.

Δ.Ι. - Ο οποίος θα λέγεται ξέρουμε; όχι.

M.X. -Δεν βρήκαμε ακόμα τον τίτλο.

Δ.Ι. -Ξέρεις καμιά ιστορία από αυτές της δισκογραφίας;Κάποια ξεχωριστή ιστορία;Πως έγιναν ;Αν υπήρχε κάποιο πρόβλημα;Κάποια σημαντικά γεγονότα;

M.X. -Πρόβλημα μετά το 2000 έτσι και αλλιώς υπήρχε. Δεν υπήρχε παραγωγός να κάνει δίσκο, να αναλάβει, να βάλει λεφτά γιατί δεν θα έπαιρνε τίποτα. Αφού ανέβηκαν στο διαδίκτυο, μετά και έγινε χαμός. Ιστορία, τι ιστορία; Δεν θυμάμαι τίποτα τώρα. Κούραση θυμάμαι που έτρεχα από Κοζάνη ή Αθήνα ή Θεσσαλονίκη. Πέρα δώθε κούραση.

Δ.Ι. -Θες να μας πεις λίγο αυτό με τα Λαϊκεδέλικά, την ιστορία; Λαϊκεδέλικά. Ήσουν στα Λαϊκεδέλικά με τον Θανάση, δεν ήσουν έτσι;

M.X. -Με τον Θανάση όχι. Άλλες φορές ήμουν με τον Θανάση.

Δ.Ι. -Ναι, για πες μας λίγο με τον Θανάση την συνεργασία.

M.X. - Με τον Θανάση γνωριστήκαμε τότε, τα χρόνια που σου λέω, το 1980, που ήρθαν οι Μπουάτ. Ήταν φαντάρος εδώ, το 1983 γνωριστήκαμε εδώ. Έβγαλε τα τραγούδια ο Θανάσης το '92,

τον πρώτο δίσκο και μετά μαζί είχαμε ορχήστρα με τον Θανάση το '95, περίπου εκεί με τον Γιώργο Μιχαήλ και κάποια άλλα παιδιά και μετά ξανασυνεργαστήκαμε πάλι με τον Θανάση.

Δ.Ι. -Αρα δηλαδή με τον Θανάση σε είχε βασικό μουζουξή, ας πούμε, στο σχήμα του;

Μ.Χ. -Όχι πάντα αλλά μερικές φορές, ναι.

Δ.Ι. - Αθήνα, Θεσσαλονίκη δηλαδή πηγαίνατε μαζί.

Μ.Χ. - Παντού συναυλίες. Αθήνα, Θεσσαλονίκη, στα νησιά μέχρι το 2014 παίζαμε, ναι, κατά καιρούς.

Δ.Ι. - Ξέρω μία ιστορία για την Ινδία. Μπορείς να μας πεις για την Ινδία και για άλλα ταξίδια που έχεις κάνει, που έχεις παίζει;

Μ.Χ. -Δεν έπαιξα. Δεν πήγα στην Ινδία για να παίξω. Πήγα για να πάρω ένα όργανο που λέγεται σιτάρ, άκουγα αυτό το όργανο και κάτι πάθαινα, ας πούμε, και λέω θα πάω να πάρω. Πήγαμε εκεί για μια βόλτα, μια βόλτα για κανένα μήνα, πήρα το όργανο και γύρισα. Το έψαξα λίγο, δεν το συνέχισα γιατί πήρα πράγματα από εκεί και τα πέρασα στο μουζούκι.

Δ.Ι. -Το σιτάρ, το έπαιξες καθόλου γενικά;

Μ.Χ. - Λίγο στην αρχή και μετά είδα ότι και το μουζούκι μπορεί να βγάλει περίεργα πράγματα. Είναι πώς το συμπεριφέρεσαι, κατάλαβες.

Δ.Ι. -Πως σου φάνηκε η Ινδία;

Μ.Χ. -Εμείς πήγαμε χωρίς λεφτά, ίσα ίσα τα έξοδα, δυσκολευτήκαμε, κοντέψαμε και να μην γυρίσουμε πίσω, ήταν δύσκολα τα πράγματα.

Δ.Ι. -Μάλιστα. Άρα, αλλού που έχεις παίζει, έχεις παίζει στο εξωτερικό καθόλου;

Μ.Χ. - Μπα, όχι. Μια βόλτα μετά που πήγαμε στο Νεπάλ, με τον Μάκη, τον Μπουκάλη, τον Χρυσόστομο που παίζει κόντραμπάσο. Στην Γερμανία πάλι πήγαμε με τον Μάκη. Α, έπαιξα έξω, ναι, με τον Μάκη, τον Μπουκάλη, στην Γερμανία. Σε ένα χωριό που λέγεται Τρίερ, από εκεί ήταν και ο Μάρξ. Παίζαμε κανένα τρίμηνο εκεί πέρα, ναι. Α, και τώρα αρχίζω και θυμάμαι. Και με τον Σεβίλογλου πήγα μια φορά στη Σερβία, στο Βελιγράδι. Τον Μάκη τον Σεβίλογλου, που ήταν όλη μαζί η Γιουγκουσλαβία. Πριν από το 2000.

Δ.Ι. -Πως ήταν στις συναυλίες; Πως τους φαινόταν στους ανθρώπους; Στο Νεπάλ τι παίζατε εκεί πέρα;

Μ.Χ. -Στο Νεπάλ δεν παίζαμε, βόλτα πήγαμε, για να πάρω το όργανο και πήγαμε και δίπλα, που ήταν κοντά. Πήγαμε βόλτα. Στο Βελιγράδι, που παίζαμε με τον Μάκη, παίζαμε σε ξενοδοχείο. με τον Μάκη τον Σεβίλογλου, και τον Μπουκάλη στη Γερμανία, παίζαμε σε ταβέρνα που την είχε η Έλληνας και παίζαμε κάνα τρίμηνο.

Δ.Ι. -Μάλιστα και παίζατε, φαντάζομαι, τραγούδια που ήταν γνωστά, τουριστικά;

Μ.Χ. - Όχι τουριστικά; Από όλα παίζαμε και ρεμπέτικα και δημοτικά.

Δ.Ι. -Ωραία. Πώς τα είδε ο κόσμος, πώς τα αντιμετώπιζε;

Μ.Χ. -Μου έκανε εντύπωση που η Γερμανία, ας πούμε, πάθαιναν πλάκα με τα δημοτικά παρά με τα άλλα. Δηλαδή έπαιξα έναν Γρεβενιώτικο που λέει, "δεν ξαναπερνά από τούτο το στενό", εκεί τσιμπούσαν... Είχαν δύναμη τα δημοτικά.

Δ.Ι. -Σε φεστιβάλ και αυτά γενικά έχεις παίζει στην Ελλάδα;

Μ.Χ. - Με το Θανάση όπου πηγαίναμε. Και με το Σάκη, το Βλαχάβα μετά κάναμε κάτι συναυλίες γύρω-γύρω εδώ στην Κοζάνη. Δεν τα θυμάμαι κιόλας. Στην μπουάτ. Πρέπει να σου τα έχω ξαναπεί αυτά. Στην μπουάτ πέρασε και η Πρωτοψάλτη. Παίζαμε εκτός από την μπουάτ στο Κυκλάμινο. Παίζαμε κι αλλού με την Πρωτοψάλτη.

Δ.Ι. -Με την Πρωτοψάλτη;

Μ.Χ. -Ναι. Δεν είχε τραγούδια. Είχε μόνο το "θα σε ξαναβρω στους μπαχτσέδες".

Δ.Ι. -Πώς γνωριστήκατε με την Πρωτοψάλτη;

M.X. -Την έφερε αυτός ο Παναγιώτης ο Καψάλης στο Κυκλάμινο που είχε.

Δ.Ι. -Και σου πρότεινε να παίζετε μαζί;

M.X. -Παίξαμε κι αλλού εκτός από το Κυκλάμινο. Θυμάμαι που είχε έρθει και ο Μεράντζας. Και παίξαμε και στην Πτολεμαΐδα, με τον Μεράντζα. Μια ορχήστρα με τον Ανδρέα Μικρούτσικο, θυμάμαι με τον Ανδρέα.

Δ.Ι. -Έπαιξες με τον Ανδρέα, δηλαδή;

M.X. -Ναι, παίξαμε και στο Κυκλάμινο, αυτό που λέγαμε. Και Πτολεμαΐδα, γύρω γύρω. Κάναμε κάτι συναυλίες. Πέρασαν 40 χρόνια από τότε.

Δ.Ι. - Ναι, είδες λίγο τα ξεψαχνίζουμε λίγο να τα θυμηθείς.

M.X. - Τώρα δεν τα θυμάμαι κι εγώ, ρε αφού πέρασαν 40 χρόνια και παραπάνω κιόλας.

Δ.Ι. -Ήσουν, δηλαδή, αν συνέχιζες και ήσουν γενικά στα δίκτυα και όλα αυτά, φαντάζομαι θα ήσουν σήμερα από τους πιο γνωστούς στην Ελλάδα. Εννοώ, όχι ότι δεν είσαι από τον κόσμο που ξέρει, αλλά, στο γενικότερο κόσμο, καταλαβαίνεις τι λέω.

M.X. -Δεν είμαι γνωστός, ρε, γιατί δεν έκανα αυτό που λες. Να μείνω στην Αθήνα, να βγαίνω τηλεοράσεις,ραδιόφωνο. Δεν το έκανα αυτό. Οπότε, δεν με ξέρει ο κόσμος ή αν με ξέρουν λίγοι. Δεν ήταν κι αυτός ο στόχος μου, να γίνω πασίγνωστος, δηλαδή.

Δ.Ι. -Για να πούμε και μια τελευταία ερώτηση, για να σ' αφήσουμε επειδή ξέρουμε ότι έχεις δουλειά.

M.X. -Δεν τον άκουσες;

Δ.Ι. - Είναι ο Αντωνάκης μας, ε;

M.X. - Ναι, ναι.

Δ.Ι. -Άμα θέλει, ας μας πει και αυτός κάτι, δεν μας πειράζει στο τηλέφωνο.

Δ.Ι. -Έτσι, έτσι,για το τέλος. Λοιπόν, πάμε λίγο στην τελευταία ερώτηση. Πες μας για το πιο ιδιαίτερο πράγμα που ξεχωρίζεις στη διαδρομή σου στη μουσική; Ποιο είναι το πιο ιδιαίτερο που ξεχωρίζεις γενικά;

M.X. -Το πιο ιδιαίτερο και αυτό που μ' άρεσε πολύ ήταν που μπόρεσα να βγάλω τραγούδια, δικά μου. Και συνεργάστηκα με τη Λιζέτα. Και παίξαμε και με τη Λιζέτα σε διάφορα μέρη. Όλα τα άλλα... Αν δεν μείνει κάτι σε δίσκο ή ένα τραγούδι, μετά τι να το κάνεις το άλλο... Παίζεις μια νύχτα, την άλλη μέρα δεν θυμάται κανείς τίποτα.

Δ.Ι. -Σωστό αυτό.

M.X. -Αυτό ήταν που μπόρεσα να βγάλω κάποια τραγούδια.

Δ.Ι. -Και είναι αυτό που μου ελέγε και ο Θανάσης σε συνέντευξη που κάναμε. Αυτό 'που η τεχνητή νοημοσύνη' λέει 'δεν θα μας πειράξει'. 'Γιατί αυτό που αναζητάμε εμείς οι καλλιτέχνες είναι η λύτρωση μέσα από τα τραγούδια που γράφουμε'.

M.X. -Και δεν θα μας πειράξει;

Δ.Ι. -Ναι, ναι. 'Ότι η λύτρωση πάντα θα... δεν μπορεί να μας πειράξει. Γιατί εμείς αναζητάμε τη λύτρωση, δεν θέλουμε κάτι άλλο'. Δηλαδή αυτοί που βγάζουν μουσικές με την τεχνητή νοημοσύνη. Αυτοί που πατάνε ένα κουμπί και βγάζουν μια μουσική, ας πούμε. Δεν λυτρώνονται με αυτό που κάνουν.

M.X. -Ναι, σίγουρα. Αλλά όμως κάνουν ζημιά στη μουσική.

Δ.Ι. -Καλά, αυτό εντάξει, οκ. Απλά αυτό που εσύ πραγματικά που μου λες τώρα και σένα δεν θα σε πειράξει. Γιατί αυτό που κατά μια έννοια όσο αφορά και τη σύνθεση και τη δημιουργία πάντα θα αναζητάς.

Μ.Χ. -Και δεν μπορεί τι να κάνουν τώρα... Λες και είναι άνθρωπος το ρομπότ. Μεράκλωσε και έβγαλε ένα τραγούδι, αληθινό. Με τα κουμπιά, χωρίς ψυχή είναι. Αλλά κάνουν ζημιά. Μπορεί να βγουν εκατομμύρια τραγούδια στο YouTube και να είναι και κανένα καλό, αληθινό. Μετά χάνεται μέσα εκεί, κάνει ζημιά νομίζω εγώ. Καταρχήν, έκαναν ζημιά στη δισκογραφία. Δεν μπορεί να ζήσει ένας συνθέτης τώρα ή ένας στιχουργός. Αν δεν γινόταν όλα αυτά και υπήρχε η δισκογραφία και δεν υπήρχαν αυτά που έγιναν του διαδικτύου, που ανέβηκαν όλα. δεν θα ζούσαν οι συνθέτες και οι στιχουργοί από το τραγούδι όπως παλιά, μέχρι το 90, μέχρι το 2000; Τώρα δεν μπορείς να επιβιώσεις.

Δ.Ι. -Λοιπόν,είπαμε κάποια βιογραφικά στοιχεία που θέλαμε να μας πεις. Και νομίζω ότι ο καλύτερος τρόπος για να τα πεις είναι να πεις εσύ, ας πούμε.Λοιπόν, σε ευχαριστούμε πάρα πολύ, Μιχάλη.

Μ.Χ. -Εγώ με την ψυχή στο στόμα το είπα. Κατάλαβες;

Δ.Ι. - Σε ευχαριστούμε πάρα πολύ.

Μ.Χ. -Εγώ ευχαριστώ.

Δ.Ι. -Και θα τα πούμε ξανά. Σε ευχαριστούμε πάρα πολύ. Γεια σου Μιχάλη.

Συνέντευξη δεύτερη

ΙΤΣΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ- Μιχάλη, γεια σου!

ΧΑΝΙΩΤΗΣ ΜΙΧΑΛΗΣ- Γεια χαρά!

Ι.Δ- Λοιπόν, είμαστε εδώ στο σπίτι του Μιχάλη του Χανιώτη και σήμερα θα προσπαθήσουμε να δούμε και λίγο αλλιώς το Μιχάλη. Αυτή η συνέντευξη έχει σκοπό μια έρευνα που κάνουμε στο Πανεπιστήμιο και μια εργασία που κάνω στο Μεταπτυχιακό μου στο Τμήμα Ιστορίας που κάνουμε στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και έχει ως περιεχόμενο την λαογραφία και όλα αυτά τα λαογραφικά φαινόμενα που συμβαίνουν στην Ελλάδα και γενικότερα στον κόσμο, τη μουσική και πολλά ακόμα πράγματα και φαινόμενα που μας απασχολούν. Ο Μιχάλης Χανιώτης θα μας εξηγήσει κάποια πράγματα όσον αφορά τη μουσική και γενικότερα στο μουσικό στερέωμα, πως κάποιοι συνθέτες γράφουν, πως εμπνέονται. Θα τα πούμε στις ερωτήσεις καλύτερα, τις έχουμε σιγά- σιγά. Μιχάλη, χαίρεται να είσαι καλά. Σε ευχαριστούμε πάρα πολύ για όλο αυτό. Πάμε να ξεκινήσουμε λίγο σιγά σιγά με την πρώτη ερώτηση που σου έχουμε και έχει να κάνει με το αν εσύ νιώθεις ότι έχεις προσφέρει κάτι στο μουσικό κόσμο; Δηλαδή εμείς θεωρούμε ότι έχεις προσφέρει...

Χ.Μ- Κοίταξε, εγώ έτσι είχα πάντα είχα μια ανασφάλεια, μια συστολή, δεν πίστευα ότι έγραφα καλά τραγούδια,αλλά βλέπω τώρα τελευταία, ακούγοντας τα τραγούδια. Παρόλο που έχουν 30 χρόνια, ακούγονται μερικά στο ράδιο, κάτι μικροί τα παίζουν. Δεν κάναμε και τίποτα για να τα προωθήσουμε, δεν τα προβάλαμε καθόλου. Λίγο η Λιζέτα είπε στην αρχή κάποια, μετά αποτραβήχθηκε και η Λιζέτα. Αλλά βλέπω ότι ακούγονται κάποια τραγούδια. Βλέπω, καμιά φορά αν κάνω καμιά συναυλία μπορεί να μην έρχεται πολλής κόσμος, αλλά είναι μουσικοί από κάτω και λένε καλά λόγια, οπότε κάτι μπορεί να έκανα.

Ι.Δ -Πολλά έκανες, πολλά έκανες. Γενικά σε αυτό που έχεις φέρει, τι είναι το διαφορετικό που πιστεύεις ότι έχεις κάνει σε σχέση με άλλους μουσικούς; Και τα ακούνε αυτά τα πράγματα;

Χ.Μ -Κοίταξε στη μουσική, ας πούμε, ή στο μπουζούκι να πούμε, που μου άρεσε από μικρό παιδί. Μετά άκουγα μουσικές, είχε η μάνα μου ένα pick-up, 45δισκάκια λαϊκά, δημοτικά, ρεμπέτικα όλα, ακόμα και pop δεκαετίας του 70. Όταν έφτασα όμως 17 χρονών, άρχισα να ακούω ξένες μουσικές: Pink Floyd, ινδικά, Σιτάρ, Ούτια, βιολιά και εκεί έπαθα ένα σοκ από το μπουζούκι.

Ι.Δ. -Πως έπαθες σοκ από το μπουζούκι από την ξένη δισκογραφία;

X.M. - Η ηλεκτρική κιθάρα, ας πούμε, είχε έναν ήχο που είχε διάρκεια η νότα, το μπουζούκι είχε ένα κοφτό ήχο και δεν είχε ουρά από πίσω. Και λέω τώρα: τι έγινε; Λάθος όργανο έμαθα; Πήγα να το αμφισβητήσω, αλλά τελικά το παιδικό ένστικτο δεν με έβγαλε λάθος, γιατί πήρα μετά σιτάρ και όλα αυτά τα όργανα, κιθάρες και αυτά και εκεί αλέσθηκε το πράγμα με το μπουζούκι και μετά έπαιξα καινούργια πράγματα στο μπουζούκι, πείραξα κουρδίσματα και νομίζω ότι έπαιξα κάτι διαφορετικό. Το συμπεριφέρθηκα λίγο αλλιώς στο μπουζούκι, βέβαια υπάρχουν μουσικοί τώρα νέοι που είναι σβέλτοι, δεξιοτέχνες, αλλά εγώ νομίζω ότι κάτι έκανα στο μπουζούκι.

I.Δ. - Δεν έπαιξες τόσο με την τεχνική όσο με το συναίσθημα και με την αισθητική, δηλαδή ξέρουμε αυτός ο παουρις, πώς λέγεται αυτός ο μπουζουκτσής, παίζει πολύ γρήγορα, φοβερός. Ναι, αλλά εγώ νομίζω ότι δεν είναι στην τεχνική κατάσταση, αλλά πιο πολύ στην αισθητική, το πιστεύεις αυτό;

X.M. - Είναι και η τεχνική, παίζει ρόλο, αλλά πιο πολύ είναι η ψυχή, η ευαισθησία, να παίζεις καινούργια πράγματα, με τρεις νότες να βρεις το "στόχο της καρδιάς". Αυτό είναι το πιο σημαντικό.

I.Δ. - Το στόχο της καρδιάς, τι εννοείς;

X.M. - Με τρεις νότες να χτυπήσεις την καρδιά, δεν χρειάζεται να παίζεις χίλιες νότες.

I.Δ. - Στον κόσμο δηλαδή, στο κοινό. Στην καρδιά του κοινού.

X.M. - Στην καρδιά των ανθρώπων. Αυτό πάει κι αυτή. [η ερώτηση...εννοεί]

I.Δ. - Λοιπόν, εσύ Μιχάλη, κάποια στιγμή, όταν σε γνώρισα κιάλας και σε ξέρω προσωπικά κάποια χρόνια, σε γνώρισα εδώ στην Κοζάνη. Και δεν έχεις φύγει από εδώ, γενικά. Αυτό ήτανε προτίμησή σου ή ήταν ένας εγκλωβισμός η διαμονή σου στην επαρχία; Κι αν είναι προτίμηση, σε βγήκε σε καλό, πιστεύεις; Ή βγήκε σε καλό σε όλους εμάς, με αυτά που έπαιξες;

X.M. - Κοίταξε, έφυγα μια στιγμή, ας πούμε, μετά τα είκοσι μου, στη Θεσσαλονίκη. Έκατσα κάποια χρόνια εκεί. Μετά ξαναπήγα στην Αθήνα, αλλά δεν μ' άρεσε καθόλου. Ούτε οι μακρινές αποστάσεις. Μπορεί να έχεις αδερφό και να μην μπορείς να τον βρεις. Για μένα, γλίτωσα που δεν πήγα. Γιατί δεν το είχα αυτό. Να πάω στην Αθήνα τώρα και να κάτσω εκεί μέχρι το τέλος. Ναι, τι λέγαμε τώρα; Ξέχασα.

I.Δ. - Αν γλίτωσες ή όχι;

X.M. - Ναι γλίτωσα, γιατί εδώ έχει ανεμελιά. Βγαίνεις μια βόλτα στην πλατεία, βρίσκεις όλους τους φίλους. Δεν έχει τρέξιμο και αγωνία, όσο έχει η Αθήνα. Τώρα χάνεις πράγματα. Μπορεί εκεί να προχωρήσεις, να πας μπροστά. Αλλά εγώ προτίμησα να είμαι εδώ.

I.Δ. - Και αυτό, δηλαδή, έπαιξε ρόλο φυσικά και στην έμπνευσή σου, φαντάζομαι; Δηλαδή, αυτή η ανεμελιά που είπες έφερε κάποια αποτελέσματα. Ενώ όταν είσαι στο τρέξιμο και δεν έχεις ανεμελιά, τίποτα δεν μπορείς να κάνεις. Δεν μπορείς να δημιουργήσεις όταν είσαι σε μια κατάσταση καθημερινού τρεξίματος, έτσι δεν είναι;

X.M. - Ναι, νομίζω ότι έπαιξε ρόλο.

I.Δ. - Και είσαι πιο κοντά στην καρδιά, αυτό που λέμε ότι μπορείς να καταλάβεις πολύ καλύτερα τον άνθρωπο, έτσι, με αυτό το πράγμα; Δηλαδή, μπορείς να καταλάβεις τον άνθρωπο όταν είσαι ήρεμος και όταν έχεις αυτή την ανεμελιά. Μπορείς να καταλάβεις ακριβώς τι θέλει ο άνθρωπος, για να μπορείς να γράψεις γι' αυτόν. Γιατί στον άνθρωπο δεν στοχεύεις;

X.M. - Καταρχήν, μπορείς να τον βρεις πιο εύκολα σε μια επαρχία. Οπότε τον καταλαβαίνεις και πιο εύκολα.

I.Δ. - Να τον βρεις, να τον συναντήσεις.

X.M. - Να τον συναντήσεις.

I.Δ. - Αλλά όχι απλά να τον δεις, να τον κοιτάξεις, να τον αισθανθείς.

X. M. - Δεν χάνεσαι, δεν χάνεσαι. Δεν τρέχεις.

Ι.Δ. -Μάλιστα. Με την τεχνολογία πώς θα πας;

Χ.Μ. -Τεχνολογία. Δεν τα πάω πολύ καλά, γιατί φέρνει τρέξιμο και αγωνία. Έχει κάνει και ζημιά στον πλανήτη. Με τα εργοστάσια, με τα όπλα, με τα δηλητήρια και όλα αυτά. Έχει βγάλει εργαλεία καλά. Βοήθησε τον άνθρωπο εκεί που θέλησαν τα δρεπάνια και όλα αυτά, και κουραζόταν. Έβγαλε το τρακτέρ, ας πούμε, αλλά ταυτόχρονα εξαφάνιζε την παράδοση. Έβγαλε το τρακτέρ, εξαφανίζονταν ο γάιδαρος. Έβγαλαν τα σουπερμάρκετ, εξαφανίζονταν τα παλιά τα μανάβικα, τα παντοπωλεία. Βγήκαν τα κινητά. Άρχισαν να εξαφανίζονται τα βιβλιοπωλεία, τα δισκάδικα. Τα δισκάδικα, αυτό ήταν που μου πείραξε πιο πολύ, που πηγαίναμε στα δισκάδικα, κόσμος μέσα, γελούσες, γελούσες, έπαιρνες το βινύλιο, το έβαζες στο πικάπ και είχε τέτοιο ήχο μέσα από το πικάπ, που λες και ήταν η ορχήστρα μέσα στο σπίτι σου. Τώρα από το κινητό τι ήχο να ακούσεις; Τώρα η τεχνολογία, το οποίο το προχώρησε, ειδικά αυτό που είναι με τη δισκογραφία που μπήκε μέσα στο ίντερνετ και εξαφάνισε συνθέτες, στιχουργούς, δεν μπορούν να επιβιώσουν. Τα ανέβασαν εκεί, αλλά κανένα φράγκο δεν δίνουν. Τώρα δεν τα λέω αυτά για να το παίξω κανένας επαναστάτης, γιατί δεν έχω ούτε κινητό ούτε τίποτα. Έβαλα ένα στοίχημα γιατί λένε ότι χωρίς κινητό δεν γίνεται και λέω όχι, θα το πάω μέχρι το τέλος. Γίνεται και χωρίς κινητό.

Ι.Δ. - Δεν έχεις κινητό, Μιχαλή;

Χ.Μ. - Όχι, ούτε κινητό, ούτε οδηγώ, ούτε τίποτα. Δεν το είχα αυτό, δηλαδή δεν μπορούσα να, δεν μπορούσα εγώ να κουβαλώ κινητά, ούτε να οδηγώ, ούτε τίποτα.

Ι.Δ. -Στοίχημα ζωής, δηλαδή, έτσι Στοίχημα ζωής;

Χ.Μ. -Ναι, έβαλα ένα στοίχημα τέτοιο.

Ι.Δ. -Εσύ, όταν γράφεις, ξέρουμε, στούντιο δεν έχεις κάτι δικό σου, έτσι δεν είναι; Δεν έχεις τεχνολογία. Πού γράφεις;

Χ.Μ. -Στούντιο; Αυτό το μαγνητοφονάκι που βλέπεις εδώ, που είναι σαν ένα πακέτο τσιγάρα, από το '70' το είχαν οι δημοσιογράφοι οι παλιοί, αυτό εδώ τα γράφω όλα. Τώρα χάλασε κι αυτό, αλλά δεν θα το κάνω. Γιατί και σκυλοβαρέθηκα. Πέρασαν τα χρόνια, 40 χρόνια προσπαθώ να γράψω κάνα τραγούδι και στο τέλος, πας στα στούντιο, πληρώνεις, κάνεις και στο τέλος, το ανεβάζουν στο ίντερνετ και δεν παίρνεις ούτε φράγκο, τίποτα. Οπότε εκεί έμεινα. Ευτυχώς που βρήκα τον φιλαράκι μου τον Τόλη και ανέβασε κάποια τραγούδια στο YouTube γιατί αλλιώς δεν θα υπήρχαν πουθενά.

Ι.Δ. -Τον Τόλη τον Νηρα ε; Τον κιθαρίστα σου χρόνια.

Χ.Μ. -Ναι, που παίζουμε μαζί, όταν παίζουμε. Η γυναίκα μου η Ελένη, στην αρχή με έκανε ένα Facebook νομίζοντας ότι θα μπω μέσα εγώ. Προσπάθησα μια φορά, δεν μπορούσα να τα καταφέρω. Έπιανα εκείνο το ποντίκι, που το λένε, που έχει ένα βέλος μέσα και δεν μπορούσα. Έφευγε το βέλος, έφευγε έξω από αυτό το γυάλινο ενυδρείο και το έκανα μέσα στο δωμάτιο. Και τα παράτησα. Συνέχισε η Λένα μιλούσε αυτή για μένα, αλλά μετά βαρέθηκε και αυτή, το παράτησε. Και ευτυχώς που βρέθηκε και το Τόλης και ανέβασε κάποια τραγούδια εκεί στο youtube. Με έκανε you tube δηλαδή.

Ι.Δ. -Μάλιστα για να πάμε στο επόμενο εδώ, στα κιτάπια μας. Δηλαδή δεν σε ενδιαφέρουν στα ηχητικά συστήματα να έχουν, να αλλάζουν λίγο το μπάσο σου, το έτσι σου, το αλλιώς σου. Ενώ τα έχεις αυτά αισθητικά;

Χ.Μ. -Με ενδιαφέρουν και είναι καλά, δεν παρεξηγώ τους ανθρώπους που τα έχουν. Αλλά δεν μπορώ εγώ με τέτοια πράγματα, δεν το έχω.

Ι.Δ. - Δηλαδή θα σας άρεσε να σε γράψει, όπως σε γράφω εγώ τώρα, να παίζεις και να βγει έτσι, μια χαρά;

X.M. -Ναι, δηλαδή και τώρα εγώ με αυτό το ραδιοφωνάκι βασανίζομαι. Γιατί άμα θέλω να βάλω τρία μπουζούκια, παίζω το ένα. Μετά τα άλλα, πώς θα τα βάλω αφού δεν έχω τετρακάναλο; Οπότε σκέφτομαι το ένα μπουζούκι στο μυαλό μου και το άλλο το παίζω. Δηλαδή, και χάνω χρόνο, ταλαιπωρούμαι. Άσε που όταν γράφω, τα συνδέω και με τσιγάρα και ποτάκια, θα αρρωστήσω καμιά μέρα. Κατάλαβες τι γίνεται;

I.Δ. -Ρε Μιχάλη, να σε ρωτήσω κάτι. Εσύ όλο αυτό το καιρό, βλέπω όλα αυτά τα χρόνια ότι η Κοζάνη έχει βγάλει Άσιμους, έχει βγάλει Τζαβέλα, έχει βγάλει πάρα πολλούς μουσικούς. Τι συμβαίνει με αυτό το πράγμα εδώ στην πόλη; Με έκανε πολύ εντύπωση όλο αυτό το πράγμα, όλα αυτά τα χρόνια που είμαι εδώ.

X.M. - Μιλάμε για πολύ καλούς μουσικούς. Πιστεύω ότι άμα βγει ένας και κάνει την αρχή, μετά δίνει την σκυτάλη και στους άλλους. Βγήκε ο Τζαβέλας όπως λες μετά ο Άσιμος, μετά ακολούθησαν και άλλα παιδιά. Όπως και στα Τρίκαλα, βγήκε ο Τσιτσάνης, ας πούμε, και μετά ακολούθησαν και έγινε χαμός. Βγήκαν συνθέτες, μπουζοκτσήδες. Όπως και στα Γιάννινα, βγήκε ο Χαλκιάς, η παλιοί Κλαρινετίστες, μετά ακολούθησαν, έβγαλε 100 κλαρίνα, καλά. Όπως και στα Γρεβενά, βγήκε ο Γκιουλέκας, αυτός ο μεγάλος μουσικός, ο Νίκος, και μετά ακολούθησαν, έχει 100 βιολιτζήδες πολύ καλούς στα Γρεβενά. Πιστεύω ότι έτσι γίνεται η δουλειά. Άμα βγει ένας, ακολουθούν και άλλοι.

I.Δ. - Τους θυμάσαι καθόλου, μικρός να παίζουν κάπου ή σε ταβέρνες να πηγαίνεις;

X.M. - Όπου έπαιζαν, πήγαινα σε πανηγύρια, ειδικά στο Γκιουλέκα. Πήγαινα παντού.

I.Δ. - Αυτός στην πόλη των... Ο Γκιουλέκας στα Γρεβενά;

X.M. - Στα Γρεβενά, αλλά ερχόταν και εδώ. Ερχόταν και εδώ. Τότε ήταν ένα. Ερχόταν σε χωριά της Κοζάνης.

I.Δ. - Θυμάσαι τον Άσιμο καθόλου, πουθενά ή τον Τζαβέλα, να τον έχεις δει πουθενά;

X.M. - Τον Τζαβέλα τον έχω δει. Τον Άσιμο μιλήσαμε μόνο στο τηλέφωνο και μετά από λίγο καιρό, τι λίγο καιρό, μετά από μια εβδομάδα έφυγε. Μιλάμε ότι είπε φοβερά πράγματα

I.Δ. - Πώς τον ήξερες; στο τηλέφωνο και γιατί τον πήρες;

X.M. - Ήθελα να πάω να τον βρω. Είχαμε ένα μαγαζί εδώ στην Κοζάνη, "Μυστικό", το έλεγαν. Και είχε βγάλει κάτι τραγούδια "Ξαναπές ω" με την Χαρούλα Αλεξίου. Σε ένα τραγούδι έλεγε, "βαρέθηκα τα ίδια και τα ίδια, πώς γίνεται τα δάκρυα να κάνουν μπιχλιμπίδια, βαρέθηκα και αυτό το μονοπάτι, ακόμα και αν βρω κάνα κομμάτι, πώς γίνεται και μαστουριάζεις, άμα σου περιφράξαν την καρδιά" Και από κάτω, η κασσέτα είχε το τηλέφωνό του. Και λέω, γιατί είχε το τηλέφωνό του και τον πήρα τηλέφωνο να βρεθούμε. Να το φέρουμε στο μαγαζί.

I.Δ. - Αλλά δεν έπαιζε εδώ γενικά πολύ στην Κοζάνη;

X.M. - Μια, δυο φορές ήρθε.

I.Δ. - Στα Λασσάνεια είχε έρθει, νομίζω, μια φορά;

X.M. - Μια φορά ήρθε στο γήπεδο και μια φορά σε ένα άλλο μαγαζί.

I.Δ. - Δεν τον καλούσανε, δηλαδή, τόσο πολύ;

X.M. - Μπορεί να μην ήθελε κι αυτός αλλά μετά δεν τον πρόφτασα. Μετά από μια εβδομάδα που πήρα τηλέφωνο, έφυγε. Πού μείναμε ρε;

I.Δ. - Βλέπεις ότι η πόλη της Κοζάνης έχει μουσικούς. Βλέπεις καινούρια παιδιά εδώ στην πόλη καθόλου να παίζουν; Έχει υλικό; Και τι θα τους πρότεινες στους μουσικούς εδώ, τους καινούριους που έρχονται μετά από σένα εδώ πέρα;

X.M. - Τους καινούριους... Τους καινούριους θα έλεγαν να έχουν αγάπη για τη μουσική, πάθος, υπομονή, επιμονή. Τη δόξα και το χρήμα να το έχουν σε δεύτερη μοίρα, να μην πω σε τρίτη. Αλλά να έχουν και μια δεύτερη δουλειά, να ξέρουν. Γιατί τα πράγματα άλλαξαν πολύ. Δεν υπάρχουν μαγαζιά. Δεν υπάρχουν δουλειές. Οι καλύτεροι μουσικοί ψάχνουν να βρουν δουλειά και

αναγκάζονται να πάνε με πολλές ορχήστρες και σκορπίζονται από εδώ από εκεί και δεν στρώνουν ένα συγκρότημα καλό. Γιατί δεν είναι όπως παλιά που έπαιζε ένα συγκρότημα χρόνια μαζί και δένονταν, ας πούμε. Ήξερε ο ένας τον άλλον. Ο πιο μέτριος μουσικός τότε, το '70, το '80, το '90, ο πιο μέτριος μουσικός δούλευε κάθε μέρα. Μπορούσε να ζήσει την οικογένεια και όλα. Τώρα, ο πιο καλός μουσικός ψάχνεται. Οπότε, εκτός από όλα αυτά που είπα, καλά είναι να ξέρει κάποια άλλη δουλειά γιατί τα πράγματα αλλάζουν και πολύ γρήγορα και δεν ξέρω πού θα παν στο τέλος.

Ι.Δ. -Μιχάλη, σε απασχολούν αυτά τα πράγματα γενικά. Βλέπω ότι δεν είσαι ένας άνθρωπος που γράφει, τέχνη για την τέχνη, αλλά είναι αυτό που βγάζεις με την καρδιά σου, ας πούμε, και ότι έχεις γράψει και στίχο. Το βασικό σου πλεονέκτημα ήταν η μελωδία. Αυτό σε ξέρουμε με τη μελωδία, με τη σύνθεση. Πώς έγινε αυτό; Για ποιο λόγο, για ποιο λόγο έγινε αυτό με το στίχο; Τι θέλεις να βγάλεις;

Μ.Χ. -Κοίταξε, πολλές φορές μου έρχονταν πρώτα η μουσική. Μετά όμως ήταν δύσκολο να βρω κάποιον στιχουργό για να βάλει απάνω στη μουσική στίχο, γιατί είναι μελάς αυτό. Πρέπει να πετύχει τα μέτρα, να βρει και το θέμα που λέει η μουσική. Γιατί η μουσική έχει στίχο και αυτή μιλάει. Δεν μπορείς, ας πούμε, να έχεις μια μουσική σαν "μέσ στις Πεντέλης στα βουνά" και να λέει απόψε στις ακρογιαλιές. Και μετά, αναγκαστικά, επειδή δεν έβρισκα εύκολα έναν στιχουργό, έβαλα εγώ μόνος μου. Δεν έκανα κάτι σπουδαίο, δεν το έχω με το στίχο, το έχουν άλλοι πολύ καλύτερα από μένα, αλλά έβρισκα τι λέει η μουσική και έλεγα αυτά που έχουν μέσα στο κεφάλι μου. Μπορεί να μην ήταν σπουδαία, αλλά δεν προσβάλα και κανένα. Έλεγα αυτά που είχα μέσα στο μυαλό μου. Στο κεφάλι μου.

Ι.Δ. -Τι μουσικές άκουγες; Άκουγες ξένες μουσικές και τι άλλο από Έλληνες καλλιτέχνες από παλιούς, Θεοδωράκη, Χατζηδάκη, Λοΐζο;

Χ.Μ. -Όπως σου είπα ότι είχε η μάνα μου ένα πικάπ.

Ι.Δ. -Η μαμά πώς και το είχε το πικάπ; Ήταν είδος που το είχε για να βάζουν τα ποτήρια, ας πούμε, ή το είχε γιατί της άρεσε η μουσική;

Μ.Χ. - Της άρεσε η μουσική, τραγουδούσε και καλά, όπως και η αδερφή μου, η Μαίρη Χανιώτη.

Ι.Δ. - Πού τραγουδούσε η μαμά σου;

Μ.Χ. -Στο σπίτι. Αλλά είχε πάθος με τη μουσική. Ναι, και μάλιστα έχει και πολλά στυλ στα δισκάκια, δεν είχε μόνο λαϊκά, είχε δημοτικά, ποντιακά, κρητικά, όλα αυτά δημοτικά βέβαια είναι. Μέχρι και δεκαετίας, εξήντα, εβδομήντα, Πασχάλη και Τουρνάς και αυτά.

Ι.Δ. -Ήτανε γλετζές άνθρωπος ε;

Χ.Μ. -Της άρεσε, ναι, της άρεσε η μουσική.

Ι.Δ. -Ο μπαμπάς;

Χ.Μ. -Ο μπαμπάς έφυγε 23 χρόνων, δεν πρόφτασα να τον γνωρίσω. Αλλά μετά μου έλεγαν ότι και αυτός χόρευε καλά, ήταν μερακλής.

Ι.Δ. -Δεν έπαιζε κάποιο όργανο αυτός;

Χ.Μ. - Όχι, όχι. Αλλά τι είπες στην αρχή;

Ι.Δ. -Λέω για τις μουσικές που άκουγες. Άκουγες ξένα είδες, ξένο ροκ;

Χ.Μ. -Μετά τα 17, μετά άκουγα όλα αυτά που σου το είπα και πριν νομίζω.

Ι.Δ. - Χόρευες;

Χ.Μ. -Ναι, χόρευα. Κοίταξε, όταν άκουγα μουσική, τα δισκάκια που είχε η μάνα μου, άλλο ήταν λυπητερό, έτσι. Με έπιανε η συγκίνηση και εμένα. Άλλο ήταν τσαμπουκαλίδικο, όπως "ένας μάγκας στο Βοτανικό", μου ερχόταν να χορέψω. Άλλο είχε ερωτισμό. Ένιωθα σαν να είμαι ερωτευμένος, χωρίς να είμαι. Και μετά τα 17 την έπεσα στις ξένες μουσικές, δηλαδή τα πάντα από όλη τη γη. Ινδία, Αραβία, Δύση, Μπλουζ, Αργεντινή, όλα, όλα, τα άκουγα όλα.

Ι.Δ. -Άνοιξε το μυαλό σου πολύ με αυτά.

Χ.Μ. -Ε, ναι, μετά αρκεί να ήταν καλή μουσική. Δεν με ένοιαζε, ότι αν έλεγαν αυτό είναι γύφτικο ή σκυλάδικο. Αν μ' άρεσε μένα, τα άκουγα και τα μελετούσα κιόλας. Προσπαθούσα να μάθω τη μελωδία από τους τραγουδιστές, τους Ινδούς, τους Άραβες, τους Αφρικανούς, τα μελετούσα.

Ι.Δ. -Βλέπουμε ότι στους στίχους σου, γενικά, που έχεις γράψει εσύ, έχεις βάλει, σε απασχολούν κάποια συγκεκριμένα πράγματα αρκετά. Δηλαδή, η δόξα, η υστεροφημία, ο θάνατος, τα αναφέρεις συχνά. Τι είναι αυτό που σε απασχολεί σε αυτά και για ποιο λόγο θέλεις να τα αναπαράγεις και να τα δείξεις στον κόσμο και να μιλήσεις για αυτά;

Χ.Μ. -Κοίταξε, ακούω μερικές φορές που ρωτάνε καλλιτέχνες, η δόξα είναι τίποτα; Και λένε αυτοί, όχι δεν με ενδιαφέρει η δόξα και η υστεροφημία. Το λένε αυτό, αλλά λένε αλήθεια, όμως; Γιατί "δεν είμαστε αυτό που λέμε", όπως είπε κάποιος σοφός, "είμαστε αυτό που κάνουμε" και θα συμπληρώσω ότι δεν είμαστε ούτε αυτό που κάνουμε. Γιατί πολλές φορές κάνουμε κάτι από φιγούρα. Είμαστε αυτό που νιώθουμε και πολλές φορές το κρύβουμε μέσα μας. Όσο και τη δόξα τώρα, η δόξα, όπως είπε και κάποιος παλιός σοφός είναι ένα ένδυμα που και ο πιο σοφός το βγάζει τελευταίο. Τώρα τι να πω εγώ; Ότι είμαι ο πιο σοφός και το έβγαλα; Δεν το έβγαλα. Αλλά δεν με έδωσε και χειροπόδαρα κιόλας η δόξα. Στα ήσυχα νερά είμαι στα ήσυχα. Δεν ήθελα ποτέ να γίνω ο πιο γνωστός σε όλον τον κόσμο. Ήθελα όμως, όταν έβγαζα ένα τραγούδι, να μου πούνε οι φίλοι, οι μουσικοί, μπράβο ρε φίλε, έγραψες ωραίο τραγούδι. Αυτό το ήθελα, μια επιβεβαίωση. Τώρα η υστεροφημία...

Ι.Δ. -Είναι σα να κάνεις μια πράξη και να σου λέει μπράβο, μπράβο σου για την καλή σου πράξη. Δεν το θέλουμε όλοι αυτό;

Χ.Μ. - Βέβαια, η υστεροφημία... Όλοι κάτι θέλουν να αφήσουν κάτι πίσω μας. Εγώ, αν πεθάνω, δεν θέλω να πούν [ααα τον ανάποδο, καλά έκανε και πέθανε], ας πούμε. θέλουν να πούν ότι, [άντε, πέθανε κάποιος δερβίσης που κεντούσε τη ζωή]. Κατάλαβες; και τα βάσανα μαζί. Θέλω να πουν καλή κουβέντα όταν πεθάνω. Ο θάνατος τώρα, ο θάνατος. Ποιος γλιτώνει από το θάνατο; Όλοι εκεί θα πάμε. Δεν με φοβίζει όμως, γιατί όπως είπες, λέω σε κάτι στίχους που έγραψα για το θάνατο. Σε ένα στίχο λέω, "ακόμα και στο τίποτα, πάντα υπάρχει κάτι". Δηλαδή, πιστεύω ότι δεν τελειώνει εκεί το πράγμα, κάτι γίνεται μετά. Γιατί θα είναι πολύ άδικο για μένα αν δεν γίνεται τίποτα. Γιατί θα είναι άδικο. Γιατί έρχεται, ας πούμε, ένας δυνάστης στη γη, ένας Χίτλερ, κάνει στρατό, σκοτώνει χιλιάδες κόσμου, καίει, ρημάζει, βιάζουν και πεθαίνει αυτός. Έρχεται και ο Γκάντι, κάνει τα πάντα για την ειρήνη, ακόμα και την ζωή του δίνει..., έκανα στίχο τώρα χωρίς να το θέλω. Προσπαθεί για το καλό των ανθρώπων, πεθαίνει κι αυτός. Ε, δεν είναι άδικο να έχουν το ίδιο αποτέλεσμα αυτοί οι δυο τώρα, ας πούμε. Θα μου πεις εσύ, γι' αυτό είσαι καλός, για να πάρεις ανταμοιβή μετά; Δεν το κάνω γι' αυτό. Ό,τι και να γίνεται, είτε υπάρχει συνέχεια μετά το θάνατο, είτε δεν υπάρχει, εγώ πάλι αυτός θα ήμουνα. Αλλά ακόμα και να μην υπάρχει τίποτα, είμαι έτοιμος και γι' αυτό. Γιατί τι θα πάθω αν δεν υπάρχει τίποτα; Θα είμαι σαν αυτόν τον τοίχο που χτυπώ τώρα, τακ, τακ, τακ, τακ, τακ, ούτε θα καταλαβαίνω λύπη, ούτε χαρά, τίποτα. Για μένα, ο πιο τυχερός άνθρωπος του κόσμου είναι αυτός που θα φύγει κατευθείαν, μέσα στον ύπνο του, ή πάνω σε ένα ποτήρι κρασί, ή πάνω σε ένα τραγούδι. Αυτό είναι που με ανησυχεί λίγο. Δηλαδή, να μην αρρωστήσω και πέσω σε κάνα κρεβάτι και βασανίζω και μένα και τον άλλο τον κόσμο που θα με κοιτάει.

Δ.Ι. -Άρε Μιχάλη, ωραία τα λες. Θες να κάνουμε μία ερώτηση ακόμα; Το σκεφτόμουν και εγώ αυτές τις μέρες, τι σπουδαίο πράγμα είναι η μουσική και για μένα και γενικότερα. Και για εσένα, φαντάζομαι, είναι πολύ σπουδαίο. Πώς θεωρείς ότι έχει βοηθήσει την ανθρωπότητα η μουσική;

X.M. -Μουσική, για μένα, όχι μόνο είναι σπουδαίο, για μένα η μουσική είναι φτερά, έρωτας, με γλίτωσε από πολλά πράγματα. Η μουσική μπορεί να σε γλυτώσει από γιατρούς και από ψυχιατρεία και από όλα τα άλλα. Τώρα, πόσο βοηθάει τον κόσμο αν μπορεί να τον αλλάξει; Δεν νομίζω ότι μπορεί να τον αλλάξει. Δεν τον αλλάζει τον κόσμο, αλλά μπορεί να τον παρηγορήσει, να τον δώσει χαρά, να τον ταξιδέψει, να τον κάνει πιο ευγενικό. Γιατί είναι ένα τραγούδι του Λιβανελή, η μουσική και οι στίχοι του Ναζίμ Χικμέτ που λέει [Είμαι παραγιός σαν εσένα και όχι αφεντικό. Πού το βρήκαμε γραμμένο; Να αρπαχτούμε εμείς τα δυο. Είμαι παραγιός στην Αγιάσω και είσαι στο Αϊβαλί, ρίξε σκάλα να περάσω για να πιούμε ένα ρακί.Άρα, αυτό το τραγούδι μας κάνει πιο ευγενικούς, μας κάνει πιο καλούς ανθρώπους, αλλά να μας αλλάξει δεν νομίζω, Δημητράκη.

I.Δ. - Αυτοί που προσπάθησαν να κάνουν μουσική τη λεγόμενη στρατευμένη, που προσπάθησαν μέσω της μουσικής, τα πλήθη, να τα εμπνεύσουν και να γράψουν πολιτικό τραγούδι. Αυτό δεν έπαιξε κάποιο ρόλο στον κόσμο μας να γίνει καλύτερος, τι πιστεύεις;

X.M. -Δεν έπαιξε...; Αυτό που είπα πριν.

I.Δ. -Συμφωνείς οι άνθρωποι να έχουν πολιτική άποψη, να έχουν άποψη γενικότερα για τα πράγματα ή να μένουν στην τέχνη τους;

X.M. -Βέβαια, πρέπει να έχουν άποψη και πολιτική, έτσι και αλλιώς, η κάθε κίνηση που κάνουμε είναι μια πολιτική άποψη, ας πούμε. Και αυτά τα τραγούδια που λες τώρα, τα στρατευμένα και αυτά, Μίκης Θεοδωράκης και όλα αυτά ήταν δυνατά ας πούμε, άσχετα τώρα τι έγινε μετά. Γιατί όπως είπα δεν αλλάζει, δεν μπορεί να αλλάξει στον άνθρωπο η μουσική. Έτσι νομίζω. Όμως, όπως είπα, τον κάνει πιο ευγενικό, τον κάνει να σκέφτεται. Φαντάζεσαι έναν κόσμο χωρίς μουσική.

I.Δ. - Όχι. Δεν το φαντάζομαι, δεν μπορώ να το φανταστώ. Θα έχει πολλά κενά η κασέτα μας. Για φαντάσου να βγουν όλα αυτά από κάθε άνθρωπο. Από το πρωί που ξυπνάει, που βάζει το ραδιόφωνο.Από τη συναυλία που πάει, από τις αγκαλιές που κάνει με την κοπέλα του, σε μια συναυλία, από το κρασί που πίνουν ένα ζευγάρι, την ταβέρνα, από το γάμο,από τα βαφτίσια, από όλες αυτές τις κοινωνικές εκδηλώσεις. Η οποία η μουσική τελικά είναι... ένα πράγμα το οποίο χωρίς τη μουσική δεν γίνεται τίποτα από όλα αυτά. Ακόμα και ο θάνατος πολλές φορές, ακόμα σε μια κηδεία. Έτσι βγήκαν τα πρώτα τραγούδια με τα μελίσματα. Όπου αυτές που λέγανε για τον νεκρό, τραγουδούσαν και λέγανε. Ο Τάδε, ας πούμε, έκανε αυτό, έκανε το άλλο, αυτό το αχ, το πήρανε και το έκαναν μουσική σιγά-σιγά. Από τα μνημόσυνα, από τους θανάτους και από τις τελετές των κηδειών και όλα αυτά που ήταν οι μοιρολογίστρες, που πληρώνονταν γι' αυτό οι μοιρολογίστρες.

X.M. - Ε, μπράβο. Απλώς τώρα με ανησυχεί έμενα εκεί που πάει η μουσική, που λέγαμε για την τεχνολογία, ότι ας πούμε, τεχνητή νοημοσύνη... Με ρώτησες πριν, πως έχεις εμπνευση. Πως έχω εμπνευση, δεν ξέρω να απαντήσω. Μπορεί να ακούσω ένα τραγούδι καλό, που να πάθω πλάκα και να βγάλω εγώ μετά ένα άλλο. Ή να δω κάτι στον ύπνο μου και να το συνεχίσω. Και τα βιώματα τα ίδια μπορεί να βοηθάνε. Τώρα σου λέει, η τεχνητή νοημοσύνη έχει συνταγή. Παίρνει 2. 000 τραγούδια, 100. 000 τραγούδια, τα βάζει μέσα, παίρνεις εσύ τηλέφωνο, λες θέλω ένα ρεμπέτικο. Τα αλέθει όλα, τα ανακατεύει, τακ στο δίνει. Αλλά δεν έχει ψυχή μέσα. Είναι φτιαχτό. Και το βγάζει και σε ένα δευτερόλεπτο, πατάει δυο κουμπιά εκεί, ανακατεύει τον Μάρκο με τον Τσιτσάνη, αυτά και γίνεται αυτό το πράγμα, ας πούμε. Χωρίς ψυχή όμως. Για να βγάλεις τραγούδι πρέπει να ιδρώσεις, να φτύσεις αίμα, να χαρείς, να πονέσεις, να ερωτευτείς. Και θέλει χρόνο, δεν γίνεται έτσι, τάκα τάκα τάκα τάκα. Και πού το πάει τώρα, ας πούμε, η τεχνολογία; Πατάς το κουμπί και βγάζει τραγούδι; Δηλαδή, στο τέλος, θα τραγουδούν τα ρομποτάκια και εμείς θα χειροκροτάμε. Πού θέλει να το πάει, ας πούμε, αυτό το πράγμα;

Ι.Δ. -Είπαμε και για την τεχνητή νοημοσύνη... Μιχάλη, αυτά εγώ ήθελα να σε ρωτήσω. Άμα θες, πες μας κάτι για το τέλος, άμα έχεις κάτι στο μυαλό σου για όλα αυτά που γίνονται...

Χ.Μ. -Τι να πω ρε, δεν ξέρω πού πάνε τα πράγματα... Μακάρι, εύχομαι να βγουν σε καλό, αλλά πολύ αλλάζουν τα πράγματα και δυσκολεύουν. Ενώ δεν είχαμε τόσες ανάγκες, δημιουργούνται πολλές ανάγκες. Και... τρέχουμε και δε φτάνουμε όλοι. Βλέπεις από τους 40 χρόνων κατάθλιψη, Αλτσχάιμερ... Χαμός γίνεται. Τελικά ήταν καλό, αυτή η τεχνολογία, η πρόοδος και η καινοτομία; Θα φανεί. Εύχομαι να βγει σε καλό το πράγμα.

Ι.Δ. - Να πάρει το σωστό δρόμο το ποταμάκι και να καταλήξει εκεί που πρέπει.

Χ.Μ. -Εμένα, δεν βλέπω και τίποτα καλό. Δηλαδή, δεν ακούς κανένα καλό μαντάτο. Δεν βλέπεις τίποτα καλό. Βλέπεις ειδήσεις. Σκότωσε, έκανε βία, σκότωσε, έκανε...έκλεψε. Πέθανε. Πρέπει να ξέρουμε πόσοι πέθαναν; Αυτή τη στιγμή που μιλάμε σκοτώνονται χίλια άτομα στον δρόμο, στα αυτοκίνητα. Ε, δεν λεν κάτι καλό. Δηλαδή, ότι γεννήθηκε ένας. Πρέπει να ξέρουμε όσοι πέθαναν, ας πούμε. Ή... κάποιος νεαρός, ας πούμε. Ερωτεύτηκε κάποιος. Ναι, ή πήρε μια γιαγιά, δεν μπορούσε να περάσει απέναντι, την έπιασε απ' το χέρι, την πέρασε απέναντι. Αυτοί λένε συνέχεια ότι...τη σκότωσε για να τη... για να πάρει πέντε ευρώ που είχε στο πορτοφόλι της. Και γιατί λένε μόνο αυτά, δηλαδή; Που θέλουν να μας πάνε; να συνηθίσουμε στο κακό; Μετά το θεωρείς δεδομένο και δεν σε νοιάζει τίποτα. Δεν πάει να αυτοκτονάει ο άλλος από δίπλα σου λες, τι γίνεται, αφού αυτό βλέπουμε όλη τη μέρα. Το παν εκεί το πράγμα, ας πούμε...

Ι.Δ. -Δεν ξέρω αν πρέπει να κλείσουμε με κάτι χαρούμενο, εγώ νομίζω ότι κλείνουμε με την αλήθεια, με αυτό που συμβαίνει. Δηλαδή δεν νομίζω ότι πρέπει να κλείσουμε με κάτι ωραίο που λένε και όλα αυτά... Σε ευχαριστούμε πάρα πολύ, ρε Μιχάλη, που μίλησες για όλους μας έτσι από καρδιάς και για την εργασία...

Χ.Μ. -Εγώ σε ευχαριστώ.

Ι.Δ. -Αλλά και γενικότερα και σαν κουβέντα έτσι, να πούμε δύο πράγματα από το στόμα σου, γιατί δεν ακούγονται και συχνά.

Χ.Μ. -Δεν ακούγονται συχνά, γιατί δεν είμαι καλός στον λόγο, βλέπεις ο άλλος που μιλάει και είναι ρήτορας, χείμαρρος, εγώ δεν το έχω με το λόγο.

Ι.Δ. -Μια χαρά το έχεις.

Χ.Μ. -Και αυτά που είπαμε τα σκεφτόμουν όλη τη μέρα να το πω και πάλι δεν τα είπα. Ούτε τα μισά δεν είπα...

Ι.Δ. -Θα τα ξαναπούμε, άμα θεωρείς ότι θες να ξαναπείς και άλλα πράγματα, εδώ είμαστε.

Χ.Μ. -Δεν το έχω αυτό, με τις συνεντεύξεις, δεν το έχω.

Ι.Δ. -Δεν πειράζει, δεν πειράζει, το έχεις με άλλα πράγματα.[Ακούγεται να παίζει μουζούκι την ώρα που μιλάει], Η ουσία παίζει ρόλο σε όλα τα πράγματα στη ζωή. Και η ουσία δεν είναι πάντα τα λόγια, είναι και αυτό που παίζεις. Άντε, παίξε μας λίγο κάτι τώρα.

Χ.Μ. -Τι να παίξω τώρα, σπασμένες χορδές έχει, σκουριασμένο είναι...[κάνει ένα μικρο ταξιμι με το μουζούκι...] είναι κομμένες οι χορδές και παίζω με μια ρε...

Ι.Δ. -Ωραία. Σου 'χω ένα τζουρά εδώ, άμα θες να παίζεις λίγο. Να μας ακούσει εδώ και ο κόσμος. Δεν ξέρω αν είναι κουρδισμένος τόσο καλά...

Χ.Μ. -[πιάνει και παίζει τον τζουρά]-'Ελεγε ο Ζαμπετας ένα τραγούδι που ελεγε,[παίζει και τραγουδά],...Μια τσιγγάνα μαυρομάτα χθες το βράδυ σε μια στράτα, μου 'πε αγόρι μου, σταμάτα, να σου ρίξω τα χαρτιά. Να σου πω για το κορίτσι που σου άναψε φωτιά. Να σου πω για το κορίτσι που σου άναψε φωτιά. Πες μου, τσιγγάνα μόρτισσα. Πότε τα ...προτίμησα. Πέρασε μου 'πε αύριο. Σε δύο χρόνια,η' μεθαύριο. Όταν εγώ, επέμενα. Μου 'πε, σε τρία. Και Το πήραμε ψηλά Δημητράκο και άλλαζα τόνους.

Ι.Δ. -Να σε καλά, ρε Μιχάλη. Θα πούμε γεια σε όλους που μας ακούνε. Και όλα καλά.

Χ.Μ. -Άντε γεια χαρά και ό,τι να γίνει θα γίνει.

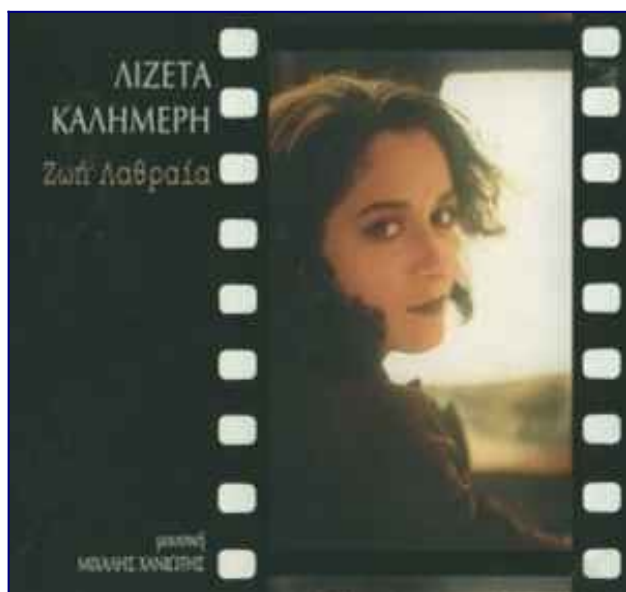
Ι.Δ. -Γεια σου, Αντώνη.

ΑΠΑΝΤΑ Ο ΑΝΤΩΝΗΣ Ο ΓΙΟΣ ΤΟΥ ΜΙΧΑΛΗ ΧΑΝΙΩΤΗ -Γεια σου, Αντώνη. (Παρόν σε μέρος` της συνέντευξης ήταν και ο γιος του Μιχάλη Χανιώτη ο Αντώνης)

ΔΙΣΚΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ζωή Λαθραία - 1997

Λιζέτα Καλημέρη - Μιχάλης Χανιώτης

ΠΑΡΑΒΑΤΕΣ
Μιχάλη Χανιώτη - Θανάση Παπακωνσταντίνου

Στους δρόμους
θα βγει απόψε
- αγέ μισό τις τρέλες κόψε -
μαύρος δρόμαπας να κάνει
σπό όλες τις ψυχές χαρμάνι.

Να το πάρουνε οι χτίστες,
και να στήσουν ακαλοπάτια
απ' τη γη ν' ανέβω πάνω,
ν' ανεβώ και ν' ανασάνω.

Στους δρόμους,
θα βγει το βράδυ,
καντηλάκι μες στο λάδι
να φωτίσει τους διαβάτες,
να φανούν οι παραβάτες.

Παραβάτες κολασμένοι
απ' τον έρωτα δαρμένοι,
όλη τη χρονιά αλητές
και το Μάη δροσουλίτες.

*Βιολί, βιόλα : Κιρκάκος Γκουβέντας
Τύμπανα : Νίκος Ψοφογιώργος
Κιθάρα : Μπάμπης Παπαδόπουλος
Μπουζούκι, φωνητικά : Μιχάλης Χανιώτης
Πιάνο : Γιώργος Τζοίκας
Ούπι : Μανώλης Πάππος
Κοντραμπάσο, νάι : Κώστας Θεοδώρου*

1] ΠΑΡΑΒΑΤΕΣ

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ: [vals]

πρακτικοί εξάρι και τριάρι θεωρητικοί, όπως [τα κύματα του Δουνάβεως] όπως το δημοτικό[άσπρο τριαντάφυλλο κρατώ] επίσης βαλς, όπως [το βαλς των ονείρων] Χατζιδάκης

ΙΣΤΟΡΙΑ: Γράφτηκε πρώτα η μουσική και πάνω στη μουσική έγραψε ο Θανάσης Παπακωνσταντίνου, που είναι πολύ δύσκολο, όλοι στιχουργοί το αποφεύγουν ο Μιχάλης Χανιώτης τον ήξερε από το 1983.

ΜΟΙΡΑ ΚΡΥΦΗ

Μιχάλη Χανιώτη - Παντελή Τσομπάνογλου

Μικρό πουλί χαμένο
απ' τη φωλιά πεσμένο
αργοπεθαίνει μες στο δρόμο
το βλέπει συλλογιόσαι
μα εύκολα ξεχνιόσαι
και δραπετεύεις απ' τον πόνο.

Καλό κρασί
κι ό,τι βρέξει κι ό,τι πάρει
μοίρα κρυφή
αχ σε πήραμε χαμπάρι
ό,τι κι αν πεις
σου σκηκώω το ποτήρι
έτσι κι αλλιώς
θα σου κάνω το χατίρι
μοίρα κρυφή.

Σαν το πουλί η χαρά σου
φτερά στα όνειρά σου
πετά και γίνεται ελπίδα
μα πέφτει σαν το δάκρυ
στου πόθου σου την άκρη
η μοίρα του 'στησε παγίδα.

Μπουζούκι, φωνητικά : Μιχάλης Χανιώτης
Φωνητικά : Κάστας Διαβάτης
Κιθάρα ακουστική : Αντώνης Κουμανδράκης
Βιολί, βιόλα : Κυριάκος Γκουβέντας
Βιολοντσέλο : Τάσος Μισυρλής
Κοντραμπάσο, νταϊρέ, ρέκ,
ταμπούρα, κλασική κιθάρα : Κάστας Θεοδώρου

ΕΓΝΟΙΑ

Μιχάλη Χανιώτη - Γιώργου Μιχαήλ

Φοβάται η κόρη το χιονιά
που όλο θυμώνει
κρυσώνει και δε βγαίνει στο μπαλκόνι.
Φοβάται πάλι η άνοιξη σαν φτάσει
μην έρθει η αγάπη,
δεν τη δει και προσπεράσει.

Φοβάται ο νιος
μην του την πάρουν άλλοι
πριν έρθει καλοκαίρι με φεγγάρι.

Περνάς και χάνεσαι
αγάπη στολισμένη
το φως που σκόρπισες
απλώνει ξεμακραίνει*

[Φοβάται πάλι μέρα μην περάσει
στο παραθύρι δεν τη δει
και σκοτεινιάσει.]**

* Στίχοι Γιώργου Μιχαήλ, που αντιστοιχούν στην
τελευταία στροφή.

** Οι στίχοι αυτοί αντικατέστησαν τους
πρωτότυπους για λόγους ενορχηστρωτικούς

Τζουρά, μπαλαλά : Μανώλης Πάππος
Κανονάκι : Τάκης Τσαρδάκης
Κοντραμπάσο, νταϊρέ, ρέκ : Κάστας Θεοδώρου
Φωνητικά : Γιώργος Μιχαήλ

2] ΜΟΙΡΑ ΚΡΥΦΗ

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ

ΜΟΤΙΒΟ:

Τσιφτετέλι αργό [α' μέρος] π.χ. [όπως πέντε Έλληνες στον Άδη], ρεφρέν 9/8 καμηλιέρικο π.χ [πριγκιπέσσα]

ΙΣΤΟΡΙΑ: Ο Μιχάλης Χανιώτης βρήκε ένα νεογέννητο πουλί στο κτήμα, περίμενε μήπως έρθει μάνα του να το αναζητήσει, τελικά δεν ήρθε και το πήρε στο σπίτι του, αφού πρώτα πήρε ταξί, με σκοπό να το περιθάψει, ταΐζοντας το. Αφού προσπάθησε να το σώσει πηρε πάλι ταξί ώστε να το επιστρέψει στο δέντρο που το βρήκε. Περίμενε όλο το βράδυ μήπως έρθει

η μάνα του, ώσπου δεν άντεξε άλλο και το άφησε στη μοίρα του. Μετά πήρε το στιχουργό Παντελή Τσομπάνογλου του είπε την ιστορία και κάπως έτσι άρχισε να πλέκει τους στίχους.

3] ΕΓΝΟΙΑ

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ: τσιφτετέλι

ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ Η ΣΚΙΑ

Μιχάλη Χανιώτη - Θανάση Παπακωνσταντίνου

Τον κόσμο τον αντέχουμε
γιατί μας διάλεξε
και στα χέρια μας πετράδι
το απύλυτο σκοτάδι
σαν κισσός που γύρω απλώνει
μας ενώνει.

Πέφτει πάνω μας του χρόνου η σκιά
μας γελά και μας δροσίζει
μας κερδίζει.

Τα λάθη μας τ' αρχοντικά
τα σταυρωτικά φιλιά
οι συνήθειες, οι βδέλλες
οι μεταξωτές κορδέλες
πριν αλέκτωρ τρις λάλησει
θα 'χουν σβήσει.

Μα κάτι από μας
- τα λόγια της καρδιάς -
ψιθυρίσματα θα γίνουν
και θα μείνουν.

Μπουζούκι : Δημήτρης Ψαρράς, Μιχάλης Χανιώτης
Κιθάρα : Μπάμπης Παπαδόπουλος
Πιάνο, ακορντεόν : Κάστας Τσοδγκρας
Κοντραμπάσο : Κάστας Θεοδώρου
Σείστρο : Αλέξης Μπουλιγουρτζής

ΔΥΟΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΑΝΕΛΑ

Μιχάλη Χανιώτη - Λιζέτας Καλημέρη

Έχω στο μικρό μου κόσμο
μια κανέλα και ένα δυόσμο
αχ, τι βάσανο γλυκό
να μοιράζομαι στα δυο.

Το ένα την καρδιά ζυπνάει
το άλλο λάγνα τη μεθάει
δεν μπορώ ν' αποφασίσω
φεύγω αλλά γυρνάω πίσω.

Η καρδιά όμως αντέχει
σαν μικρό παιδί που τρέχει
με πληγές στο γόνατο
το παιχνιδι είναι γλυκό.

Δυόσμο και κανέλα έχω
τυραννιέμαι μα αντέχω
δεν πειράζει, δεν πειράζει
δεν είναι όλα ήλιος
είναι και χαλάζι.

Κλαρίνο : Δημήτρης Χαλκιάς
Τρομπέτα : "Βελβεντικός"
Δεύτερη τρομπέτα : Τραϊανός Βέλκος
Κιθάρα : Μπάμπης Παπαδόπουλος
Ακορντεόν : Κάστας Τσοδγκρας
Κοντραμπάσο, ούτι, τουμπέλακι,
ρέκ, νταϊλί, : Κάστας Θεοδώρου

4] ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ Η ΣΚΙΑ

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ: ζειμπέκικο καθαρό 9/8

ΙΣΤΟΡΙΑ: Οι στίχοι γράφονται πάνω στη μουσική.

5] ΔΥΟΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΑΝΕΛΑ

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ: 9/8

καρσιλαμάς, μας λέει ο Μιχάλης, Στο δυόσμο και κανέλα ναι, έχει από χάλκινα.

Αλλά ο δρόμος είναι περίεργος γιατί μερικοί

ακούν τα χάλκινα και νομίζουν ότι είναι κάνα σλάβικο κλεμμένο. Δεν είναι. Έχει αλλαγές μέσα που αν δεν ήταν τα πνευστά μπορεί να ακουγόταν Μικρά Ασία, ξέρω γω αν ήταν με βιολιά ή με κανονάκια, πάει προς τα εκεί.

ΙΣΤΟΡΙΑ: Ο Μιχάλης έπαιζε σε ένα χωριό, στην Κίσσα Κοζάνης, έπαθε σοκ ακούγοντας έναν μουσικό Πόντιο, σκόνταψε και έσπασε το μπουζούκι. Την επόμενη μέρα έβγαλε το τραγούδι. Ήταν το πρώτο τραγούδι που έγραψε ο Μιχάλης Χανιώτης και ήταν 24-25 χρονών.

ΓΡΑΜΜΑ

Μιχάλη Χανιώτη - Ελένης Τζούκα,
Θανάση Παπακωνσταντίνου

Η πένα βρίσκει το χαρτί
βουτάει, στο μελάνι
και φτιάχνει στίχο φοβερό
να φτάσει ως τον Άδη.

Που είναι άδικος πολύ
τα θέλει όλα δικά του
ακόμα κι άγουρα κορμιά
να 'χει στην αγκαλιά του.

Άντε πάλι, το ξερό σου το κεφάλι
ποιόν θα θυμηθεί
αχ, να πάρει απ' τη ζωή.

Χάρε σκληρέ χαλάλι σου
τα κουρασμένα μάτια
σβήσε τη δίψα σου μ' αυτά
δώσε καιρό στα νιάτα.

Άντε πάλι, το ξερό σου το κεφάλι
ποιον θα θυμηθεί
αχ, να πάρει απ' τη ζωή.

Κι εκεί που τα 'γραφε αυτά
τελειώνει το μελάνι
και η γραφή δεν έφτασε
ποτέ κάτω στον Άδη.

Μπουζούκι, τζουρά, φωνητικά : Μιχάλης Χανιώτης

Ούπ : Μανώλης Πάππος

Σαντούρι : Χρήστος Σίνος

Βιολί : Κυριάκος Γκουβέντας

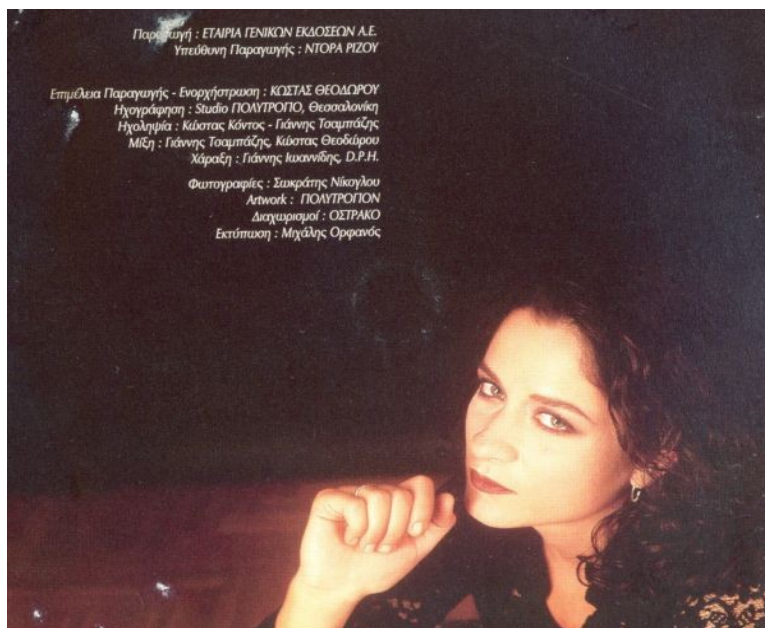
Νταϊρέ, ρεκ, κοντραμπάσο : Κώστας Θεοδώρου

6] ΓΡΑΜΜΑ

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ:

καλαματιανό 7άρι οι "μορφωμένοι"

ΙΣΤΟΡΙΑ: Προέρχεται από την πολύ
δυσάρεστη εμπειρία της στιχουργού και
γυναίκας του Μιχάλη Χανιώτη, όπου μετά
την αποβολή του παιδιού τους, έγραψε του
στίχους [τους οποίους τους "χτένισε" ο
Θανάσης Παπακωνσταντίνου]. Την ίδια
περίοδο πέθανε και η γιαγιά της γυναίκας
του.

ΚΑΤΙ ΛΕΙΠΕΙ

Μιχάλη Χανιώτη - Παντελή Τσομπάνογλου

Τι κι αν διαβάζεις
κάθε μου σκέψη
τι κι αν το λές
προτού το πω εγώ
να ξέρεις μόνο
πως κάτι λείπει
και μένω πάντα
μ' ένα κενό
να ξέρεις μόνο
πως κάτι λείπει
και μένω πάντα
μ' εκείνο το κενό.

Τι κι αν μου δίνεις
τον κόσμο όλο
τι κι αν θα γίνεις
θυσία στο βωμό
να ξέρεις πάντα
θα υποφέρω
για της καρδιάς σου
το μέρος το κρυφό.

Μπουζούκι : Μανώλης Πάππος
Κθάρα : Μπάμπης Παπαδόπουλος
Κοντραμπάσο : Κάστας Θεοδώρου

ΣΤΑ ΧΑΡΑΚΩΜΑΤΑ

Μιχάλη Χανιώτη - Θανάση Παπακωνσταντίνου,
Λιζέτας Καλημέρη

Στα χαρακώματα
οι καλύτεροι μας φίλοι
πληρώνουν σκρίφια
για να μπούν στο πανηγύρι.
Στην ερημιά ψάχνουν νερό
τα πιο διψασμένα χείλη.

Απ' τον καμμό βγαίνει φωτιά
απ' τη φωτιά τραγουδι
κι απ' το τραγουδι μάτια μου
αμάραντο λουλούδι,
από βαθύ καμμό βγαίνει το τραγουδι.

Τα πρώτα βήματα
μοιάζουν με τα τελευταία
τα πιο ανύποπτα
είναι και τα πιο μοιραία
της λημονιάς τα σύνορα
θα περάσουμε λαθραία

Απ' τον καμμό βγαίνει φωτιά
απ' τη φωτιά τραγουδι
κι απ' το τραγουδι μάτια μου
αμάραντο λουλούδι,
από βαθύ καμμό βγαίνει το τραγουδι.

Μπουζούκι : Μιχάλης Χανιώτης
Κθάρα : Μπάμπης Παπαδόπουλος
Μπαγκλαμά : Δημήτρης Ψαρράς
Ακορντεόν : Κάστας Τσούγκρας
Τουμπέλα, κοντραμπάσο : Κάστας Θεοδώρου

7] ΚΑΤΙ ΛΕΙΠΕΙ

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ

τσιφτετέλι αργό, ζεϊμπέκικο όχι καθαρό

8] ΣΤΑ ΧΑΡΑΚΩΜΑΤΑ

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ:

καμηλιέριο 9/8

ΤΗΣ ΛΟΓΙΚΗΣ ΤΑ ΣΙΔΕΡΑ

Μιχάλη Χανιώτη - Παντελή Τσομπάνογλου

Της λογικής τα σίδερα
τα λύγισε η ψυχή με τρέλα
και η νύχτα μοιάζει μαγική
ότι κι αν φέρει η μέρα.
Κι εγώ όπως όλοι
ακολουθώ το βέλος
έχει αξία η στιγμή
αφού υπάρχει στη ζωή
ένα τέλος.

Ποια είναι χάρε μη μου πεις
η ώρα μου η τελευταία
θέλω ζωή μοναδική
θέλω ζωή λαθραία.

Θέλω σενάριο δυνατό
και σκηνικά ωραία
θέλω το χειροκρότημα
πριν πέσει η αυλαία.

ΥΔΑΤΟΓΡΑΦΙΑ (οργανικό)

Ακορντεόν : Κάστας Τσούγκρας
Κθάρα : Μπάμπης Παπαδόπουλος
Βιολί, βιόλα : Κυριάκος Γκουβέντας
Βιολοντσέλο : Τάσος Μισαυλής
Μπουζούκι : Μιχάλης Χανιώτης
Κοντραμπάσο, πιάτα : Κάστας Θεοδώρου

Κλασική κθάρα : Σωκράτης Μάλαμας
Ακουστική κθάρα : Μπάμπης Παπαδόπουλος
Βιολί, βιόλα : Κυριάκος Γκουβέντας
Πιάνο : Άκης Κατσουπάκης
Πιάτα : Αλέξης Μπολογουρτζής
Κοντραμπάσο, ζαμπ, σείτρο : Κάστας Θεοδώρου

9] ΤΗΣ ΛΟΓΙΚΗΣ ΤΑ

ΣΙΔΕΡΑ ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ

ΜΟΤΙΒΟ: βαλς

10] ΥΔΑΤΟΓΡΑΦΙΑ

[οργανικό] ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ

ΜΟΤΙΒΟ: 9/8 καρσιλαμάς

ΣΑΝ ΤΟΥ ΚΑΡΑΒΙΟΥ ΤΗΝ ΠΛΩΡΗ

Μιχάλη Χανιώτη - Παντελή Τσομπάνογλου

Σαν του καραβιού την πλώρη
σε θαλασσοταραχή
θ' αντέξω για να φτάσω
στο επόμενο νησί.

Σαν το δέντρο που γεννιέται
κάτω απ' το ξερό το φύλλο
περιμένω κι ελπίζω
στον επόμενο το γύρο.

Η ζωή μας κύκλους κάνει
μες την ίδια αητηρία
κάθε τέλος, κάθε τέρμα
είναι μια αφετηρία.

Σαν το σύννεφο αλλάζω
στον καιρό χρώμα και σχήμα
μπλέκομαι κι αναστενάζω
μέσα στην ζωής το νήμα.

Μπουζούκι, φωνητικά : Μιχάλης Χανιώτης

Φωνητικά : Κώστας Διαβάτης

Κοντραμπάσο, Θιβετανικό νταούλι, κουδουνάκια χορού,

μπανσούρι, κοντραμπάσο : Κώστας Θεοδώρου

ΑΔΕΙΟ ΒΛΕΜΜΑ

Μιχάλη Χανιώτη - Παντελή Τσομπάνογλου

Γυμνός γεννιέμαι
γυμνός πεθαίνω
γυμνός και μόνος απομένω
γυμνή η ζωή μου
χωρίς εσένα
μα είναι πιο γυμνό
το άδειο σου το βλέμμα
που μου ψιθυρίζει σιωπηλά "αντίο".

Γυμνή η αλήθεια
και μας πληγώνει
που μάθαμε και ζούμε μόνοι
μη με δικάζεις
δος μου το χέρι
γυμνοί να ζήσουμε σε κάποιο αστέρι
κείνο που βαθιά μες την καρδιά αναστέλλει.

Μπουζούκι, τζουρά, φωνή : Μιχάλης Χανιώτης

Κθάρα : Μπάμπης Παπαδόπουλος

Κοντραμπάσο : Κώστας Θεοδώρου

11) ΣΤΟΥ ΚΑΡΑΒΙΟΥ ΤΗΝ ΠΛΩΡΗ

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ: 9/8

καμηλιέτικο [αλλαγή κουρδίσματος] στο μπουζούκι και επειδή δεν καταλάβαιναν ότι είναι μπουζούκι χαμήλωσε δύο τόνους. Είναι αυθεντικό κούρδισμα που βρήκε ο Χανιώτης [ρε- sol- φα- ντο] και για να έρθει στον τόνο της Λιζέτας Καλημέρη, όποτε το ρε- γίνεται σι-, το sol- γίνεται μι-, το φα- γίνεται ρε-, και το ντο- γίνεται λα-. Παίζει επίσης σε ανοιχτές χορδές γιατί έτσι έχει διάρκεια ο ήχος και δημιουργείται μία ατμόσφαιρα.

ΙΣΤΟΡΙΑ: Δεύτερη εκτέλεση μετέπειτα, Σάκης Βλαχάβας

12] ΑΔΕΙΟ ΒΛΕΜΜΑ

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ: Ζεϊμπέκικο όχι καθαρό, αλλού τεσσάρι για να ακούγεται καθαρά η μελωδία.

ΜΑΤΑΚΙΑ ΧΑΡΑΜΑΔΕΣ

Μιχάλη Χανιώτη - Παντελή Τσομπάνογλου

Ματάκια χαραμάδες
που με κοιτάζουν
μοιάζουν με κομμάτια πάγου
που όλο στάζουνε
μες στο δάγκρω σου δάκρυ, ναι
παγιδεύομαι,
δεν σε πιστεύω
και παιδεύομαι.

Τα λόγια σου παιχνιδιά
μου πλέκουνε ιστό
αν και μου 'στησες παγίδα
θέλω να πιστώ
σα μιλούν τα δυο σου χελη, ναι
παραδίνομαι
δεν τα πιστεύω
μα τους δίνομαι.

Μπουζούκι : Μιχάλης Χανιώτης

Πιάνο, ακορντεόν : Κώστας Τσούγκρας

Κθάρα : Μπάμπης Παπαδόπουλος

Κοντραμπάσο, τρήγωνο : Κώστας Θεοδώρου

13] ΜΑΤΑΚΙΑ ΧΑΡΑΜΑΔΕΣ

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ: Καθαρό ζεϊμπέκικο

2. ΠΑΝΤΑ ΥΠΑΡΧΕΙ ΚΑΤΙ- 2005

1]

ΑΙΝΤΕ ΣΤΗ ΓΗ ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΣΟΥ

Στίχοι – Μουσική : Μιχάλης Χανιώτης

Τραγουδί: Λιζέτα Καλημέρη

Αίντε από πάνω ο ουρανός
με τ' άστρα κρεμασμένα
αίντε στη γη τα μάτια σου
στολίδια φιλντισένια.

Αίντε στον κήπο σου πουλιά
λουλούδια μυρωμένα
χίλια σου στέλνουνε φιλιά
σαν τραγουδώ για `σένα.

Αίντε τ' αηδονία ρώτησα
πως να σε κάνω ταίρι
και μου `παν να σου τραγουδώ
χειμώνια καλοκαίρι.

Αίντε το φως του πρωινού
με βρήκε στα σκαλιά σου
κι όλα τ' αστέρια τ' ουρανού
κρυμμένα στη ματιά σου.

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ:

ζεϊμπέκικο γρήγορο, 9/8 καρσιλαμάς, όπως το 11 παραδοσιακό.

2] ΘΕΛΩ ΤΗΝ ΝΥΧΤΑ

Στίχοι: Λιζέτα Καλημέρη, Μιχάλης Χανιώτης

Μουσική : Μιχάλης Χανιώτης

Θέλω η νύχτα...

θέλω η νύχτα να με βρει αγκαλιασμένη

θέλω η νύχτα...

να μου φυλάξει λίγο φως σε δυο φιλιά

Μαζί να βγούμε

στο ίδιο όνειρο αϊτός και περιστέρι

μαζί να δούμε

πως θα νικήσει το σκοτάδι η αγκαλιά

έλα απόψε να πετάξουμε αγκαλιά...

Θέλω τη νύχτα...

να κοιμηθούμε απ' την αγάπη ζαλισμένοι.

Κι αν ξημερώσει...

να πω τη σκέψη μου που όλο σ' αναζητά

πώς είναι ψέμα...

ότι κανένας πια δε με καταλαβαίνει

πως είναι ψέμα...

ότι χαθήκαν όλα μες στη μοναξιά.

Θέλω η νύχτα να μας βρει μαζί ξανά...

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ : 2/4 "σαν μπλουζ"

3] ΕΛΑ ΦΙΛΑ ΜΕ..

Στίχοι: Φωτεινή Λαμπρίδη, Λιζέτα Καλημέρη

Μουσική: Μιχάλης Χανιώτης

Τραγούδι: Λιζέτα Καλημέρη

Έλα φίλα με στο στόμα

όπως η βροχή το χώμα...

Πότισέ με τη δροσιά σου

κάνε με δικιά σου...

Μια φορά να σε φιλήσω

το άρωμά σου να τρυγήσω

στην καρδιά που `χει διψάσει

μια φορά θα φτάσει...

Έλα φίλα με κι ανθίζει πάλι η ζωή

κέρνα και τον κόσμο μια γουλιά να πει...

Έλα φίλα με κι ο δρόμος είναι ανοιχτός

αγκαλιά μεγάλη σαν ωκεανός...

Σαν περνάς ο κόσμος μοιάζει

άσπρη μέρα που χαράζει

το ποτήρι μου γεμίζω

όταν σ' αντικρίζω...

Μια στιγμούλα σε κρατάω
και το θάνατο ξεχνάω
Είσαι φως που με φωτίζει
ίσκιος που δροσίζει...

Οι ψυχές που λαχταράνε
να ανταμωθούν...
δεν φοβούνται πόνο
όταν χωριστούν...
Έλα γίνε ουρανός μου
κάνε με νυχτιά
και άναψέ μου τ' άστρα
βάλε μου φωτιά...

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ : 9/8 καμηλιέρικο

4] ΤΑΞΙΜΙ

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ: 9/8 με κανονάκι

ΙΣΤΟΡΙΑ : Με λαούτο δανεικό και μέτριο...

5] ΓΥΜΝΟΣ ΓΙΕΝΝΙΕΜΑΙ

Στίχοι: Παντελής Τσομπάνογλου

Μουσική : Μιχάλης Χανιώτης

Τραγούδι: Απόστολος Σιαραμπής

Γυμνός γεννιέμαι γυμνός πεθαίνω
γυμνός και μόνος απομένω
γυμνή η ζωή μου χωρίς εσένα
μα είναι πιο γυμνό το άδειο σου το βλέμμα
που μου ψιθυρίζει σιωπηλά αντί

Γυμνή αλήθεια και μας πληγώνει
που μάθαμε και ζούμε μόνοι
μη με δικάζεις, δώσ' μου το χέρι
γυμνοί να ζήσουμε σε κάποιο αστέρι
κείνο που βαθιά μες στην καρδιά ανατέλλει.

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ: 50% ζεϊμπέκικο [όχι καθαρό], 50% τσιφτετέλι αργό,[όπως το" 5 Έλληνες στον Άδη"], 9/8 και οχτάρι.

6] ΤΑΞΙΜΙ ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ= 9/8 με κανονάκι

7] ΠΑΝΤΑ ΥΠΑΡΧΕΙ ΚΑΤΙ

Στίχοι – Μουσική : Μιχάλης Χανιώτης

Τραγούδι: Εύα Σταμπολίδου

Αν φοβηθείς μη χάνεσαι
φίλος είναι κι ο φόβος
πρόσεξε μην παρασυρθείς
και σε ξεκάνει ο τρόμος.

Λευκό λουλούδι μου
άκου το τραγούδι μου
χαλινάρι να κρατάς
και στον πόνο μη λυγάς...

Αν έρχεται αναποδιά
μην πέφτεις σε παγίδα
ο ήλιος σε κρυφοκοιτά
πίσω απ' την καταιγίδα.

Λευκό λουλούδι μου
άκου το τραγούδι μου
χαλινάρι να κρατάς
και στον πόνο μη λυγάς...

Κι αν στη δική σου την ζωή
χαθεί το μονοπάτι
ακόμα και στο τίποτα
πάντα υπάρχει κάτι.

Λευκό λουλούδι μου
άκου το τραγούδι μου
χαλινάρι να κρατάς
και στον πόνο μη λυγάς...

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ=βαλς τριάρι

ΙΣΤΟΡΙΑ: Ο Μιχάλης Χανιώτης ότι σε μια συζήτηση, ότι η θεία του είπε ότι, "Δεν υπάρχει τίποτα" (ίσως για το παρόν, ίσως μεταθανάτια φιλοσοφία...), κάτι που τον έκανε να νιώσει ένα τεράστιο κενό. Έτσι γεννήθηκε το τραγούδι (μουσική και στίχοι Μιχάλης Χανιώτης). "Τι είναι το τίποτα;" μας λέει, (φιλοσοφική αναζήτηση), "Για αυτό πάντα υπάρχει κάτι".

8] ΠΟΡΤΑ ΑΝΟΙΚΤΗ

Στίχοι : Φωτεινή Λαμπρίδου

Μουσική : Μιχάλης Χανιώτης

Τραγούδι: Λιζέτα Καλημέρη

Πόρτα ανοιχτή το σπίτι μου
με τα κλειδιά επάνω
έτσι τον κόσμο κέρδισα
έτσι τον κόσμο χάνω...

Φεύγω κι έρχομαι...

Φεύγω κι έρχομαι...

Πέρνα ομορφιά μου
γλυκό μου δάκρυ
για σας την πόρτα μου θ' ανοίξω...
Γνέφει η καρδιά μου
καθώς χαράζει
τους άλλους έξω να αφήσω...

Πόρτα ανοιχτή τα όνειρα
τρέχοντας μέσα μπήκα
έτσι το χρόνο έχασα
έτσι το δρόμο βρήκα...

Φεύγω κι έρχομαι...
Φεύγω κι έρχομαι...

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ: καλαματιανό οχτάρι (εδώ Μπερατι)

9] ΣΤΑ ΟΡΙΑ

Στίχοι : Φωτεινή Λαμπρίδου
Μουσική : Μιχάλης Χανιώτης
Τραγούδι: Λιζέτα Καλημέρη
Πάλι στα όρια σ' έχουν ζωή.
Πάλι ξημέρωσε βαθιά πληγή.
Σαν κεράκια σβήνουν τα κορμιά
και τριγύρω δεν ακούς μιλά...

Πάλι οθόνη στημένη γιορτή.
Πρέζα, διαφήμιση κι όλα σιωπή.
Τόσες μάσκες, τόση ερημιά,
τόσοι εργάτες για τη σκοτεινιά...

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ: βαλς τριάρι

ΙΣΤΟΡΙΑ: Σε ένα "όνειρο σκοτεινό", είδε τα "φωνητικά", και τις τριφωνίες.

10] ΤΑΞΙΜΙ

ΙΣΤΟΡΙΑ: Ο Κώστας Ματσίγκας κιθάρα.

11] ΜΙΑ ΑΝΑΣΑ ΕΙΣΑΙ

Στίχοι: Λιζέτα Καλημέρη κ Μιχάλης Χανιώτης
Μουσική : Μιχάλης Χανιώτης
Τραγούδι: Λιζέτα Καλημέρη κ Απόστολος Σιαραμπής
Φωτιά δεν είσαι
βροχή δεν είσαι
ούτε αέρας τρελός...
Να παρασέρνεις

τη ζωή να παίρνεις
δεν είσαι δυνατός...

Μια ανάσα είσαι
σπίθα μες στο φως.
Κι είμαι ότι είσαι
στάχτη και καπνός.
Πετραδάκι είσαι
μες στην άμμο, μες στη γη.
Μια στάλα είσαι στη βροχή
και στην ψυχή μου γιασεμί
που δίνει χρώμα στη ζωή μου και πνοή...

Δεν έχω σπίτι
μα με φωτίζει
του έρωτα σου το φως...
Κι όταν διψάω
με δροσιά με σβήνει
αγάπης ουρανό...

Μέσα στο φιλί σου
πίνω τη ζωή.
Χάνομαι μαζί σου
μέσα στη στιγμή.
Σαν κρασί, σαν αίμα
μες στη φλέβα της καρδιάς.
Μέσα μου σ' έχω μονομιάς
εσύ το νήμα μου κρατάς
και πες αγάπη μου κι εσύ πως μ' αγαπάς...

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ: "μπάγιο" το λένε οι "λαϊκοί", τεσσάρι γενικά.

12] Η ΜΗΛΙΑ

Στίχοι- Μουσική : Μιχάλης Χανιώτης

Τραγούδι: Λιζέτα Καλημέρη

Πάνω στο ξερό το χώμα
φύτρωσε μικρή μηλιά
έρημη και ξεχασμένη
απ' του κόσμου τη ματιά...
Μονάχα το φθινόπωρο
με το χλωμό του χρώμα
ζωγράφιζε τα φύλλα της
να φέρουν το χειμώνα...
Να ῥθει ξανά η άνοιξη
Μάης να τη στολίζει
και το γυμνό της το κορμί
μα άνθη να το ντύσει...

Πέρασαν δυο χειμώνες
με καρπούς φορτώθηκε

και τ' ανθρώπινο το μάτι
πάνω της καρφώθηκε...
Τριγύρω την κυκλώσανε
με χέρια απλωμένα
και βρέθηκε σε μια στιγμή
με τα κλαριά σπασμένα...
Έλα βροχή και σώσε με
το σώμα μου λυγίζει
και σκέπασέ με καταχνιά
κανείς να μην μ' αγγίζει...

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ: τσάμικος, [έχει σχέση με το βαλς].

13] ΜΑΤΙΑ ΠΕΤΑΛΟΥΔΕΣ

Στίχοι: Παντελής Τσομπάνογλου

Μουσική: Μιχάλης Χανιώτης

Τραγούδι: Λιζέτα Καλημέρη

Άνοιξαν δυο πεταλούδες
τα φτερά πλατιά...
Βγήκαν απ' τα βλέφαρά σου
πέταξαν μακριά...
Μπρος στην ομορφιά τους
όλα τα ξεχνώ...
Γίνομαι σκιά τους
και τις κυνηγώ.

Τα φτερά σου έχουν χάρη
μόνο όταν πετούν...
Αν τα κλείσω στην παλάμη
μέσα θα πνιγούν...
Κι όταν τ' όνειρό μου
χάνω ή ξεχνώ...
μάτια πεταλούδες
πάντα συναντώ...
Είναι τα δικά σου
βρίσκονται παντού...
έγιναν λουλούδια
ρίζωσαν στο νου...

14] ΤΑΞΙΜΙ

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ= φλαμένγκο

ΙΣΤΟΡΙΑ= Το ταξίμι φαίνεται καλύτερα στο youtube από το αυθεντικό, στη ζωντανή συναυλία στον "Φιλοπροόδο σύλλογο Κοζάνης" από 31 Αυγούστου 2012, ταξίμι με κανονάκι.

15] ΚΑΙ ΑΝ ΧΑΝΕΤΑΙ ΚΑΠΟΙΑ ΨΥΧΗ

Στίχοι – Μουσική : Μιχάλης Χανιώτης

Τραγούδι: Μαίρη Χανιώτη- Μιχάλης Χανιώτης

Κοιτώ ψηλά στον ουρανό
που αλλάζει πέρα ως πέρα
κι όλο καινούριες ζωγραφιές
σκαρώνει στον αέρα

Τα σύννεφα αγκαλιάζονται
σαν βάρκες αρμενίζουν
μες το γαλάζιο χάνονται
βουρκώνουν και δακρύζουν.

Πέφτει στο χώμα η βροχή
και κλαιν' τα δυο μου μάτια
που `φυγες και ταξίδεψες
σ' άγνωστα μονοπάτια.

Το φύλλο σαν μαραίνεται
αέρας το φυσάει
πέφτει στης γης την αγκαλιά
πλαγιάζει και ξεχνάει.

Κι αν χάνεται κάποια ψυχή
στον ουρανό γυρίζει
ένα με τ' άστρα γίνεται
τη νύχτα και φωτίζει.

Κοιτώ ξανά στον ουρανό
που συνεχώς αλλάζει
και με καινούριες ζωγραφιές
το βλέμμα μου χαράζει...

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ: Τεσσάρι, φλαμένγκο ΡΕ-ΛΑ ,ΛΑ-ΡΕ , με άλλο κούρδισμα από ανατολή δικό του. Ο Μιχάλης Χανιώτης μας λέει "όταν οι μουσικοί πειράζουν τα κουρδίσματα, βγαίνουν καινούργια ακούσματα και όχι τετριμμένα"

16] ΚΑΙ ΑΝ ΔΕ ΣΕ ΒΡΩ

Στίχοι: Στάθης Νατσιός

Μουσική : Μιχάλης Χανιώτης

Τραγούδι: Λιζέτα Καλημέρη

Μες του βυθού τα χρώματα θα μπω
μες της ψυχής το φως θα ταξιδέψω
και στων ανθών τ' αρώματα θα βγω
γλυκοχαράματα να σε γυρέψω

Κι αν δε σε βρω...κι αν δε σε βρω

θα σε γυρέψω και στον ουρανό.

Απ' τη σιωπή θα κλέψω μουσική
να φτάσει απ' τη γη ως το φεγγάρι
να με φιλήσει πάλι η ροδαυγή
να με κερδίσει η αγάπη πάλι.

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ : βαλς

ΙΣΤΟΡΙΑ: Είναι γραμμένο από το στιχουργό Στάθη Νατσιο' για τον αδερφό του, που "έφυγε" νωρίς από τη ζωή.

17] ΤΑΞΙΜΙ

ΙΣΤΟΡΙΑ: Το κάνει ο Αρμένιος Tigran Sarkissian με το μουσικό όργανο duduk.

18] ΑΡΓΑ ΤΟ ΒΡΑΔΥ

Στίχοι – Μουσική : Μιχάλης Χανιώτης

Τραγούδι: Λιζέτα Καλημέρη

Αργά το βράδυ με το φεγγάρι
σκιά θα γίνω και θα φύγω
απ' του κορμιού μου το λιμέρι
θα βγώ στου ονείρου το καρτέρι
καημέ μου και παράπονό μου
έλα απόψε στ' όνειρό μου
στον ύπνο μου πετώ τα βράδια
πάνω από λίμνες και λιβάδια
στ' αστέρια θα σε νανουρίσω
να μην ξυπνήσεις σαν ξυπνήσω

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ: παραδοσιακό Ιωαννίνων και Γρεβενών όπως π.χ [Γκιουλέκας [μπήκαν οι κλέφτες στο μαντρί].

ΙΣΤΟΡΙΑ: Τον στίχο τον έγραψε ο ίδιος όταν έβλεπε στον ύπνο του ότι πετάει. Μιλάει για τον καημό του.

(Σ. συγ. Είναι πολύ σημαντικό αυτό που κάναμε παλιά πού προετοιμαζόμασταν και βλέπαμε τα σχόλια στο εξώφυλλο του βινυλίου ή του cd, και μετά ακούγαμε το τραγούδι ή το δίσκο. Έτσι ήταν πολύ πιο επιτελεστικός ο τρόπος ακρόασης).

19] ΟΡΓΑΝΙΚΟ

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ : βαλς

ΙΣΤΟΡΙΑ: Είναι το παλιότερο τραγούδι, "Της λογικής τα σίδερα" από τον πρώτο δίσκο αλλά οργανικό, για να ξανακουστεί η μουσική αλλιώς, λόγω κακού χρονισμού στον πρώτο δίσκο.

20] ΤΑΞΙΜΙ

21] ΑΧ ΖΩΗ

Στίχοι: Γιώργος Μιχαήλ- Μιχάλης Χανιώτης

Μουσική: Μιχάλης Χανιώτης

Τραγούδι: Λιζέτα Καλημέρη

Όσο με γεμίζεις πίκρα
κάθε μέρα κάθε νύχτα
απ' το σώμα μου χωρίζω
κι άλλο πια δεν ξεχωρίζω
τι θα πει λευκο και γκριζο.

Αχ ζωή...αχ ζωή
αν με κάνεις σαν το βράχο
πες μου τι...πες μου τι
λόγο θα `χω να υπάρχω.

Μου χαμογελάει πάντα
μια καρδιά παιδιού στο στήθος
και γυρνώ...και γυρνώ
μας τ' αδιάφορο το πλήθος.

Πες μου τάχα τι κερδίζεις
τόσο που με βασανίζεις
στα σκοτάδια σου κι αν μπαίνω
δε φοβάμαι...υπομένω
και στην ξαστεριά σου βγαίνω.

Αχ ζωή...αχ ζωή
αν με κάνεις σαν το βράχο
πες μου τι...πες μου τι
λόγο θα `χω να υπάρχω.

Μου χαμογελάει πάντα
μια καρδιά που δε φοβάται
στη χαρά...στην πληγή
να γελάει και να λυπάται...

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ: ζεϊμπέκικο καθαρό, 9/8

(Σ.συγ. Το ταξίμι κάθε φορά είναι ξεχωριστό track, λόγω οδηγίας του παραγωγού ότι δεν θα παίζουν εύκολα στο ραδιόφωνο τα τραγούδια. Ο ίδιος ο Μιχάλης Χανιώτης θεωρεί ότι έτσι πήγαν "χαμένα")

3. ΚΑΝΕΝΑΣ ΔΕΝ ΤΟ ΞΕΡΕΙ ... στην εκπνοή του 2014

1) ΚΑΝΕΝΑΣ ΔΕΝ ΤΟ ΞΕΡΕΙ

Στίχοι: Μ.ΦΡΙΤΖΗΛΑ, Μ.ΧΑΝΙΩΤΗΣ

Μουσική: Μιχάλης Χανιώτης

Τραγούδι: Μελίνα Κανά

Είναι λιοντάρι είναι ασβός και παπαγάλος,
είναι ένας δαίμονας μικρός, θεός μεγάλος,

ποιον κοιτά; τι ρωτά;

γελάει και κλαίει τρελά

τι θέλει τι γυρεύει;

Κανέννας δεν το ξέρει.

Άμα τον ψάχνεις κρύβεται σαν νυχτοπούλι,

τρελαίνεται για τη βροχή, βρέξε θεούλη

μία βροχή, δυνατή

να αδειάσει ο ουρανός, να αδειάσει ο ουρανός

και όλα να βγουν στο φως

πίνει του κόσμου τους λυγμούς μα δεν τον νοιάζει

βλέπει του χάρου τα φτερά και δεν τρομάζει

μη ρωτάς, μη ρωτάς

δεν ξέρω να σου πω τι θέλει, τι γυρεύει

κανέννας δεν το ξέρει.

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ= μπολερό

ΙΣΤΟΡΙΑ: Ο Μιχάλης Χανιώτης είχε δει την ταινία "η ζωή μου με τον Αλκη" του Δημήτρη Κολλάτου. Μας λέει "Με έπιασε συγκίνηση και έγραψα κατευθείαν τη μουσική επειδή έχω και εγώ ένα παιδί με αυτισμό και άρχισα και τα λόγια. Σε κάποιο σημείο δεν μπορούσα να συνεχίσω, τα άκουσε η Μάρθα Φριντζήλα τα λόγια και τα έκανε ακόμα καλύτερα".

Είναι γραμμένο για τον Αντώνη τον γιο του Μιχάλη.

2] ΣΕ ΒΑΘΥ ΠΗΓΑΔΙ

Στίχοι: Βαγγέλης Καπράλος

Μουσική: Μιχάλης Χανιώτης

Μάρθα Φριντζήλα / Φωνητικά: Μαζί με Μιχάλη Χανιώτη

Σε βαθύ πηγάδι ρίχνω παραγάδι,
όνειρα κρυμμένα ψάχνω στα καμμένα.
Αχ, ψυχή μου δε σε γιόρτασα,
αχ, ζωή μου που σε ξόδεψα.

Σαν τα πουλιά, σαν τα πουλιά
που ο βοριάς τα κυνηγά,
τα χρόνια μου περάσαν κουρασμένα.
Σαν τα πουλιά, σαν τα πουλιά
και του καιρού η παγωνιά
άφησε τα μαλλιά μου χιονισμένα.

Σε βαθύ πηγάδι ρίχνω παραγάδι,
χίλια δυο αστέρια στων παιδιών τα χέρια,
καντηλάκια μες στην καταχνιά,
σ' έρημους διαβάτες συντροφιά.

Σαν τα πουλιά, σαν τα πουλιά
απ' την αρχή χτίζουν φωλιά
με μάτια καθαρά σαν ηλιαχτίδες.
Σαν τα πουλιά, σαν τα πουλιά
σε πέλαγα αλαργηνά,
στην άγωνα γαμμή μικρές πυξίδες.

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ= βαλς

ΙΣΤΟΡΙΑ= "προσωπικό βίωμα οι στίχοι που απευθύνεται σε όλους" μας λέει.

3] ΠΑΙΞΕ ΠΑΛΙ

Στίχοι – Μουσική: Μιχάλης Χανιώτης

Τραγούδι: Ορφέας Περίδης

Φωνητικά: Μελίνα Κανά - Μιχάλης Χανιώτης

Παίξε πάλι απόψε μπαγλαμά μου φιλντισένιε μου
στεναγμέ μαλαματένιε μου
μιαν ανάσα δώσε στην ψυχή μου να βρει λησμονιά

κι όνειρο να γεννηθεί ξανά

Απ' τα τέλια σου κρατιέμαι
και ξεχνώ το σήμερα
σαν βροχή ξαναγεννιέμαι
μέσα από τα σύννεφα
Τη χαρά μου θα κεράσω
σ' όποιο βρω στο δρόμο μου
και το βάρος θα ξεχάσω
που τραβώ στον ώμο μου

Σ' όλη τη ζωή μου έκανα τρελή υπομονή
και δεν έχω άλλη αντοχή
μια φωτιά κρυμμένη έχω μες στα στήθια μου βαθιά
παίξε για να βρω παρηγοριά

Απ' τα τέλια σου κρατιέμαι
και ξεχνώ το σήμερα
σαν βροχή ξαναγεννιέμαι
μέσα από τα σύννεφα
Τη χαρά μου θα κεράσω
σ' όποιο βρω στο δρόμο μου
και το βάρος θα ξεχάσω
που τραβώ στον ώμο μου

Απ' τα τέλια σου κρατιέμαι
και ξεχνώ το σήμερα
σαν βροχή ξαναγεννιέμαι
μέσα από τα σύννεφα
Τη χαρά μου θα κεράσω
σ' όποιο βρω στο δρόμο μου
και το βάρος θα ξεχάσω
που τραβώ στον ώμο μου

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ= ζεϊμπέκικο

4] ΠΙΝΟΗ ΘΑΛΑΣΣΙΝΗ

Στίχοι: Βαγγέλης Καπράλος

Μουσική: Μιχάλης Χανιώτης

Τραγούδι: Λιζέτα Καλημέρη

Γλάρος κουρασμένος στο κατάρτι σου,
συ караβοκύρης κι εγώ ο χάρτης σου.
Πέλαγα τα μάτια λάμπουνε στο φως,
χάνομαι στο κύμα γίνομαι αφρός.

Πνοή θαλασσινή του φεγγαριού κλωστή
υφαίνει μες στο δείλι.
Με σέρνει στο χορό, σε πίνω και μεθώ,
γλυκό κρασί τα χείλη.

Τα πανιά μου λύνω, δένω τα σχοινιά,
άραξ' η καρδιά μου στην απανεμιά.
Αγκαλιά λιμάνι τα δυο χέρια σου,
πίνω τους χειμώνες στα καλοκαίρια σου.
Πνοή θαλασσινή.....

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ= ρούμπα σαν νησιώτικο

5] ΜΕ ΕΝΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΑΛΗΘΙΝΟ

Στίχοι- Μουσική: Μιχάλης Χανιώτης

Τραγούδι: Μιχάλης Χανιώτης

Φωνητικά : Λένα Ντίνα

Μ' ένα τραγούδι αληθινό
που δε φοβάται χρόνο,
της μοναξιάς το στεναγμό
με μιας τον ξεριζώνω.

Μ' ένα τραγούδι αληθινό
τους φίλους μου μαζεύω,
γλεντάω τον ψεύτη τον καιρό
κι αλήθειες του γυρεύω.

Απάνω στο μπλουζάκι μου
έβενος και σεντέφια,
χαρά και λύπη μοιάζουνε
σαν δίδυμα αδέρφια.

Ρίχνω στο κύμα, στο γιαλό
του κόσμου τα γινάτια,
σταράτα λόγια τραγουδώ
και σας κοιτώ στα μάτια.

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ= 9/8 απτάλικο

ΙΣΤΟΡΙΑ= "Το τραγούδι αυτό είναι γραμμένο για την μουσική, για το πόσο αυτή εμψυχώνει και παρηγορεί τον άνθρωπο και τον γλιτώνει από πολλά" μας λέει ο Μιχάλης Χανιώτης.

6] ΦΤΩΧΕ ΕΓΩΙΣΜΕ ΜΟΥ

Στίχοι: Βαγγέλης Καπράλος

Μουσική: Μιχάλης Χανιώτης

Τραγούδι: Μιχάλης Χανιώτης

Φωνητικά: Λιζετα Καλημερη

Απ' τη φωτεινή πλευρά του δρόμου
τ' άλλο μου μισό, τ' αχόρταγο εγώ μου,
με παγίδες με παραφυλάει
και στα δίχτυα του να πέσω πολεμάει.

Κλείνω τα αυτιά μου στις σειρήνες,
μα εκείνο μπρος απ' τις βιτρίνες
όλο μου γυρεύει παραπάνω
κει που πάω να το μαζέψω, εκεί το χάνω.

Εγώ στέκω πίσω απ' τον καθρέφτη
κι αυτό πιάνει την κουβέντα με τον ψεύτη.
Της καρδιάς μου το μικρό τ' αηδόني
τη φωνή του χάνει, τα φτερά φουσκώνει.

Δε σ' αντέχω άλλο εγωισμό μου,
σκοτεινέ και σκάρτε εσαυτέ μου.
Μια φωτιά μεγάλη θα ανάψω,
στο καμίνι της ψυχής μου να σε κάψω.

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ=χασάπικο

7] ΟΛΑ ΤΑ ΣΚΑΛΙΑ ΠΑΤΩ

Στίχοι: Βαγγέλης Καπράλος

Μουσική: Μιχάλης Χανιώτης

Τραγούδι: Λιζέτα Καλημερη

Έχει ο δρόμος μονοπάτια
και μαρτύρια η ζωή
έχει η τρέλα σκαλοπάτια
έχει και η λογική

Ανεβαίνω κατεβαίνω
όλα τα σκαλιά πατώ
μια στην τρέλα δραπετεύω
μια στη λογική γυρνάω

Της ζωής το καλντερίμι
δε με βγάζει πουθενά
το μυαλό μου σαν αγρίμι
μες στα σίδερα γυρνάω

Πότε πάνω πότε κάτω
δύο πίσω μια μπρος
θέλω ίσια ν'αρμενίσω
μα στραβός είν' ο γιάλος

Τα φτερά μου ξεδιπλώνω
και στα θέλω μου πατώ
μα στα πρέπει όλο σκαλώνω
και στη γη παραπατώ

Κι όπως μάταια γυρεύω
να βρω άκρη στην κλωστή

με την τρέλα μου παλεύω

της ζωής τη λογική

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ= 9/8 καμηλέρικο

ΙΣΤΟΡΙΑ: Ο Μιχάλης Χανιώτης μα λέει για τους στίχους, ' ότι η τρέλα και η λογική έχει πολλά σκαλοπάτια, ότι έχει ταξινόμηση και ότι μπορείς να βρεθείς από τη μία στην άλλη πολύ εύκολα, [το τελευταίο δικό μου σχόλιο].

8] ΕΙΝΑΙ ΣΚΟΤΑΔΙ ΕΙΝΑΙ ΦΩΣ

Στίχοι – Μουσική: Μιχάλης Χανιώτης

Τραγούδι: Μιχάλης Χανιώτης

Είναι σκοτάδι, είναι φως,

δεν το μαντεύεις ακριβώς.

Είναι του φεγγαριού ο γιος

και της ψυχής μου ο στεναγμός.

Καπνός είναι και χάνεται,

αέρας και δεν πάνεται.

Ξυπνάει τη νύχτα σαν τρελός

και τραγουδάει μοναχός.

Καπνός είναι και χάνεται,

αέρας και δεν πάνεται.

Κάνει έναν κύκλο και γυρνά

στα βλέφαρά μου τ' ανοιχτά.

Μπαίνει στου κόσμου την αυλή

μα χάνεται σαν αστραπή.

Βάζει στη σκέψη του φωτιά

και παίρνει τ' άστρα αγκαλιά.

Καπνός είναι και χάνεται,

αέρας και δεν πάνεται.

Ξυπνά τη νύχτα σαν τρελός

και τραγουδάει μοναχός.

Καπνός είναι και χάνεται,

αέρας και δεν πάνεται

και στον τρελό του τον χορό

με παρασέρνει σαν φτερό.

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ = χασάπικο

ΙΣΤΟΡΙΑ= Είναι γραμμένο για τον Αντώνη τον γιο του Μιχάλη.

9] ΣΑΝ ΤΟΥ ΚΑΡΑΒΙΟΥ ΤΗΝ ΠΛΩΡΗ

Στίχοι: Τσομπάνογλου Παντελής

Μουσική Μιχάλης Χανιώτης

Τραγούδι: Βλαχάβας Σάκης

Σαν του καραβιού την πλώρη σε θαλασσοταραχή
θα αντέξω για να φτάσω στο επόμενο νησί
Σαν το δέντρο που γεννιέται κάτω απ' το ξερό το φύλλο
περιμένω και ελπίζω στον επόμενο το γύρο
Η ζωή μας κύκλους κάνει μες στην ίδια αρτηρία
κάθε τέλος, κάθε τέρμα είναι μια αφετηρία
Σαν το σύννεφο αλλάζω στον καιρό χρώμα και σχήμα
μπλέκομαι κι αναστενάζω μέσα στις ζωής το νήμα

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ= Είναι με το πρώτο κούρδισμα που είναι για άντρα και τόνο ανδρικό, 9/8 καμηλέρικο.

ΙΣΤΟΡΙΑ= Έχει ξανατραγουδηθεί από την Λιζέτα Καλημέρη στον πρώτο δίσκο με τίτλο "Ζωή λαθραία".

10] ΞΑΦΝΙΚΟ ΑΕΡΑΚΙ

Στίχοι: Βαγγέλης Καπράλος

Μουσική : Μιχάλης Χανιώτης

Τραγούδι: Λιζέτα Καλημέρη

Ήρθες ξαφνικά σαν αεράκι ,
αύρα κι ευωδιά θαλασσινή,
ήρθες σαν το γάργαρο νεράκι
μες στη διψασμένη μου ψυχή.

Μες στην ερημιά, μες στο σκοτάδι
ήρθες φως μου, σαν τη χαραυγή,
της αγρύπνιας σβήνω το σημάδι
χρώματα γεμίζω τη σιωπή.

Της καρδιάς μου το κλειστό βιβλίο
το ξαναδιαβάζω απ' την αρχή
κι είμαι φωταγωγημένο πλοίο
που άγκυρα σηκώνει στη ζωή.

Βάζω στα μαλλιά ένα λουλούδι,
βγαίνω έξω σαν μικρό παιδί,
λέω το δικό σου το τραγούδι
κι όμορφος ο κόσμος ξαναζεί.

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ = βαλς

11] ΤΗΣ ΝΥΧΤΑΣ ΤΗ ΦΩΤΙΑ

Στίχοι: Βαγγέλης Καπράλος

Μουσική: Μιχάλης Χανιώτης

Τραγούδι: Λιζέτα Καλημέρη

Ήρθες ξαφνικά σαν αεράκι ,
αύρα κι ευωδιά θαλασσινή,

ήρθες σαν το γάργαρο νεράκι
μες στη διψασμένη μου ψυχή.

Μες στην ερημιά, μες στο σκοτάδι
ήρθες φως μου, σαν τη χαραυγή,
της αγρύπνιας σβήνω το σημάδι
χρώματα γεμίζω τη σιωπή.

Της καρδιάς μου το κλειστό βιβλίο
το ξαναδιαβάζω απ' την αρχή
κι είμαι φωταγωγημένο πλοίο
που άγκυρα σηκώνει στη ζωή.

Βάζω στα μαλλιά ένα λουλούδι,
βγαίνω έξω σαν μικρό παιδί,
λέω το δικό σου το τραγούδι
κι όμορφος ο κόσμος ξαναζεί.

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ=αργή ρούμπα

12] ΤΟ ΤΑΞΙΜΙ ΤΗΣ ΤΡΥΠΙΑΣ ΒΑΡΚΑΣ

13] ΤΡΥΠΙΑ ΒΑΡΚΑ

Στίχοι- Μουσική: Μιχάλης Χανιώτης

Τραγούδι: Σωκράτης Μάλαμας

Φωνητικά: Εύα Σταμπολίδου - Μιχάλης Χανιώτης

Δώρο μου μου `στειλε η μοίρα
στο γιαλό να κάνω γύρα
τρύπια βάρκα μες στο κύμα με δυο χάρτινα πανιά,
τρύπια βάρκα κι ελπίδα, με σπασμένα τα κουπιά.
Χάνομαι, χάνομαι, χάνομαι και τι θα γίνω
αδερφό, αδερφό, ψάχνω αδερφό και φίλο
Αμάν, αμάν, αμάν στάχτη γίνομαι και σβήνω
Αμάν, αμάν, αμάν, τι θα γίνω...;

-

Κι αν η τύχη δε με θέλει κι είν' η βάρκα μου κουρέλι,
στη στεριά δένω μονάχος κι αγναντεύω στ' ανοιχτά
έκανα κρασί το κύμα και τη λύπη μου χαρά!

Τίποτα, τίποτα, τίποτα πια δεν ζητάω

κι ότι έ- κι ότι έχω το κερνάω!

Αμάν, αμάν και στη μοίρα σαν πεθάνω

Αμάν, αμάν, τρύπια βάρκα θα χρωστάω...

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ= 9/8 καμηλιέρικο

ΙΣΤΟΡΙΑ: [αστεία], Μας λέει ο Μιχάλης Χανιώτης "ξεκινώ το 1992 στην Αθήνα σε ένα ρεμπετάδικο την εισαγωγή από αυτό το τραγούδι να το φτιάχνω, αλλά όταν τελείωνε εισαγωγή "έτρωγα" κόλλημα και δεν μπορούσα να το συνεχίσω. Μετά από πολλά χρόνια στο σπίτι μου το 2003[ενώ το προσπαθούσα 2 με 3 ώρες κάθε εβδομάδα περίπου], ενώ έπαιζα ξανά την εισαγωγή, περνάει μία γάτα έκανε " ντεεεεεεε" [νιαούρισμα], και ενώ εισαγωγή ήταν καθαρή [ρε- μινόρε], το νιαούρισμα της γάτας έβγαλε μία [φα- δίσση] και και μία φα-.....[Ο Μιχάλης ερμηνεύει όλους τους

ήχους σε νότες...], και τον άλλαξε τον μουσικό δρόμο σε ρε-σαμπάχ, ξεκολλώντας τον και πηγαίνοντας το τραγούδι παρακάτω. Μας λέει “ή έσπασαν τα νεύρα της γάτας ή η γάτα το άκουγε χρόνια και τον λυπήθηκε για να μην πάει από το εγκεφαλικό”...

Αυτή η ιστορία μας διδάσκει ότι τα τραγούδια δεν βγαίνουν μόνο μέσα από τα ωδεία, αλλά και από διαφορετικές εμπνεύσεις, ακόμα και από τον αέρα και τη βροχή κτλ.

14] ΕΝΑ ΑΣΤΕΙΟ ΕΙΝΑΙ Η ΖΩΗ

Στίχοι- Μουσική: Μιχάλης Χανιώτης

Τραγούδι: ΕύΑ Σταμπολίδου

Φωνητικά: Μαζί με Μιχάλη Χανιώτη

Βγήκα μια βόλτα χθες το βράδυ
κι όπως τριγυρνούσα σκεφτική,
νιώθω στα μαλλιά μου ένα χάδι
και τη σκιά μου μες στο σκοτάδι
να μου ψιθυρίζει στη σιωπή.

Όμορφα είν' απόψε για σεργιάνι,
ο νοτιάς μυρίζει γιασεμί,
τρέχει η ζωή σαν το ποτάμι
και είναι κρίμα όποιος τη χάνει
ψάχνοντας το πώς και το γιατί.

Διώξε το σκοτάδι απ' το μυαλό σου,
μη γυρνάς τη σκέψη στα παλιά.
Εγώ είμαι ο άλλος εαυτός σου
και σου μιλάω για το καλό σου,
ρίχ' τα όλα απόψε μια σπρωξιά.

Ξέχνα τον καιρό που όλο γκρινιάζει,
κάθε νύχτα φέρνει μιαν αυγή
κι αν το αύριο χλωμό φαντάζει,
μη σε τρομάζει, μη σε τρομάζει,
ένα αστείο είναι η ζωή.

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ= swing

Σημειώσεις:

**Τρύπια βάρκα: Αφιερωμένο στον Στέφανο Παπαδόπουλο και στο φούρνο του Γιάννη Σιδέρη

*Σε βαθύ πηγάδι: Ο στίχος «χίλια δυο αστέρια στον παιδιών τα χέρια» είναι του Αργύρη Σταυρόπουλου

15] ΣΥΜΠΛΗΓΑΔΕΣ [οργανικό]

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ=βαλς

“ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΣΟΥΜΕ ΤΟΝ ΜΑΚΗ ΤΟΝ ΒΑΓΙΑ ΠΟΥ ΕΝΤΕΛΩΣ ΑΦΙΛΟΚΕΡΔΩΣ, ΠΡΟΣΦΕΡΕ ΓΙΑ ΟΛΟ ΤΟΝ ΔΙΣΚΟ ΤΙΣ ΑΛΗΘΙΝΕΣ ΖΩΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ”.

4. ΤΑΞΙΔΙΩΤΕΣ ΤΗΣ ΣΙΩΠΗΣ

Μιχάλης Χανιώτης / Βαγγέλης Καπράλος – 2020

ΚΑΡΒΟΥΝΑΚΙ
Μουσική: Μιχάλης Χανιώτης, στίχοι: Θανάσης Παπακωνσταντίνου
Τραγούδι: Εύα Σταμπολίδου

Απ' τις δικήδες τής φωτιάς καλή φωτιά φωτίτσα
πετάχτηκε ένα κάρβουνο μονούλη μου μανίτσα
τρίζει πληντάζει με δοκιμάζει δεν στέκομαι καλά
το καρβουνάκι το καβουράκι το 'νίωσα να μιλά

Εγώ δεν είμαι κάρβουνο είμαι τρελό ρουμπίνι
του ήλιου είμαι αρχάγγελος που τη ζωή σας δίνει
δεν έχω σβήσει δεν έχω αφήσει τις στάχτες μου στη γη
είμαι το ρόδι που όποιος το κόβει του κόβεται η πνοή

Κι αν δε σου φτάνουν όλα αυτά και θέλεις κάτι ακόμα
είμαι η ψυχή σου διάσθε που 'χασες με τα χρόνια
το 'χω να πλέω κι ακόμα κλαίω το κάρβουνο αλυχτά
ρίχνει ένα σάλτο και πέφτει στον βάλτο που έχω για καρδιά

Μιχάλης Χανιώτης: μπαγλαμά
Βασίλης Ζιγκερίδης: κανονάκι
Τόλης Νήρας: ακουστική κιθάρα
Δημήτρης Κίτσιος: μπάσο
Στέλιος Αυθιγιάρης: βιολί
Σάββας Μιχαηλίδης: ντί
Σταύρος Μιχαηλίδης: πύρα

1] ΚΑΡΒΟΥΝΑΚΙ

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ= βαλς

ΙΣΤΟΡΙΑ= Τους στίχους υπογράφει ο Θανάσης Παπακωνσταντίνου. Τους εμπνεύστηκε από την εξής εικόνα: Πετάχτηκε ένα κάρβουνο από το τζάκι και έτριζε και έκανε ανάποδες στροφές. Συμβολίζει την ψυχή που αλλάζει με τα χρόνια και ανατρέπεται.

ΑΣΗΚΩΤΟ ΦΟΡΤΙΟ
Στον Νίκο Παπάζογλου

Μουσική: Μιχάλης Χανιώτης, στίχοι: Βαγγέλης Καπράλος
Τραγούδι: Αλέξανδρος Κούστας, φωνητικά: Αλέξανδρος Κούστας, Μιχάλης Χανιώτης

Βάρκα στων ψυχών τη λίμνη πύνει κάβους και βιράρει
στο κατάρτι της δεμένο ένα κόκκινο φουλήρι

Ο κοντραμπαστζίς ο χάρος στο τιμόνι καθισμένος
κι επιβάτης στο ταξίδι φίλος μας αγαπημένος

Μαύρε βαρκάρη στον αφρό έριζες παραγάδι
κι ανέβασες καλή ψαριά του Αυγούστου το φεγγάρι

Στη βαλίτσα του έχει μόνο το μικρό μπαγλαμαδάκι
μα είναι ασήκωτο φορτίο κι έχει γείρει το βαρκάκι

Φίλε κοίτα μην πληρώσεις ναύλα άμα σου ζητήσει
είναι ο χάροντας καρμίρης κι ίσως πίσω σε γυρίσει

Μιχάλης Χανιώτης: μπουζούκι, μπαγλαμά
Γιώτης Κιουρτσόγλου: μπάσο
Τόλης Νήρας: ακουστική κιθάρα
Φώτης Βακουφισής: μπεντίρ
Στέλιος Αυθιογιάννης: βιολί

2] ΑΣΗΚΩΤΟ ΦΟΡΤΙΟ

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ= 9/8

καρσιλαμάς

ΙΣΤΟΡΙΑ= Τους στίχους έγραψε ο Βαγγέλης Καπράλος για τη μνήμη του Νίκου Παπάζογλου. Είναι γραμμένο ακριβώς το επόμενο πρωί από το θανάτου του Νίκου Παπάζογλου "μονοκοπανιάς", για αυτό και ακούγονται τίτλοι από τραγούδια του. Ο στιχουργός έγραψε και κάτι στίχους που δεν μπήκαν ποτέ σε αυτό το τραγούδι και είναι γραμμένοι για τον Μανώλη Ρασούλη που είχε "φύγει" πριν τον Νίκο Παπάζογλου.

Οι στίχοι είναι οι εξής:

"όπως το πανί μακραίνει στου ορίζοντα την άκρη,
το ποτήρι μου γεμίζω και σκουπίζω ένα δάκρυ",
μετά από αυτό υπάρχει ο στίχος που ηχογραφήθηκε:
" φίλε κοίτα μην πληρώσεις ναύλα άμα σου ζητήσει,
είναι ο χάροντας καρμίρης και ίσως πίσω σε γυρίσει", μετά ο άλλος στίχος ξανά δεν υπάρχει
" μα κι αν γνώμη δεν αλλάξει στα στενά της κάτω πόλης, για να βγείτε στο σεργιάννι σε προσμένει
ο Μανώλης. [για πληρέστερη άποψη για το στίχο. ανατρέχουμε σε όλο το στίχο παραπάνω].

ΤΑΞΙΔΙΩΤΗΣ ΤΗΣ ΣΙΩΠΗΣ
Μουσική: Μιχάλης Χανιώτης, στίχοι: Βαγγέλης Καπράλος
Τραγούδι: Αλέξανδρος Κούστας

Σβήνει η φωτιά του δειλινού
και στην άκρη στα ρηχά του ουρανού
ξεπροβάλλει κόκκινο καράβι

Ρίχνει η νύχτα άδεια τουφεκιά
για να 'ρθουν να πιάσουν τα κουπιά
της χαμένης άνοιξης οι σκλήβατοι

Κι αρχινάει ταξίδι μακρινό
σ' άγνωστο τοπίο σκοτεινό
τ' όνειρο που φεύγει να προλάβει

Πόθοι μου κρυμμένοι και βουβοί
απ' του μπαλκονιού μου το στενό κελί
της φυγής σας ψάχνω απόψε πλάνο

Νιώθω σαν τα έρημα πουλιά
που δεν άνοιξαν ποτέ φτερά
μόνο με τον νου ταξίδια κάνω

Πάρε με φεγγάρι να χαρείς
είμαι ο ταξιδιώτης της σιωπής
ρίξε μου σχοινί ν' ανέβω πάνω

Μιχάλης Χανιώτης: μπουζούκι, μπαγλαμάς
Γιώτης Κιουρτσόγλου: μπάσο, σάμνα
Τόλης Νήρας: ακουστική κιθάρα
Κωστής Κωστόπουλος: ηλεκτρική κιθάρα
Βασίλης Ζηκεριδής: κανονάκι

3] ΤΑΞΙΔΙΩΤΗΣ ΤΗΣ ΣΙΩΠΗΣ

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ= Τεσσάρι,
αλλά είναι και περίεργο, γιατί αλλάζει
ρυθμικές αξίες που και που, αλλά όπως μου
είπε ο Μιχάλης Χανιώτης = Επειδή δεν
ξέρω νότες, αν κάνω κάποιο λάθος στους
ρυθμούς, συμπαθάτε με, όμως υπάρχουν
μουσικοί που γνωρίζουν νότες και μπορούν
να με διορθώσουν.

ΙΣΤΟΡΙΑ= Αυτό το τραγούδι, το "Κανένας
δεν το ξέρει" και το τραγούδι " Της λογικής
τα σίδερα" είναι από τα καλύτερα τραγούδια
που έβγαλε σύμφωνα με τον ίδιο το Μιχάλη
Χανιώτη, αλλά νομίζει ότι είναι αδικημένα,
ότι δεν τους συμπεριφέρθηκαν όπως θα
έπρεπε.

ΣΤΗΝ ΕΠΟΜΕΝΗ ΣΤΡΟΦΗ

Στον φίλο Θανάση Κοντούρη

Μουσική: Μιχάλης Χανιώτης, στίχοι: Βαγγέλης Καπράλος
Τραγούδι: Μιχάλης Χανιώτης

Δε λείπει τούτος ο χειμώνας να περάσει
ρίζες απλώσανε τα χρόνια της βροχής
μα δεν θ' αφήσω τον καιρό να με χαλάσει
κόντρα τον πάω σε αγώνα αντοχής

Γιατί αντέχω κι όλη εκείνα που δεν έχω
θα τα ψάξω στην επόμενη στροφή
κι αν φέρνει η μέρα μαύρα σύννεφα κι αέρα
τραγουδώντας θα ξερκίσω τη βροχή

Μες στα σοκάκια της ζωής σαν τον αλήτη
βγαίνω σεργιάνι δίχως χάρτη κι οδηγό
γυρεύω της χαράς να βρω κι εγώ το σπίτι
όμως δεν ξέρω ακόμα δρόμο κι αριθμό

Μηροστά κοιτάω κι όλη εκείνα που αγαπάω
θα τα ψάξω στην επόμενη στροφή
κι αν φεύγει η μέρα σαν καπνός μες στον αέρα
απ' του χρόνου το παιχνίδι έχω βγει

Μιχάλης Χανιώτης: μπουζούκι, μπαγλαμάς
Τόλης Νήρας: ακουστική κιθάρα
Στέλιος Αυλιγιάρης: βιολί
Δημήτρης Κίτσιος: μπάσο

4] ΣΤΗΝ ΕΠΟΜΕΝΗ ΣΤΡΟΦΗ
ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ=
χασάπικο 2/4

ΤΗ ΣΚΙΑ ΜΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΩ

Μουσική: Μιχάλης Χανιώτης

Στίχοι: Βαγγέλης Καπράλος, Μιχάλης Χανιώτης
Τραγούδι: Αλέξανδρος Κούστας

Έκλεβε πάντα η αγάπη σου στο ζύγι
τα σφάλματά μου τα μετρούσε πιο βαριά
μα όσο πάει σαν αράχνη με τυλίγει
καιρός να βγω απ' τη δική σου τη σκιά

Τη σκιά μου ακολουθάω
κι όπου με πηγαίνει πάω
μοναχά εκείνη ξέρει
να με βγάλει σε ηλιμέρι φωτεινό
βήμα ανοίγει κι άλλο βήμα
πίσω της αφήνει νήμα
να ξανάβρω τον παλιό μου εαυτό

Δεμένος άλλο στο λιμάνι σου δε μένω
κρυφά με τρώει η σκουριά και η σιωπή
μες στον καθρέφτη μου κοιτάζω ένα ξένο
σ' αφήνω πίσω και αρχίζω απ' την αρχή

Μιχάλης Χανιώτης: μπουζούκι
Τόλης Νήρας: ακουστική κιθάρα
Γιώργος Τζούκας: πιάνο
Δημήτρης Κίτσιος: μπάσο

Ο ΧΟΡΟΣ ΤΩΝ ΑΝΕΜΩΝ

Μουσική: Μιχάλης Χανιώτης

Μιχάλης Χανιώτης: μπουζούκι, μπαγλαμάς
Χρυσόστομος Μπουκάλης: μπάσο
Γιώργος Τζούκας: πιάνο
Γιάννης Αντωνιάδης: κλαρίνο
Τόλης Νήρας: ακουστική κιθάρα
Χάρης Λαμπράκης: ντέι
Νίκος Σιδεροκαστρίτης: τύμπανα

5] ΤΗΝ ΣΚΙΑ ΜΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΩ
ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ=
ζεϊμπέκικο 9/8

ΙΣΤΟΡΙΑ= Ο στίχος μιλάει για όποιον
δέχεται υπερβολική και αυστηρή
κριτική, απελπίζεται και ακολουθεί τη
σκιά του, γιατί μόνο ο εαυτός μας ξέρει
ποιοι είμαστε [στίχοι Μιχάλης
Χανιώτης και Βαγγέλης Καπράλος]

6] Ο ΧΟΡΟΣ ΤΩΝ ΑΝΕΜΩΝ [οργανικό]

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ= Εφτάρι καλαματιανός, εννιάρι καρσιλαμάς και [αλλάζει tempo].
Εδώ υπάρχει μία καινοτομία, στο εννιάρι οι ρυθμικές αξίες είναι λίγο περίεργες, υπάρχουν όμως
πολλά παραδοσιακά τραγούδια στη Δυτική Μακεδονία που είναι δύο tempo μαζί.

ΚΑΙΝΟΥΡΙΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Στην Στέλλα

Μουσική: Μιχάλης Χανιώτης, στίχοι: Βαγγέλης Καπράβλος
Τραγούδι: Αλέξανδρος Κούστας, β' φωνή: Εύα Σταμπολίδου

Τις ώρες που πηλαί σου γέρνω
γύρω μου η σιωπή νότες αντχεί
μες στα χέρια σου μαθαίνω
τη ζωή απ' την αρχή

Φτωχαίνουν οι λέξεις κουρέλια φορούν
χαμένες γυρεύουν τι νιώθω να πουν
ταιγγάνες γυρίζουν σου νου τα στενά
στη γη της αγάπης τα λόγια φτηνά

Οι μέρες βουβό караβάνι
άδειος ο καιρός πέραγε σκυφτός
κι ήρθε για να τον γλυκάνει
των ματιών σου τ' άγιο φως

Καινούριο τραγούδι καινούριο σκοπό
σ' απάτητους δρόμους μαζί σου θα πω
οι άγρυπνες νύχτες μακραίνουν στο χτες
στο χάδι σου κλείνουν κρυφές μου πληγές

Μιχάλης Χανιώτης: μπουζούκι, μαγλαμά
Τόλης Νήρας: ακουστική κιθάρα
Στέλιος Αυλογιάνης: βιολή
Δημήτρης Κίτσιος: μπάσο
Βασίλης Ζιγκερίδης: κανονάκι
Σώτος Κουτσονάνος: σάμνα

7] ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ= βαλς

ΡΑΓΙΣΕΣ ΞΑΝΑ

Στους οργανοπιδιούς Μάριο και Μικι Κοτσέ

Μουσική, στίχοι, τραγούδι: Μιχάλης Χανιώτης

Ράγισες Ξανά οργανάκι μου
ράγισα κι εγώ σπιδονάκι μου
που βγάζες φωνή για να μην μιλήω
να 'χω τη σιωπή μου άγιο φυλαχτό

Κι όταν στη ζάλη μου παραμιλούσα
σε μονοπάτια σκοτεινά
με δυο σου νότες Ξαναγυρούσα
κι άνοιγα πάλι τα φτερά

Ράγισες Ξανά οργανάκι μου
ράγισα κι εγώ σπιδονάκι μου
σ' είχα συντροφιά και παρηγοριά
τώρα ό,τι κι αν πω χάρισες στα δυο

Τώρα θα πρέπει να σε ξεχάσω
με άλλο ταίρι απ' την αρχή
και όσα πέρασα να Ξαναπεράσω
για να με νιώσει όπως κι εσύ

Μιχάλης Χανιώτης: μπουζούκι, μαγλαμά
Τόλης Νήρας: ακουστική κιθάρα
Κωστής Κωστόπουλος: ηλεκτρική κιθάρα
Δημήτρης Κίτσιος: μπάσο

8] ΡΑΓΙΣΕΣ ΞΑΝΑ

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ= 9/8

ζείμπέκικο

ΙΣΤΟΡΙΑ = Μας λέει ο Μιχάλης Χανιώτης “αφού είδα και το πέμπτο μπουζούκι που είχα αγοράσει σπασμένο από τον Αντώνη, γράφτηκε αυτό το τραγούδι”.

ΚΙ ΑΝ ΧΑΝΕΤΑΙ ΚΑΠΟΙΑ ΨΥΧΗ

Στη μνήμη της Μαργαρίτας

Μουσική, στίχοι, τραγούδι: Μιχάλης Χανιώτης, β' φωνή: Εύα Σταμπολίδου

Κοιτώ ψηλά στον ουρανό που αλληλάζει πέρα ως πέρα
κι όλο καινούριες ζωγραφιές σκορώνει στον αέρα

Τα σύννεφα αγκαλιάζονται σαν βάρκες αρμενίζουν
μες στο γαλάζιο χάνονται βουρκώνουν και δακρύνουν

Πέφτει στο χώμα η βροχή και κλαιν τα δυο μου μάτια
που 'φυγες και ταξίδευες σ' άγνωστα μονοπάτια

Το φύλλο σαν μαραίνεται αέρας το φυσάει
πέφτει στην γησ την αγκαλιά πλαγιάζει και ξεχνάει

Κι αν χάνεται κάποια ψυχή στον ουρανό γυρίζει
ένα με τ' άστρα γίνεται τη νύχτα να φωτίζει

Κοιτώ ψηλά στον ουρανό που συνεχώς αλληλάζει
και με καινούριες ζωγραφιές το βλέμμα μου χαράζει

Μιχάλης Χανιώτης: μπουζούκι, Τόλης Νήρας: ακουστική κιθάρα
Κωστής Κωστόπουλος: ηλεκτρική και κλασική κιθάρα
Γιώτης Κιουρτσόγλου: μπάσο, Βασίλης Ζιγκερίδης: κανονάκι
Παντελής Στόικος: καβάλη, Σταύρος Μιχαηλίδης: νέυ

9] ΚΑΙ ΑΝ ΧΑΝΕΤΑΙ ΚΑΠΟΙΑ ΨΥΧΗ

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ= τεσσάρι

ΙΣΤΟΡΙΑ= Ο Μιχάλης είδε ένα φύλλο να πέφτει μαραμένο από το δέντρο και έγραψε τους στίχους. Το τραγούδι είναι ηχογραφημένο και στον δίσκο "πάντα υπάρχει κάτι" με τη φωνή της Λιζέτας Καλημέρη, όμως περισσότερες λεπτομέρειες έχουν μπει σε αυτό τον δίσκο.

ΔΩΡΟ ΑΚΡΙΒΟ

Στην Ελευθερία Ντόλια

Μουσική: Μιχάλης Χανιώτης - Τόλης Νήρας, στίχοι: Βαγγέλης Καπράλης
Τραγούδι: Αλέξανδρος Κούστας, β' φωνές: Εύα Σταμπολίδου - Μιχάλης Χανιώτης

Φέρνει η αυγή μια καινούρια μέρα
μπαίνω στη ζωή μου με άλλο αέρα
μια ακτίνα θαμπή βρήκε τρόπο να μπει
πίσω από κουρτίνες κλειστές
μες στις σκοτεινές μου σκιές
να μου ψιθυρίσει γλυκά καθημέρα

Ρόδο πρωινό τη δροσιά σου πίνω
σ' ανασαίνω και τη φωτιά μου σβήνω
δώρο μου ακριβό άσε με να κρυφτώ
μες στο μυστικό σου βυθό
παραμύθι κι όνειρο ζω
μ' ένα σου φιλή γη και ύδωρ σου δίνω

Όμορφο μικρό κόκκινο κοράλλι
καλοκαιρινό ήμερο ακρογιάλι
σου κορμιού σου θαρρώ χάνομαι τον χορό
κι από τις υγρές μου σπηλιές
βγαίνω στου ουρανού τις αυλές
λιούζω την ψυχή μου στο φως που προβάλλει

Βασιλική Χανιώτη: κλασική κιθάρα
Γιώργος Τζούκας: πιάνο
Δημήτρης Κίτσιος: μπάσο
Σάββας Μιχαηλίδης: νέυ
Μανώλης Κουτσονάνος: τύμπανα
Σφύριγμα: Τόλης Νήρας

10] ΔΩΡΟ ΑΚΡΙΒΟ

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ=βαλς

Ο ΧΟΡΟΣ ΤΩΝ ΑΝΕΜΩΝ 2 - ΤΟ ΚΑΤΑ ΡΕΜΠΕΤΕΣ ΠΑΛΚΟ

Στη μνήμη του Στέλιου Βαμβακάρη που φυσικώς λίγες μέρες πριν ηχογραφήσει το κομμάτι έφυγε για σεργιάνι στις γειτονιές του ουρανού

Μουσική - τραγούδι : Μιχάλης Χανιώτης, στίχοι: Γιάννης Σιδέρης

Κάτι μάγκες ντερβισιάδες απ' τους φωκομαχαϊάδες
με την πένα, με τα τέλια μαστορεύαν ευαγγέλια
κι ανταμώναν στους τεκέδες με τραγούδια μενεξέδες

Σμίγει ο Μπάτσης και ο Στράτος κι ο Ανέστος ο φευγάτος
στο κατά ρεμπέτες πάλκο με προφέσσα τον Μάρκο
γίναν ξακουστή παρέα η τετράδα του Περαία

Δε γουστάραν τους παράδες γύρα φέρναν τους Ρουλιάδες
να ξεκνούν όλη τα γτέρια και να σβήνουν τα σεκλήτια
μ' ένα τριχορδο ντουζέτι ο σεβντάς να ξεποστάνει

Τζάμπια μάγκες πολιτσανόι στων τεκέδων το ντουμάνι
εμπουκάραν να τους πιάσουν το μπουζούκι να τους σπάσουν
τ' οργανάκι το καημένο το 'χαν επικηρυγμένο

Μιχάλης Χανιώτης: μπαγλαμάς
Τόλης Νήρας: ακουστική κιθάρα
Στέλιος Αυλογιάρης: βιολί
Δημήτρης Κίτσιος: μπάσο
Παύλος Καπράλος: ούτι

11] Ο ΧΟΡΟΣ ΤΩΝ ΑΝΕΜΩΝ 2 -ΤΟ ΚΑΤΑ ΡΕΜΠΕΤΕΣ ΠΑΛΚΟ

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ= το ίδιο με πριν (χορός ανέμων 1), αλλά είναι πιο αργό το οργανικό μέρος και λίγο διαφορετικά παιγμένο, το μισό εφτάρι, το μισό εννιάρι,καρσιλαμάς.

ΙΣΤΟΡΙΑ: Αφιερωμένο στην "ΤΕΤΡΑΣ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ". Εδώ πρέπει να πούμε ότι αυτό το τραγούδι ήταν να το πει ο Στέλιος Βαμβακάρης, ο γιος του Μάρκου, άλλα δυστυχώς έφυγε από τη ζωή λίγο πριν την ηχογράφιση. Ο Μιχάλης του είχε ιδιαίτερη αδυναμία και τον θαύμαζε σαν συνθέτη, σαν μουσικό, και σαν άνθρωπο. Ήθελε να τον γνωρίσει από την δεκαετία

το 1970, όταν ο Στέλιος Βαμβακάρης είχε δώσει τρία τέσσερα τραγούδια στον Γιώργο Νταλάρα να τα εντάξει σε ένα διπλό δίσκο που είχε κάνει με τίτλο "οι Μάηδες οι ήλιοι μου", τα οποία τραγούδια ήταν πολύ καλά, άρεσαν πολύ στο Μιχάλη. Ήθελε να τον γνωρίσει από κοντά, του είπε για το τραγούδι, συμφώνησε, μίλησαν δυο-τρεις φορές στο τηλέφωνο αλλά τελικά ο Στέλιος Βαμβακάρης απεβίωσε. Οι στίχοι είναι του Γιάννη Σιδέρη.

ΚΑΝΤΑΔΑ

Μουσική: Τόλης Νήρας, στίχοι: Βαγγέλης Καπράλος
Τραγούδι: Αλέξανδρος Κούστας

Πού να βρω τόσο μελάνι για να γράψω τι περνά
της αγάπης το πλοκάμι μ' έχει πιάσει απ' τον λαιμό

Κάτω απ' το παράθυρό της μία ξάστερη βραδιά
ήρθα να της τραγουδήσω της καρδιάς μου τον σεβντά

Στο δρομάκι το στενό την κιθάρα μου κρατώ
κι αρχίζω το τραγούδι με μεράκι και καημό

Μα καθώς την περιμένω στο παράθυρο να βγει
τα ρολά της κατεβάζει και μου κόβει τη φωνή

Φέρτε θησμονιάς βοτάνι να το πιω να ξεαστώ
το 'βαλθε να με ξεκάνει η κοπέλα η' αγαπώ

Στο δρομάκι το στενό μες στη νύχτα τραγουδώ
μα δεν ήξει να ανοίξει ένα στόρι σφαλιστό

Τόλης Νήρας: ακουστική κιθάρα, μπαγλαμά
Κωστής Κωστόπουλος: ηλεκτρική κιθάρα
Στέλιος Αυλογιάρης: βιολί
Δημήτρης Κίτσιος: μπάσο
Φώτης Βακουφιστής: τουμπερλέκι

12] ΚΑΝΤΑΔΑ

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ= ρούμπα ή συρτό

ΙΣΤΟΡΙΑ= Ο Μιχάλης πήγε με το Τόλη Νήρα να κάνουν μια καντάδα σε ένα κορίτσι, όμως το κορίτσι έστειλε μήνυμα να φύγουν (έγραψε δυο λέξεις : "φύγε, φύγε"). Ο Μιχάλης Χανιώτης διηγήθηκε την ιστορία στον Βαγγέλη Καπράλο και αυτός εμπνεύστηκε αυτούς τους στίχους.

Αυτό δηλώνει το πόσο έχουν αλλάξει οι εποχές και πόσο χάθηκε ο ρομαντισμός στην εποχή μας.

Η μουσική του τραγουδιού είναι του Τόλη Νήρα.

ΧΕΙΜΩΝΙΑΤΙΚΕΣ ΠΛΑΤΕΙΕΣ

Μουσική - στίχοι: Βαγγέλης Καπράλος
Τραγούδι: Αλέξανδρος Κούστας, Β' φωνή: Ελένη Πακαπούκα

Ανθρωποι μόνοι, χειμωνιάτικες πλατείες
που η ερημιά και η ομίχλη τις σκεπάζει
σε μακρινές και ξεχασμένες συνοικίες
έξω απ' την πόλη που ποτέ δεν συχάζει

Ανθρωποι μόνοι στη σιωπή να ψάχνουν τρόπους
και από δίπλα η ζωή να φεύγει λήθρα
προσκυντές στις μοναξιάς του άγιους τόπους
άδεια παγκάκια σε μίαν έρημη αποβάθρα

Αχ, να γινόταν ο αέρας να φυσήσει
τις μνήμες φύλλα να σκορπίσει στο σκοτάδι
να 'ρθει ο ύπνος με το απαλό του χάδι
μα η νύχτα πείσμως δε λήξει να προχωρήσει

Μάτια σβησμένα σε σθόνες αναμμένες
ζούνε των άλλων τη ζωή απ' το φεγγίτη
δρόμοι ασύμβατοι πορείες τεθλασμένες
όνειρα αδέσποτα χωρίς ιδιοκτητή

Φίλοι μου απόψε που μαζί σας ξεχνιτάω
μπαινώ απρόσκλητος κρυφά σ' ένα σας δάκρυ
το φάτισο μου τραγουδι σας κερνάω
κι ένα χαμόγελο σφήνω σε μίαν άκρη

Μάριος Μακρής: ακουστική κιθάρα
Βασίλης Ζιγκερίδης: κανονάκι
Νίκος Χρηστίδης: τζουρά
Στέφανος Σεκέραγγιου: βιοθιό
Δάνης Κουμαριτζής: κοντραμπάσο

13] ΧΕΙΜΩΝΙΑΤΙΚΕΣ ΠΛΑΤΕΙΕΣ
ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ=
οχτάρι[σαν αργή ρούμπα]

ΙΣΤΟΡΙΑ= Ο Βαγγέλης Καπράλος στιχουργός και συνθέτης του τραγουδιού, παρατηρεί ένα ζευγάρι 2 ηλικιωμένων, ενώ βρισκόταν στο σπίτι του στη Θεσσαλονίκη, απέναντι από το μπαλκόνι του. Παρατηρεί την ίδια σκηνή κάθε μέρα για μήνες, δηλαδή να είναι μελαγχολικοί και να βλέπουν τηλεόραση. Δεν τους επισκέπτονταν κανένας. Κάποια στιγμή το σπίτι ήταν κλειστό απότομα και είχε από έξω πωλητήριο. Η εικόνα της πλατείας ήταν από την Καρδίτσα. Ο στίχος συνδυάζει τις πλατείες με

τους ανθρώπους

14] ΣΤΗΝ ΚΑΛΥΒΑ ΤΟΥ ΑΛΕΚΟΥ

ΣΤΗΝ ΚΑΛΥΒΑ ΤΟΥ ΑΛΕΚΟΥ

Μουσική, στίχοι: Βαγγέλης Καπράλος
Τραγούδι: Θάνος Παλύζος, Β' φωνή: Μαίρη Χανιώτη

Τους καμηούς όλου του κόσμου φορτωθήκαμε στις πλάτες
στης ζωής το μαγαζί ήμασταν φτωχοί πελάτες

Μα σ' αυτή την ερημιά είναι όση της Σίβα
είναι φρέσκο αεράκι του Αλέκου η καλύβα

Μόλις φτάνουμε στην πόρτα της ψυχής όλα τα βάρη
τα κρεμάμε έξω απ' το φράχτη να 'ρθει ο διάολος να τα πάρει

Το τραπέζι είναι στρωμένο τα ποτήρια μας γεμάτα
κι όσα μας χρωστάει η ζωή μας τα δίνει η κονάτα

Πάνω στο γλυκό μεθύσι μέσα στο βαρύ ντουμάνι
έχουμε παρηγοριά μας τον Ζαμπέτα, τον Τσιτσάνη

Στην κορφή του τραπεζιού βάζουμε αρχηγό τον Στέλιο
του κρατάει ο Μάρκος ίσο και διαβάζει το ευαγγέλιο

Μια καλή Παρασκευή ποιος μπορεί να το ξεχάσει
μέχρι που μας πήρε η νύχτα παίζαμε με τον Θανάση

Γεια σου Αλέκο καλυβάρχη του ναού Αρχιερέα
να 'σαι πάντοτε καλά να μαζεύεις την παρέα

Βαγγέλης Μαραμής: ακορντεόν, Μιχάλης Χανιώτης: μπαγλαμάς, Νίκος Χρηστίδης: τζουρά
Δάνης Κουμαριτζής: κοντραμπάσο, Τόλης Νήρας: ακουστική κιθάρα

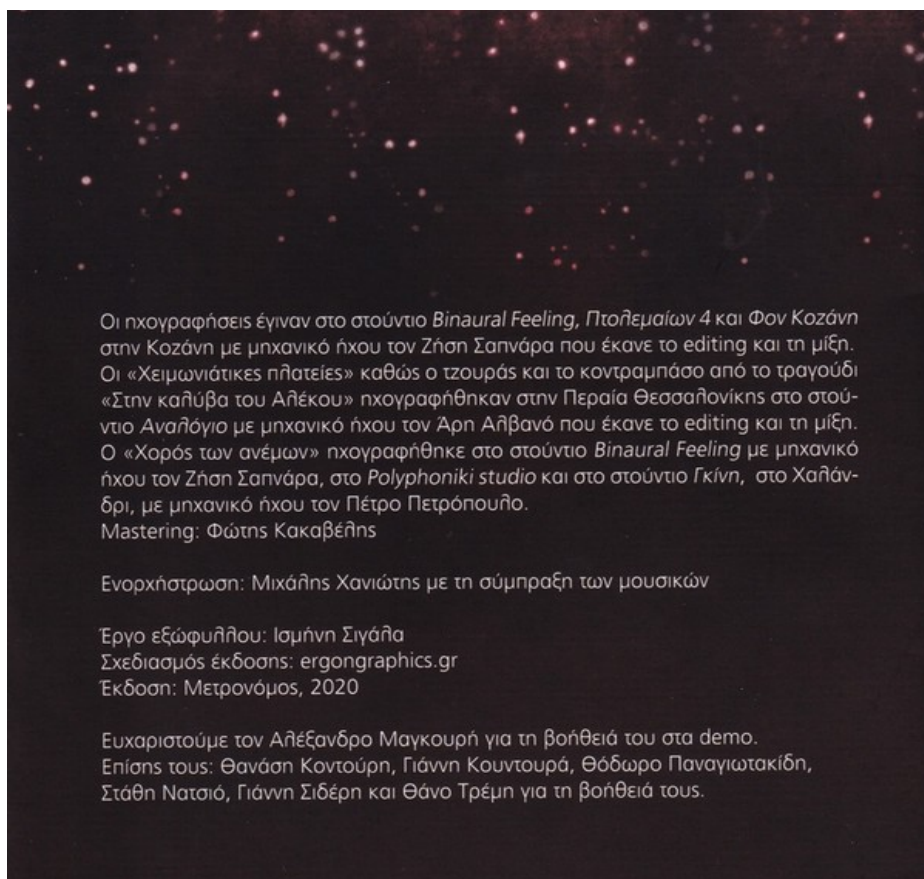
ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ= 9/8

ΙΣΤΟΡΙΑ= Αφιερωμένο από το στιχουργό Βαγγέλη Καπράλο στον "καλυβάρχη" τον Αλέκο Βαλμά που έχει μία καλύβα στη θάλασσα κοντά στη Θεσσαλονίκη και υποδέχεται πολλούς μουσικούς και φίλους. Ο Αλέκος Βαλμάς ήταν και αυτός που σύστησε το Βαγγέλη Καπράλο, τον μετέπειτα στιχουργό του Μιχάλη Χανιώτη, χρόνια πριν.

15 | ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ [οργανικό]

ΜΕΤΡΟ-ΡΥΘΜΙΚΟ ΜΟΤΙΒΟ= τεσσάρι

Οι ηχογραφήσεις έγιναν στο στούντιο *Binaural Feeling*, *Πτολεμαίων 4* και *Φον Κοζάνη* στην Κοζάνη με μηχανικό ήχου τον Ζήση Σαπνάρα που έκανε το editing και τη μίξη. Οι «Χειμωνιάτικες πηλατίες» καθώς ο τζουράς και το κοντραμπάσο από το τραγούδι «Στην καλύβα του Αλέκου» ηχογραφήθηκαν στην Περαιά Θεσσαλονίκης στο στούντιο *Αναλόγιο* με μηχανικό ήχου τον Άρη Αλβανό που έκανε το editing και τη μίξη. Ο «Χορός των ανέμων» ηχογραφήθηκε στο στούντιο *Binaural Feeling* με μηχανικό ήχου τον Ζήση Σαπνάρα, στο *Polyphoniaki studio* και στο στούντιο *Γκίνη*, στο Χαλάνδρι, με μηχανικό ήχου τον Πέτρο Πετρόπουλο.
Mastering: Φώτης Κακαβέλης

Ενορχήστρωση: Μιχάλης Χανιώτης με τη σύμπραξη των μουσικών

Έργο εξώφυλλου: Ισμήνη Σιγάλα
Σχεδιασμός έκδοσης: ergongraphics.gr
Έκδοση: Μετρονόμος, 2020

Ευχαριστούμε τον Αλέξανδρο Μαγκουρή για τη βοήθειά του στα demo.
Επίσης τους: Θανάση Κοντούρη, Γιάννη Κουντουρά, Θόδωρο Παναγιωτακίδη, Στάθη Νασιό, Γιάννη Σιδέρη και Θάνο Τρέμη για τη βοήθειά τους.

